

Jaarstukken 2025

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	4
Actuele ontwikkelingen	5
Jaarverslag in één oogopslag.....	7
Overzicht baten en lasten per programma.....	9
Belangrijkste afwijkingen ten opzichte van de begroting.....	10
Voorstel resultaatbestemming	12
Kerngegevens	13
Leeswijzer	15
Jaarverslag	16
Programma 1 Bestuur en organisatie.....	17
Programma 2 Ruimte.....	25
Programma 3 Economie	53
Programma 4 Leefbaarheid en onderwijs	65
Programma 5 Sociaal domein.....	78
Algemene dekkingsmiddelen en overhead	99
Paragrafen	103
Paragraaf Lokale Heffingen	104
Paragraaf Weerstandvermogen en risicobeheersing.....	106
Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen	115
Paragraaf Financiering	124
Paragraaf Bedrijfsvoering	129
Paragraaf Wet open overheid	138
Paragraaf Verbonden partijen	139
Paragraaf Grondbeleid	151
Paragraaf Subsidies.....	153
Paragraaf Duurzaamheid	156
Jaarrekening	162
Balans per 31 december 2025	162
Waarderingsgrondslagen.....	164
Toelichting op de balans.....	169
Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen	180
WNT-verantwoording.....	182
Overzicht van baten en lasten	183
Belangrijke afwijkingen per programma ten opzichte van de begroting	185

Incidentele baten en lasten	186
Overzicht van baten en lasten per taakveld	187
Rechtmatigheidsverantwoording	190
EMU-saldo	192
SiSa-bijlage.....	193
Controleverklaring.....	215
Vaststelling jaarstukken en resultaatbestemming	216
Bijlagen	217
Bijlage 1 Beleidsindicatoren per programma	217
Bijlage 2 Overzicht afgesloten éénmalige budgetten en investeringskredieten	219

Voorwoord

Beste lezer,

Hierbij presenteren we u de jaarstukken over 2025. In dit document leggen we verantwoording af aan de gemeenteraad over het gevoerde beleid en de financiën van het afgelopen jaar. U vindt hierin een overzicht van wat we hebben bereikt en hoe we daar als gemeente invulling aan hebben gegeven – in beleid, uitvoering en besteding van publieke middelen.

Een positief resultaat

De jaarrekening 2025 sluit af met een positief resultaat van € 2 miljoen. Er was rekening gehouden met een tekort van € 4,1 miljoen. Dit komt door incidentele mee- en tegenvallers. Zo zien we door uitstel van investeringen, een vrijval vanuit de voorziening en door eenmalige tegemoetkomingen vanuit onder andere het Rijk een voordeel ontstaan. Echter, in lijn met de landelijke trend, zien we in het sociaal domein juist tegenvallers.

Samen De Fryske Marren verder brengen

In 2025 lag de focus op de verdere versterking van samenwerking en verbinding binnen de gemeente. De organisatieontwikkeling en de organisatievisie is verder verdiept binnen de organisatie. De dienstverlening is daarnaast ontwikkeld met bijvoorbeeld extra digitale mogelijkheden en een betere afstemming op de behoeften van onze inwoners.

Ook is meer ingezet op de visie op brede welvaart. Deze is toegepast op de lopende uitgaven zoals wonen, zorg en energie. Er is gewerkt aan transparante besluitvorming (Digitale Overheid) en onze informatieveiligheid is verbeterd. Hiermee is een stap gezet in de doorontwikkeling van de gemeente als toegankelijke organisatie, die klaar is voor de toekomst.

We sluiten dit jaar af met vertrouwen. Dankzij de inzet van velen (bestuurders, medewerkers, partners en inwoners) hebben we mooie stappen kunnen zetten. Dit blijven we doen, zodat De Fryske Marren krachtig en toekomstbestendig blijft.

Het college van burgemeester en wethouders
6 mei 2026

Actuele ontwikkelingen

Programma 1 Bestuur en organisatie

Verbetering digitale dienstverlening

Naast persoonlijke dienstverlening aan de telefoon, en balies bieden we ook steeds meer online dienstverlening aan. Zodat inwoners en ondernemers op het tijdstip dat hen uitkomt zaken kunnen regelen met onze gemeente. Hierbij is de kwaliteit van de digitale dienstverlening verder verbeterd.

Steeds meer digitaal

Als organisatie werken wij steeds meer digitaal. Het is mogelijk plaats- en tijdonafhankelijk te werken, en wij maken gebruik van steeds meer technologieën. Steeds meer processen zijn gedigitaliseerd en gekoppeld aan ketenpartners en overheidsinstanties.

Programma 2 Ruimte

Heerenveen-West

In januari 2025 stelden wij samen met Heerenveen een gezamenlijke projectopdracht vast voor Heerenveen-West. In september 2025 nam de raad kennis van het woningbehoefteonderzoek en de second opinion van Companen en concludeerde dat aan de voorwaarden uit de bestuursovereenkomst Heerenveen-Skarsterlân (2000) is voldaan.

In december 2025 stelden beide raden het Plan van Aanpak en het Participatieplan vast.

Omgevingsprogramma's

Omgevingsprogramma's concretiseren de omgevingsvisie met doelen, randvoorwaarden, maatregelen en monitoring. Ze kunnen thematisch of gebiedsgericht zijn en vereisen participatie. Vaststelling is een bevoegdheid van het college. De omgevingsprogramma's moeten we in een voorgeschreven standaard maken opdat ze gepubliceerd kunnen worden in het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). We zijn daar in 2025 mee gestart.

Regionale Woondeal Zuidwest Friesland

In juli 2025 hebben we de 1e herijking van de Regionale Woondeal Zuidwest Friesland afgerond. Er is afgesproken dat de gemeente De Fryske Marren tot en met 2030 een extra opgave van bruto 183 woningen krijgt. De opgave is daarmee in de periode 2026 t/m 2030 bruto 165 woningen per jaar.

Programma 3 Economie

Uitvoering Regio Deal Zuidwest Friesland

Het programmaplan en de samenwerkingsovereenkomst (Sok) zijn in maart vastgesteld door de colleges van de betrokken overheden. In de Sok wordt beschreven hoe partijen gaan samenwerken. Het programmaplan beschrijft de specifieke projecten waaraan we gaan werken. De uitvoering is gestart in Q2. De Regio Deal heeft een looptijd tot 31 december 2029. De Regio Deal Zuidwest-Friesland is een samenwerking tussen de gemeente De Fryske Marren, gemeente Súdwest-Fryslân, provinsje Fryslân, Wetterskip Fryslân, het Rijk en meer dan 25 partnerorganisaties uit de regio.

Vanaf de zomer van 2025 is er door alle partijen hard gewerkt aan het startklaar krijgen van projecten. Binnen alle vier pijlers zijn projecten goedgekeurd. In totaal gaat het om 14 projecten in de regio, waar de uitvoering van is gestart.

Congestiemanagement

Het elektriciteitsnet moet worden uitgebreid vanwege netcongestie. Het kan nog wel tot 2032 duren voordat het netwerk in onze gemeente weer op orde is. Wij blijven in gesprek met Liander om te kijken of we in de tussentijd in gezamenlijkheid problemen kunnen verlichten en/of andere oplossingen kunnen realiseren. Dit zal niet eenvoudig zijn.

In het kader van de Regio Deal zijn we samen met Súdwest-Fryslân, Liander en andere relevante partijen, bezig met netcongestiemanagement. Het beter verdelen van verbruik en teruglevering van stroom op het netwerk.

Programma 4 Leefbaarheid en onderwijs

In 2025 hebben we verder gewerkt aan het versterken van de leefbaarheid in onze gemeente. Dit deden we onder andere door uitvoering te geven aan de beleidsplannen op het gebied van sport, bewegen, kunst en cultuur maar ook de inzet van onze welzijnsorganisatie. We zetten deze domeinen bewust in als middel om het welzijn van onze inwoners te vergroten.

Programma 5 Sociaal domein

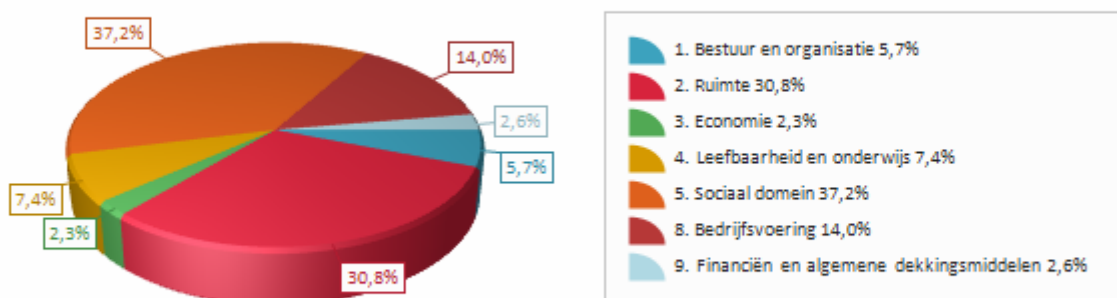
Het sociaal domein vormt een belangrijk fundament onder het welzijn van onze inwoners. Wij streven naar gelijke kansen voor iedereen en bieden ondersteuning aan mensen die dat nodig hebben zoals ouderen, inwoners met een beperking, jongeren die hulp nodig hebben en huishoudens die te maken hebben met armoede. Door te investeren in een sterke en toegankelijke sociale infrastructuur versterken we niet alleen de veerkracht van inwoners, maar ook die van onze samenleving als geheel. Zo helpen we mensen hun mogelijkheden zo goed mogelijk te benutten en dragen we bij aan een gemeenschap waarin iedereen mee kan doen.

Jaarverslag in één oogopslag

Waar hebben we het geld in 2025 aan besteed?

De exploitatie-uitgaven van de gemeente zijn verdeeld naar 5 programma's. Daarnaast is er een post bedrijfsvoering, financiën en algemene dekkingsmiddelen. Onderstaande tabel geeft een verdeling van de totale uitgaven weer.

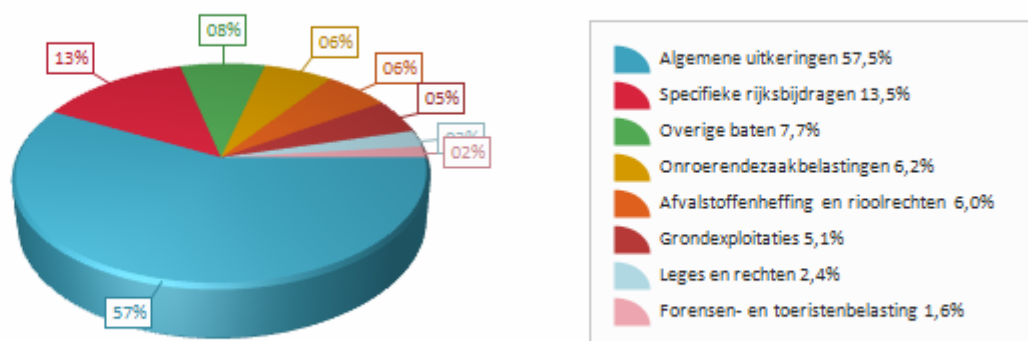
Lasten per programma	Bedrag (x € 1.000)	Percentage
1. Bestuur en organisatie	11.809	5,7%
2. Ruimte	63.677	30,8%
3. Economie	4.759	2,3%
4. Leefbaarheid en onderwijs	15.266	7,4%
5. Sociaal domein	76.831	37,2%
8. Bedrijfsvoering	28.867	14,0%
9. Financiën en algemene dekkingsmiddelen	5.275	2,6%
Totaal	206.483	100,0%

Waar komt het geld vandaan?

De baten van de gemeente kunnen we indelen op basis van een aantal categorieën. De baten zijn in de rest van deze jaarrekening onderverdeeld naar de verschillende programma's. Onderstaande tabel geeft een beeld van de baten per categorie.

Soort baten	Bedrag (x € 1.000)	Percentage
Algemene uitkeringen	119.404	57,5%
Specifieke rijksbijdragen	27.958	13,5%
Overige baten	15.939	7,7%
Onroerendezaakbelastingen	12.904	6,2%
Afvalstoffenheffing en rioolrechten	12.361	6,0%
Grondexploitaties	10.623	5,1%
Leges en rechten	5.086	2,4%
Forensen- en toeristenbelasting	3.411	1,6%
Totaal	207.688	100,0%

De overige baten bestaan onder andere uit opbrengsten precariobelasting, ontvangen renten inzake uitstaande geldleningen, ontvangen dividenden, verkopen roerende zaken, huur- en pachtopbrengsten, grondverkoop (niet zijnde grondexploitatie), eigen bijdragen CAK etc.

Het verschil tussen de lasten (€ 206.483.000) en baten (€ 207.688.000) van afgerond € 1.204.000 voordelig is het resultaat voor reserve mutaties in de onderstaande tabel overzicht baten en lasten per programma.

Overzicht baten en lasten per programma

In onderstaande tabel is een overzicht van de totalen per programma opgenomen. De primitieve begroting betreft de begroting zoals deze oorspronkelijk door de raad is vastgesteld. De begroting na wijziging geeft de stand per 31 december 2025 aan. Daarna volgen de gerealiseerde cijfers over 2025.

In de vierde kolom staat het verschil tussen de gewijzigde begroting en de gerealiseerde cijfers, dit geeft het resultaat per programma aan.

Een deel van de éénmalige budgetten schuift door naar 2026. Van de begrote budgetten is een deel uitgegeven in 2025 en de restant bedragen schuiven door naar 2026. Dit vanzelfsprekend na een analyse. Het financiële gevolg hiervan is tweeledig. Aan de ene kant vertaalt zich dit in een lagere uitgave, aan de andere kant zijn er minder middelen (inzet reserves) nodig ter dekking. Dit houdt elkaar in evenwicht. Met andere woorden: het overhevelen van de éénmalige budgetten verloopt budgetneutraal en heeft dus geen invloed op het rekeningssaldo.

Bij de programma's zijn de bedragen per productgroep inclusief éénmalige budgetten gepresenteerd.

Bedragen x € 1.000

Programma	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2025	Vershil	Rekening 2024
1. Bestuur en organisatie	-9.906	-10.272	-10.653	381	-9.536
2. Ruimte	-29.308	-37.507	-26.982	-10.525	-23.635
3. Economie	-2.018	-4.746	-1.900	-2.846	-1.189
4. Leefbaarheid en onderwijs	-14.847	-15.472	-12.434	-3.037	-12.135
5. Sociaal domein	-49.411	-58.236	-57.439	-797	-51.550
Saldo van programma's	-105.491	-126.232	-109.408	-16.824	-98.045
Algemene dekkingsmiddelen volgens BBV	129.054	133.188	132.818	370	123.733
Overhead	-23.508	-27.272	-26.217	-1.055	-28.164
Heffing Vpb	-5	-5	-40	34	-26
Overige algemene dekkingsmiddelen	1.394	2.965	4.051	-1.087	4.649
Totaal algemene dekkingsmiddelen	106.934	108.875	110.613	-1.738	100.192
Saldo van baten en lasten	1.443	-17.357	1.204	-18.561	2.147
Mutatie reserves	-1.247	13.216	824	12.392	1.574
Mutatie reserves	-1.247	13.216	824	12.392	1.574
Resultaat	196	-4.142	2.028	-6.169	3.721

Belangrijkste afwijkingen ten opzichte van de begroting

Bedragen x € 1.000

Afwijking	Vershil
Bestuur	-972 n
Dienstverlening	277 v
Wonen	2.859 v
Openbare ruimte	1.421 v
Grondbedrijf	894 v
Economische zaken	84 v
Leerlingenvervoer	114 v
Voorzieningen	362 v
Onderwijs	328 v
Maatwerkvoorzieningen	-1.621 n
Conflictzorg	106 v
Gezondheidszorg	120 v
SD algemeen	119 v
Treasury	-248 n
Overhead en algemene baten en lasten	2.131 v
Overige afwijkingen	195 v
Totaal afwijkingen	6.169 v

Hieronder vindt u een beknopte toelichting op de belangrijkste afwijkingen. Een uitgebreide toelichting vindt u in de resultaten per programma

Bestuur

Het nadeel op deze productgroep komt met name door een aanvullende storting aan de voorziening wethouderspensioenen. Deze storting is op basis van een actuariële berekening vastgesteld op een bedrag van € 1.182.153 inclusief de verplichtingen inzake wachtgelden. Daarnaast waren er nog een aantal geringe overschrijdingen wat het totale nadeel op deze productgroep naar een bedrag van € 972.000 brengt.

Dienstverlening

Het voordeel van € 277.000 heeft met name betrekking op de extra inkomsten van leges burgerzaken, voor de afgifte van reisdocumenten en rijbewijzen.

Wonen

Vanuit de omgevingswet zijn er extra legesinkomsten gegenereerd. Dit zorgt voor een voordeel van € 1 miljoen. Dit is inclusief wat betrekking had op voorgaande jaren en op 2025 is afgerekend. Vanuit de voorziening vastgoed zijn de middelen voor verduurzaming als vrijval meegenomen in de jaarrekening 2025. Dit komt omdat de voorziening op deze manier niet aansloot bij BBV-richtlijnen. De vrijval van deze middelen zorgt voor een voordeel van € 1.995.000 in deze jaarrekening. Tot slot verwachten we rijks gelden te ontvangen vanuit de realisatiestimulans betaalbare woningen van € 476.000. Ook waren er een aantal nadelen zoals overschrijdingen op het energiebudget van diverse vastgoedobjecten. Het nadeel op elektra bedraagt € 456.000 en voor gas is dit € 258.000. In totaal zien we op productgroep wonen een voordeel van € 2.859.000.

Openbare ruimte

We hebben een voordeel op wegen door extra inkomsten van leges en rechten. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een aantal incidentele ontvangsten. Daarnaast is er een vrijval vanuit de voorziening

wegen die heeft plaatsgevonden in verband met werken die goedkoper zijn gerealiseerd. Het voordeel bedraagt hiervan in totaal € 494.000. Ook is er vanuit het Wetterskip een afrekening geweest over 2024 en is er minder onderzoek uitgevoerd dan het plan was aan riolering/stedelijk waterbeheer. Dit zorgt voor een voordeel van € 431.000. verder zien we een klein nadeel op Groen. Maar zien we weer een voordeel op afval. In totaal zien we een voordeel op productgroep Openbare Ruimte van € 1.421.000.

Grondbedrijf

Het financieel resultaat van de grondexploitaties over het jaar 2025 is € 730.000. Zie voor een uitgebreide toelichting het beleidsmatige deel in hoofdstuk 2 en de paragraaf grondbeleid. Daarnaast was er nog een voordeel van € 82.000 op de verkopen van overhoekjes. In totaal zien we op deze productgroep een voordeel van € 894.000.

Economische zaken

De winstuitkering van de Marrekrite bedroeg over 2024 en 2025 € 70.000. Daarnaast is op enkele budgetten minder uitgegeven dan begroot. Hierdoor zien we een voordeel op de productgroep Economische Zaken van € 84.000.

Leerlingenvervoer en voorzieningen

Doordat er minder gebruik is gemaakt van het leerlingenvervoer dan vooraf was voorzien, is een voordeel van € 114.000 gerealiseerd. Bij de productgroep voorzieningen is een voordeel te rapporteren op de kinderopvang. Deze is ontstaan door het ontvangen van de afrekeningen over 2024. Daarnaast hebben we een voordeel door de uitstel van een aantal investeringen. In totaal zien we op het productgroep voorzieningen een voordeel van € 362.000.

Onderwijs

Door uitstel van verschillende investeringen in onderwijshuisvesting is het voordeel met name toe te rekenen aan het vrijvallen van kapitaallasten die begroot zijn voor geplande investeringen. In totaal zien we hier een voordeel van € 328.000.

Sociaal domein

Sociaal domein sluit af met een nadelig saldo van € 1,3 miljoen. Dit bestaat onder andere uit een voordeel op productgroepen conflictzorg (€ 106.000), gezondheidszorg (€ 120.000) en inkomensregelingen en participatie (€ 91.000). Het grootste nadeel zien we terug op de maatwerkvoorzieningen (€ 1.6 miljoen). Dit is ook in lijn met de landelijke stijging waar we dus ook een stijging zien van de kosten WMO en Jeugdzorg. De gedetailleerde toelichting is terug te lezen onder Programma 5D.

Treasury

Het nadeel op het taakveld treasury komt met name doordat wij een lager renteresultaat hebben gerealiseerd dan we hadden begroot. Dit heeft een nadelig effect op het taakveld treasury gehad. De voordelen op dit taakveld ontstaat doordat we geen nieuwe langlopende geldlening hebben afgesloten in 2025. In plaats daarvan hebben we gebruikgemaakt van kortlopende geldleningen. Kortlopende geldleningen zijn over het algemeen goedkoper dan langlopende geldleningen. Daarnaast heeft het uitstaande saldo in de schatkist meer rente opgeleverd dan geraamd. In totaal zien we hier een nadeel van € 248.000

Overhead en algemene baten en lasten

De uitgaven voor de ondersteuning van primaire taken laten een voordeel zien van € 1 miljoen. Dit is opgebouwd uit een voordeel op overhead personeel van € 107.000. Daarnaast is er een voordeel op tractiemiddelen en P&O. Daartegenover staan nadelen op huisvesting en facilitaire zaken. Op Algemene baten en lasten is een voordeel van € 1,1 miljoen gerealiseerd. Dit komt met name door het voordeel uit de specifieke uitkering Oekraïne en de vrijval de stelpost loon en prijscompensatie.

Voorstel resultaatbestemming

De jaarrekening sluit af met een positief resultaat van € 2.028.000. Dit is € 6.169.000 voordeliger dan het begrote tekort van € 4.142.000. Wij stellen voor het rekeningresultaat te bestemmen volgens onderstaand overzicht:

Bedragen x € 1.000

Voorstel resultaatbestemming	Rekening 2025
Resultaat 2025	2.028
Te verdelen resultaat	2.028
a. Storting naar Algemene Reserve	-1.452
b. Eenmalige kredieten in OHW	-100
c. Bestemmen van gelden realisatiestimulans	-476
Bestemming	-2.028
Restant saldo	0

a) Storting in algemene reserve

Wij stellen voor om € 1.452.000 te storten in de Vrije Algemene Reserve.

b) Correctie eenmalige kredieten (overheveling naar onderhanden werk)

In de exploitatie zijn twee eenmalige kredieten ten laste van de exploitatie gebracht, terwijl deze via onderhanden werk hadden moeten lopen. Via de resultaatbestemming worden deze uitgaven alsnog verwerkt als onderhanden werk. Het betreft het krediet project gezonde buurten (restant € 25.000 geautoriseerd bij de Voorjaarsrapportage 2025) en het krediet brandwerende maatregelen dorps huis Elahuizen (€ 75.000 geautoriseerd bij de Najaarsrapportage 2025).

c) Nog te ontvangen Rijksmiddelen Realisatiestimulans

In de exploitatie is een vordering opgenomen voor nog te ontvangen rijksmiddelen uit de SPUK Realisatiestimulans. Met deze regeling ontvangen gemeenten een vast bedrag per betaalbare woning waarvan de bouw is gestart. In 2025 is de bouw gestart van 68 woningen in onze gemeente die voldoen aan de voorwaarden van de SPUK-regeling. Op basis hiervan verwachten wij rijksmiddelen te ontvangen. Gemeenten ontvangen € 7.000 (exclusief btw) per betaalbare woning waarvan de bouw in het voorgaande jaar is gestart. Dit leidt voor onze gemeente tot een totaalbedrag van € 476.000. Wij stellen voor dit bedrag te storten in de reserve Onderhanden werk.

Kerngegevens

In de onderstaande overzichten staan kengetallen weergegeven voor onze gemeente. De genoemde waarden en de definitie van de categorieën zijn voor zover mogelijk overgenomen uit de verzamelstaat uitkeringen gemeentefonds.

Sociale structuur	Gegevens per 31-12-2024	Gegevens per 31-12-2025
Aantal inwoners (in aantallen)		
• 0 t/m 17 jaar	9.633	9.585
• 18 t/m 74 jaar	36.118	36.236
• 75 jaar en ouder	6.178	6.432
Totaal aantal inwoners	51.929	52.253
Bijstandsontvangers	677	662
Inwoners met migratieachtergrond	2.187	2.392
Aantal bedrijfsvestigingen	7.775	7.930

Fysieke structuur	Gegevens per 31-12-2024	Gegevens per 31-12-2025
Oppervlakte gemeente (in hectare)		
• Binnenwater	6.719	6.725
• Buitenwater	13.094	13.094
• Land	35.098	35.091
Totaal oppervlakte gemeente	54.911	54.910
Aantal wooneenheden		
• Woonruimten	25.619	25.782
Totaal aantal wooneenheden	25.442	25.782
Lengte wegen en watergangen (in kilometers)		
• Wegen	855	855
• Waterwegen	74	74
• Rioleringen (excl. Aansluitleidingen)	699	733
Oppervlakte groen (in m2)		
• Stedelijk groen	2.700.000	2.700.000
• Landschappelijk groen	5.300.000	5.300.000

Bedrag x € 1.000

Financiële structuur	Gegevens per 31-12-2024	Gegevens per 31-12-2025
• Uitgaven	182.529	206.483
• Inkomsten	-184.676	-207.688
• Opbrengst belastingen en heffingen		
<i>Onroerende zaakbelasting</i>	12.648	12.904
<i>Afvalstoffenheffing</i>	6.272	6.610
<i>Rioolrechten</i>	5.226	5.590
• Algemene uitkering uit het Gemeentefonds	109.583	119.404
Balans		
• Eigen vermogen	45.549	46.754
• Voorzieningen	16.223	18.682
• Vaste schulden	62.025	56.789

Bedrag x € 1

Financiële structuur (bedrag per inwoner)	Gegevens per 31-12-2024	Gegevens per 31-12-2025
Exploitatie		
• Uitgaven	3.303	3.952
• Inkomsten	-3.332	-3.975
• Opbrengst belastingen en heffingen		
<i>Onroerende zaakbelasting</i>	229	247
<i>Afvalstoffenheffing</i>	114	126
<i>Rioolrechten</i>	101	107
• Algemene uitkering uit het Gemeentefonds	1.998	2.285
Balans		
• Eigen vermogen	835	895
• Voorzieningen	281	358
• Vaste schulden	1.198	1.087

Leeswijzer

Voor u liggen de jaarstukken van gemeente De Fryske Marren over 2025, welke bestaan uit het jaarverslag en de jaarrekening. Deze worden vooraf gegaan door de Jaarrekening in “één oogopslag” waarin de financiële stand van zaken in grote lijnen wordt weergegeven.

Jaarverslag

In de programma's vindt u het beleidsmatige deel van de jaarstukken. Daarin wordt verantwoording afgelegd over het gevoerde beleid. Tevens is per programma een financieel overzicht opgenomen met een toelichting op de afwijkingen ten opzichte van de begroting. Ook is er per programma een overzicht van de grootste kredieten opgenomen.

De daarop volgende paragrafen geven een thema-gewijs overzicht van het gevoerde beleid en vormen een dwarsdoorsnede van de programma's.

Elk programma is volgens een vaste structuur opgebouwd:

- Hoofddoelstelling programma (missie) en opbouw producten
- Actuele context en ontwikkelingen
- Wat wilden we bereiken en wat hebben we daarvoor gedaan?
- Verbonden partijen
- Wat heeft het gekost?

Voortgang kredieten

In deze jaarrekening is, conform voorgaande jaarrekeningen, de tabel 'Voortgang kredieten' samengevoegd met de financiële overzichten van kredieten die bij de programma's weergegeven worden. Bij de huidige status van het krediet worden de kleuren blauw, groen, geel en rood gebruikt. Blauw betreft de kredieten die we afsluiten. Groen geeft aan dat het krediet volgens planning verloopt, geel betekent dat er vertraging dreigt en rood geeft aan dat het krediet vertraagd is. De toelichting op de kleuren geel en rood worden in de jaarstukken in de betreffende programma's bij het onderdeel kredieten opgenomen.

Presentatie wat heeft het gekost

In de programma's 1 t/m 5 van het jaarverslag presenteren we een cijfermatig overzicht van de baten en lasten per productgroep. De raad heeft besloten hier een nadere detaillering aan toe te voegen voor de programma's 1 Bestuur en organisatie en 5 Sociaal domein. In deze programma's zijn twee overzichten van baten en lasten opgenomen uitgesplitst in productgroepen (1) en een specificatie van een aantal productgroepen in producten (2).

Jaarrekening

De jaarrekening geeft de financiële stand van zaken weer door middel van de balans (waarin de bezittingen en schulden weergegeven) en de exploitatierekening (waarin de baten en kosten worden weergegeven) met op beiden een toelichting. De exploitatierekening wordt weergegeven door een overzicht van baten en lasten per programma en tevens door een overzicht van baten en lasten per taakveld.

Tot slot zijn onder overige gegevens de resultaatsbestemming en controleverklaring opgenomen.

Jaarverslag

Programma 1 Bestuur en organisatie

a. Hoofddoelstelling programma (missie)

Hoofddoelstelling:

Besturen kun je niet alleen; hiervoor is verbinding nodig tussen de gemeenschap, de gemeenteraad, het college en de gemeentelijke organisatie. Een goede samenwerking staat hierbij voorop en is belangrijk bij de uitvoering van onze taken. We wonen en werken in een gemeente met veel mogelijkheden. Waar je volop de ruimte hebt en krijgt; om te ondernemen, te wonen en om je te vermaken. We hebben oog voor de mensen om ons heen en vinden dat iedereen mee moet kunnen doen. Met als doel om De Fryske Marren samen nog kleurrijker, nofliker en actiever te maken.

In 2025 lag de focus op verdere versterking van samenwerking en verbinding binnen de gemeente. De organisatieontwikkeling en de organisatievisie is verder verdiept binnen de organisatie. De dienstverlening is daarnaast verder ontwikkeld met extra digitale mogelijkheden en een betere afstemming op de behoeften van inwoners. Ook is meer ingezet op de visie op brede welvaart. Deze is toegepast op de lopende uitgaven zoals wonen, zorg en energie. Daarnaast is het Doe-mee onderzoek (Ver. van Rekenkamers) afgerond en is er ingezet op transparante besluitvorming (Digitale Overheid) en versterking van informatieveiligheid en openbare orde. Hiermee is een stap gezet in de doorontwikkeling van de gemeente als toegankelijke en toekomstbestendige organisatie.

b. Wat hebben we bereikt?

1.1 Bestuur

Doelstelling:

De meerjarenvisie 'Brede welvaart voor De Fryske Marren, visie tot voorbij 2030' geeft kleuring aan het te ontwikkelen beleid voor de toekomst.

In 2025 hebben we verdere stappen gezet in de implementatie van de meerjarenvisie Brede welvaart voor De Fryske Marren, visie tot voorbij 2030. Deze visie vormt de basis voor het ontwikkelen van toekomstbestendig beleid en helpt bij het duiden en sturen op brede welvaart en de Sustainable Development Goals (SDG's).

In 2025 is de kennis en toepassing van brede welvaart binnen beleidsmatige teams versterkt. Dit heeft bijgedragen aan een verdere verankering in de organisatie. In de komende periode blijven we deze kennis verdiepen en borgen, zodat brede welvaart en de SDG's een nog sterkere leidraad worden bij het realiseren van beleidsdoelstellingen en het concretiseren van de toekomstvisie.

Doelstelling:

Er is behoefte aan een andere wijze van samenwerking tussen de verschillende gremia. In die doorontwikkeling willen we stappen blijven zetten.

Voor realisatie van deze doelstelling is een transparante en open communicatie een belangrijke voorwaarde. In diverse overlegstructuren is permanent aandacht voor de onderlinge samenwerking tussen raad en college.

Doelstelling:

We vinden een goede samenwerking met onze inwoners en ondernemers belangrijk en willen geen belangrijke besluiten nemen, zonder te weten hoe onze inwoners hierover denken.

In 2025 is invulling gegeven aan de doelstelling om inwoners en ondernemers actief te betrekken bij belangrijke besluiten. Conform de beleidsnotitie 'Wikselwurk' zijn participatietrajecten uitgevoerd waarbij doelen, kaders en de mate van invloed vooraf zijn bepaald. Door deze werkwijze zijn plannen in samenwerking met de samenleving tot stand gekomen en beter aangesloten bij wat leeft in De Fryske Marren. Bovendien is de beleidsnotitie in 2025 geëvalueerd. De uitkomsten gebruiken we voor de doorontwikkeling van ons beleid in 2026. Er is ook ingezet op training van (beleid) medewerkers, hoe en wanneer de inwoners kunnen participeren. In 2025 is er geen gebruik gemaakt van het uitdaag recht.

Doelstelling:

Jongeren meer betrekken bij gemeentelijke thema's om hun bewustwording op het functioneren van ons bestuur te vergroten.

In 2025 is gefaseerd gestart met het versterken van jeugdparticipatie binnen de gemeente. De beschikbare middelen zijn gericht ingezet om stichting Tienkip ruimte te geven om jongeren actief te betrekken bij gemeentelijke thema's en beleidsontwikkeling. Daarnaast hebben we met de Raadswerk groep Jeugd gewerkt aan het opstellen van een plan van aanpak jeugdparticipatie. Dit is verder vormgegeven met o.a. burgerschapsvorming, met de initiatieven 'kom met je klas naar de raadszaal' en de projectdagen Tienkip. Jeugdparticipatie is gericht op het verkleinen van de afstand tussen jongeren en de gemeente door gebruik te maken van passende en toegankelijke participatievormen. De uitkomsten van evaluatie van Wikselwurk onderstreept het belang hiervan. In 2026 gaan we hiermee verder aan de slag.

Doelstelling:

Een slagvaardige organisatie; de focus ligt op verbinding en samenwerking en we zetten in op kwaliteitsverbetering.

Het Doe-mee onderzoek 'Toezicht op en de handhaving van de energiebesparingsplicht en informatieplicht energiebesparing bij bedrijven en instellingen' is in 2025 afgerond en gedeeld met de raad en het college.

Rekenkamer

Het rapport van de rekenkamer 'beheer en onderhoud van kapitaalgoederen specifiek civiele kunstwerken', is eind oktober naar het college gestuurd voor een bestuurlijke reactie. Deze reactie van het college is eind 2025 aan de rekenkamer gestuurd. Het onderzoeksrapport zal voor verdere behandeling worden aangeboden aan de raad.

Het jaarlijkse DoeMee-onderzoek gaat in 2025 over 'onderbesteding bij decentrale overheden' en bevindt zich in de afrondende fase. De resultaten hiervan worden begin 2026 verwacht.

Werving en selectie

De arbeidsmarkt is de afgelopen periode nagenoeg onveranderd gebleven en blijft zeer uitdagend, met name voor functies op hoger salarisniveau en specialistische posities. Deze vacatures vragen om een

intensieve aanpak die we niet volledig intern kunnen organiseren. Daarom zijn we genooddaakt gebruik te maken van externe bureaus om geschikte kandidaten te vinden.

Huisvesting

In de raadsmemo van 19 december 2025 hebben we u geïnformeerd over de financiële consequenties van de huisvesting. Deze worden meegenomen in de voorjaarsrapportage 2026. De verwachting is dat de verbouwing in 2026 gereed is.

College onderzoeken

Belangrijke verbeteringen zijn gerealiseerd naar aanleiding van de collegeonderzoeken klachtenprocedure en schuldhulpverlening. Met een nieuwe klachtenfunctionaris is het interne proces van de klachtenafhandeling vastgesteld. Aan verdere optimalisatie en implementatie binnen de ambtelijke organisatie wordt gewerkt. Voor de actiepunten die voortgekomen zijn uit het collegeonderzoek schuldhulpverlening is beleid ontwikkeld om vroeg signalering, financiële begeleiding en nazorg de juiste aandacht en vorm te geven en zo aan te sluiten op wetswijzigingen die de looptijd van schuldhulpverlening hebben verkort.

Doelstelling:

Zicht houden op de uitvoering van bij verbonden partijen ondergebrachte gemeentelijke taken door implementatie van de Nota verbonden partijen 2022 'In gezamenlijkheid sturing geven aan samenwerken'.

De Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) is op 1 juli 2022 op een aantal punten aangepast. Een deel van de wijzigingen is automatisch van kracht en zijn in werking getreden. Voor de andere aanpassingen moeten de bestaande afspraken tussen samenwerkende overheden (de gemeenschappelijke regelingen) worden aangepast. Naar verwachting wordt de regeling van de Marrekrite en FUMO in de loop van 2026 gewijzigd.

1.2 Dienstverlening en communicatie

Doelstelling:

Doorontwikkeling van onze dienstverlening in lijn met de dienstverleningsvisie 2022-2026 'Tsjinstferliening, ús nammekaartsje'.

Burgerzaken

Door de een wetswijziging per 1 januari 2025 is er gekozen om de openingstijden aan te passen voor de balies in het gemeentehuis in Joure en de servicepunten in Balk en Lemmer. We konden met onze huidige bemensing van de balies niet voldoen aan deze wettelijke wijziging.

Ondanks de aanpassingen in onze openingstijden is het totaal aantal openingsuren verruimd en houden we, zowel absoluut als relatief gezien, de ruimste openingstijden in de provincie Fryslân. Goede dienstverlening aan onze inwoners blijft het uitgangspunt. We blijven oog houden voor de minder mobiele inwoner en breiden de ambulante dienstverlening Burgerzaken uit. Dit doen we nu al bijvoorbeeld in Maeykehiem in Sint Nicolaasga.

Verbetering digitale dienstverlening

Naast persoonlijke dienstverlening aan de telefoon, en balies bieden we ook steeds meer online dienstverlening aan. Zodat inwoners en ondernemers op het tijdstip dat hen uitkomt zaken kunnen regelen met onze gemeente. Hierbij is de kwaliteit van de digitale dienstverlening verder verbeterd. Daarnaast is het gebruik van eDiensten bij Burgerzaken en het Sociaal Domein uitgebreid, waardoor aanvragen volledig digitaal kunnen worden verwerkt. De inzet van e-formulieren is verder toegenomen, wat bijdraagt aan een gebruiksvriendelijke en efficiënte dienstverlening.

Digitaal klantportaal 'Mijn De Fryske Marren'

In 2025 hebben we de digitale omgeving 'Mijn De Fryske Marren' verder ontwikkeld. Inwoners en ondernemers kunnen hier op een veilige manier zaken inzien zoals: belastingen, waaronder WOZ en taxatieverslag, Inkomensgegevens (in relatie tot een uitkering), profielgegevens en de status van aanvragen.

Stimuleren en vergroten digitale vaardigheden van inwoners

In samenwerking met Sociaal Werk De Kear en de bibliotheek zijn ook in 2025 trainingen en initiatieven georganiseerd om inwoners te ondersteunen bij het vergroten van hun digitale vaardigheden. Dit draagt bij aan de toegankelijkheid van gemeentelijke diensten en de zelfredzaamheid van inwoners in een steeds digitale wordende samenleving. Binnen de gemeente zijn er drie Informatiepunten Digitale Overheid (IDO) er zijn hier rond de 200 hulpvragen binnengekomen en inwoners hebben deelgenomen aan verschillende trainingen.

Telefonische dienstverlening

De afhandeling van terugbel notities is in 2025 verder gemonitord. Het percentage tijdig afgehandelde verzoeken is gedaald van 77% in 2023 en 78% in 2024 naar 67% in 2025. Dit heeft mede te maken met personele wijzigingen en het niet tijdig administratief afhandelen van de terugbel notitie. Er wordt dus wel gebeld maar dit wordt niet in het systeem afgesloten. De norm van 80% binnen twee werkdagen is daarmee nog niet behaald en blijft een aandachtspunt. Dit wordt opgepakt door het bieden van ondersteuning op dit vlak. In totaal zijn er 9.247 terugbel notities verwerkt, waarvan 6.152 (67%) binnen de norm en 3.095 (33%) buiten de norm (administratief) zijn afgehandeld.

Communicatiestrategie

Aan de hand van de pijlers 'zichtber, minsklik en werkenber' van onze communicatiestrategie 'Us gesicht' werken we aan het versterken van de verbinding met iedereen die betrokken is bij onze gemeente. De implementatie van de communicatiestrategie vindt plaats aan de hand van het uitvoeringsprogramma.

Doelstelling:

Wy sille in nij ambisjeus en aktyf Frysk taalbelied ûntwikkelje, dat ek ympakt hat bûten de gemeentlike organisaasje sels.

It Frysk taalbelied is yn 2025 troch de gemeenteried fêststeld. Oanslutend is in útfieringsprogramma opsteld en is úteinset mei de útfiering dêrfan. Yn oktober 2025 is in beliedsmeiwurker Frysk yn tsjinst kommen om fierder foarm te jaan oan de útfiering fan it belied.

By de ferbouwing fan it gemeentehûs is der dêrneist rekken holden mei it Frysk, ûnder mear yn de sichtberens en publike kommunikaasje.

1.3 Openbare orde en veiligheid

Doelstelling:

We willen de lokale veiligheid in onze gemeente tenminste op hetzelfde niveau houden of verbeteren.

Openbare Orde en Veiligheid

Het afgelopen jaar hebben we veel aandacht gehad voor bewustwording en weerbaarheid op het thema ondermijning. Daarnaast hebben we in samenwerking met het Wetterskip een onderzoek laten uitvoeren naar drugs in het rioolwater.

Op het thema digitale veiligheid is er mee gedaan aan het project "Echt niet vandaag", met als doel om inwoners en bedrijven in de gemeente weerbaar te maken tegen online criminaliteit.

In 2025 zijn wij blijven werken aan de gestelde koers uit het integraal veiligheidsbeleid 2024-2027. Hierbij hebben we extra aandacht voor de jeugd en de thema's ondermijning, cyberveiligheid en de complexe zorg- en veiligheidsproblematiek. In het uitvoeringsprogramma bleven we trends en ontwikkelingen op het gebied van openbare orde en veiligheid volgen en prioriteren.

Informatieveiligheid

Steeds meer digitaal

Als organisatie werken wij steeds meer digitaal. Het is mogelijk plaats- en tijdonafhankelijk te werken, en wij maken gebruik van steeds meer technologieën. Steeds meer processen zijn gedigitaliseerd en gekoppeld aan ketenpartners en overheidsinstanties. Hierdoor nemen de risico's, dreigingen en auditlasten toe.

Vertrouwen en zorgvuldigheid

Inwoners en bedrijven moeten erop kunnen vertrouwen dat de gemeente zorgvuldig en controleerbaar met informatie omgaat en deze goed beveiligt. Daarom zijn alle overheidsorganisaties verplicht te voldoen aan de Baseline Informatieveiligheid Overheid (BIO 2.0), die sinds de invoering van de cyberbeveiligings wet hogere eisen stelt. De scope is breder geworden, wat meer vraagt van organisaties. Om hieraan te voldoen, stellen wij in 2026 een nieuw actieplan vast, gebaseerd op testen, analyses en onderzoeken.

Verantwoording via ENSIA

Gemeenten verantwoorden zich over informatiebeveiliging en kwaliteit via het ENSIA-proces (Eenduidige Normatiek Single Information Audit). De focus van ENSIA ligt op de verantwoording richting de gemeenteraad. Tegelijkertijd leggen gemeenten ook verantwoording af aan de Rijksoverheid over het gebruik van landelijke voorzieningen. De formele ENSIA-verantwoording over 2024 is succesvol afgerond en het verantwoordingsproces over 2025 ligt op schema.

Vorbereidingen voor Cyberbeveiligingswet

De organisatie heeft de eerste stappen gezet in de implementatie van de Europese richtlijn NIS2. Deze richtlijn is in Nederland omgezet in de lokale wetgeving onder de naam cyberbeveiligings wet. De implementatie van deze wet vraagt de komende jaren om extra inspanningen en middelen.

c. Verbonden partijen binnen het programma Bestuur en organisatie

Veiligheidsregio Fryslân

Ontwikkelingen

- De crisis organisatie was 24/7 paraat, in 2025 is er verder gewerkt aan een robuuste crisisorganisatie met passend en voldoende personeel;
- Er is gewerkt aan het voorkomen van incidenten, dit door voorlichting, informatiekaarten te maken voor hulpdiensten, advisering bij evenementen;
- De netwerksamenleving staat centraal, dit leverde op dat er een kennisschakelpunt Veiligheid in Fryslân is en een evaluatie met professionele water sportondernemers over incidentenbestrijding op het binnenwater;
- De veiligheidsregio werkt zoveel mogelijk data gedreven. Iedere week wordt er een veiligheidsbeeld voor crisisfunctionarissen opgesteld door het Veiligheids Informatie Knooppunt (VIK) ;
- De veiligheidsregio heeft een nieuw dekkingsplan en regionaal risicoprofiel vastgesteld;
- Het bestuur van de veiligheidsregio stelde de kaders van de Rijksbrede Weerbaarheidsopgave "De Friese samenwerkingsagenda Weerbaarheid en Veerkracht 2025-2027" vast.

d. Wat heeft het gekost?

Bedragen x € 1.000

	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2025	Verschil	Rekening 2024
Lasten					
1.1 Bestuur	-2.961	-3.112	-4.082	970	-3.571
1.2 Dienstverlening en communicatie	-1.752	-2.223	-2.217	-6	-1.808
1.3 Openbare orde en veiligheid	-5.708	-5.805	-5.510	-296	-5.407
Totaal Lasten	-10.420	-11.141	-11.809	668	-10.786
Baten					
1.1 Bestuur	-	-	-	-	1
1.2 Dienstverlening en communicatie	478	833	1.120	-287	1.201
1.3 Openbare orde en veiligheid	36	36	36	-	49
Totaal Baten	514	869	1.156	-287	1.250
Saldo van baten en lasten	-9.906	-10.272	-10.653	381	-9.536
Stortingen	-	-	-	-	-
Onttrekkingen	186	388	141	246	107
Mutatie reserves	186	388	141	246	107
Resultaat	-9.720	-9.884	-10.512	627	-9.429

1.1 Bestuur	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2025	Verschil	Rekening 2024
Lasten					
1.1.1 Gemeenteraad	-1.411	-1.433	-1.437	5	-1.313
1.1.2 Burgemeester en wethouders	-1.521	-1.651	-2.630	980	-2.216
1.1.3 Bestuurlijke samenwerking	-11	-11	-4	-7	-3
1.1.4 Bezwaar en beroep	-18	-18	-10	-8	-39
Totaal Lasten	-2.961	-3.112	-4.082	970	-3.571
Baten					
1.1.1 Gemeenteraad	-	-	-	-	1
Totaal Baten	-	-	-	-	1
Saldo van baten en lasten	-2.961	-3.112	-4.082	970	-3.570

1.1.2. Burgemeester en wethouders

Wethouderspensioenen - extra storting voorziening

Zoals we ook in eerdere rapportages in de risicoparagraaf hebben gemeld, worden in het kader van de Wet toekomst pensioenen (Wtp) de pensioenaanspraken van (oud-)wethouders op grond van de APPA overgedragen aan het ABP. Deze overdracht van kapitaalverplichtingen naar een landelijk pensioenfonds brengt met zich mee dat gemeenten de bestaande pensioenvoorziening dienen aan te vullen tot het niveau van de vastgestelde overdrachtswaarde.

Ook voor onze gemeente is hiervan sprake. De betreffende voorziening omvat naast de pensioenaanspraken tevens de verplichtingen inzake wachtgelden. Op basis van een actuariële berekening is vastgesteld dat een aanvullende storting van in totaal € 1.053.000 noodzakelijk is om de voorziening op het vereiste niveau te brengen.

1.2 Dienstverlening en communicatie

Op de leges voor de uitgifte van reisdocumenten en rijbewijzen is sprake van een voordeel. Dit heeft geleid tot hogere opbrengsten dan geraamd. Deze meeropbrengst heeft voornamelijk te maken met de eerder gerapporteerde piek in het aantal aangevraagde reisdocumenten.

Op reisdocumenten is een meeropbrengst gerealiseerd van € 95.000. Daarnaast is op rijbewijzen een meeropbrengst van € 75.000 gerealiseerd.

1.3 Openbare orde en veiligheid

Op de Veiligheidsregio Fryslân is een voordeel gerealiseerd van € 95.000. Dit voordeel wordt veroorzaakt door een terugbetaling over 2024 conform het besluit van het Algemeen Bestuur (AB) en een overschot op de treasuryfunctie van de gemeenschappelijke regeling. Verder zijn er nog een aantal geringe nadelen op deze productgroep.

Toelichting mutatie reserves

Op dit programma zijn voor € 388.000 eenmalige budgetten beschikbaar gesteld. De uitgaven hebben € 141.000 bedragen. € 39.000 valt vrij als gevolg van het afsluiten van kredieten. Het restant ad € 246.000 wordt overgeheveld naar 2026. Zie ook het onderdeel f Eenmalige budgetten bij dit programma.

e. Investeringskredieten

Binnen programma 1 zijn geen investeringskredieten beschikbaar gesteld.

f. Eenmalige budgetten

bedragen x € 1.000

Eenmalige budgetten	Oorspronkelijk krediet	Restant krediet 1-1-2025	Krediet 2025	Aanwending 2025	Restant krediet 31-12-2025	Prognose afronding
Traject lokale democratie 2019	12	2	-	0	2	2026
Opvang vluchtelingen Oekraïne, Welgelegen	523	-	-	894	-894	
Opvang vluchtelingen Oekraïne, De IJsvogel	457	-	-	1.230	-1.230	
Opvang vluchtelingen Oekraïne, De Oorsprong	363	-	-	602	-602	
Opvang vluchtelingen Oekraïne, algemeen	58	-770	-	-4.950	4.180	
2023						
Formatie weerbaarheid	104	54	-	10	44	2026
2024						
Viering 80 jaar vrijheid 2025	80	52	-	52	0	2025
Samenwerkende portalen		0	-	-	0	2025
Integrale veiligheid en zorg	85	85	85	34	136	2026
Fries taalbeleid	50	9	50	42	16	2026
2025						
Jeugdparticipatie inDFM	51		51	3	48	2026
	1.782	-568	186	-2.082	1.700	

Traject lokale democratie 2019

Naar verwachting worden in 2026 nog facturen ontvangen die betrekking hebben op activiteiten die betrekking hebben op het traject Lokale Democratie. Daarom moet het krediet beschikbaar blijven in 2026.

Programma 2 Ruimte

a. Hoofddoelstelling programma (missie)

Hoofddoelstelling:

De Fryske Marren kent een grote diversiteit aan landschappen. Van grote open ruimten met de meren tot de beslotenheid van de bossen. Bij plannen vormen de landschappelijke waarden de basis. Daarbij vormen de drie opgaven van de omgevingsvisie de basis:

1. gezond en vitaal platteland
2. goed wonen en leven voor iedereen in het bebouwd gebied
3. naar duurzame energie en mobiliteit in een toekomstbestendige economie.

Ontwikkelingen moeten mogelijk blijven, maar in balans met de ecologische en landschappelijke kwaliteit.

Waterfront Lemmer

In juli 2024 vestigde de raad een voorkeursrecht op het gebied Waterfront Lemmer (Sluisweg/Willemskade), geldig tot 17 juli 2027. We onderzoeken of we dit gebied kunnen transformeren naar een gemengd gebied met wonen, horeca, maatschappelijke functies en recreatie. In 2025 stelde het college de projectopdracht vast en werd een projectgroep gevormd. Een eerste verkenning naar milieuaspecten (geluid, geur, zonering) en buitendijks bouwen laat geen onoverkomelijke belemmeringen zien. We hebben daarom besloten een gebiedsprogramma op te stellen. Hiervoor bereiden we een plan van aanpak voor. Na vaststelling informeren we de raad. We hebben ook een verwervingsstrategie vastgesteld die we hebben toegepast bij de aankoop van Sluisweg 9 en 11a.

Driehoek Joure Zuid

In maart 2024 besloot de raad de komst van een mogelijk nieuw ziekenhuis en ketenpartners in de Driehoek Joure Zuid te verkennen. In 2024 vonden gesprekken plaats met ziekenhuizen over randvoorwaarden. In mei 2025 stapte Antonius Sneek uit het fusietraject met Frisius MC. Bestuurlijke overleggen volgden om duidelijkheid te krijgen over nieuwvestiging in het plangebied. De duidelijkheid is tot op heden niet verkregen. Op 11 juni 2025 werd de partiële herziening van de omgevingsvisie vastgesteld en het voorkeursrecht met drie jaar verlengd.

Zienswijze munitieopslag

De gemeente verzette zich tegen een mogelijk munitiedepot bij Bantega. In mei 2025 presenteerde Defensie het Ontwerp Nationaal Programma Ruimte voor Defensie (NPRD). De gemeente diende, in afstemming met de raad (9 juli 2025), een zienswijze in. Bantega was één van de onderzochte locaties, maar Kollumerwaard-West is aangewezen als voorkeurslocatie. De conclusie dat Bantega ongeschikt is, wordt onderschreven.

Heerenveen-West

In januari 2025 stelden wij samen met Heerenveen een gezamenlijke projectopdracht vast voor Heerenveen-West. In september 2025 nam de raad kennis van het woningbehoefteonderzoek en de second opinion van Companen en concludeerde dat aan de voorwaarden uit de bestuursovereenkomst Heerenveen-Skarsterlân (2000) is voldaan. In december 2025 stelden beide raden het Plan van Aanpak en het Participatieplan vast. Deze gaan onder meer over de gebiedsvisie, grenscorrectie en samenwerking. Dorpen Oudehaske, Nijehaske, Rottum en wijk De Greiden worden actief betrokken. De eerste fase omvat de gebiedsvisie, voorbereiding van de grenscorrectie en een samenwerkingsovereenkomst.

b. Wat hebben we bereikt?

2.1 Wonen

Doelstelling:

De implementatie van de Omgevingswet vraagt een visie op onze ruimte, in de breedste zin van het woord. De Omgevingswet staat voor een goede balans tussen het benutten en beschermen van de fysieke leefomgeving. We hechten belang aan het behoud van de cultuurhistorische, ruimtelijke en natuurwaarden in het bestaande landschap.

Transitie Omgevingswet

De Omgevingswet trad op 1 januari 2024 in werking. De kerninstrumenten zijn: omgevingsvisie, omgevingsprogramma's, omgevingsplan en omgevingsvergunning, ondersteund door handhaving, monitoring en evaluatie. Dit vormt tezamen de beleidscyclus. Voor de transitie van de Omgevingswet stellen we een transitieplan op richting 2032. Onze organisatie ontwikkelt zich verder om te werken volgens de beleidscyclus. We zorgen ervoor dat de omgevingsvisie met het strategische beleid voor de lange termijn actueel blijft. We stellen omgevingsprogramma's op voor de uitwerking en uitvoering van het beleid, waarvoor het college bevoegd gezag is geworden. We maken voor de gehele gemeente één omgevingsplan, waarin we juridische regels opnemen voor de hele gemeente. De transitie van de Omgevingswet vraagt, evenals bij andere gemeenten, de komende jaren tot 2032 nog voor een aanzienlijke inzet van personeel en middelen.

Actualisatie Omgevingsvisie

De raad besloot bij de vaststelling van de omgevingsvisie om eens per vier jaar de omgevingsvisie te actualiseren. Vaststelling is voorzien rond 1 januari 2027. We hebben de voorbereidingen gestart en de uitwerking volgt in 2026.

Actualisatie Provinciale Omgevingsvisie (POVI)

De provinciale omgevingsvisie beïnvloedt via instructieregels het gemeentelijk omgevingsplan. De actualisatie liep een half jaar vertraging op. In het najaar van 2025 verscheen een contourenschets waarop we hebben gereageerd. Begin 2026 start naar verwachting de inspraak op het ontwerp. Er volgt een zienswijze, zo mogelijk met betrokkenheid van de raad.

Omgevingsprogramma's

Omgevingsprogramma's concretiseren de omgevingsvisie met doelen, randvoorwaarden, maatregelen en monitoring. Ze kunnen thematisch of gebiedsgericht zijn en vereisen participatie. Vaststelling is een bevoegdheid van het college. De omgevingsprogramma's moeten we in een voorgeschreven standaard maken opdat ze gepubliceerd kunnen worden in het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). We zijn daar in 2025 mee gestart. Het al vastgestelde Omgevingsprogramma water- en riolering publiceren we binnenkort in het DSO.

Omgevingsplan

Voor het omgevingsplan buitengebied zuidwest stelde de raad een ontwerpnota van uitgangspunten vast. Informatieavonden waren goed bezocht; reacties zijn via een projectwebsite ontvangen. In Q2 2026 volgt besluitvorming over de definitieve nota.

Sinds 1 januari 2024 bevat het tijdelijke deel van het omgevingsplan circa 600 rijksregels ('bruidsschat'). De raad moet deze schrappen, wijzigen of handhaven. In 2025 is een wijzigingsbesluit voorbereid; behandeling volgt in Q2 2026.

Verordening fysieke leefomgeving (VFL)

Op de ontwerpverordening zijn geen zienswijzen ingediend. We hebben de verordening voor een juridische toets voorgelegd aan Pro Facto.

Omgevingsvergunningen

Er is een aanhoudende hoge werkvoorraad voor wat de vergunningverlening betreft. De complexiteit van de zaken is zichtbaar toegenomen. Nieuwe werkwijzen en processen vergen extra tijd, hier is blijvend aandacht voor en waar nodig en mogelijk brengen we hier verbeteringen in aan. Opvallend is dat het instrument Buitenplanse omgevingsplanactiviteit (Bopa) nog steeds een veel gebruikt instrument is om medewerking te verlenen aan initiatieven die niet in het omgevingsplan passen. Dit lijkt in de nabije toekomst ook niet te veranderen.

Voordat mensen formele aanvragen indienen dienen ze vaak eerst een principeverzoek/conceptaanvaag in. Vanwege de werkdruk hanteren we al geruime tijd een wachttijd voor deze verzoeken/aanvragen. De doorlooptijd voor behandeling ervan is langer dan normaal. We zijn hier niet uniek in. Ook bij buurgemeenten speelt dit. We hebben de wachttijd het afgelopen jaar nog niet kunnen inlopen. Hierdoor kunnen we echter wel de formele aanvragen binnen de wettelijke termijn verlenen.

Daarnaast merken we ook dat de veranderende samenleving meer van ons vergt. Ons werk ligt onder een vergrootglas en dat merken we op verschillende vlakken waaronder sociale media en een toename in zienswijzen, bezwaren en verzoeken op grond van de Wet open overheid (Woo).

Doelstelling:

Het vanuit een lange termijnperspectief en brede welvaart invulling geven aan de woonopgave in De Fryske Marren

In juli 2025 hebben we de 1e herijking van de Regionale Woondeal Zuidwest Friesland afgerond. Er is afgesproken dat de gemeente De Fryske Marren tot en met 2030 een extra opgave van bruto 183 woningen krijgt. De opgave is daarmee in de periode 2026 t/m 2030 bruto 165 woningen per jaar.

We hebben voor het tijdvak 2026 – 2036 alle projecten in kaart gebracht. In de herijking van de regionale woondeal is afgesproken dat de gemeente een zogenaamde juridische planlijst van de woningbouwprojecten opstelt. Gedeputeerde Staten hebben in het najaar met deze planlijst ingestemd. Feitelijk betekent dit dat wij wat de provincie betreft groen licht hebben voor deze projecten.

Doelstelling:

Voorzien in wonen, zorg en welzijn voor ouderen en andere kwetsbare doelgroepen.

Op 2 april 2025 stelde de raad het Beleidskader Wonen-Welzijn-Zorg 2025–2040 vast. Kern is dat inwoners met een zorg- of ondersteuningsvraag zo zelfstandig mogelijk kunnen wonen, met passend aanbod. Wij stelden op 9 december 2025 het Uitvoeringsprogramma 2025–2030 vast. Dit programma bevat tien thema's, waaronder huisvesting voor ouderen en alternatieve woon-, pauze- en crisisplekken. Voor meerdere locaties lopen concrete trajecten.

Doelstelling:

Sturen op de woonruimteverdeling met als doel een evenwichtige, lokale woningmarkt.

Wet versterking regie volkshuisvesting

Bij inwerkingtreding van de Wet versterking regie volkshuisvesting (Wvrv) moeten gemeenten een Huisvestingsverordening urgent woningzoekenden vaststellen. In Fries verband wordt hieraan gewerkt. De ontwerp-centrumgemeenteregeling is in februari 2025 vrijgegeven voor inspraak.

Amendementen bij de behandeling van de Wvrv in de Tweede Kamer hebben grote impact op de Friese verordening. De planning is daarom aangepast; besluitvorming in de Eerste Kamer wordt afgewacht. Inwerkingtreding wordt niet vóór 1 januari 2027 verwacht, met gefaseerde invoering van doelgroepen. Eerst alle bekende doelgroepen en daarna de toegevoegde groep: dakloze gezinnen met minderjarige kinderen. Deze laatste groep wordt naar verluidt een half jaar later ingevoerd. Dit omdat dan beter bekend is hoe groot deze groep is. In de verordening, die nog moet worden vastgesteld, wordt de gefaseerde invoering al opgenomen. Hiermee wordt voorkomen dat de verordening binnen een jaar moet worden aangepast.

Regulering toeristische verhuur

We zijn in 2025 ook gestart met onderzoek naar regulering van toeristische verhuur. De uitkomsten volgen in 2026.

Doelstelling:

Zorg voor kwalitatief goede huisvesting en het creëren van een goed vestigings- en bedrijfsklimaat voor onze ondernemingen.

Voor de huisvesting van internationale werknemers is een startnotitie opgesteld en besproken in een consulterend petear van januari 2025.

In 2025 is aanvullend onderzoek gedaan naar huisvesting, registratie en relevante wet- en regelgeving, met betrokkenheid van diverse stakeholders. We leggen in Q1 2026 een memo met bevindingen aan de raad voor.

Doelstelling:

Het zorgen voor meer betaalbare woningen voor onze inwoners

In het Volkshuisvestingsprogramma De Fryske Marren 2024-2028 is het zorgen voor meer betaalbare woningen als een belangrijke doelstelling opgenomen. In onze woningbouwprojecten streven we naar een mix van betaalbare huur- en koopwoningen en duurdere woningen. Via een programma-gestuurde aanpak geven we invulling aan deze doelstelling. Hierbij werken we toe naar de kaders die gaan gelden binnen de Wet versterking regie Volkshuisvesting. We monitoren de voortgang via de prestatieafspraken met de corporaties.

Doelstelling:
Ontwikkelen van de gemeente door het realiseren van woningbouwprojecten.

In onderstaande tabel is aangegeven hoeveel woningen er in onze gemeente zijn gerealiseerd vanaf 1 januari 2022 tot en met 31 januari 2026. Ook is aangegeven hoeveel woningen we nog moeten realiseren tot en met 31 december 2030. Het aantal gereedmeldingen fluctueert en wordt langjarig gemonitord. De onderstaande tabel geeft ook een overzicht van het aantal verwachte woningen. Er wordt op grote schaal gebouwd in het Hof van Lemmer, Wyldehoarne fase 4, Tramdijk Oost fase 3 en ook in de dorpen zijn een aantal locaties Ouwsterhaule en Tjerkgaast bouwrijp opgeleverd. Daarvan start de bouw binnenkort. Hierdoor zit er naar verhouding veel in de pijplijn en verwachten we in de komende twee jaar een groter aantal gerealiseerde woningen [Woningbouw dashboard DFM](#).

Stand op 1 februari 2026*	Aantal	Percentage
Aantal projecten	67	
Aantal verwachte woningen	1.568	
Aantal gerealiseerde woningen	289	19%
Aantal niet - gerealiseerde woningen	1.279	81%

*) Periode vanaf 2022

Doelstelling:
Toekomstbestendige ziekenhuiszorg voor onze regio.

Het Gupta-rapport (2024) concludeert dat de ziekenhuiszorg in Noord-Nederland niet houdbaar is in huidige vorm. MCL en Tjongerschans fuseerden tot MC Frisius; Antonius Sneek bleef zelfstandig. Gesprekken met betrokken partijen richten zich op borging van toekomstbestendige zorg.

Doelstelling:
De agrarische sector is een belangrijke pijler voor onze gemeente en kampt met vele uitdagingen. Samen met de sector zoeken we naar perspectief en oplossingen.

Wij hebben ons ingezet voor een toekomstbestendige landbouw. Dat deden we onder andere door het adviseren en begeleiden van agrariërs die willen overstappen naar een andere vorm van bedrijfsvoering. Daarbij verzorgden wij ook de contacten met waterschap en provincie.

Bestuurlijk organiseerden we het jaarlijks overleg met de landbouworganisaties, in combinatie met een bedrijfsbezoek. Hier bespraken we de ontwikkelingen en hoe die ontwikkelingen de agrariërs in De Fryske Marren raken en wat wij daar als gemeente in kunnen betekenen.

In de Echtenerveenpolder en Gaasterland hebben wij gebiedsinitiatieven ondersteund. Vanuit beide gebieden is inmiddels een aanvraag gedaan bij Samenwerkingsverband Noord Nederland (SNN) voor subsidie voor proceskosten. De aanvraag voor de Echtenerveenpolder loopt nog, maar de aanvraag voor

Gaasterland is inmiddels toegekend. We proberen een breed gedragen proces te ondersteunen waarin de bestaande, lopende opgaven worden meegenomen.

Het project “composteren bij de boer” leverde extra bermmaaisel op, met minder kunstmestgebruik en verbetering van bodemleven als resultaat.

De raad besloot op 26 mei 2025 tot een verbod op nieuwe en uitbreiding van bestaande sierteelt. De raad wil ook een spuitvrije zone van 50 meter bij gevoelige functies. Het verbod op nieuwe en uitbreiding van bestaande sierteelt is geëffectueerd met het voorbereidingsbesluit dat de raad nam op 1 oktober 2025 en dat we op 3 oktober 2025 bekend maakten. Een kaart met de bestaande situatie is in voorbereiding.

Via het Fries Programma Landelijk Gebied (FPLG) is gewerkt aan de opgaven in het landelijk gebied, inclusief een toekomstbestendige landbouw. Na het stopzetten van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG), is de samenwerking van gemeenten, waterschap en gemeenten aan FPLG nog doorgegaan. De opgaven zijn namelijk niet verdwenen. Met het stopzetten van NPLG en bijbehorend budget (dat was 25 Miljard) is het gesprek op gang gekomen over de wijze van samenwerking. Die samenwerking was intensief. Dat lijkt nu niet meer te passen bij de status van het programma. Toch willen de overheden samenwerking aan de opgaven van het landelijk gebied overeind houden, maar dan in een lichtere vorm. Gedacht wordt aan een bestuurlijk afstemmingoverleg tussen alle friese overheden enkele malen per jaar over de opgaven van het landelijk gebied en de wijze waarop we daaraan kunnen werken (o.a. via gebiedsprocessen). De afstemming tussen gemeenten onderling kan een plek binnen de VFG krijgen. Gemeenten hebben aangegeven daarbij ook een eigen verhaal te willen ontwikkelen. De Fryske Marren is bij uitstek een gemeente met veel grote opgaven in het landelijk gebied. Het oplossen van de opgaven kunnen we niet alleen. Daarom maken we ons hard voor de samenwerking met de andere overheden. De samenwerkingsvorm zal de komende tijd verder worden ingevuld.

Doelstelling: Met het Veenweide-programma 2021-2030 ‘Foarút mei de Fryske Feangreiden’ wordt geprobeerd om te komen tot een duurzaam ontwikkelingsperspectief voor een aantrekkelijk en leefbaar veenweidegebied.						
						

Met het Veenweide-programma 2021-2030 ‘Foarút mei de Fryske Feangreiden’ wordt ingezet tot de totstandkoming van een duurzaam ontwikkelingsperspectief voor een aantrekkelijk en leefbaar veenweidegebied.

In 2025 lag de focus op lopende gebiedsprocessen (niet binnen onze gemeente). Landelijk en provinciaal zijn innovaties verder ontwikkeld.

Het Friese funderingsloket bestaat twee jaar. Sinds juni 2025 geldt een subsidieregeling voor funderingsherstel (maximaal 40% tot €40.000, bij woningen van vóór 1973 met aangetoonde schade). Sinds juli 2025 kan ook gebruik worden gemaakt van het landelijke funderingsherstelfonds. Agrariërs zijn ondersteund bij vergoedingsregelingen voor onder meer kruidenrijk grasland en veenmaatregelen.

Doelstelling: Verminderen netcongestie					
					

Netcongestie en impact op interne organisatie

De vertraging van het Liander-project NuLelie en de buurtgerichte aanpak bood ruimte om de samenwerking en interne impact te herijken; op basis van huidige inzichten en urgentie zijn heldere afspraken gemaakt over rolverdeling en processen. De Samenwerkingsovereenkomst Buurtgerichte aanpak wordt in maart 2026 ondertekend.

Maatregelen vertraging uitbreidingsprogramma NuLelie Liander

De vertraging van het uitbreidingsprogramma NuLelie betekent, dat structurele verzwaring van het middenspanningsnet later plaatsvindt dan voorzien. Liander werkt daarom binnen het ‘Actieplan Stroomnet Fryslân’ aan aanvullende maatregelen om de impact te beperken. In 2025 heeft Liander onder meer drie netuitbreidingen in bedrijf gesteld, negentien gebieden opgepakt binnen de gebiedsaanpak en circa 250 middenspanningsroutes continu gemonitord. Daarnaast zijn 113 flexcontracten met grootverbruikers afgesloten en is de aansluitwachtrij opgeschoond. Voor De Fryske Marren is dit extra relevant vanwege de aangekondigde congestie op ‘Onderstation Lemmer’, waar voor grootverbruikers transportschaarste geldt tot naar verwachting 2033. Afstemming met Liander blijft noodzakelijk bij woningbouw en bedrijventerreinen.

Onderzoek energiesysteem De Ekers

De regioanalyse met Heerenveen bevestigt de hoge urgentie van netcongestie rond onderstation Oudehaske.

In december 2025 startte onderzoek op bedrijventerrein De Ekers (Joure) naar lokale, schaalbare oplossingen. Onderzocht wordt onder meer of ondernemers duurzaam opgewekte energie onderling kunnen uitwisselen. Doel is beperking van congestie-effecten en behoud van een aantrekkelijk vestigingsklimaat.

380kV Viervelaten – Ens

Voor de nieuwe 380 kV-verbinding is een regioadvies opgesteld door de provincies Fryslân, Groningen, Overijssel en Flevoland en gedeeld met het ministerie van KGG.

Omdat de Friese gemeenten geen overeenstemming bereikten over een gezamenlijke zienswijze, nam de provincie de regie over. Het definitieve advies is niet meer met de gemeenten afgestemd, maar is voor de gemeente De Fryske Marren in overeenstemming met de zienswijze van de Raad uit 2019.

Het Rijk zal naar verwachting aan het einde van het eerste kwartaal van 2026 de ontwerp-voorkeursbeslissing voor het tracé van de nieuwe 380 kV-verbinding vaststellen. De ontwerpbeslissing wordt dan, samen met de integrale effectenanalyse, gedurende zes weken ter inzage gelegd. Een zienswijze van De Fryske Marren hierop, wordt in deze periode ter besluitvorming aan de raad voorgelegd.

Doelstelling: Bevorderen Isolatiegraad huishoudens			
			

Via energieloket Tûk Wenjen zijn 40 subsidies Advies Eigen Woning en 30 vouchers voor aanvullende adviesdiensten verstrekt. Daarnaast vonden zes informatieavonden en één inloopmiddag plaats over energiebesparing en verduurzaming.

De subsidie Lokale Aanpak Isolatie (vanaf 1 oktober 2025) kende ruim 300 aanvragen in het laatste kwartaal. Dat is een goed begin. We werken aan het versterken van ondersteuning bij subsidieaanvragen.

Doelstelling:

De gebouwde omgeving is in 2030 voor 20% aardgasvrij en uiterlijk in 2050 voor 100% aardgasvrij

In 2025 is er veel tijd en energie gestoken in de zogenaamde 'Gouden Projecten'; de warmtenetprojecten voor Terherne, Joure en Balk. Voor Terherne is er het afgelopen jaar richting een definitief 'go-no go' moment gewerkt. In Joure is het bestaande onderzoek geëvalueerd, waarbij is geconcludeerd dat er in het dorp een enorme potentie ligt voor een collectieve warmtevoorziening. Het warmtenetproject in Balk is de koploper, daar is in 2025 gewerkt aan een eerste voorlopig ontwerp.

Gemeentebreed is de huidige stand van zaken dat ongeveer 3% van de totale woningvoorraad inmiddels aardgasvrij is.

Doelstelling:

Duidelijkheid over de rolopvatting van De Fryske Marren op collectieve warmtevoorzieningen.

De raad koos eind 2024 voor een 'rechtmatige en samenwerkende overheid' op het gebied van de ontwikkeling van warmtenetten. Deze samenwerking wordt ingevuld voor de projecten in Terherne, Joure en Balk.

Nieuwe wetgeving (Wet collectieve warmte en Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie) versterkt deze keuze van de raad en zet in op een publieke regierol.

In 2025 startte de voorbereiding van het verplichte gemeentelijke warmteprogramma. Dit is een programma om ervoor te zorgen op welke wijze wijken van het gas af gaan.

Doelstelling:

Stimuleren van aquathermie als duurzame warmtebron

Binnen 'Missy Wetterwaarmte' wordt met provincie, Wetterskip en gemeenten gewerkt aan kennisontwikkeling rond aquathermie. Organisatie en kennisdeling zijn versterkt.

Binnen Interregprogramma WaterWarmth toetst het Deense adviesbureau NIRAS de haalbaarheid van aquathermie in Terherne op basis van een voorlopig ontwerp. Dit vormt een belangrijke stap richting besluitvorming over een eventueel vervolg.

Doelstelling:

Het vergroten van de biodiversiteit in de gemeente

Realiseren van bijenburchten

Voor het vergroten van de biodiversiteit binnen onze gemeente hebben we gewerkt aan de verdere uitvoering van het PreSoorten Management Plan (SMP), is het SMP aanbesteed en zijn de voorstellen uit het raadsvoorstel Stêdsfûgels uitgevoerd en vastgelegd in gemeentelijk beleid. Maatregelen voor gebouw bewonende soorten (zoals huismus en vleermuis) zijn vastgelegd. Bermen en oevers worden duurzaam beheerd.

In het voorjaar van 2025 heeft de gemeente De Fryske Marren subsidie aangevraagd via het Deltaplan Biodiversiteitsherstel voor het ontwikkelen van een samenhangend bijenlandschap binnen onze gemeente. Als één van de zes geselecteerde gemeenten hebben wij subsidie ontvangen voor ons project “Bêd en brochje foar de by”. Met dit project zijn er concrete stappen gezet om het leefgebied van wilde bijen te verbeteren en de biodiversiteit in De Fryske Marren te vergroten.

Door het realiseren van bijenburchten in Goingarrijp en Joure, in combinatie met aangepast beheer, het stimuleren van bij vriendelijke tuinen en het versterken van bestaande natuurstructuren, geven wij invulling aan onze ambitie om de natuurwaarden in de gemeente duurzaam te versterken. Deze inspanningen dragen niet alleen bij aan ecologische doelen, maar ook aan een gezonde, groene en toekomstbestendige leefomgeving voor onze inwoners.

Realiseren van natuurlijke oevers in Lemmer Noord

In Lemmer-Noord zijn natuurlijke oevers aangelegd, wat de ecologische kwaliteit versterkt.

Doelstelling:

Water, bodem en klimaatadaptatie zijn sturend (WBKS) bij ruimtelijke ontwikkelingen

Over heel 2025 is gewerkt aan WBKS bij ruimtelijke ontwikkelingen. Oude rioleringen zijn vervangen door gescheiden hemelwaterriolering waarbij schoon regenwater (van daken en andere verharding) van vuilwater (toilet, keuken, badkamer en witgoed) wordt gescheiden via twee aparte buizen. Het vuile water gaat naar de zuivering, terwijl het schone water direct naar oppervlaktewater wordt geleid of in de bodem infiltreert. Dit voorkomt overbelasting van de rioolwaterzuivering bij hevige regen en vermindert wateroverlast. Daarnaast is ruim €28.000 verstrekt voor groenblauwe maatregelen. Het betreft aanvragen voor regentonnen, groene (sedum)daken, het afkoppelen van particuliere dak- en erfverhardingen van het gemeentelijk riool en de aanleg van regenwatergebruiksinstallaties waarbij onder andere voor het toilet geen gebruik meer wordt gemaakt van kostbaar drinkwater. Met deze stimuleringsregeling dragen we bij aan een betere opvang en benutting van regenwater, verminderen we onnodig drinkwatergebruik en versterken we de klimaatbestendigheid van onze leefomgeving.

Ook heeft in 2025 de eerste school (in Scharsterbrug) succesvol subsidie aangevraagd voor het vergroenen van het schoolplein. Met de subsidie wordt hemelwater afgekoppeld van het riool, worden bijna de helft van de op het schoolplein aanwezige tegels verwijderd en worden meerdere groene plantvakken aangelegd met onder andere vlinderstruiken die bijdragen aan de biodiversiteit.

In het derde kwartaal van 2025 is een pilot gestart in het kader van Fryslan Bouwt Circulair voor de gebiedsontwikkeling van Wyldehoarne 4, fase 2. In deze pilot staan water, bodem en klimaatadaptatie centraal. Binnen de gehele ambtelijke organisatie is breed opgehaald waar we in de toekomst rekening mee moeten houden bij gebiedsontwikkeling en hoe dit praktisch toepasbaar is. De opgehaalde informatie gebruiken we als input voor toekomstig beleid en bij toekomstige aanbestedingsdocumenten.

Doelstelling: 100% circulair inkopen in 2030				
				

Een interne roadshow stimuleerde de toepassing van circulaire principes. We nemen circulariteit vroegtijdig mee in aanbestedingen, met vaker toepassing van Total Cost of Ownership. Door niet alleen naar de aanschafprijs, maar naar de totale kosten over de levensduur te kijken, worden circulaire en duurzame toepassingen financieel haalbaar en aantrekkelijk. Deelname aan samenwerkingsverbanden zoals Innovatiepartnerschap Biobased Oevers en Bruggen en de Rijk-Regio Samenwerking Circulaire Inkoop versterkt de aanpak.

Doelstelling: CO2-emissie reduceren			
			

Het CO2-Prestatieladdercertificaat niveau 4 is opnieuw behaald. Emissiereductie blijft structureel aandachtspunt.

Daarnaast heeft de gemeente het Convenant Schoon en Emissieloos Bouwen ondertekend. Er is gestart met een pilot woningbouw- en gebiedsontwikkelingsproject, waarbij gestuurd wordt op CO2-emissiereductie door het stellen van duurzaamheidsambities. Vooraf is berekend wat de CO2-emissie zou zijn bij een conventionele aanpak en aan het einde van het project berekenen we hoeveel CO2-emissie daadwerkelijk is bespaard.

Doelstelling: Sociale duurzaamheid verbeteren		
		

De energietransitie vraagt betaalbaarheid en inclusiviteit. Via FIX-teams zijn 204 huishoudens geholpen met energiebesparing. 71 huishoudens vervingen witgoed via de witgoedregeling. We bekijken momenteel hoe we de regelingen nog beter onder de aandacht van onze inwoners kunnen brengen.

Daarnaast is de gemeente aangesloten bij GroenDoen. Via dit platform bieden we natuur- en milieu-educatieve activiteiten aan op scholen binnen onze gemeente. Samen met GroenDoen is gekeken welke doelen wij hebben en hoe zij hierover educatie kunnen geven aan de basisschoolkinderen. Onze doelen zijn verwerkt in de leerlijnen.

Andere voorbeelden van de circa 35 duurzame initiatieven in onze gemeente zijn de Tegelgoot, waarmee het eenvoudiger wordt om elektrische auto's op te laden zonder eigen oprit en de Tegeltaxi, ter promotie van het landelijke programma NK Tegelwippen, wat het vervangen van bestrating door groen promoot.

Doelstelling:

Het verduurzamen van ons gemeentelijk vastgoed.

Ook in 2025 hebben wij verdere uitvoering gegeven aan de in 2022 door de gemeenteraad vastgestelde routekaart verduurzaming gemeentelijk vastgoed DFM. Zo is eind 2025 de projectleider verduurzaming vastgoed geworven en hebben wij op nog eens drie gebouwen een subsidie toegekend gekregen vanuit de Subsidieregeling Duurzaam Maatschappelijk Vastgoed (DuMaVa). Deze subsidie gebruiken wij om hogere uitvoeringskosten te dekken en waar mogelijk de verduurzamingsoperatie te versnellen. Wij zijn voor diverse gebouwen in de werkvoorbereidingsfase. Wij hebben een omgevingsvergunning verkregen voor de verduurzaming van het Rijksmonumentale gemeentelijke servicepunt aan de Vissersburen 88 in Lemmer.

Doelstelling:

Toekomstbestendig erfgoed.

In juni 2025 stelde de raad de Startnotitie Erfgoednota vast. In 2025 zijn de voorbereidingen van de uitvoering opgestart.

Doelstelling:

Het veiligstellen van de toekomst van kerken als bepalende gebouwen voor het silhouet van dorp en stad, als baken in de omgeving

De ontwerpbeleidsregel Kerkenvisie is in 2025 vastgesteld. De visie biedt inzicht in toekomstperspectief en kaders voor functiewijziging, gebruik en eigendom.

Doelstelling:

0 verkeersslachtoffers in 2050.

Mobiliteitsprogramma

De opdracht voor het nieuwe mobiliteitsprogramma is gegund aan BonoTraffics. Een brede enquête (430 respondenten) en focusgroepen leverden input voor de verkenningsrapportage als opmaat naar het mobiliteitsprogramma. We verwachten dat het college het programma voor de zomer vaststelt.

Uitvoeringsprogramma risicoanalyse

Vanuit de 2e tranche is er een kruispuntplateau gerealiseerd op het kruispunt Krompad-Echterdyk nabij Echterdykbrug. Daarnaast zijn de voorbereidende werkzaamheden voor de volgende risicolocaties opgepakt om in 2026 te kunnen uitvoeren: Joure – Stationsstraat, Joure - Koarte Ekers, Nijemirdum – Hege Bouwen, Sint Nicolaasga – Gaastweg, Tsjerkgaast – Gaestdyk.

In navolging op de 2e tranche, is een nieuwe investeringsimpuls Strategisch Plan Verkeersveiligheid (SPV) geopend, de 3e tranche is in 2025 beschikbaar gekomen. Hierin was ruim 1 miljoen subsidie beschikbaar voor onze gemeente. Dit bedrag is ook beschikbaar gesteld. Voorwaarde bij deze regeling is dat gemeenten zelf ook 50% inleggen.

Verkeersmaatregelen op de Fjildwei Terkaple en Akmarijp

De verkeersmaatregelen op de Fjildwei in Terkaple en Akmarijp zijn afgerond. De maximale toegestane snelheid binnen de bebouwde kom in Terkaple en Akmarijp is van 50 km/per uur naar 30 km/per uur gebracht.

Verkeerseducatie

Van jong tot oud zijn er verkeer educatieve activiteiten en campagnes uitgevoerd. Zo heeft het praktisch verkeersexamen voor het basisonderwijs plaatsgevonden. Op het voortgezet onderwijs zijn meerdere theatervoorstellingen uitgevoerd. Er is een alcohol & drugs controle uitgevoerd bij het Brêgepop festival. Er zijn vier scootmobielcursussen uitgevoerd en de rijvaardigheidstraining heeft dit jaar in Balk plaatsgevonden. De verkeerseducatieprojecten blijven in trek, in samenwerking met de provincie Fryslân is het manifest verkeersveiligheid 2026-2040 ondertekend. Dit houdt in dat we ons de komende 15 jaar blijven inzetten via educatieve activiteiten om verkeersveilig gedrag van verkeersdeelnemers te bevorderen.

Prinses Margriettunnel

De herstelwerkzaamheden zijn in augustus 2025 afgerond; de tunnel is 1 september heropend.

Brug Spannenburg

Begin 2025 zijn de onderhandelingen tussen het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) en de regionale omgevingspartners beëindigd. Doel van deze gesprekken was te onderzoeken onder welke financiële voorwaarden de aanleg van een aquaduct mogelijk zou zijn. Partijen hebben hierover geen overeenstemming kunnen bereiken. Aansluitend is direct een besluit aangevraagd bij de minister van IenW voor het voorkeursalternatief: een beweegbare brug met een doorvaarthoogte van 7,40 meter, zowel voor Spannenburg als Uitwellingerga.

Drie Friese bruggen

Voor de locaties Spannenburg, Uitwellingerga en Oude Schouw wordt uitgegaan van een beweegbare brug met een doorvaarthoogte van 7,40 meter. Twee typen bruggen worden onderzocht: een draaibrug en een basculebrug.

Rijkswaterstaat is inmiddels met de planuitwerkingsfase gestart om te komen tot drie uniforme bruggen. Rijkswaterstaat krijgt hierbij ondersteuning van Witteveen+Bos en Antea. Samen vormen deze partijen 'Brugkracht'. Tijdens deze planfase is het doel om vanuit het vastgestelde voorkeursalternatief (een beweegbare brug van 7,40 meter) te komen tot een onderbouwde voorkeursvariant.

Doelstelling:

Veilige(vaar)wegen en fietspaden.

Doorfietsroute Joure-Heerenveen

De uitvoering van de doorfietsroute Joure-Heerenveen heeft vertraging opgelopen. Er waren extra onderzoeken nodig om de huidige slakkenfundering te onderzoeken. Daarnaast is met Liander een onderzoek uitgevoerd om een gasleiding om te leggen. Verlegging is nodig om deze gasleiding bereikbaar te houden voor onderhoud. De onderzoeken zijn afgerond, de gemeenteraad heeft aanvullende middelen beschikbaar gesteld voor veiligheidsmaatregelen in de dorpen, de aanbesteding is gegund dus de realisatie kan van start gaan. We onderzoeken nog of er een bijdrage verkregen kan worden uit Europese fondsen. De provincie neemt hierin het voortouw.

Doorfietsroute Joure-Sneek

De definitiefase is afgerond. De benodigde eigen middelen zijn beschikbaar gesteld door de raad. De subsidieaanvraag vanuit de 3e tranche Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030 (SPV 2030) is eind vorig jaar ingediend en inmiddels gehonoreerd door het Rijk.

Doelstelling:

Goed bereikbare dorpen en goed bereikbare stad.

Openbaar vervoer Fryslân

Qbuzz zit in het tweede jaar van de concessie, deze is een stuk beter verlopen dan het eerste overgangsjaar. Vanuit de provincie Fryslân is een subsidieregeling geopend 'Fryslân ûnderweis'. Hierin kunnen wijken en dorpen mobiliteitsinitiatieven aandragen voor een betere bereikbaarheid in de regio. Deze subsidieregeling heeft de gemeente via de sociale mediakanalen verspreid en via de mail zijn alle dorpen op de hoogte gesteld van deze regeling. Tot nu toe zijn er geen initiatieven bij ons bekend.

Doelstelling:

Opvang vluchtelingen en ontheemden.

We hadden in 2025 vier locaties in gebruik voor opvang van Oekraïense ontheemden. We hebben een opvangcapaciteit van 327 plekken en deze worden per 1 april uitgebreid met 30 plekken. Hiermee voldoen wij aan de Friese taakstelling. De Rijksoverheid is bezig met het formuleren van nieuw beleid voor de opvang. Naar verwachting is hier tegen het einde van het jaar meer over bekend. Het beleid is erop gericht om de Oekraïense in een duurzame vorm van huisvesting onder te brengen. Daarvoor zijn gemeenten dan verantwoordelijk.

2.2 Openbare ruimte

Doelstelling:

Een openbare ruimte waar de groenqualiteit belangrijk is. Deze moet binnen de bebouwde kom veilig en netjes zijn en bijdragen aan de klimaatbestendigheid. Buiten de bebouwde kom en aan de randen van de dorpen en de stad ligt de nadruk op het inpassen van het bestaande landschap en het vergroten van de biodiversiteit.

Wegen, fiets- en voetpaden

We hebben een nieuw programma wegbeheer opgesteld. Dit is een programma in de zin van de Omgevingswet. Wij stellen dit naar verwachting in februari 2026 vast. In dit programma wordt het onderhoud van de wegen gekoppeld aan de Omgevingsvisie en andere projecten. Uit dit programma komen jaarplannen met het werkelijk uit te voeren onderhoud. Enkele wegen welke we in onderhoud hebben gehad zijn de Dolten tussen Oudehaske en Vegelinsoord, de Tolhuisweg in Joure, het Westeind te Oosterzee-Buren (gecombineerd met SPV maatregelen), en bermbeton bij de Badweg te Oudehaske en de Lorbuorren te Balk. Ook is de bestrating in diverse straten door de gehele gemeente aangepakt. In de voorbereiding zijn we bezig geweest met de Duimstraat, Marwei te Echtenerbrug-Delfstrahuizen, de N924 te Oosterzee (in samenwerking met provincie Fryslân) en de doorfietsroutes Heerenveen – Joure – Sneek. Deze komen dit jaar in uitvoering. Ook is er een start gemaakt met de inventarisatie en inspectie van de belijning, bebording en bebakening. In de loop van 2026 is hier een onderhoudsprogramma voor gereed.

Openbare verlichting

Het programma openbare verlichting is vastgesteld. Inmiddels is 76% omgebouwd naar LED. Verdere stappen: minder nachtbranders, extra dimmen en inzet van slimme verlichting.

Civiele kunstwerken

De renovatie- en vervangingsopgave voor grotere bruggen is in beeld. In uitvoering: Oude Zandslootbrug (Terherne). In voorbereiding: Tjongerpad, Witte Brege (Rijs) en Slingerak (Langweer).

Het Regiodealproject 'Circulair slopen en vervangen houten bruggen' loopt vertraging op door capaciteitsproblemen bij landelijke partners; uitvoering wordt in 2027 verwacht. Veiligheid is geborgd; urgente bruggen worden apart vervangen. Regulier onderhoud loopt door.

Operatie Steenbreek

In 2025 is via markten en acties ingezet op vergroening van tuinen. Gratis biologische bloembollen zijn uitgedeeld.

De Tegeltaxi is twee keer ingezet; bijna 10.000 tegels zijn opgehaald. Dit draagt bij aan waterberging, verkoeling en biodiversiteit, passend bij het karakter van het landschap.

Begraafplaatsen

In juni is het beleid en uitvoeringsprogramma Begraafplaatsen vastgesteld. Binnen de bebouwde kom geldt overwegend kwaliteitsniveau A; aan randen en in landschappelijke overgangen niveau B.

Deze differentiatie versterkt groenqualiteit en biodiversiteit en sluit aan op het omliggende landschap.

Doelstelling:

Wij willen de leefbaarheid van onze kernen verbeteren.

Groenrenovatie

In Langweer is de groenrenovatie van start gegaan in lijn met de ambities uit de Groenvisie. De vernieuwing van beplanting en het herstel van bestaande groenstructuren verbeteren zowel de uitstraling als de sociale leefbaarheid van het dorp. Door te kiezen voor toekomstbestendige groensoorten ontstaat een samenhangender en aantrekkelijker openbaar gebied. Tijdens een drukbezochte participatiebijeenkomst konden bewoners hun ideeën en wensen delen, die zijn meegenomen in de verdere uitwerking. Daarmee vormt de renovatie niet alleen een kwaliteitsimpuls voor het groen, maar ook een versterking van de samenwerking met het dorp.

BOSS (Bewegen, ontmoeten, spelen en sporten)

In 2025 zijn pilots uitgevoerd in Bakhuizen en Lemstervaart.

Pilot bakhuizen

In 2025 ronde Bakhuizen de BOSS-pilot af, waarbij It Skod, de haven en het plantsoen zijn ingericht als volwaardige BOSS-locaties. Het participatieproces verliep goed maar duurde langer dan gewenst. De samenwerking met Plaatselijk Belang was positief. Het budget van €35.000 bleek beperkt, waardoor het ontwerp meerdere keren moest worden aangepast. De pilot laat zien dat duidelijke opdrachtformulering, goede planning van participatie en tijdige praktijktoetsing essentieel zijn. Hiermee zijn waardevolle lessen opgedaan voor toekomstige BOSS-projecten.

Pilot Lemstervaart

In Lemstervaart zijn vier speelplekken gerealiseerd en is één plek, met subsidie van het IVN (instituut voor natuureducatie), omgevormd tot een voedselbosje. De participatie kende een lage betrokkenheid door te veel bijeenkomsten en beperkte inbreng van kinderen. De samenwerking met sociaal wijkteam De Kear en wijkvereniging De Steiger verliep wel goed. Het budget van €65.000 vroeg om scherpe keuzes en meerdere herontwerpen. Een informele speelplek werd uiteindelijk een steunplek, waardoor de BOSS-visie niet overal volledig is gehaald. Voor toekomstige projecten is het belangrijk om de vervangingsopgave tijdig mee te nemen in de planning.

Skatebaan Lemmer

Afgelopen zomer is de nieuwe skatebaan in Lemmer officieel geopend, onder grote belangstelling van jongeren, buurtbewoners, de lokale skatescene, medewerkers van sociaal wijkteam De Kear en andere betrokkenen. De nieuwe skatebaan is gerealiseerd als vervanging van de oude baan die moest wijken voor de nieuwbouw van het Zuyderzee Lyceum. Daarmee is uitvoering gegeven aan onze eerder uitgesproken ambitie om jongeren blijvend te voorzien van kwalitatief goede sport- en ontmoetingsplekken. De realisatie van deze skatebaan past binnen onze gemeentelijke doelstelling om de leefbaarheid in de kernen te vergroten en te investeren in een gezonde, actieve leefomgeving voor jongeren. De skatebaan is een van de eerste projecten binnen de regiodeal die is uitgevoerd.

Verruiming afsluiting Kortestreek Lemmer

Van april tot en met september is de afsluiting van Kortestreek in Lemmer verruimd. Dit is gedaan op verzoek van de Bedrijfsinvesteringszone (BIZ). De proef is zonder problemen verlopen, de evaluatie met de bewoners, ondernemers en andere belanghebbenden volgt.

Doelstelling:

Het Grondstoffenbeleidsplan 2022-2025 gaat uit van een doelstelling om maximaal 60 kilogram afval per inwoner te verbranden.

Aanbod afval blijft gelijk

Op milieuterreinen bereiken we hoge mate van scheiding van grondstoffen en recycling daarvan. Ook zien we daar we een toename van het aanbod van grondstoffen zoals hout en metaal. De beoogde afvalreductie stagneert nu de inzameling van huishoudelijk, Gft en Grof afval in 2025 vergelijkbaar is met aanbod in het voorafgaande jaar. Uit de definitieve cijfers van Omrin moet nog blijken welk gewicht aan restafval daadwerkelijk is verbrand. Deze data worden op een later moment bekend gemaakt.

Met de ophaalservice voor herbruikbare spullen en inzet van kringloopcontainers op milieuterreinen sturen we actief op hergebruik. De milieubus draagt bij aan extra inzameling van Klein chemisch afval en elektronisch afval in onze gemeente.

2.3 Grondbedrijf**Doelstelling:**

Het voeren van regie ten behoeve van toekomstige gebiedsontwikkeling in de gemeente

Drie nieuwe grondexploitaties vastgesteld

In 2025 zijn grondexploitaties vastgesteld voor Tjerkgaast, Ouwsterhaule en Rottum (Nij Sân Rotten fase 2). Eerste verkopen volgen naar verwachting in 2026.

Vier afgeronde plannen zijn eind 2025 afgesloten. Per 1 januari 2026 zijn 16 plannen in exploitatie.

Ontwikkelingen in bestaande woningbouwexploitaties

Na opstart van vijf plannen in 2024 lag 2025 in het teken van bouwrijp maken en verkoopprocedures. Drie kaververlotingen (Balk Boslust Zuidwest, Tramdijs Oost, Wyldehoarne 4 fase 1) zijn succesvol verlopen; alle kavels zijn gereserveerd. Overdrachten volgen deels in 2026. Nieuwe verlotingen staan gepland.

Stikstofproblematiek en elektriciteitsaansluitingen

Voor wat betreft de stikstofproblematiek laten wij in het planologieproces altijd berekeningen uitvoeren volgens de nieuwste versie van de Aeries Calculator. In het verleden heeft dit in onze gemeente geen belemmeringen opgeleverd voor zowel de aanleg- als de gebruiksfase van de grondexploitaties. Deze belemmeringen zijn er ook niet voor de 3 plannen die in 2025 zijn vastgesteld.

Door knelpunten in het elektriciteitsnet zijn de wachttijden voor nieuwe elektriciteitsaansluitingen tegenwoordig erg lang. Wij verwachten echter dat we, gezien de plannen van Liander, voor de huidige in exploitatie zijnde plannen de kopers van bouw kavels tijdig van een aansluiting kunnen laten voorzien.

In 2025 is voor € 1,5 miljoen aan bouwgrond verkocht

De verkoop van bouwgrond in 2025 is vooral toe te schrijven aan de woningbouwplannen. Er werden 38 kavels verkocht. Op de bedrijventerreinen is met circa 5.000 m² globaal volgens verwachting verkocht. Zoals hierboven aangegeven is in 2025 volop gewerkt aan het bouwrijp maken van verschillende woningbouwplannen. Hiermee voorzien we in nieuwe bouwgrond. De uitgifte van kavels krijgt in 2026 een vervolg met de uitgifte van woningbouwkavels in onder andere Broek-zuid, Wyldehoarne 4 en verschillende kleinere kernen.

De gemeenteraad heeft in de nota grondbeleid vastgelegd dat we als gemeente een sturende rol willen vervullen als het gaat om gebiedsontwikkeling. We zijn in 2025 begonnen om daar invulling aan te geven.

Voor verdere details verwijzen wij naar de paragraaf grondbeleid.

c. Verbonden partijen binnen het programma Ruimte

Hûs en Hiem

Hûs en hiem is aangewezen als de Adviescommissie Omgevingskwaliteit De Fryske Marren. Deze adviescommissie adviseert over de ruimtelijke kwaliteit en Monumentenzorg aan de hand van de door de raad vastgestelde welstandsnota. De kosten verhalen we via leges op de aanvrager.

Doelstelling

De doelstelling van hûs en hiem is het bereiken van een goede omgevingskwaliteit. Daarbij gaat het om het om het belang van aspecten als cultureel erfgoed, architectonische kwaliteit van bouwwerken, stedenbouwkundige kwaliteit en kwaliteit van natuur en landschap.

Ontwikkelingen

Sinds de inwerkingtreding van de Omgevingswet per 1 januari 2024 is de advisering vanuit hûs en hiem sterker gericht op een integrale benadering van het brede begrip omgevingskwaliteit. Een belangrijke rol is daarbij weggelegd voor de Adviescommissie Omgevingskwaliteit, waarvan de leden door de gemeenteraad zijn benoemd.

Nieuw is dat de adviescommissie bij elk voorstel in de beoordeling onderzoekt of het plan een positieve bijdrage levert aan de instandhouding of verbetering van de omgevingskwaliteit. Dit is een enorme verbetering ten opzichte van het inmiddels achterhaalde begrip of het plan al of niet 'voldoet aan redelijke eisen van welstand'. Adviezen van de commissie worden vrijwel altijd opgevolgd, al kan het college daarvan gemotiveerd afwijken. Als er door het college meermaals afgeweken wordt op een specifiek aspect kan dat voor de gemeenteraad aanleiding zijn om het beleid op dat aspect aan te passen.

Jubileumjaar voor hûs en hiem

In het kader van het 100-jarig jubileum (1925-2025) van de adviescommissie hûs en hiem, organiseert de commissie dit jaar een aantal activiteiten. De activiteiten staan in het teken van de eigen gemeente samen te ontdekken en te bespreken hoe we de kwaliteit van de leefomgeving beter kunnen beschermen en bevorderen.

Voorzitterschap Team Ruimtelijke Kwaliteit Nederland in 2025 wederom door hûs en hiem

Het Team Ruimtelijke Kwaliteit Nederland (hierna: TRKN) is een samenwerkingsverband van zeven regionale adviesorganisaties en de Federatie Ruimtelijke Kwaliteit in Nederland. Het voorzitterschap en secretariaat van TRKN rouleert onder de leden. In 2024 vervulde hûs en hiem deze rol. Op verzoek van de andere organisaties wordt het voorzitterschap door hûs en hiem ook in 2025 voortgezet.

FUMO

De FUMO (Fryske Útfieringstsjinst miljeu en Omjouwing) is de omgevingsdienst van Fryslân. De FUMO is een gemeenschappelijke regeling van de Friese gemeenten, provincie Fryslân en Wetterskip Fryslân. De FUMO voert voor de deelnemende organisaties taken uit op het gebied van het omgevingsrecht. Het gaat daarbij minimaal om het wettelijke basistakenpakket, zoals vastgelegd in de Omgevingswet en Omgevingsbesluit. Dit basistakenpakket bestaat uit vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) milieu bij aangewezen milieubelastende activiteiten, bouwactiviteiten en sloopactiviteiten. Gemeenten zijn verplicht om het wettelijke basistakenpakket uit te laten voeren door een omgevingsdienst.

Naast het wettelijke basistakenpakket kan de FUMO voor individuele deelnemers plustaken uitvoeren. Het

door de FUMO uit laten voeren van plustaken is niet wettelijk verplicht, maar vloeit voort uit de individuele behoefte van die deelnemer. Voor onze gemeente voert de FUMO plustaken uit op het gebied van geluid, bodem, externe veiligheid en BOA-toezicht.

Tot slot voert de FUMO een aantal collectieve taken uit voor alle deelnemers. Collectieve taken zijn niet aan een individuele deelnemer toe te rekenen andere taken dan de basistaken en plustaken die FUMO uitvoert in opdracht en ten behoeve van het collectief van de gezamenlijke deelnemers, waaronder in elk geval het in stand houden van een milieualarmnummer.

Voor de financiering van de opgedragen taken in 2025 is een begroting gemaakt. De FUMO begroting 2025 is op 11 juli 2024 vastgesteld door het algemeen bestuur van de FUMO. Voor de uitvoering van de basistaken is – rekening houdend met de begroting en rekening houdend de uitvoerings- en handavingsstrategie – een uitvoeringsprogramma gemaakt. Het uitvoeringsprogramma basistaken 2025 is op 19 december 2024 vastgesteld door het algemeen bestuur van de FUMO. Voor de plustaken welke de FUMO voor ons uitvoert is geen programma gemaakt. Dit betreft inzet/ondersteuning n.a.v. vragen/projecten die in de loop van 2025 ontstaan en is van te voren niet te programmeren.

Doelstelling

Het leveren van een actieve bijdrage aan een schone, veilige en duurzame leefomgeving door middel van:

- Het uitvoeren van het wettelijke VTH-basistakenpakket;
- en – voor zover een deelnemer daartoe heeft besloten – het uitvoeren van plustaken op het terrein van de overheidszorg voor de fysieke leefomgeving;
- en – voor zover een deelnemer daarom heeft verzocht en de FUMO daarin kan voorzien – het uitvoeren van incidentele taken.

Ontwikkelingen in 2025

2025 heeft voor de FUMO voornamelijk in het teken gestaan van het doorontwikkelen van het werken onder de Omgevingswet. Ook is gewerkt aan de vervolg samenwerkingsafspraken welke zijn voortgevloeid uit het Interbestuurlijk Programma Versterking VTH (IBP VTH). Een programma met als doel “Het merkbaar verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving en het verminderen van schade aan het milieu die vermeden had kunnen worden”. Het IBP VTH werkt door naar de taakuitvoering door de FUMO. De producten die zijn opgeleverd met het IBP-VTH worden met vervolg samenwerkingsafspraken geïmplementeerd.

Uitvoering wijzigingen vanuit Wet gemeenschappelijke regelingen (WGR)

De GR FUMO is in 2021 voor het laatst aangepast, waarbij de wijzigingen zich toespitsten op de aanpassing van de financieringssysteem, de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren en de Omgevingswet. Naast deze wijzigingen zijn er nog een aantal wijzigingen van de GR FUMO nodig in verband met de aanpassing van de Wet gemeenschappelijke regelingen. De deelnemers hebben daartoe in april 2025 een ambtelijk advies opgeleverd, welke nog via het dagelijks en het algemeen bestuur van de FUMO bij de deelnemers ter besluitvorming moet worden voorgelegd. Dit zal in 2026 plaatsvinden.

Zienswijzen raad

Op 6 februari 2024 hebben de raden een verzoek om een zienswijze in te dienen over FUMO ontwerp-begroting 2025 ontvangen. De FUMO begroting 2025 vormt voor het jaar 2025 de basis om te werken aan de FUMO doelstellingen. Uw raad heeft op 8 mei 2024 besloten geen zienswijze in te dienen die tot aanpassing van de begroting FUMO 2025 zou moeten leiden. Wel heeft uw raad de FUMO opgeroepen om uitzetting van de begroting – vanwege landelijke afspraken over ontwikkelingen – te voorkomen. Het AB FUMO heeft de begroting FUMO 2025 op 11 juli 2024 vastgesteld. Daarmee is de basis gelegd voor de uitvoering van de taken in 2025.

Afvalsturing NV (Omrin)

Doelstelling

Afvalsturing Friesland NV (Omrin) wil inzetten op het maximaal terugwinnen van grondstoffen en duurzame energie uit afval door:

- innovatie;
- verbetering van voor- en na-scheiding;
- het aangaan van nieuwe samenwerkingen.

Zij gaan voor een circulaire bedrijfsvoering en zij willen een optimale benutting van de installaties.

Ontwikkelingen in 2025

De exploitatie is gevoelig voor de ontwikkelingen op de afvalmarkt (prijzen en hoeveelheden) en voor prijsontwikkelingen bij grondstoffen, energie en kapitaal (rente), in het bijzonder als het gaat om de eindverwerking van het niet-recyclebare brandbaar afval in de REC en het terugwinnen van duurzame energie.

Coöperatieve Openbare Verlichting & Energie Fryslân U.A.

Financiën

De eindafrekening 2024 is binnen de verwachtingen gebleven. Dit bevestigt dat de financiële uitgangspunten en prognoses realistisch zijn geweest. Daarnaast is er succesvol overgestapt naar een beter functionerend factureringssysteem, wat heeft geleid tot meer efficiëntie, betrouwbaarheid en transparantie in de facturatieprocessen.

Ontwikkelingen

Laadinfrastructuur

De voorbereiding op de aanbesteding voor laadinfrastructuur is in volle gang. Hierbij wordt toegewerkt naar een toekomstbestendige en regionaal georganiseerde aanpak. Naar verwachting zullen in het derde en vierde kwartaal van 2026 de eerste laadpalen worden geplaatst.

Met deze ontwikkeling komt het beheer en de exploitatie van laadpalen in eigen handen. Dit biedt kansen om beter te sturen op kosten, gebruik en duurzaamheid. Bovendien draagt dit bij aan een efficiëntere inrichting van de laadinfrastructuur en een verdere versnelling van de energietransitie binnen de regio.

Verduurzaming energieverbruik

De gemeente De Fryske Marren heeft ervoor gekozen om het gasverbruik te verduurzamen via een alternatieve strategie. In plaats van te investeren in CO₂-certificaten, wordt het beschikbare budget ingezet voor de verduurzaming van het eigen vastgoed. Dit zorgt voor directe en zichtbare impact binnen de gemeente.

d. Wat heeft het gekost?

Bedragen x € 1.000

	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2025	Vershil	Rekening 2024
Lasten					
2.1 Wonen	-13.337	-25.502	-16.102	-9.400	-12.089
2.2 Openbare ruimte	-36.371	-38.642	-37.623	-1.019	-35.106
2.3 Grondbedrijf	-594	-691	-9.952	9.261	-3.511
Totaal Lasten	-50.302	-64.835	-63.677	-1.158	-50.706
Baten					
2.1 Wonen	4.412	9.277	7.731	1.546	5.277
2.2 Openbare ruimte	15.557	16.595	17.354	-758	15.595
2.3 Grondbedrijf	1.025	1.456	11.610	-10.154	6.200
Totaal Baten	20.994	27.329	36.695	-9.366	27.071
Saldo van baten en lasten	-29.308	-37.507	-26.982	-10.525	-23.635
Stortingen	-	-	-	-	-200
Onttrekkingen	1.869	10.489	5.631	4.858	3.159
Mutatie reserves	1.869	10.489	5.631	4.858	2.959
Resultaat	-27.440	-27.018	-21.352	-5.666	-20.676

Leeswijzer 'Wat heeft het gekost'

De cijfers in het bovenstaande overzicht van baten en lasten per productgroep bestaan uit structurele budgetten en eenmalige budgetten. Deze eenmalige budgetten zijn ook te vinden onder onderdeel f. Eenmalige budgetten. Wanneer er onderuitputting op deze budgetten ontstaat, is dat in bovenstaande tabel als voordeel opgenomen. Echter wordt dit, onder de mutaties reserves, verrekend waardoor het resultaat op baten en lasten het resultaat van structurele budgetten in dit programma bevat.

Toelichting 2.1 Wonen (saldo voordeel € 2.859.000)

De grootste afwijkingen worden veroorzaakt door:

Leefomgeving (voordeel € 1.350.000)

- In 2025 is de verstrekte subsidie voor gemeentelijke monumenten € 134.000 lager geweest dan begroot. De verordening voor rijksmonumenten en gemeentelijke monumenten gaan wij in 2026 aanpassen. De huidige regelingen sluiten niet aan bij de vraag, waardoor het budget deels onbenut blijft.
- Vanuit de Omgevingswet zijn er extra legesinkomsten gegenereerd. Een deel hiervan (€ 380.000) heeft betrekking op voorgaande jaren die in 2025 zijn afgerekend. In 2025 zijn de extra inkomsten € 700.000 geweest. Het aantal conceptverzoeken en formele aanvragen zijn de afgelopen twee jaren fors toegenomen. Dat heeft ervoor gezorgd dat er navenant meer legesinkomsten zijn gerealiseerd.
- Ook vanuit controle en handhaving hebben wij extra inkomsten van € 190.000

In 2025 zijn meerdere handhavingprocedures opgestart, waarbij het college meerdere besluiten heeft genomen. Bij deze besluiten zijn lasten onder dwangsommen opgelegd om ervoor te zorgen dat de overtredingen binnen de gestelde termijn worden beëindigd. In meerdere dossiers zijn de overtredingen niet binnen de gestelde termijn beëindigd, waardoor de overtreders de opgelegde dwangsommen aan de

gemeente verschuldigd zijn. Deze dwangsommen zijn vervolgens daadwerkelijk door het college ingevorderd. Dit maakt dat hierdoor extra inkomsten zijn gerealiseerd.

Ontwikkeling (voordeel € 623.000)

Er is in 2025 een vordering opgenomen voor de SPUK realisatiestimulans. Met deze regeling ontvangen gemeenten een vast bedrag per betaalbare woning waarvan de bouw is gestart. In 2025 is de bouw gestart van 68 woningen in onze gemeente die voldoen aan de voorwaarden van de SPUK-regeling. Op basis hiervan verwachten wij rijksmiddelen te ontvangen. Gemeenten ontvangen € 7.000 (exclusief btw) per betaalbare woning waarvan de bouw in het voorgaande jaar is gestart. Dit leidt voor onze gemeente tot een totaalbedrag van € 476.000. De daadwerkelijke ontvangst van deze middelen vindt naar verwachting plaats in 2026.

Overige voordelen worden gerealiseerd vanuit een aantal kleinere afwijkingen op het vlak van verkeersveiligheid, energieloket en duurzaamheid.

Vastgoedbeheer (voordeel € 873.000)

- Vanuit de voorziening vastgoed zijn de middelen voor verduurzaming als vrijval meegenomen in de jaarrekening 2025. Dit komt omdat de voorziening op deze manier niet aansluit bij BBV-richtlijnen. De vrijval van deze middelen zorgt voor een voordeel van € 1.995.000 in deze jaarrekening.
- In 2025 zijn in het kader van het lopende traject vanuit de Huurbeschermingswet twee ligplaatsen voor woonboten verkocht voor totaal € 123.000. Hiervoor was geen bedrag opgenomen in de begroting.
- Het beheer van accommodaties is €159.000 duurder geweest in verband met extra inhuur van derden door langdurige ziekte, verminderde inzet als gevolg van het generatiepact en toegenomen taken bij sporthalbeheer.
- Via de kadernota 2019 is een taakstelling opgenomen om 10% van het gemeentelijk vastgoed af te stoten. De vrijvallende onderhoudslasten worden vervolgens met deze taakstelling verrekend. Op dit moment bedraagt de taakstelling € 330.000.
- Er is sprake van een overschrijding van het energiebudget op diverse vastgoedobjecten. Er zijn verschillende oorzaken die hieraan ten grondslag liggen. Zo zijn de aansluitkosten (vastrecht) van de netbeheerder sterk gestegen, is er sprake van een toename van het aantal elektrische voertuigen, heeft er een proef bodemsanering plaatsgevonden met een fors stroomverbruik en heeft er in 2025 nog een afrekening plaatsgevonden over 2024. Het negatieve resultaat op elektra van alle vastgoedobjecten bedraagt € 465.000 en voor gas is dit € 258.000.

Toelichting 2.2 Openbare ruimte (voordeel € 1.421.000)

De grootste afwijkingen worden veroorzaakt door:

Wegen (voordeel € 641.000)

- Extra inkomsten van leges en rechten € 353.000. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een aantal incidentele extra ontvangsten. Hierbij gaat het om vergoedingen die betaald worden door externe partijen die graafwerkzaamheden uitvoeren, zoals de aanleg van drinkwaterleidingen en de aanleg glasvezel. Deze degeneratievergoedingen worden betaald om herstelwerkzaamheden aan de gemeentelijke grond te kunnen uitvoeren.
- Er heeft een vrijval vanuit de voorziening wegen plaatsgevonden in verband met werken die goedkoper zijn gerealiseerd dan begroot. Het totaal hiervan is € 205.000.

Groen (nadeel € 87.000)

- Kleinere afwijkingen zorgen voor dit resultaat

Vaarwegen (voordeel € 119.000)

- Kleinere afwijkingen zorgen voor dit resultaat

Riolering/stedelijk waterbeheer (voordeel € 586.000)

Er zijn extra inkomsten geweest vanuit het Wetterskip welke bestemd waren voor 2024. Verder is er minder onderzoek uitgevoerd dan gepland en is er aan onderhoud door de buitendienst minder uitgevoerd.

Afval (voordeel € 128.000)

Alle voor- en nadelen op afval worden verrekend met de voorziening Afvalstoffenheffing.

Op de milieuterreinen zien we een toename van het aanbod van grondstoffen zoals hout en metaal. De beoogde afvalreductie stagneert, de inzameling van huishoudelijk, Gft en Grof afval is in 2025 vergelijkbaar met aanbod in het voorafgaande jaar. Uit de definitieve cijfers van Omrin moet nog blijken welk gewicht aan restafval daadwerkelijk is verbrand. Deze data worden op een later moment bekend gemaakt. Het resultaat op de afvalstoffenheffing is enigszins positief door de geboekte resultaten op de grondstoffen alsmede de mutaties op basis van de beschikbare volume eenheden in de eindgebruikers.

Toelichting 2.3 Grondbedrijf (voordeel € 894.000)

Het financieel resultaat van de grondexploitaties over het jaar 2025 is € 756.000. Zie voor een uitgebreide toelichting het beleidsmatige deel in hoofdstuk 2. Grondbedrijf en de paragraaf grondbeleid. Daarnaast was er nog een voordeel van € 138.000 op terreinen en overhoekjes.

Toelichting mutatie reserves

Op dit programma zijn voor € 10.340.000 eenmalige budgetten beschikbaar gesteld. De uitgaven hebben € 5.482.000 bedragen. € 13.000 valt vrij als gevolg van het afsluiten van kredieten. Het restant ad € 4.858.000 wordt overgeheveld naar 2026. Zie ook het onderdeel f Eenmalige budgetten bij dit programma. De overige reservemutaties hebben betrekking op exploitatiebudgetten.

e. Investeringskredieten

bedragen x € 1.000

Investeringskredieten	Oorspronkelijk krediet	Restant krediet 1-1-2025	Krediet 2025	Aanwending 2025	Restant krediet 31-12-2025	Prognose afronding
2013						
Havenkwartier Balk	1.128	-554	-	4	-558	nmb
2016						
Omgeving gemeentekantoor Balk	1.339	719	-	-	719	nmb
Straatweg Lemmer, noord en zuid	1.325	88	-	67	21	2025
Aanpassing Plattedijk Lemmer	520	157	-	60	97	2026
2018						
Fietspad Nijemirdum	71	81	-	1	81	2026
2019						
Herinr Haulsterweg/Jousterweg Haskerhorne	238	-141	-	58	-199	2025
Ontsluiting De Burde Bakhuizen	900	1.078	-	-	1.078	2026
Uitrol toeristische overstappunten	67	84	-	18	67	2027
2020						
Vervanging wegen 2020	1.500	456	-	62	394	2026

2021						
Renovatie Lemstersluis	250	33	-	0	33	2025
Vervanging wegen	1.500	1.854	-	21	1.833	2026
Wandelpad en pontje Woudagemaal	198	234	-	2	231	2026
Afwikkeling project Knooppunt Joure		81	-	-	81	2026
Fietsveiligheidsmaatregelen RO	113	-89	-	-113	25	2027
2022						
Opwaarderen Zuiderzeestraat Lemmer fase 2	200	10	-	0	10	2025
Herinrichting 1e deel Jachthavendyk Balk	237	121	-	16	106	2025
Toyota Dyna	45	45	-	52	-7	2025
Houtversnipperaars, Lindana, TP 200 PTO	33	33	-	-	33	2026
Oudehaske Jouterweg verv riolering	1.550	1.929	-1.235	29	665	2026
DFM uitstroombakken	15	10	-	9	0	2025
2023						
Vervanging brug Terherne	380	962	-	240	723	2026
Vervangingsinvestering wegen 2023	425	369	-	594	-224	2025
Vervanging vaste bruggen 2023	970	89	-	87	2	2026
Vervangen houten fiets/voetgangersbruggen	163	163	-	-	163	2026
Verv S-VXL-61 service auto werkplaats	23	23	-	-	23	2026
Verv VF-722-T auto landmeters	33	33	-	-	33	2026
Verv VD-050-H auto wijkbeheer	46	46	-	25	21	2025
Verv VD-053-H auto wijkbeheer	59	59	-	28	31	2025
Joure Stationsstr, rioolverv/aanleg IT/afk	620	588	-	18	570	2026
O'dum Lege Lean eo, rioolverv/aanleg IT/afk	578	540	-	21	518	2026
Harich Wyldemerkwei, rioolverb vm grasdroger	125	125	-	49	76	2026
Rottum, vacuumriool opw/alarmering/putten	273	271	-	14	257	2026
Relining Joure/Bakh/Terherne/Idskenh/N'dum	275	88	-	97	-9	2025
Lemmer, aanpass./aanleg riolering De Polle	145	141	-	35	106	2026
2024						
Vervanging vaste bruggen	490	490	-	1	489	2026
Vervanging brug Slingerak/Huiberw.Langweer	160	160	-	-	160	2026
Vervanging wegen	1.588	372	-	94	279	2026
Renovatie groen en paden begraafplaatsen	390	390	-	304	86	2026
Vervanging brug Rohel	50	35	-	84	-48	2025
Skatebaan Lemmer	100	150	-	175	-26	2026
Uitvoeren maatregelen verkeersveiligheid	71	555	-	7	548	2027
Verkeersmaatregelen Fjildwei-Kleasterwei	182	181	-	177	4	2026
Ontsluitingsweg Zuyderzee Lyceum Lemmer	147	139	-	176	-36	2025
Brug Slingerak/Huiberweg Langweer installaties	40	40	-	-	40	2027
Pontinrichting Rotstergaast	75	43	-	-	43	2026
Aanleg riolering Balk/Echtenerbrug/Joure eo	295	197	-	69	128	2026
Afkoppelen kernen Balk/Oudehaske/Joure	680	336	-	36	301	2026
Balk Wilhelminastr eo maatregelen riolering DPRA	20	20	373	61	332	2026
Lemmer Rienplan eo maatregelen riolering DPRA	20	20	660	350	331	2027
Reparatie riolering Langweer/St Nicolaasga/Bakhuizen	132	31	-	34	-4	2025

Rioolvervanging Bakhuizen/Broek/Lemmer eo	455	422	-	18	404	2026
Ouwsterhaule J.Veldstraweg vervanging voedingskabel	150	56	-	39	18	2026
Aanpak water kernen Balk/Joure/Oudehaske	195	172	-	9	163	2026
Herstraatwerk	23	8	-	10	-2	2025
Onderhoud 12 peilbeheersende kunstwerken	60	60	-	-	60	2026
Reliningen diverse kernen	203	198	-	188	11	2025
Gestuurde boringen persleidingen	90	26	-	28	-2	2025
Rottum vervangen vacuümriool	456	456	-	7	449	2026
Rottum vervangen gemaal	246	246	-	-	246	2026
Rottum vervangen besturing	49	49	-	10	39	2026
Voertuig tbv garage/materieelbeheer	46	46	-	47	-1	2025
Voertuig tbv garage/materieelbeheer	55	55	-	44	11	2025
Voertuig tbv infra	51	51	-	-	51	2026
Klepelmaaier tbv Infra	36	36	-	-	36	2026
Panda maailaadcombi tbv wijkbeheer algemeen	48	48	-	-	48	2026
Cirkelmaaier tbv wijkbeheer wijk 1	78	78	-	110	-32	2025
Cirkelmaaier tbv wijkbeheer wijk 3	78	78	-	58	20	2025
Cirkelmaaier tbv wijkbeheer wijk 7	78	78	-	58	20	2025
Werktuigendrager Holder tbv wijkbeh algemeen	186	186	-	-	186	2026
2025						
Aankoop Roazebosk	29		29	29	0	2026
Funderingsherstel vm raadhuis Lemmer	250		250	16	234	2028
Toekomstbest maken vm raadhuis Balk	200		200	31	169	2027
Herinrichting Stevenshoek Langweer	417		417	-	417	
Zeedijk Lemmer	550		550	13	537	2027
Vervanging oeverconstructies vaarwegen	580		580	277	303	
Herstellen wegkanten	150		150	82	68	2026
Vaste bruggen	735		735	-	735	2027
Verduurz/verv openbare verlichting 2025	185		185	193	-8	2026
Uitvoeringsmaatr verkeersveilig weg 2025	500		-	-	-	2026
Fietsvoorz Ouwsterhaule/Rotsterhaule	370		370	0	370	2027
Vervanging wegen	938		938	3	934	2027
Afkoppelen kernen Oudega/Elahuizen/Oudehaske	250		250	-	250	2027
St Nicolaasga rioolerv Schoolstraat en afk.	180		180	-	180	2026
St Nicolaasga Gaestwei RWA riool/afkoppelen	143		143	112	31	2026
Balk Wilhelminastr eo maatr riolering DRPA	159		159	-	159	2027
Lemmer Rienplan eo maatr riolering DRPA	163		163	-	163	2026
Joure rioolerv Koarte Ekers	65		65	-	65	2026
Rep riolering Langweer/St Nicolaasga/Bakhuiz	93		93	-	93	2026
Rioolvervanging Bakhuizen/Joure/Lemmer eo	225		225	-	225	2027
Vervanging voedingskabel	125		125	-	125	2027
Herstraatwerk	23		23	-	23	2026
Reliningen diverse kernen	135		135	84	51	2027
Echtenerbrug Duimstraat RWA riool/afkoppelen	165		165	-	165	2027
Lemmer verv persleiding Lemstervaart	935		935	9	926	2028
Tjerkgaast aanleg persleiding Gaestdyk	117		117	-	117	2026
Joure rioolerv Wumkesstraat/Bûtsingel	138		138	1	137	2026
JP25 Cirkelmaaier John Deere 1515 II	81		81	58	23	2025
JP25 Tachymeter tbv Projecten RO	45		45	50	-5	2025

JP25 BZ-NS-40 MAN TGS 28.360 6x4-4 BL	135		135	-	135	2026
JP25 Hiab 099 XS duo	85		85	-	85	2026
JP25 90-BBJ-7 Iveco Daily	74		74	93	-19	2025
JP25 Renault Master	50		50	44	6	2026
JP25 Panda Maailaadcombinatie	12		12	-	12	2026
JP25 opbouw veegvuil met zijlader	31		31	-	31	2025
JP25 07-BHF-3 MAN	245		245	-	245	2026
Sluisweg 9 Lemmer	187		187	187	0	2026
Sluisweg 11 Lemmer			610	499	111	2026
Wachtruimte transveer Lemmer		-	-	10	-10	2026
Doorfietsroute Joure Heerenveen		-	-	2	-2	2027
	31.128	15.236	8.672	5.478	18.429	

Havenkwartier Balk

De locatie Havenkwartier bestaat uit twee delen. Op het oostelijke deel hebben wij in 2017 een passantenhaven gerealiseerd. Het westelijke deel ligt nog braak. In 2018 is door middel van een verkoop bij inschrijving een partij gezocht voor ontwikkeling van dit deel. De procedure leverde geen partij op, die aan de voorwaarden voldeed. In Q1 2021 hebben we dezelfde verkoop bij inschrijving als in 2018 in de markt gebracht. Ook deze uitvraag leidde niet tot verkoop van de grond. Vandaar dat wij de procedure hebben gewijzigd en in Q3 van 2021 de uitvraag opnieuw gepubliceerd hebben. Gegadigden hebben tot 2 november 2021 de tijd gehad om een plan in te dienen. Op 23 november 2021 hebben de presentaties van de ingediende plannen plaatsgevonden. Vervolgens hebben wij in december 2021 besloten de grond te koop aan te bieden aan een van de indieners. De koopovereenkomst is onlangs ondertekend. De daadwerkelijke verkoop is echter gekoppeld aan het verkrijgen van een bouwvergunning. Pas bij het verlenen daarvan neemt de ontwikkelaar de grond af. Het ontwerpbestemmingsplan heeft in juni en juli 2023 ter inzage gelegen. Hierop hebben we meerdere zienswijzen ontvangen. In december 2023 heeft de raad het bestemmingsplan Balk – Jachthavendyk vastgesteld. Vervolgens heeft het bestemmingsplan opnieuw zes weken ter inzage gelegen en is er beroep ingediend bij de Raad van State. De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft op 9 juli 2025 het beroep ongegrond verklaard. Na de realisatie van het Havenkwartier is het voornemen de Jachthavendyk ter hoogte van het Havenkwartier her in te richten

Omgeving gemeentekantoor Balk

Het betreft een krediet voor resterende werkzaamheden in het centrum van Balk (omgeving Bogermanstraat en Treemterplein). Een en ander was afhankelijk van besluitvorming over de verplaatsing van de bestaande maatschappelijke voorzieningen in deze omgeving. Omdat de raad zich recentelijk uitgesproken heeft over deze verplaatsing, wordt de herontwikkeling van het centrumgebied nader onderzocht en uitgewerkt.

Aanpassing Plattedijk Lemmer

De laatste elementen worden nog uitgevoerd, resterend werk moest na het stormseizoen m.b.t. werken in de kering. Wordt in 2026 financieel afgerond.

Fietspad Nijemirdum

Het fietspad Nijemirdum is nog in voorbereiding en de uitvoering hangt af van de natuurtoets/passende beoordeling waar aan gewerkt wordt omdat het binnen NATura2000 gebied ligt.

Ontsluiting De Burde Bakhuizen

Antea heeft het onderzoek naar een rondweg bij Bakhuizen afgerond. Tegelijkertijd is er onderzoek gedaan naar de mogelijkheden van een fietspad langs de Breelenswei en Smitsleane. Er zijn nog geen besluiten

genomen over de uitkomsten van de onderzoeken en de eventuele vervolgstappen. Het cluster verkeer binnen het team RO is bezig met de advisering richting college en raad. Dit proces heeft i.v.m. een gebrek aan capaciteit en andere prioriteiten een forse vertraging opgelopen. Het college zal een besluit moeten nemen hoe we met beide projecten verder willen gaan.

Uitrol toeristische opstappunten

In 2025 zijn de eerste TOP's in Sloten en Terherne gerealiseerd. In 2026 staat Oudemirdum op de planning. Project loopt ook na 2026 nog door omdat er nog meer TOP's gerealiseerd moeten worden.

Afwikkeling project Knooppunt Joure

Herstelmaatregelen m.b.t. garanties aannemer knooppunt Joure moeten nog worden uitgevoerd. Mogelijk moet er nog een bijdrage gedaan worden vanuit dit krediet.

Vervanging brug Terherne

Werk is in afrondende fase en wordt financieel afgerond in 2026

Vervanging brug Rohel

de herstelkosten zijn hoger uitgevallen

Lemmer, locatie gemeentehuis

Project is uitgevoerd en wordt financieel afgerond in 2026

Tractiemiddelen

Een aantal tractiemiddelen waarvan aanschaf in 2022, 2023, 2024 en 2025 was voorzien zijn nog niet aangeschaft. Dit heeft onder andere te maken met een aanpassing van de afschrijvingstermijn van 7 naar 10 jaar. We houden uiteraard ook rekening met de technische levensduur van de tractiemiddelen.

f. Eenmalige budgetten

bedragen x € 1.000

Eenmalige budgetten	Oorspronkelijk krediet	Restant krediet 1-1-2025	Krediet 2025	Aanwending 2025	Restant krediet 31-12-2025	Prognose afronding
Lemmer, locatie gemeentehuis	221	338	-	252	86	2026
Duurzaamheidsvisie	271	198	-	3	195	2030
Stimulering woningmarkt DFM/startersleningen	229	19	-	6	13	2026
Omgevingsvisie DFM	47	264	-	25	238	2026
Actualisatie BP Buitengebied Zuid-West	118	101	-	2	99	2026
Herstructurering Kade 5-7	197	132	-	162	-30	2026
Nieuwe Omgevingswet 2018	550	146	-	165	-18	2025
Opstellen gemeentelijk monumentenbel.	41	40	-	14	26	2026
Vervolgaanpak Tûk Wenjen 2019	437	-	-	-	-	2025
Energietransitie De Fryske Marren	346	227	-	1	226	2028
Afronden Delfstrahuizen-West	145	-80	-	1	-81	2025
Warmtetransitie	212	724	600	172	1.152	2030
Voorber. brug Slingerak-Huiberweg Langweer	30	27	-	4	23	2026
Uitvoeringskosten klimaatakkoord	332	244	-	3	241	2027
Kerkenvisie	75	41	-	5	36	2026
Parkeervoorziening nabij Heremastate	74	74	-	63	11	2026
Built to Order	50	68	-	19	50	2025

2023						
Onderzoek aanpak Amerikaanse rivierkreeft	50	39	-	5	34	2025
Administratief medewerker VTH	184	43	46	37	52	2026
Voorber.krediet verduurzaming vastgoed	345	180	115	31	264	2028
Uitvoering nationale bouw- en woonagenda	500	490	-	39	452	2026
Voorb. Doorfiets/veiligheid O'haske/H'horne	50	23	-	-	23	2026
Landbouwtransitie	40	16	-	4	12	2026
Renovatie groen	400	57	-	50	6	2026
Uitwerken groenvisie	299	-4	-	-	-4	2025
Opstellen basisgeluidemissiekaarten	60	60	-	60	-	2026
Onderhoud en vervanging speeltoestellen	100	120	-	107	13	2026
Afwikkeling Voorziening Vastgoed	2.531	1.184	-1.184	-	-	2026
Molenweg Oosterzee	410	335	-	6	329	2026
Leaderproject	145	10	-	-	10	2025
Sanering Pasveer 3a Lemmer	60	60	-	38	22	2026
2024						
Aanpak maatschappelijke voorzieningen Balk		-	-	0	-0	
Landschapsontwikkelingsplan		-5	5	-	-	
Verhoging budget Ziekten/plagen in het groen	161	-21	210	231	-42	2025
Vorbereiding Lokaal Isolatie Plan	175	175	-	-	175	2026
Erfgoednota	150	150	-	5	145	2026
Poeldyk Elahuizen	180	177	-	181	-4	2025
Lokale aanpak isolatie (SPUK)		-	-	-	-	2026
Tijdelijke Impulsregeling klimaatadaptie (SPUK)		-	-	-	-	2026
SPUK Lokale Aanpak Isolatie		-	-	-	-	2026
2025						
Herstel Prinsessekade Lemmer	55		55	29	26	2025
Bouw- en woonagende en woonvisie	500		500	-	500	2027
Flowerturbines Swimfun PN25-11	35		35	-	35	2027
Projectleider permanente locatie AZC PN25-13	110		110	38	72	2026
Functionele upgrade Doniahal PN25-15	150		150	-	150	2027
Fietsparkeren Lemmer			-	-	-	2027
Sanering Wumkesstraat Joure	86		137	239	-102	2027
Herstelprogramma biodiversiteit			-	-	-	2027
Lemmer waterfront			200	7	193	2027
Monumentenschildjes	150		150	-	150	2027
Sloopkosten Suisweg 11a Lemmer	65		65	-	65	2027
SPUK Woningbouwimpuls - zesde trance			-	-	-	2027
SISA KCI			-	-	-	2027
SPUK Ondersteuning woningbouw 2025(K)			-	-	-	2027
	10.366	5.653	1.194	2.004	4.843	

Landbouwtransitie

Dit budget wordt gebruikt voor bijeenkomsten, onderzoeken en berekeningen m.b.t. landbouw gerelateerde zaken. Het restant wordt in 2026 nog ingezet.

Erfgoednota

In juni 2025 stelde de raad de Startnotitie Erfgoednota vast. In 2025 zijn de voorbereidingen van de uitvoering opgestart.

Vorb.brug Slingerak-Huiberweg Langweer

Opdracht voorbereiding is gegund. Afronden in 2026.

Voorber.krediet verduurzaming vastgoed

Dit heeft een doorlooptijd van enkele jaren

Herstructurering Kade 5-7

Onderhoudstermijn is afgelopen. Krediet blijft openstaan tot de factuur is ontvangen voor het plaatsen van de openbare verlichting

Molenweg Oosterzee

Krediet blijft openstaan tot de factuur is ontvangen voor het plaatsen van openbare verlichting. Het resterende werk is gereed.

Programma 3 Economie

a. Hoofddoelstelling (missie)

Hoofddoelstelling:

De Fryske Marren streeft naar een krachtige, innovatieve en toekomstbestendige economie die een bijdrage levert aan een aantrekkelijk woon- en leefklimaat. Een duurzame economie met een positief ondernemersklimaat en een grote diversiteit aan bedrijven.

Uitvoering Regio Deal Zuidwest Friesland loopt.....

Het programmaplan en de samenwerkingsovereenkomst (Sok) zijn in maart vastgesteld door de colleges van de betrokken overheden. In de Sok wordt beschreven hoe partijen gaan samenwerken. Het programmaplan beschrijft de specifieke projecten waaraan we gaan werken. De uitvoering is gestart in Q2. De Regio Deal heeft een looptijd tot 31 december 2029. De Regio Deal Zuidwest-Friesland is een samenwerking tussen de gemeente De Fryske Marren, gemeente Súdwest-Fryslân, provinsje Fryslân, Wetterskip Fryslân, het Rijk en meer dan 25 partnerorganisaties uit de regio. Deze Regio Deal richt zich op het verbeteren van de brede welvaart in de regio. Samen met de Mienskip werken we aan de toekomst van Zuidwest-Friesland. Dit doen we aan de hand van vier programmalijnen: Mienskip, Voorzieningen, Leefomgeving en Economie.

.....Cofinanciering De Fryske Marren € 5 miljoen

De omvang van de Regio Deal bedraagt afgerond € 35 miljoen. De Fryske Marren draagt € 5 miljoen bij aan de financiering van de Regio Deal. Wij maken € 2,5 miljoen vrij uit bestaande projecten die al in de begroting staan. De resterende € 2,5 miljoen van de dekking is opgenomen in de begroting 2024 ten laste van de algemene reserve.

.....14 projecten in uitvoering

Vanaf de zomer 2025 is er door alle partijen hard gewerkt aan het startklaar krijgen van projecten. Binnen alle vier pijlers zijn projecten goedgekeurd. In totaal gaat het om 14 projecten in de regio, waar de uitvoering van is gestart.

Netcongestie neemt nog steeds toe en heeft impact op bedrijfsvestigingen.....

Het elektriciteitsnet moet worden uitgebreid vanwege netcongestie. Het kan nog wel tot 2032 duren voordat het netwerk in onze gemeente weer op orde is. Eind 2025 waren er in De Fryske Marren 111 bedrijven die te maken hebben met problemen met het elektriciteitsnet, waarvan 57 problemen met levering en 61 met teruglevering. Nieuwe bedrijven komen bij Liander op de wachtlijst, omdat op dit moment geen capaciteit beschikbaar is op het net. Voor bedrijfskavels betekent dit dat de verkoop mogelijk vertraging op loopt, bijvoorbeeld voor De Ekers 3B. Kleinverbruikers moeten naar verwachting 1 tot 2 jaar wachten op een aansluiting. Grootverbruikers moeten rekening houden met een termijn van 5 jaar. Voor bedrijven die "off-grid" kunnen, kunnen er eerder mogelijkheden zijn om zich te vestigen. De praktijk wijst echter uit dat het merendeel van de bedrijven die zich op De Ekers willen vestigen, behoefte hebben aan een volwaardige aansluiting op het netwerk van Liander

.....Congestie management

Wij blijven in gesprek met Liander om te kijken of we in de tussentijd in gezamenlijkheid problemen kunnen verlichten en/of andere oplossingen kunnen realiseren. Dit zal niet eenvoudig zijn.

In het kader van de Regio Deal zijn we samen met Súdwest-Fryslân, Liander en andere relevante partijen, bezig met netcongestie management. Het beter verdelen van verbruik en teruglevering van stroom op het netwerk. We willen komen tot een schaalbare aanpak die kan worden uitgerold over meerdere bedrijventerreinen.

.....Regelstation Joure op schema

De bouw van het nieuwe regelstation in Joure loopt volgens schema. Het gebouw is klaar. De aan- en afvoerleidingen van en naar het onderstation in Oudehaske zijn aangelegd. De volgende fase is het inhijzen van de installatie. De verwachte datum ingebruikname van het regelstation is eind juli 2026.

b. Wat hebben we bereikt?

3.1 Economische zaken, Recreatie en toerisme

Doelstelling:

Waar mogelijk maken we de verlening van vergunningen voor evenementen eenvoudiger. We volgen provinciale ontwikkelingen op de voet en houden oog voor de gevolgen daarvan voor de veiligheid op lokaal niveau.

De vereenvoudiging van het aanvraagformulier voor de evenementenvergunning is doorgevoerd. U heeft in Q2 de startnotitie voor het opstellen van nieuw beleid vastgesteld. Er is inmiddels een projectleider geworven om hiermee aan de slag te gaan. De planning is het nieuwe beleid in Q2 2026 ter besluitvorming aan u voor te leggen.

Doelstelling:

Als de Lelylijn er komt, dan zijn we actief betrokken bij de gevolgen van die komst voor De Fryske Marren.

Werken aan Masterplan Lelylijn

Rijk en regio hebben in 2025 gewerkt aan een masterplan Lelylijn. In het Masterplan zijn door Rijk en regio de financieringsmogelijkheden nader onderzocht, een aantal complexe locaties verder uitgewerkt en is de impact van de Lelylijn over 100 jaar in beeld gebracht. Dit plan moet meer zicht bieden op de langjarige ontwikkeling van het gehele gebied en hoe de lijn kan worden ingebed in de ruimtelijke structuur van Nederland. De resultaten zijn in november 2025 tijdens een bijeenkomst in Thialf gepresenteerd aan de raden en staten. Gemeenten hadden geen besluitvormende rol in dit proces.

Het Masterplan Lelylijn wordt 30 januari 2026 opgeleverd en besproken tijdens het Masterplan Congres Lelylijn in Den Haag. De heer Klaas Knot, voormalig president-directeur van De Nederlandsche Bank en Lelylijn-gezant, is gevraagd om een advies uit te brengen over de financieel-economische mogelijkheden en onmogelijkheden om de Lelylijn te realiseren. Klaas Knot presenteert zijn advies over de Lelylijn tijdens het congres op 30 januari 2026.

Er volgt nu een nieuwe fase voor het project Lelylijn. De inhoudelijke onderzoeken zijn afgerond. Het is nu aan een nieuw kabinet om besluiten te nemen over een vervolg.

Betrokken bij proces

Wij waren ambtelijk en bestuurlijk aangesloten op het proces.

Wij hebben als De Fryske Marren input geleverd voor de onderzoeken. Het gaat onder meer om kansen en bedreigingen omtrent natuur en landschap, mogelijke stations bij Joure en Lemmer, het gebied Tsjûkemar, e.d.

Doelstelling:

Recreatie en toerisme vormen één van de belangrijkste pijlers van onze lokale economie. De Fryske Marren is een aantrekkelijke en kwalitatieve recreatiegemeente, waar nog een slimme groei mogelijk is.

Programma recreatie & toerisme De Fryske Marren in uitvoering

In 2024 is het Uitvoeringsprogramma Recreatie en Toerisme vastgesteld. Hiermee beogen we de vitaliteit van en de balans in de toeristisch-recreatieve sector in de gemeente te vergroten.

Met ondernemers en toeristisch-recreatieve partnerpartijen werken we aan een vitale sector en een sector die in balans is. De belangrijkste doelen daarbij zijn:

- Een jaarrond aantrekkelijke recreatiegemeente
- Nieuwe belevenissen
- Gelukkige inwoners
- Slimme groei

In de begroting zijn vanaf 2025 financiële middelen beschikbaar gesteld voor dit Uitvoeringsprogramma. De gewenste capaciteit is ook rond gekomen in 2025. De volgende acties zijn uitgevoerd:

- Aan VVV Waterland van Friesland is zowel door LEADER als door de gemeenten De Fryske Marren en Súdwest-Fryslân subsidie verstrekt voor de uitvoering van het project DNA Verhaallijnen. De verwachting is dat het volledige project eind 2027 afgerond is;
- Er zijn gastvrijheidsproducten en routes ontwikkeld voor Gaasterland in het kader van seizoensverlenging;
- Met een bijdrage vanuit de gemeenten Súdwest-Fryslân en De Fryske Marren is in November wederom de Open Museummaand georganiseerd;
- Er zijn gastvrijheidsproducten ontwikkeld voor Joure en Lemmer;
- Er is gewerkt aan een intensivering van de samenwerking met SWF en herijking van samenwerkingsverbanden zoals VVV Waterland van Friesland;
- Er is een analyse gedaan naar de mogelijkheden voor Digitale Nachtreregistratie. In 2026 nemen we een besluit over de implementatie;
- Er zijn concept-beleidsregels opgesteld voor logiesproducten;
- In juni zijn de Toeristische Overstappunten (TOP's) in Sloten en Terherne geplaatst. We zijn gestart met de voorbereidingen voor TOP Oudemirdum;
- We zijn gestart met de motie voor de uitvoering van de Welkomstborden;
- Vanuit de Regiodeal wordt ingezet op elektrisch varen.

Deels doen we dit samen met de gemeente Súdwest-Fryslân.

Maatschappelijke initiatieven Tsjûkemar en Nannewiid

Samen met de Provinsje Fryslân, Wetterskip Fryslân en de Club van Aanjagers Tsjûkemar hebben we gewerkt aan het grote maatschappelijke initiatief “gebiedspilot Tsjûkemar”. Het Tsjûkemar moet een ‘bestemmingsgebied’ worden, waar iedereen graag langer wil verblijven. De Club van Aanjagers neemt het voortouw in de regionale ontwikkeling van het Tsjûkemar in samenwerking met de overheden (zoals in de Intentieverklaring van 2019 staat). Met de perspectiefnota is voor 2025 nog procesgeld beschikbaar gesteld. Omdat de Club van Aanjagers Tsjûkemar 10 jaar bestond hebben zij het initiatief dit jaar geëvalueerd. 2026 wordt benut om op basis van de evaluatie de koers te bepalen voor de toekomst.

We focussen bij Tsjûkemar op twee projecten

Dat zijn de Ôlesprong en de Zuidoostoever. Voor de Ôlesprong is, samen met de werkgroep Ôlesprong, uit drie varianten een schetsontwerp gekozen. Er liggen realistische begrotingen voor beide projecten. Onder

projectleiding vanuit de gemeente wordt op dit moment toegewerkt naar het definitieve ontwerp voor de Ôlesprong. Het project Zuidoostoever bestaat uit twee onderdelen: het bestaande strand en de kitesurfzone. Onderzoek naar de haalbaarheid van een kitesurflocatie naast het bestaande strand heeft doen uitwijzen dat, vanwege onder andere de diepgang en hoeveelheid slib, de locatie niet binnen het huidige beschikbare budget geschikt gemaakt kon worden om te kitesurfen. Reden om daar nu niet mee verder te gaan. Het bestaande strand krijgt op korte termijn een kwaliteitsimpuls. De wens was om de verhouding strand versus ligweide aan te passen. Mede met het oog op efficiënter beheer en onderhoud. Dit is inmiddels gebeurd. Er wordt gewerkt aan een ontwerp voor de verdere inrichting van het strand. Ook dit project valt nu onder projectleiding van de gemeente. De Provincie heeft € 850.000- gereserveerd voor de uitvoering van beide projecten. Met de Perspectiefnota 2025 is ook de gemeentelijke bijdrage voor de beide projecten beschikbaar gesteld.

Nannewiid

Het Wetterskip heeft met subsidie het Nannewiid ecologisch kunnen baggeren. Dit ging zo voorspoedig dat er extra gebaggerd kon worden in it Lytse Wiid. Ook zijn er maatregelen getroffen t.b.v. de zwemwaterkwaliteit bij het strandje. Het is van belang om een beheersplan op te stellen voor de ecologie, waterkwaliteit en het op diepte houden van het Nannewiid voor recreatieve doeleinden. Staatsbosbeheer en it Wetterskip hebben hier het voortouw in genomen. Afhankelijk van de uitkomsten van het beheersplan kijkt de gemeente wat zij kan betekenen in het op diepte houden van het Nannewiid voor de recreatie. De Provincie heeft € 150.000- beschikbaar gesteld voor het Nannewiid.

Doelstelling:

Het opstellen van ligplaatsenbeleid

Het ligplaatsenbeleid met de bijbehorende nota ligplaatsenbeleid is in november 2024 door u vastgesteld.

Doelstelling:

Nieuw sociaaleconomisch beleid is nodig voor het herstel na corona.

Programma Economie is in uitvoering.

De uitvoering van het nieuwe beleid is gestart. De voor de periode 2024-2026 benodigde middelen zijn opgenomen in de Voorjaarsrapportage 2024 en de Perspectiefnota 2025.

De uitvoering loopt achter op schema. Enerzijds omdat wij er voor gekozen hebben om een aantal projecten binnen de Regio Deal op te pakken (start 1 mei 2025). Anderzijds omdat wij nog niet voldoende capaciteit (projectleiding uitvoering) beschikbaar hadden. Sinds 1 november 2025 is de vereiste capaciteit op orde en zijn wij aan de slag gegaan met de uitvoering.

Opgaven worden deels opgepakt binnen Convenant Regio Deal

Binnen de pijler Economie in de Regio Deal Zuidwest Friesland is ruimte om samen met Súdwest-Fryslân en de Provinsje Fryslân een aantal opgaven uit de Economische Programma's van beide gemeenten op te pakken. O.a. de volgende opgaven zijn opgenomen in het vastgestelde programmaplan:

- Versterking regionale MKB ondersteuningsstructuur
- Aanpak netcongestiemanagement op bedrijventerreinen
- Súdwest werkt! opschalen naar Zuidwest (SWF en DFM) werkt!
- Gerichte nieuwe onderwijsprogramma's onderwijs voor (toekomstige) arbeidsmarktvrage
- Maatwerkarrangementen scholing en duurzame inzetbaarheid
- Inzetten op toekomstbestendige circulaire bedrijventerreinen

De uitvoering van deze projecten zal in de periode van 1 mei 2025 -31 december 2029 in afstemming met Súdwest-Fryslân en de Provinsje Fryslân plaatsvinden.

Implementeren Social Handprint

Bij de besluitvorming over het Programma Economie is door uw raad een motie aangenomen om te onderzoeken of de Social Handprint van de organisatie MAEX kan worden gebruikt om de waarde van maatschappelijk initiatief in onze gemeente te bepalen. Wij hebben eind 2025 een overeenkomst gesloten om in 2026 te starten met 10 handprints in De Fryske Marren. De Social Handprint visualiseert en monetariseert* de positieve bijdrage van een organisatie aan de 17 Sustainable Development Goals (SDG's). De Social Handprint Meting geeft per organisatie als resultaat:

- De totale impactwaarde, uitgedrukt in euro's.
- De verhouding van deze totale impactwaarde ten opzichte van de arbeidsinzet en de opbrengsten.
- Per thema een tabel met de activiteiten waarop maatschappelijke waarde wordt geleverd.

*monetariseren is een proces waarbij waarde van een object of handeling wordt omgezet in geld.

Doelstelling: De wens voor levendige en economisch renderende centra vragen om een actuele visie op de detailhandel in de drie grote kernen met een regiofunctie.				
				

Ontwikkeling centrumvisies drie grote kernen

Onderdeel van het nieuwe Programma Economie is het opstellen van een centrumvisie voor de kernen Balk, Joure en Lemmer. Voor Joure heeft de BIZ-vereniging WIH Joure een visie ontwikkeld. Wij bezien, samen met de BIZ-vereniging WIH Joure, welke punten uitgewerkt kunnen worden – passend binnen het gemeentelijke beleid en gemaakte afspraken – in concrete maatregelen en voorstellen. Daar waar nodig zullen we concrete voorstellen ter besluitvorming voorleggen. De trajecten voor Lemmer en Balk zijn in 2025 in samenspraak met de BIZ-vereniging Lemmer respectievelijk WHI opgestart en lopen nog. De planning is om die in 2026 op te kunnen leveren.

* BIZ staat voor Bedrijfsinvesteringszone.

Doelstelling:

Het behoud van jongeren voor onze gemeente.

Programma Economie zet in op jongeren

In het Programma Economie is o.a. ruim aandacht voor het passender opleiden van jongeren. We willen hiermee een betere aansluiting krijgen op de door werkgevers gevraagde vaardigheden (zie ook projecten in pijler Economie Regio Deal). We denken daardoor jongeren beter voor onze regio te kunnen behouden en zelfs jongeren aan te trekken om in onze regio te komen wonen en werken. Concrete acties zijn opgenomen in het uitvoeringsprogramma 2024-2027 van het Programma Economie. Zoals hiervoor beschreven bij het onderdeel Sociaal-economisch beleid heeft de uitvoering van het Programma Economie vertraging opgelopen. We kunnen daarom nog geen concrete resultaten melden.

Doelstelling:

Circulaire economie.

Subsidieregeling Circulair Impact maken stimuleren voor ondernemers.....

We willen ondernemers stimuleren om duurzaam te innoveren. Met de subsidieregeling 'Circulair impact maken voor ondernemers' gaan we het midden- en kleinbedrijf (MKB) helpen te komen tot slimme samenwerking in een gesloten keten, minder afval en meer hergebruik. De maatregelen die in aanmerking komen sluiten aan bij de circulaire doelstellingen zoals geformuleerd in het Nationaal Programma Circulaire Economie en zijn gericht op vermindering van (primaire) grondstoffengebruik, substitutie van grondstoffen, levensduurverlenging van producten en onderdelen en hoogwaardige verwerking van materialen en grondstoffen.

.....In 2025 geen aanvragen ingediend

Een beoogd doel van de subsidieregeling was dat uiterlijk eind 2025 minimaal 10 bedrijven stappen hebben gezet richting meer circulair ondernemen en/of dat het subsidieplafond van € 10.000 bereikt wordt. Dit hebben wij niet gehaald. Er zijn geen aanvragen geweest voor deze subsidie.

Na evaluatie is gebleken dat het bedrag van €1000,- voor deze subsidie voor veel ondernemers niet in verhouding staat tot de inspanning van de aanvraag, en een andere insteek wenselijker is. Ondernemers hebben laten weten dat zij meer behoefte hebben aan een subsidieregeling voor uitvoerende maatregelen, in plaats van subsidie voor adviezen.

.....Regeling benutten voor verbreding circulaire economie binnen Regio Deal

We zijn voornemens om in de tweede helft van 2026 vanuit de Regiodeal middelen een subsidieregeling te lanceren die breder inzetbaar is en waaruit meer middelen kunnen worden aangevraagd. Op deze manier kunnen we ook daadwerkelijk impact realiseren. We willen de subsidieregeling gebruiken om de behoefte van het MKB met betrekking tot circulaire economie in kaart te brengen als basis voor een uitgebreidere toekomstige regeling binnen de Regiodeal. Deze regeling moet ondernemers stimuleren bij innovaties die de toekomstbestendigheid van het bedrijfsleven in onze regio versterken, met speciale aandacht voor de sterke sectoren en het kleinere, regionale MKB. De regeling zal zich richten op vier thema's: innovatie, circulariteit, verduurzaming en arbeidsmarkt.

Een bedrijfsleven dat de slag kan maken naar circulaire en duurzame economie en is aangesloten op de juiste netwerken om dit te bereiken.

Wij gaan voor een toekomstbestendige economie in Zuidwest-Friesland. De economie heeft een groot aandeel en verantwoordelijkheid in de transitie naar een fossielvrije wereld. In de verschillende economische plannen van alle partners is dit dan ook prioriteit. Het is een uitdaging om koers te houden, ondanks wijzigingen in dynamiek en politieke wind. We koersen op echt zichtbare resultaten die ook bijdragen aan het imago van een duurzame en circulaire regio. Vanuit de regiodeal willen we mkb'ers ondersteunen en bieden daarom kosteloos kennistafels, minimasters en adviesgesprekken aan in samenwerking met Ynbusiness. De adviesgesprekken zijn een laagdrempelige manier om de ondernemers in contact te brengen met de juiste netwerken die hen verder kunnen helpen op het gebied van innovatie en duurzaamheid.

Circulaire economie belangrijk thema in Regio Deal

Samen met onze partners en andere relevante partijen werken we binnen de Regio Deal aan:

- Toekomstbestendige bedrijventerreinen (zie ook doelstelling Het toekomstbestendig maken van onze bedrijventerreinen onder 3.2. Bedrijvencontacten).

We gaan aan de slag met het verduurzamen en circulair maken van bedrijventerreinen in beide gemeenten (DFM en SWF). We werken een aanpak uit die ook toepasbaar is voor verschillende type en grootte van bedrijventerreinen. We ontwikkelen een toetsingskader voor uitgifte van kavels op nieuwe bedrijventerreinen in de regio. Er wordt zowel gefocust op bestaande, als op nieuwe terreinen.

- Biobased bouwen

We opereren hierbij op het snijvlak van duurzaamheid, transitie landbouw en toekomst van de bouwsector. Met bouwbedrijven, scholen en andere partners willen we werken aan pilots biobased bouwen. De gesprekken hierover lopen al.

- Pilot elektrische vaarregio

Zuidwest-Friesland als elektrische vaarregio. Vanuit een pilot willen we dit verder op regionaal niveau uitbouwen met verschillende partners. We werken hiervoor in een projectteam met gemeenten Súdwest-Fryslân, De Fryske Marren, ondernemers en experts.

3.2 Bedrijvencontacten

Doelstelling: Een kwantitatief en kwalitatief voldoende aanbod van bedrijventerreinen, afgestemd op de vraag vanuit de markt.		
 8 Werf, werk en economische groei	 9 Industrie, innovatie en infrastructuur	 11 Duurzame gebieden en gemeenschappen

Bedrijvencontactfunctionarissen actief in gesprek met ondernemers

Onze bedrijvencontactfunctionarissen zijn onverminderd actief geweest om de verbindende schakel te zijn tussen gemeente en ondernemers, ondernemers onderling en ondernemers en andere maatschappelijke partijen. Ze zijn ook actief betrokken bij het uitwerken van projectvoorstellen voor de Regiodeal, pijler Economie.

Netwerkbijeenkomsten Bedrijvenpark Woudfennen en De Ekers

Eind maart en begin november brachten we ondernemers bij elkaar tijdens twee inspirerende netwerkbijeenkomsten bij Howitec en Fibre Max in Joure. Onder het thema "ken uw buur en leer de bedrijven uit de omgeving beter kennen", ontstonden nieuwe connecties en werden waardevolle inzichten gedeeld. Ook waren er presentaties van Ynbusiness en de politie. Ynbusiness heeft handvatten gegeven voor het collectief organiseren van duurzaamheid op bedrijventerreinen. De wijkagent gaf praktische tips m.b.t. de veiligheid op het bedrijventerrein en tips over preventie en ondermijning.

Met ruim 70 deelnemende bedrijven en een positieve sfeer kijken we terug op twee geslaagde bijeenkomsten.

Beperkte beschikbaarheid bedrijfsgronden

We hebben in 2025 ca 5.000 m2 bedrijfsgrond verkocht. In Joure zijn op Bedrijvenpark Woudfennen nog een beperkt aantal kavels beschikbaar. Er lopen meerdere opties. In Sint Nicolaasga is op Slotmolen nog 1 kavel beschikbaar. Ook hier loopt een optie op. In Lemmer is geen grond meer beschikbaar. Daarmee zijn we zo langzamerhand door onze vestigingsmogelijkheden voor nieuwe bedrijven heen. We zijn daarom bezig met het in kaart brengen en onderzoeken van toekomstige mogelijkheden. Dit in lijn met de bestaande regionale afspraak bedrijventerreinen Zuidwest Fryslân. We kijken nadrukkelijk naar de mogelijkheden van verwerving van geschikte gronden om ook de komende jaren bedrijfsgrond beschikbaar te hebben.

Uitbreiding Lemsterhoek in voorbereiding

De anterieure overeenkomst met de ontwikkelaar is getekend en de planologische procedure is afgerond. De ontwikkeling van Lemsterhoek, fase 2 is daarmee weer een stap dichterbij. Er is in principe voldoende stroomcapaciteit beschikbaar.

Tweede fase van De Ekers gaat in ontwikkeling.

De bouwrijpwerkzaamheden voor fase 3B zijn afgerond. Fase 3b heeft ongeveer 5 hectare uitgeefbare grond. We werken nog aan een aanscherping van de beleidsregels voor bedrijventerreinen om wildgroei van bedrijfsverzamelgebouwen een halt toe te roepen. Wij verwachten de nieuwe beleidsregels in 2026 te kunnen vaststellen. Vervolgens kan de uitgifteprocedure worden opgestart. De (tijds) levering van stroom is een zorgpunt.

Doelstelling: Het toekomstbestendig maken van onze bedrijventerreinen.					
					

Uitwerken aanpak bedrijventerreinen

Het toekomstbestendig maken van onze bedrijventerreinen is onderdeel van het Programma Economie en één van de projecten die binnen de Regio Deal wordt opgepakt.

We gaan aan de slag met het verduurzamen en circulair maken van bedrijventerreinen. Dit doen we met een bottom-up aanpak met ondernemers en/of parkmanagement. We werken een aanpak uit die toepasbaar is voor verschillende type en grootte van bedrijventerreinen. (zie ook doelstelling circulaire economie onder 3.1. Economische Zaken, recreatie en toerisme).

c. Verbonden partijen

Gemeenschappelijke regeling Ontwikkelingsmaatschappij bedrijvenparken A7 Heerenveen-Joure

Doelstelling

De gemeenschappelijke regeling heeft betrekking op de exploitatie van de bedrijventerreinen Businesspark Friesland-West en Haskerveen. Dit past bij onze ambities op het gebied van een aantrekkelijk en stevig ondernemersklimaat, economische ontwikkeling en de uitgifte van bedrijventerreinen.

Ontwikkelingen in 2025

In 2025 is één kavel verkocht. Daarnaast zijn alle andere kavels gereserveerd door potentiële kopers. Het Algemeen Bestuur heeft besloten om de openbare gebieden die geen onderdeel zijn van de grondexploitatie voor een symbolisch bedrag van € 1,00 over te dragen aan de beide gemeenten. De notariële overdracht wordt begin 2026 geëffectueerd.

In 2025 is op een deel van het terrein bodemvervuiling met PFAS geconstateerd. Op dit moment wordt gewerkt aan het verder inzichtelijk maken van de aard, omvang en mogelijke impact van deze vervuiling. In de risicoanalyse, als onderdeel van de jaarrekening, is rekening gehouden met de aanwezige bodemvervuiling, gebaseerd op de informatie die op dit moment beschikbaar is.

De verwachting is dat de grondexploitatie in 2031 kan worden afgesloten met een positief resultaat van € 2.223.000 op basis van contante waarde

Uitvoering wijzigingen vanuit Wet gemeenschappelijke regelingen (WGR)

De gemeenschappelijke regeling is in 2024 geactualiseerd en vastgesteld. De financiële verordening en controle verordening worden jaarlijks geüpdatet en vastgesteld.

Zienswijzen raden

In 2025 hebben de raden een verzoek ontvangen om een zienswijze in te dienen over de jaarrekening 2024, begrotingswijziging 2025-1 en de begroting 2026. De raden hebben geen zienswijzen ingediend.

Gemeenschappelijke regeling Marrekrite

Doelstelling

De Marrekrite richt zich op een evenwichtige en gecoördineerde ontwikkeling van de watersport en andere vormen van recreatie op en aan het water in Fryslân. Ook landrecreatie speelt hierbij een rol. Marrekrite behartigt de gemeenschappelijke belangen van haar deelnemers en neemt hierbij de belangen van natuur en landschap in acht. De Marrekrite onderhoudt en beheert voor ons belangrijke toeristische voorzieningen. Denk hierbij aan ligplaatsen in het buitengebied (steigers, kades, marboeien, afvalinzameling, toiletvoorziening), fiets- en wandelroutes.

Ontwikkelingen in 2025

Het afgelopen jaar is het beheer en onderhoud van zowel de aanlegplaatsen als het wandel- en fietsnetwerk gedaan. Daarnaast:

- zijn er vorderingen gemaakt in de realisatie van de Toeristische Overstap Punten (TOP's) in Friesland. De TOP's in Terherne en Sloten zijn geplaatst. Er is gestart met de voorbereidingen voor TOP Oudemirdum.;
- De capaciteit is uitgebreid naar aanleiding van het rapport: Marrekrite toekomstbestendig.
- Het routebureau Fryslân is toegevoegd aan de werkzaamheden van de Marrekrite. Routebureau Fryslân heeft als doel hét aanspreekpunt voor routegebonden recreatie in Fryslân te zijn. Het

routebureau is een belangrijke schakel in de ontwikkeling van routes en de vermarkting van Fryslân, en zorgt voor de noodzakelijke afstemming en samenwerking tussen alle betrokken partijen.

Uitvoering wijzigingen vanuit Wet gemeenschappelijke regelingen (WGR)

Binnen de gemeenschappelijke regeling Marrekrite is, onder andere door een verandering in de taakstelling met het routebureau, een aantal wijzigingen nodig. Het bestuur van Marrekrite heeft op 4 december jl. besloten deze in procedure te brengen. De raad wordt in 2026 in de gelegenheid gesteld hier haar eventuele zienswijze over naar voren te brengen.

Zienswijzen raad

In 2025 hebben de raden een verzoek ontvangen om een zienswijze in te dienen over de begroting 2026 en de meerjarenraming 2027-2029. U heeft besloten af te zien van het indienen van een zienswijze.

d. Wat heeft het gekost?

Bedragen x € 1.000

	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2025	Vershil	Rekening 2024
Lasten					
3.1 Economische zaken, recreatie en toerisme	-1.671	-7.789	-4.392	-3.397	-1.472
3.2 Bedrijvencontacten	-439	-439	-367	-72	-407
Totaal Lasten	-2.110	-8.228	-4.759	-3.469	-1.880
Baten					
3.1 Economische zaken, recreatie en toerisme	92	3.482	2.859	623	691
Totaal Baten	92	3.482	2.859	623	691
Saldo van baten en lasten	-2.018	-4.746	-1.900	-2.846	-1.189
Stortingen	-	-	-	-	-
Onttrekkingen	248	2.993	293	2.699	268
Mutatie reserves	248	2.993	293	2.699	268
Resultaat	-1.770	-1.753	-1.607	-146	-920

Leeswijzer 'Wat heeft het gekost'

De cijfers in het bovenstaande overzicht van baten en lasten per productgroep bestaan uit structurele budgetten en eenmalige budgetten. Deze eenmalige budgetten zijn ook te vinden onder onderdeel f. Eenmalige budgetten. Wanneer er onderuitputting op deze budgetten ontstaat, is dat in bovenstaande tabel als voordeel opgenomen. Echter wordt dit, onder de mutaties reserves, verrekend waardoor het resultaat op baten en lasten het resultaat van structurele budgetten in dit programma bevat.

3. Economie (saldo voordeel € 84.000)

3.1 Economische zaken, recreatie en toerisme

- Ten aanzien van recreatie en toerisme is er sprake van een onderbesteding van € 50.000. We hebben rekening gehouden met kosten voor een ondernemersdatadashboard op initiatief van het VVV. Omdat het plan nog nadere uitwerking en afstemming nodig heeft met ondernemers is de uitvoering vertraagd.
- De winstuitkering van de Marrekrite bedroeg over 2024 en 2025 €70.000

- Verder zijn er nog kleine voor- en nadelen op deze productgroep.

Toelichting mutatie reserves

Op dit programma zijn voor € 2.993.000 eenmalige budgetten beschikbaar gesteld. De uitgaven hebben € 303.000 bedragen. € -10.000 valt vrij als gevolg van het afsluiten van kredieten. Het restant ad € 2.699.000 wordt overgeheveld naar 2026. Zie ook het onderdeel f Eenmalige budgetten bij dit programma.

e. Investeringskredieten

bedragen x € 1.000

Investeringskredieten	Oorspronkelijk krediet	Restant krediet 1-1-2025	Krediet 2025	Aanwending 2025	Restant krediet 31-12-2025	Prognose afronding
2021						
Ontwikkeling Ulesprong	75	43	-	13	30	2026
2022						
Strandzone Balk	300	347	-	1	346	2026
2023						
Stroompunt haven Lemmer (recr/beroepsvaart)	50	37	75	86	25	2026
2025						
Focusprojecten Tsjukemar	450		450	57	393	2026
	875	426	525	157	794	

Focusprojecten Tsjukemar

Dit betreft ons deel cofinanciering van een subsidie die hiervoor is aangevraagd bij de Provincie en waarvoor via een wijzigingsbesluit de middelen bestemd zijn voor het project gebiedsonderwijs.

f. Eenmalige budgetten

bedragen x € 1.000

Eenmalige budgetten	Oorspronkelijk krediet	Restant krediet 1-1-2025	Krediet 2025	Aanwending 2025	Restant krediet 31-12-2025	Prognose afronding
Economische Zaken	49	49	-	25	25	2030
Ontwikkeling recreatie / toerisme Tsjûkemar	305	83	85	152	16	2025
Cultuurtoerisme Tsjûkemar	7	77	-	-	77	2026
2023						
Programma Recreatie en Toerisme	100	5	-	-10	15	2025
Toeristische (visitor) data	40	40	-	-	40	2027
Toezicht aanleg glasvezel Joure/Lemmer/Balk	225	-10	-	-	-10	2025
2024						
Regio Deal Zuidwest-Fryslân	2.500	2.500	-	170	2.330	2029
2025						
Uitvoeringsprogramma Economie	197		197	-	197	2027
	3.423	2.745	282	337	2.690	

Toeristische (visitor) data

We hebben voor dit project een analyse afgerond van wat we met een dergelijk systeem zouden kunnen. Vervolgstep is om hier keuzes in te maken. Met de intentie om dit in 2027 te implementeren

Regio Deal Zuidwest-Fryslân

De Regiodeal loopt tot en met 2029. De beschikbaar gestelde middelen betreft 50% van de toegezegde co-financiering. De middelen worden gedurende de looptijd van de Regiodeal ingezet voor projecten volgens het vastgestelde programmaplan (wordt jaarlijks herijkt) en verdeeld over de pijlers Mienskip, Leefomgeving, Voorzieningen en Economie.

Programma 4 Leefbaarheid en onderwijs

a. Hoofddoelstelling programma (missie)

Hoofddoelstelling:

De gemeente heeft maar liefst 50 karakteristieke dorpen en de prachtige stad Sloten. Iedere kern heeft zijn unieke karakter en specifieke kwaliteiten. We hechten veel waarde aan de leefbaarheid in de stad en dorpen. Daarom zetten we ons in voor vitale dorpsgemeenschappen, goede (basis)voorzieningen, goed onderwijs en voldoende aanbod van sport, kunst en cultuur.

In 2025 hebben we verder gewerkt aan het versterken van de leefbaarheid in onze gemeente. Dit deden we onder andere door uitvoering te geven aan de beleidsplannen op het gebied van sport, bewegen, kunst en cultuur maar ook de inzet van onze welzijnsorganisatie. We zetten deze domeinen bewust in als middel om het welzijn van onze inwoners te vergroten.

b. Wat hebben we bereikt?

4.1 Sociale zaken en maatschappelijke ondersteuning

Doelstelling:

Leerlingenvervoer maakt het voor kinderen met een beperking of vanuit geloofsovertuiging mogelijk om naar de dichtstbijzijnde toegankelijke school te gaan.

Leerlingenvervoer

Wij hebben de vastgestelde verordening leerlingenvervoer actief uitgevoerd. Waar mogelijk zijn gesprekken gevoerd met ouders om te onderzoeken hoe zelfstandigheid en zelfredzaamheid van leerlingen in het vervoer kan worden bevorderd. Hiermee stimuleren wij het gebruik van eigen vervoer en openbaar vervoer, wat bijdraagt aan zowel zelfstandigheid van leerlingen als een efficiënter vervoersaanbod. Landelijke ontwikkelingen op het gebied van leerlingenvervoer worden hierbij in acht genomen en waar nodig aangepast aan de gemeentelijke situatie.

Regelmatig is er overleg geweest met het taxibedrijf om de uitvoering en naleving van de afspraken rondom taxivervoer te evalueren en optimaliseren. De overleggen staan in het teken van het verbeteren van de kwaliteit, efficiëntie van het vervoer en naleving van de contractuele afspraken. Deze periodieke gesprekken versterken de samenwerking en zorgen voor een goed verbonden netwerk met de vervoerder.

4.2 Voorzieningen

Doelstelling:

Vitale dorpsgemeenschappen, waar inwoners naar elkaar omkijken en initiatieven nemen om de leefbaarheid in stand te houden dan wel te verbeteren.

Dorpen en dorpshuizen

De ruim dertig verenigingen van plaatselijke belang zijn belangrijke gespreks- en samenwerkingspartners voor de gemeente. Om het goede contact met de besturen te behouden hebben we de afgelopen jaren een aantal nieuwe overlegvormen geïntroduceerd. De belangrijkste contactmomenten, bestaand en

nieuw, zijn vastgelegd in de notitie Koarte Lyntsjes. Op basis van dit document hebben we samen met de verschillende besturen een werkwijze gekozen die het best bij het betreffende kern past.

2025 was het tweede jaar van Kolleezjetoer. Drie reguliere collegevergaderingen vonden plaats in respectievelijk Harich, Ouwsterhaule en Sintjohannesga. Na afloop was er ruimte voor een informeel programma waarbij het contact met de inwoners voorop stond.

De jaarbijeenkomst voor alle besturen van plaatselijk belangen en dorpshuizen vond dit jaar plaats op 18 november in het dorpshuis van Wijckel. De avond werd met precies 100 bestuursleden heel goed bezocht en ook zeer gewaardeerd. Tussen verschillende besturen zijn nieuwe en waardevolle contacten gelegd.

In het voorjaar zijn de plaatselijke belangen ondersteund met de jaarlijkse inwonersbijdrage. De besturen hebben de bijdrage naar eigen inzicht ingezet voor zaken die ten goede komen aan de leefbaarheid.

Eind mei is de uitvoering van de nieuwe subsidieregeling Activiteiten Dorps- en Buurthuizen succesvol afgerond. In 31 werkgebieden van plaatselijke belangen hebben we subsidie verstrekt. Zeventien keer aan de dorpshuisstichting en elf keer aan de vereniging van plaatselijk belang. In drie werkgebieden is de subsidie in goed overleg verdeeld tussen plaatselijk belang en het dorpshuis. Ook drie buurthuizen hebben subsidie ontvangen.

Inwonersinitiatieven

We hebben weer een zevental mooie initiatieven van dorpsbelangen en dorpshuizen met subsidie ondersteund. Zo ontving Follega een mooi bedrag voor het verduurzamen van het dorpshuis en zijn in Oosterzee, Oudega-Kolderwolde, Oudemirdum en Tjerkgaast de sport-, beweeg- en speelmogelijkheden vergroot.

Subsidieregeling AED

Verenigingen en maatschappelijke organisaties zonder winstoogmerk in De Fryske Marren kunnen sinds 2024 subsidie aanvragen voor de aanschaf, vervanging en onderhoud van een AED. Met deze subsidieregeling realiseren we in De Fryske Marren een dekkend en betrouwbaar AED-netwerk. In 2025 hebben we hier verder uitvoering aan gegeven en zijn er 2 nieuwe AED geplaatst, 12 AED vervangen en onderhoud gepleegd aan bestaande AED.

Brûsplak

Medio 2025 is besloten dat de Brede School Joure Zuid de voorkeurslocatie wordt voor het Brûsplak. Eind 2025 is het PVE herijkt en is de architectenselectie afgerond. In 2026 wordt hier verder vervolg aangegeven.

Doelstelling: Het herstellen en versterken van het brede culturele veld in De Fryske Marren, om zo de sector te laten floreren.			
			

Beleidsplan Kunst Stroomt!

In 2025 is uitvoering gegeven aan het beleidsplan *Kunst Stroomt! (2022-2028)*, dat is opgebouwd rond vier ontwikkelingslijnen. Binnen deze ontwikkelingslijnen zijn diverse activiteiten en ontwikkelingen gerealiseerd ter versterking van cultuurparticipatie en het cultureel aanbod:

Ontwikkelingslijn 1: Cultuur voor het leven

- Door de inzet van de cultuurcoach educatie zijn er binnen het primair onderwijs diverse culturele projecten en trajecten gerealiseerd, waarmee circa 4.108 leerlingen zijn bereikt.

- Het culturele UIT-festival heeft voor de vierde keer plaatsgevonden in onze gemeente. Dit festival is ontstaan op initiatief van inwoners en brengt hen in contact met het culturele aanbod en stimuleert samenwerking tussen culturele partijen.
- Centrum voor de Kunsten It Toanhûs heeft in 2025 opnieuw het officiële kwaliteitscertificaat ontvangen van de Certificeringsorganisatie Bibliotheekwerk, Cultuur en Taal (CBCT).
- Onze musea hebben voor de derde keer deelgenomen aan de Open Museum Maand. In de maand november waren de musea gratis toegankelijk, waardoor ook inwoners met een kleine beurs kunst en cultuur konden ervaren.

Ontwikkelingslijn 2: De culturele pomp

- In totaal zijn 33 initiatieven gesubsidieerd voor het maken en programmeren van cultureel aanbod.
- Er zijn QR-codes geplaatst op de beeldenroute van de Famkes fan Kolderwolde.
- Het nieuwe herdenkingsmonument in Park Heremastate is geplaatst.
- Stichting Kunst en Keur is gestopt met haar werkzaamheden; als gemeente hebben wij hen bedankt voor hun jarenlange inzet.
- In het kader van Arcadia 2025 is de tentoonstelling REST in Mirns ondersteund.

Ontwikkelingslijn 3: Een gezonde basis voor en door cultuur

- Centrum voor de Kunsten It Toanhûs heeft G-dans opgezet. Dit is dansles die speciaal is ontwikkeld voor mensen met mentale en/of fysieke beperkingen, zodat ook zij actief kunnen deelnemen aan dansactiviteiten.
- Centrum voor de Kunsten It Toanhûs heeft het theateraanbod verder ontwikkeld. Hiermee groeit het culturele aanbod binnen onze gemeente en wordt cultuurparticipatie versterkt.
- Voor cultuureducatie is goed gebruikgemaakt van het Volwassenenfonds. Uit een impactmeting blijkt dat deelnemers zich beter voelen en meer sociale contacten onderhouden na deelname aan sport of cultuur via het Volwassenenfonds.

Ontwikkelingslijn 4: Erfgoed in de kern

- Stichting Erfgoed, Natuur en Landschap (ENL) organiseerde in de Jacobuskerk in Delfstrahuizen de feestelijke afsluiting van het cultureel herdenkingsjaar De Vergeten Watersnood van 1825. Kunstenaars en kinderen van tien basisscholen presenteerden gezamenlijk werk rond het thema Libje mei wetter, met aandacht voor de invloed van water op ons leven.
- Op de zolder van het raadhuis van Balk zijn tien authentieke zwaarden uit de 16e eeuw gevonden. Deze behoren tot de collectie van Museum Sloten en zijn vermoedelijk gebruikt door Friese strijders in de tijd van de Tachtigjarige Oorlog.
- Tijdens Open Monumentendag stond het thema 'Erfgoed en Architectuur in De Fryske Marren – Gebouw(d) om te blijven' centraal, waarbij circa twintig monumenten gratis te bezichtigen waren; in combinatie met de Culturele Uitdaging markeerde dit de start van het culturele seizoen.

Doelstelling: Iedere inwoner van De Fryske Marren heeft toegang tot de bibliotheek, zodat inwoners kunnen participeren en zich kunnen ontwikkelen.					
3 goede gezondheid en welzijn	4 kwaliteitsonderwijs	10 ongelijkheid verminderen	11 duurzame steden en gemeenschappen	16 vrede, recht en sterke instituties	17 partnerschap om doelstellingen te bereiken

Bibliotheek

In 2025 heeft Bibliotheek Mar en Fean uitvoering gegeven aan het beleidsplan *Mear as boeken (2025-2028)*, met een verdere versterking van leesbevordering, digitale ondersteuning en toegankelijkheid.

- Bibliotheek Mar en Fean ontving het officiële kwaliteitscertificaat van de Certificeringsorganisatie Bibliotheekwerk, Cultuur en Taal (CBCT).

- In het kader van meertaligheid zijn tijdens de Boekenweek minibiebs geopend met boeken in het Pools, Turks, Oekraïens en andere talen.

Programma 1: De start van een leven lang leesplezier

- Het aantal De Bieb op School-locaties is verder toegenomen.
- Dankzij een rijksbijdrage kon de bibliotheek in Lemmer worden gerenoveerd. De vernieuwde bibliotheek opende begin 2025 en werd kort daarna genomineerd voor de titel *Beste Bibliotheek van Nederland*.

Programma 2: Digitaal weerbaar en gezond

- Voor digitale ondersteuning is de bibliotheek gestart met IDO-sprekuren. Inwoners weten de bibliotheek steeds beter te vinden voor hulp bij digitale vraagstukken.

Laaggeletterdheid/volwasseneneducatie

- We hebben uitvoering gegeven aan de aanpak van laaggeletterdheid door onder andere het educatie-aanbod, en het aanbod in de (digi)taalhuizen, bibliotheken en bij Firda.
- In 2025 zijn drie groepen Oekraïners gestart met taallessen en is er een onderzoek uitgevoerd naar het taalaanbod binnen De Fryske Marren.

Doelstelling:
 Sporten en bewegen maken we zo leuk en toegankelijk mogelijk. Daarnaast versterken we de sport- en beweegsector.

3
 goede
 gezondheid en
 welzijn

5
 gendergelijkheid

10
 veranderende
 samenleving

11
 duurzame
 groei en
 gemeenschappen

17
 partnerschappen om
 doelstellingen te
 bereiken

Zwembad Lemmer

De gemeente en Mondeel Recreatie BV hebben overeenstemming bereikt over het aanpassen van de huidige overeenkomst. Met die aanpassing werd het voor Mondeel Recreatie BV mogelijk om via een aanbesteding een onderaannemer te vinden voor de exploitatie van zwembad Lemmer. Sportbedrijf De Fryske Marren heeft de exploitatie gegund gekregen en treft voorbereidingen voor een volledige openstelling van dit zwembad.

Onderzoek naar benodigde zwemwatercapaciteit voor lezwemmen en doelgroepenzwemmen

In 2025 is onderzoek uitgevoerd naar beschikbaar zwemwater per 1 januari 2026. Dit onderzoek is uitgevoerd door het Mulier Instituut. De all-over conclusie is dat er korte en de lange termijn voldoende zwemwater beschikbaar is voor het volgen van zwemles door onze eigen inwoners is er geen specifiek geschikt zwemwater meer beschikbaar voor therapiezwemmen.

Huurtarieven binnensportaccommodaties

De gemeenteraad heeft besloten tot een herijking van het beleidskader huurtarieven per 1 augustus 2025. Concreet betekent dit dat per 1 augustus de jaarlijkse 10% extra huurverhoging binnensport accommodaties is komen te vervallen evenals het wedstrijdtarief. Voor het huren van binnensport-accommodaties zijn vanaf 1 augustus 2025 het trainingstarief en het commerciële tarief van toepassing.

Accommodatievraagstukken

Er lopen drie accommodatievraagstukken waar facilitering van de huisvesting van sport en bewegen een rol speelt.

- In Balk als onderdeel van de mfc XL variant in Balk. De gemeenteraad heeft besloten de locatie Wikelerdyk Zuid aan te wijzen als voorkeurslocatie en de haalbaarheid van deze locatie nader uit te werken.

- In Sint Nicolaasga waarbij VV Renado, VV Langweer en VVI gezamenlijk een nieuw sportcomplex gaan gebruiken. De gemeenteraad heeft besloten in te stemmen met het voorlopige ontwerp van dit nieuwe sportcomplex en kennis te nemen van het voorlopig ontwerp van de opstallen en bijbehorende stichtingskosten.
- In Lemmer waarbij VV Lemmer en CVVO gezamenlijk als fusievereniging het bestaande sportcomplex De Rien gaan gebruiken. De gemeenteraad heeft besloten de financiële middelen, die betrekking hebben op een aanpassing van respectievelijk de gemeentelijke sportvelden en de gebouwen in eigendom van de verenigingen, in 2026 beschikbaar te stellen.
- Eind 2025 zijn financiële middelen beschikbaar gesteld voor de aanleg van een tweede kunstgrasveld voor SC Joure.

Sportstimulering en sportontwikkeling

Het vastgestelde sport- en beweegbeleid "Scoren door samenspel" wordt door onszelf en Sportbedrijf De Fryske Marren uitgevoerd. De gemeente is hierbij opdrachtgever. Er is specifiek aandacht voor:

- Spelenderwijs in beweging waarbij basisschoolleerlingen worden uitgenodigd om meer te bewegen;
- het stimuleren van inwoners met een beperking om meer te bewegen;
- het doorontwikkelen van een sportloket waar sportverenigingen en inwoners terecht kunnen met vragen en voor ondersteuning.
- een veilig sport- en beweegklimaat;
- combinatie van sport, bewegen en gezondheid in de gezonde wijkaanpak.

Combinatiefunctionarissen

Per 1 januari 2023 is de Brede Regeling Combinatiefunctionaris herzien. Deze regeling maakt deel uit van de Specifieke uitkering versterking voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023 - 2026 (SPUK Breed) en is ook in 2025 ingezet om sport, bewegen en cultuur te verbinden zodat meer mensen deelnemen. Op basis van deze aangepaste regeling werken we scenario's uit voor positionering van de sport- en cultuurcombinatiefunctionarissen.

Doelstelling: Meedoen aan de samenleving, ongeacht wie iemand is, met welke achtergrond en vanuit elke leef- en woonsituatie.		
 3 gezondheid en welzijn	 5 gendergelijkheid	 10 ongevoeligheid voor verschillen

Inclusie

Vanuit het VN Verdrag Handicap is elke gemeente in Nederland verplicht om een Lokale Inclusie Agenda (LIA) op te stellen. Vanuit het Actieplan Inclusie hebben we begin 2025 de LIA opgesteld. De LIA is gemaakt met input van ervaringsdeskundige inwoners en de acties worden ook samen met inwoners opgepakt. Er zijn diverse acties geweest zoals:

- Oprichting werkgroepen De Fryske Marren Toegankelijk (FIT) Joure, Lemmer en Balk
 - De week van de Toegankelijkheid (schouw winkelstraat en horeca Joure door gemeente en leerlingen basisschool)
 - Antidiscriminatie onderzoek LHBTIQA+
 - Testen website gemeente op begrijpelijkheid
 - Stappenplan inwonersinitiatieven
- Begin 2026 vindt een evaluatie plaats.

4.3 Onderwijs

Doelstelling:

Een toekomstbestendig, aantrekkelijk en een kwalitatief goed onderwijsaanbod, passend voor elke leerling.

Leerplicht

In 2025 bleef het aantal leerlingen dat (dreigt) thuis te zitten hoog, ondanks een lichte daling. De belangrijkste oorzaken zijn psychische problematiek bij jongeren en de druk op het (voortgezet) speciaal onderwijs. Onze leerplichtconsulenten spelen hierbij een centrale rol: zij verbinden partijen in de zorg- en onderwijsstructuur en zorgen dat alle thuiszitters in beeld zijn en passende ondersteuning ontvangen. Vaak gaat het om maatwerktrajecten waarbij leerlingen een alternatief aanbod krijgen, zoals behandeling of dagbesteding met onderwijs, met als doel terugkeer naar school. De samenwerking met scholen en de samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs is afgelopen jaar versterkt, met meer inzet op maatwerk binnen de school om uitval te voorkomen. Het Kickstart-traject, waarbij jongeren vanaf 15 jaar kunnen instromen in het mbo, laat wederom goede resultaten zien. Daarnaast wordt geïnvesteerd in preventieve maatregelen, zoals de inzet van jeugdhulp op scholen voor speciaal basisonderwijs in Sneek, in samenwerking met Sudwest-Fryslân.

Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE)

In 2025 ontvingen circa 80 peuters met een (taal)achterstand een aanvullend taalaanbod binnen de peuter- en kinderopvang. De gemeente voert dit uit met geoormerkte rijksmiddelen. De indicatie en toeleiding verlopen via het consultatiebureau van de GGD, waardoor vroegtijdige signalering en passende ondersteuning gewaarborgd zijn. Daarnaast investeren we in een sterke doorgaande lijn tussen de voorschoolse educatie (kinderopvang) en de vroegschoolse educatie (groep 1 en 2 van de basisschool). Dit gebeurt via een structurele werkgroep met vertegenwoordigers vanuit zowel kinderopvang als onderwijs. Hiermee wordt gewerkt aan een doorlopend en kwalitatief aanbod dat kinderen met een achterstand beter voorbereid op een succesvolle start in het basisonderwijs. Vanuit het beleidsplan Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) en peuteropvang wordt ieder jaar ingezet op een bepaald speerpunt. 2025 stond in het teken van de doorgaande leerlijn kinderopvang-school. Dit thema wordt periodiek geagendeerd in de LEA.

Lokale Educatieve Agenda (LEA)

In 2024 is de nieuwe werkwijze voor de LEA verder geïmplementeerd. LEA staat voor Lokale Educatieve Agenda en is het wettelijk verplichte school-bestuurlijke overleg en kinderopvang. Er wordt gewerkt rondom vijf speerpunten, waaromheen inmiddels drie werkgroepen zijn geformeerd. In 2024 is ingezet op Passend Onderwijs/Kinderopvang en Zorg, Onderwijs aan Anderstaligen en Voor- en Vroegschoolse Educatie. In 2025 is deze lijn voortgezet en uitgebreid; we hebben dit jaar vooral ingezet op preventieve en collectieve zorg op school, in samenwerking met gemeente Sudwest-Fryslân.

Programma Onderwijs, Overheid en Ondernemers (30's) en programma On Stage

In 2023 is de gemeente samen met de schoolbesturen Voortgezet Onderwijs, de ondernemersverenigingen en het Doorstroompunt gestart met een aanvankelijk tweejarig project om leerlingen van het voortgezet onderwijs in contact te brengen met ondernemers. Doel is ervoor te zorgen dat leerlingen meer gericht een studie- en beroepskeuze kunnen maken door ze in contact te brengen met lokale ondernemers. Hierdoor lopen leerlingen later minder kans om uit te vallen. Voor ondernemers ligt de toegevoegde waarde in het aantrekken van nieuwe jonge arbeidskrachten. Dit project doen we samen met de gemeente Sudwest-Fryslân. Het programma On Stage loopt al langer en is een vergelijkbaar project maar dan

specifiek gericht op VMBO-scholen. Dit project doen we samen met de gemeenten Heerenveen en Weststellingwerf.

Voor beide programma's zijn in 2025 net als voorgaande jaren doe-dagen, beleefochtenden, gastlessen en bedrijfsbezoeken georganiseerd. De programma's worden periodiek geëvalueerd in de betreffende stuurgroepen.

Onderwijs kinderen van nieuwkomers

Onderwijs voor anderstaligen wordt georganiseerd door een aantal schoolbesturen. Het gaat om azc-bewoners, statushouders, Oekraïense leerlingen en kinderen van arbeidsmigranten. Voor primair onderwijs regio Balk gaat het om de azc-school de Cocon, georganiseerd door Nije Gaast. Daarnaast wordt in de Schakelklas in Joure ook onderwijs aan anderstaligen aangeboden. Leerlingen op het voortgezet onderwijs gaan naar Caleido in Lemmer. De betreffende schoolbesturen werken samen om kwalitatief goed onderwijs te bieden aan deze doelgroep.

Vervoer bewegingsonderwijs

In het primair onderwijs is men wettelijk verplicht om twee lessen, van in totaal minimaal 90 minuten, bewegingsonderwijs te verzorgen, voor alle leerlingen uit de groepen 1 t/m 8. De planning bewegingsonderwijs en bijbehorende planning van het vervoer bewegingsonderwijs wordt elk schooljaar op elkaar afgestemd. Het gebruik van sportaccommodaties en het vervoer is gelijk gebleven ten opzichte van vorig jaar.

Doelstelling:

We investeren in betaalbare, moderne, duurzame en toekomstbestendige onderwijshuisvesting.

Onderwijshuisvesting

Op 10 april 2024 heeft de gemeenteraad ingestemd met het Integraal Huisvestingsplan (IHP) voor het primair- en voortgezet onderwijs in de gemeente De Fryske Marren. In dit IHP is vastgelegd hoe de gemeente samen met haar partners de komende jaren investeert in toekomstbestendige onderwijsgebouwen, met eventueel een combinatie met huisvesting kinderopvang (IKC), die bijdragen aan goed onderwijs en de talentontwikkeling van kinderen en jongeren. De ambities en uitgangspunten uit het IHP zijn vertaald naar een uitvoeringsprogramma waarin de meerjarige planning voor vernieuwbouw of nieuwbouw van schoolgebouwen is opgenomen.

Afgeronde projecten:

Lenna Mare Lemmer:

Het nieuwe schoolgebouw voor Lenna Mare (voorheen Zuyderzee Lyceum) in Lemmer is in 2025 opgeleverd en in gebruik genomen. Op 19 juni werd het nieuwe schoolgebouw officieel geopend met als hoogtepunt de onthulling van de nieuwe naam **Lenna Mare**.

De Toekomst Bakhuizen:

Basisschool De Toekomst is in 2023 gerenoveerd. Door een fusie met een basisschool in Hemelum is het leerlingaantal vanaf schooljaar 2025-2026 hoger dan oorspronkelijk geraamd. Hiervoor is extra ruimte toegekend om de onderwijskwaliteit te borgen.

Lopende projecten:

IKC Sint Nicolaasga:

In 2024 is besloten tot nieuwbouw op huidige locatie van De Paedwizer. Het definitief ontwerp en de bijbehorende begroting zijn in maart 2025 vastgesteld. De voorbereidingen vorderen; aannemer en installateur zijn geselecteerd. De tijdelijke huisvesting wordt begin 2026 geplaatst. De start van de bouw wordt verwacht in het voorjaar van 2026.

De Klinkert Sloten

De ontwikkeling van basisschool De Klinkert in Sloten is een 'quick win' binnen het uitvoeringsprogramma. De gemeente is bouwheer en heeft samen met het schoolbestuur een businesscase opgesteld. Tijdens de ontwerpfase wordt gezien in hoeverre nieuwbouw kan worden gecombineerd met eventueel gedeeltelijke vernieuwbouw van het huidige schoolgebouw. Definitieve besluitvorming daarover wordt meegenomen bij het vaststellen van het zogenoemde 'Bouwplan en begroting' op een later moment in het proces.

Samenlevingsschool Bloei Terherne

Ook dit project is een 'quick win'. Het schoolbestuur is bouwheer en heeft een businesscase opgesteld. Besloten is tot een combinatie van sloop, nieuwbouw en vernieuwbouw. Ook is er besloten om de gemeentelijke gymzaal integraal op te nemen in het project waarin er is gekozen voor een passende variant voor renovatie en verduurzaming. Er wordt zorg gedragen voor gezamenlijke projectcontrole door het schoolbestuur en de gemeente, inclusief een bijbehorende kosteninschatting. De definitieve variant wordt vastgesteld bij de besluitvorming over het bouwplan en de begroting.

Haskerwiis Oudehaske

Project Haskerwiis in Oudehaske staat gepland voor uitvoering vanaf 2026. In 2025 zijn de voorbereidingen gestart en is een voorbereidingskrediet verstrekt voor het opstellen van de businesscase. Door regionale ontwikkelingen is enige vertraging ontstaan. De gemeente blijft samen met schoolbestuur en kinderopvang betrokken om voortgang en vervolgstappen te bewaken.

c. Verbonden partijen binnen het programma Leefbaarheid en onderwijs

Sportbedrijf De Fryske Marren bv

SDFM voorziet in 2025 een begrotingstekort. Op 10 september 2025 heeft de gemeenteraad besloten om eenmalig € 430.000 beschikbaar te stellen uit de Algemene Reserve. In de lijn van de gemeentelijke exploitatie van sporthallen is dit bedrag gerelateerd aan de kostendekkendheid van de door SDFM geëxploiteerde sporthal Sportfun. Daarnaast heeft de raad besloten een lening van €200.000 beschikbaar te stellen. SDFM heeft ons laten weten de geste van een lening weliswaar te waarderen maar hier vanaf ziet. Wij zijn in gesprek met het SDFM over een structurele oplossing. Daarbij worden wij ondersteund door de uitkomsten van een onderzoek naar toekomstscenario's SDFM die naar verwachting in Q1 2026 beschikbaar komen.

d. Wat heeft het gekost?

Bedragen x € 1.000

	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2025	Vershil	Rekening 2024
Lasten					
4.1 Leerlingenvervoer	-1.401	-1.408	-1.287	-121	-1.299
4.2 Voorzieningen	-9.861	-12.317	-9.704	-2.613	-9.283
4.3 Onderwijs	-4.460	-5.721	-4.275	-1.446	-4.390
Totaal Lasten	-15.722	-19.446	-15.266	-4.180	-14.972
Baten					
4.1 Leerlingenvervoer	66	66	66	-	62
4.2 Voorzieningen	480	2.361	1.604	758	1.669
4.3 Onderwijs	329	1.547	1.162	386	1.106
Totaal Baten	875	3.974	2.831	1.143	2.837
Saldo van baten en lasten	-14.847	-15.472	-12.434	-3.037	-12.135
Stortingen	-	-	-	-	-
Onttrekkingen	2.014	3.039	814	2.225	1.087
Mutatie reserves	2.014	3.039	814	2.225	1.087
Resultaat	-12.833	-12.432	-11.620	-812	-11.048

Leeswijzer 'Wat heeft het gekost'

De cijfers in het bovenstaande overzicht van baten en lasten per productgroep bestaan uit structurele budgetten en eenmalige budgetten. Deze eenmalige budgetten zijn ook te vinden onder onderdeel f. Eenmalige budgetten. Wanneer er onderuitputting op deze budgetten ontstaat, is dat in bovenstaande tabel als voordeel opgenomen. Echter wordt dit, onder de mutaties reserves, verrekend waardoor het resultaat op baten en lasten het resultaat van structurele budgetten in dit programma bevat.

Programma 4 Leefbaarheid en onderwijs sluit af met een voordeel saldo van € 804.000. Dit saldo wordt hieronder toegelicht.

Toelichting 4.1 Leerlingenvervoer (Voordeel € 114.000)

Doordat er minder gebruik is gemaakt van het leerlingenvervoer dan vooraf was voorzien, is een voordeel van € 114.000 gerealiseerd.

Toelichting 4.2 Voorzieningen (Voordeel € 362.000)

Peuteropvang (Voordeel € 126.000)

We verstrekken jaarlijks subsidie aan de peuteropvang. Het grootste gedeelte van dit voordeel is ontstaan doordat er in 2024 minder peuters zijn opgevangen dan bij de subsidieaanvraag was verwacht. Daarom is het verschil teruggevorderd bij de subsidieaanvragers.

Beheer sportvelden (Voordeel € 100.000)

In dit budget bestaat ruimte voor afschrijving - en rentelasten uit investeringen. De betreffende werkzaamheden zijn later uitgevoerd dan vooraf geraamd, waardoor de kapitaallasten lager zijn.

Dorpen (Voordeel € 93.000)

Eén van de belangrijkste oorzaken hiervan is dat we in 2025 slechts zeven subsidieaanvragen voor het Kernenbudget (onderdeel van de Subsidieregeling Inwonersinitiatieven) konden honoreren. Daarnaast hadden we in 2025 vrijwel geen aanvragen voor het onderdeel 'Procesgeld'. Dit budget is bedoeld voor bijvoorbeeld onderzoekskosten of leges die nodig zijn om projecten in de dorpen mogelijk te maken.

Daarnaast is het saldo van de baten in de productgroep 4.2 voorzieningen opgebouwd uit geringe mee en tegenvallers van € 25.000 voordelig.

Toelichting 4.3 Onderwijs (Voordeel € 328.000)

In dit budget zit ruimte voor afschrijving- en rentelasten uit investeringen in relatie tot het IHP (Integraal HuisvestingsPlan onderwijshuisvesting). Het voordeel is ontstaan doordat de realisatie van een aantal scholen is vertraagd. Daarnaast zijn er nog een aantal geringe voor- en nadelen.

Toelichting mutatie reserves

Op dit programma zijn voor € 2.884.000 eenmalige budgetten beschikbaar gesteld. De uitgaven hebben € 652.000 bedragen. € 8.000 valt vrij als gevolg van het afsluiten van kredieten. Het restant ad € 2.225.000 wordt overgeheveld naar 2026. Zie ook het onderdeel f Eenmalige budgetten bij dit programma. De overige reservemutaties hebben betrekking op exploitatiebudgetten.

e. Investeringskredieten

bedragen x € 1.000

Investeringskredieten	Oorspronkelijk krediet	Restant krediet 1-1-2025	Krediet 2025	Aanwending 2025	Restant krediet 31-12-2025	Prognose afronding
2020						
Renovatie Paedwizer Sint Nicolaasga	1.985	1.855	-	119	1.736	2026
2021						
Zuyderzee Lyceum Lemmer bouwrijpm. grond	750	284	-	284	-	2025
2022						
Brusplak	6.463	6.463	-	420	6.042	2027
Tractor John Deere 5080R	65	65	-	95	-30	2025
Tractor New Holland T4,75	65	65	-	91	-26	2025
2023						
Nieuwbouw Zuyderzee Lyceum	8.297	345	-	212	133	2025
2024						
SV Donia aankoop grond	210	210	-	-	210	2026
SV Donia natuurgras en infra	2.986	2.986	-	-	2.986	2026
SV Donia installaties	145	145	-	-	145	2026
SV Donia Kunstgras en Overige	1.284	1.284	-	-	1.284	2026
2025						
Onderwijshuisvesting De Klinkert Sloten	208		208	15	193	2026
Onderwijshuisvesting De Bloei Terherne	188		188	188	-	2026
Onderwijshuisvesting Haskerwiis Oudehaske	421		421	421	-	2026
Aanv bijdr Huisvesting Toekomst Bakhuizen		187	-	187	-	2026
Totaal	23.067	13.890	817	2.032	12.674	

Nieuwbouw huisvesting basisonderwijs en kinderopvang Sint Nicolaasga

Op de huidige locatie van basisschool De Paedwizer aan de Saturnusstraat in Sint Nicolaasga wordt nieuwbouw gerealiseerd voor twee basisscholen (De Paedwizer en It Klimmerblêd) in combinatie met kinderopvang onder één dak; een zogenoemd kindcentrum. De start van de bouw wordt verwacht in de 1e helft van 2026 waarna de oplevering na een jaar bouwtijd nog voor de zomer 2027 wordt verwacht.

Brûsplak

De Brede school Joure Zuid is aangewezen als locatie voor het Brûsplak. Eind 2025 is op basis van een architectenselectie JOUS gecontracteerd. In 2026 wordt gestart met de verdere planvorming.

Tractor John Deere 5080R en Tractor New Holland T4,75

De tractors zijn aangeschaft voor het onderhouden van sportvelden. De overschrijding op het krediet betreft de BTW, die gedekt kan worden vanuit de SPUK Sport, waardoor de uiteindelijke lasten en baten per saldo tegen elkaar wegvallen.

SV Donia

In Sint Nicolaasga waarbij VV Renado, VV Langweer en VVI zich als werkgroep SV Donia samen met de gemeente inzetten om een nieuw sportpark te realiseren. De voorbereidingen buitenplanse omgevingsplanactiviteit (BOPA) zijn opgestart, In de uitwerking van de BOPA worden externe kosten gemaakt, omdat het voorbereidingsproces BOPA nog niet geheel is afgerond zijn er nog geen uitgaven op het investeringskrediet gedaan.

f. Eenmalige budgetten

bedragen x € 1.000

Eenmalige budgetten	Oorspronkelijk krediet	Restant krediet 1-1-2025	Krediet 2025	Aanwending 2025	Restant krediet 31-12-2025	Prognose afronding
Uitbr It Klimmerblêd St Nicolaasga	215	-4	-	-	-4	2025
Voorber. huisvesting verenigingen Balk	245	176	-	48	127	2026
Sport en bewegen: Scoren door samenspel	80	75	-	75	-0	2026
Onderzoek accommodatiebeleid	30	0	-	-	0	2025
Lokaal cultuuraanbod	106	1	-	-	1	2025
2023						
Voorber. gezamenlijk sportpark VV Lemmer/CVVO	35	56	-	15	41	2026
Projectleider Brûsplak	80	-349	-	-350	1	2025
Jeugdketenbeleid	10	7	-	-	7	2026
Voorber sportpark SV Donia	55	120	-	123	-3	2026
Noodfonds	700	3	-	-	3	2025
Incidentele middelen IHP onderwijshuisvesting	367	367	-	-	367	2026
Informatiepunt Digitale Overheid (SISA)		-	-	0	-0	2025
Voorschoolse educatie ontheemden (SISA)		-	-	-	-	2025
Lokaal sportakkoord (SISA)		-	-	-	-	
Brede Regeling Combinatiefunctie (SISA)		-	-	-	-	
Leefomgeving (SISA)		-	-	-	-	
Onderwijsachterstandenbeleid (SISA)		-	-	-	-	
Nationaal Programma Onderwijs (SISA)		-	-	-	-	
SPUK Sport		-	-	-	-	
Iepen Mienskipsfûns (SISA)		-	-	-	-	
Lokale bibliotheekvoorziening (SISA)		9	-	9	0	2025
Spuk NEAS (SISA)		-	-	-	-	
2024						
Onderwijshuisvesting AZC		5	-	5	-	2026
Sv Donia tbv de uitvoering Project	30	30	-	-	30	2026
Subsidie provincie DOM Nijemirdum		-	-	-	-	2026
Meerkosten energie openbare zwembaden (SISA)		-	-	-0	0	2025
Grootschalig onderhoud sportvelden	60	1	63	57	7	2025
Ontzameling gemeentelijke kunstcollectie	57	-	100	100	-	
SPUK IZA H35B			-	-	-	
2025						
SV Donia bijdrage accommodatie	1.287		1.287	-	1.287	2026

Kinderopvang onderwijshuisv St Nicolaasga	369		369	-	369	2027
Har+ middelen		-	-	-	-	
Vliegwiélbudget		-	-	-	-	
	3.726	496	1.819	81	2.233	

Sport en bewegen: Scoren door samenspel

In de perspectief nota 2026 zijn nieuwe middelen aangevraagd voor de uitvoering van het gemeentelijk sport- en beweegbeleid, waardoor dit eenmalige budget wordt meegenomen naar 2026.

Voorber. gezamenlijk sportpark VV Lemmer/ CVVO

Momenteel wordt intensief gewerkt aan de voorbereidingen voor de aanpassing van de sportvelden en opstallen. Deze werkzaamheden worden in 2026 voortgezet.

Jeugdketenbeleid

Een gedeelte van de activiteiten van het jeugdketenbeleid zijn uitgesteld tot maart 2026, waardoor het krediet ook in 2026 actief moet blijven.

SV Donia

In Sint Nicolaasga waarbij VV Renado, VV Langweer en VVI zich als werkgroep SV Donia samen met de gemeente inzetten om een nieuw sportpark te realiseren. De voorbereidingen BOPA zijn opgestart en worden voortgezet in 2026.

Incidentele middelen IHP onderwijshuisvesting

Doordat een aantal projecten niet zijn uitgevoerd of vertraging hebben opgelopen, zijn deze middelen niet benut. Deze worden in 2026 ingezet voor de uitvoering van het IHP.

Kinderopvang onderwijshuisv ST Nicolaasga

Op de huidige locatie van basisschool De Paedwizer aan de Saturnusstraat in Sint Nicolaasga wordt nieuwbouw gerealiseerd voor twee basisscholen (De Paedwizer en It Klimmerblêd) in combinatie met kinderopvang onder één dak; een zogenoemd kindcentrum. De start van de bouw wordt verwacht in de 1e helft van 2026 waarna de oplevering na een jaar bouwtijd nog voor de zomer 2027 wordt verwacht.

Programma 5 Sociaal domein

a. Hoofddoelstelling (missie)

Hoofddoelstelling:

Als gemeente spelen we een sleutelrol in het leven van vooral kwetsbare inwoners. Ons doel is om inwoners te steunen, de leefbaarheid te vergroten en het meedoen in de maatschappij te bevorderen. Dit programma richt zich daarbij op organisaties, diensten en voorzieningen die zich inzetten op de verschillende gebieden van het sociaal domein.

In dit hoofdstuk geven we weergave van de taken en werkzaamheden binnen het sociaal domein: participatie en zelfredzaamheid, zorg en ondersteuning, en jeugdhulp. Deze werkzaamheden vloeien voort uit onder andere de Jeugdwet, de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en de Participatiewet. Het sociaal domein vormt een belangrijk fundament onder het welzijn van onze inwoners. Wij streven naar gelijke kansen voor iedereen en bieden ondersteuning aan mensen die dat nodig hebben zoals ouderen, inwoners met een beperking, jongeren die hulp nodig hebben en huishoudens die te maken hebben met armoede. Door te investeren in een sterke en toegankelijke sociale infrastructuur versterken we niet alleen de veerkracht van inwoners, maar ook die van onze samenleving als geheel. Zo helpen we mensen hun mogelijkheden zo goed mogelijk te benutten en dragen we bij aan een gemeenschap waarin iedereen mee kan doen.

b. Wat hebben we bereikt?

5.1 Samenleving en sociaal wijkteam

Doelstelling:

Een duurzaam sociaal domein staat voor een sterke en dragende samenleving met goede en toegankelijke basisvoorzieningen.

Friese preventie aanpak

De gemeente participeert in de Friese preventie aanpak, (FPA) de provinciale samenwerking waarin alle Friese gemeenten, GGD en diverse (kennis)partners gezamenlijk inzetten op het versterken van gezondheid en welzijn. De aanpak bundelt kennis en initiatieven en richt zich breed op preventie. De FPA is verantwoordelijk voor het FrIZA (Friese Integraal Zorg Akkoord) fundament versterken sociale basis. Door middel van zeven coalities werkten we verder aan de preventiestructuur in Friesland.

Sociale basis versterken

We ontwikkelden samen met alle Friese gemeenten en partners een plan om de sociale basis te versterken. Dit transformatieplan toont aan dat we met het investeren in de sociale basis zorgkosten kunnen besparen. Hiermee bedoelen we het versterken van formele en informele netwerken in wijken en dorpen, waarin we samenwerken aan de beweging van zorg naar welzijn. Deze businesscase kreeg landelijke goedkeuring, maar wacht nog op financiering vanuit de rijksoverheid. Wel kunnen we door een bijdrage van stichting De Friesland al starten met een deel van de uitvoering. Ook onderzoeken we welke subsidies hiernaast nog kunnen bijdragen. In onze gemeente werkten in 2025 al aan het versterken van de sociale basis. Samen met onze welzijnspartner sociaal werk De Kear zetten we onder andere in op Welzijn op recept en de Thuis kamers. Deze projecten in ontwikkeling zijn twee van de vier pijlers uit het transformatieplan.

Welzijn op recept

Welzijn op recept is één van de ketenaanpakken uit het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) waar we in onze gemeente invulling aan geven. In 2025 hebben we ervoor gezorgd dat alle huisartsenpraktijken aangesloten zijn op dit initiatief. Daarnaast kunnen nu ook zorgaanbieders in onze gemeente een doorverwijzing doen. Zo bereiken we meer inwoners die samen met een welzijnscoach werken aan de versterking van hun welzijn. Dit doen zij met bestaande activiteiten en steun uit de mienskip. In 2025 zijn er 174 verwijzingen gedaan naar welzijn op recept.

Thuis kamers

Samen met onze welzijnsorganisatie Sociaal Werk De Kear en lokale initiatieven werkten we verder aan het versterken van laagdrempelige ontmoetingsplekken (thuis kamers) in onze gemeente. Deze zorgen voor verbinding tussen inwoners in onze wijken en dorpen. In 2025 vergrootte onze inzet zich naast Joure ook naar Sloten en Rotsterhaule. We werken samen met inwoners aan ontmoetingsmomenten die aansluiten bij de wensen. Ook zorgden we ervoor dat andere zorgpartners deze initiatieven kennen en inwoners kunnen toeleiden naar het ontmoetmoment in de dorpen.

Subsidies Inwoners

In 2025 zijn we diverse acties gestart om inwoners te informeren over de subsidie mogelijkheden voor het organiseren van activiteiten die de samenhang en leefbaarheid in een buurt of een wijk versterken. We doen dit in samenwerking met Sociaal Werk De Kear, die inwoners ook kan ondersteunen bij het doen van een aanvraag. Doel van deze activiteiten, waaronder een stappenplan om tot een goed inwonersinitiatief te komen, is meer bekendheid voor de regeling en het stimuleren van nieuwe inwonersinitiatieven. Er zijn 21 aanvragen toegekend in 2025 in 2024 waren dit er 13.

Implementatie herijkte opdracht welzijnsorganisatie Sociaal Werk De Kear

In 2025 is gestart met de implementatie van de herijkte opdracht aan Sociaal Werk De Kear, die op 17 december 2024 is vastgesteld door het college. Deze opdracht zorgt voor continuïteit en kwaliteit van het sociaal werk binnen de gemeente.

Voor het volgen, evalueren en waar nodig bijsturen van de uitvoering is inzet van beide partijen noodzakelijk. Deze gezamenlijke inzet is gericht op het versterken van het partnerschap en op een effectieve en inhoudelijke uitvoering van de opdracht. In 2025 is daarom intensief samengewerkt aan het opstellen van een uitgebreide Plan-Do-Check-Act-cyclus (PDCA). Per fase is hierin vastgelegd welke activiteiten worden uitgevoerd, wie hiervoor verantwoordelijk is en welke afstemming tussen partijen nodig is.

De PDCA-cyclus ondersteunt de kwaliteitsborging van de welzijnsopdracht, bevordert transparantie in de samenwerking en zorgt voor heldere communicatie op alle niveaus. Het document fungeert als een dynamisch werkdokument en kan jaarlijks worden aangepast op basis van nieuwe inzichten, ervaringen en ontwikkelingen. In 2026 wordt de implementatie verder voortgezet, met specifieke aandacht voor het versterken van monitoring en evaluatie.

Mantelzorg

Mantelzorg is een onderwerp dat we in 2025 hebben verwerkt in het Beleidskader Wonen-Welzijn-Zorg 2025-2040 en het bijbehorende Uitvoeringsprogramma 2025-2030.

- In 2025 is de bewustwordingscampagne van start gegaan. Veel mantelzorgers zijn zich namelijk niet bewust dat ze mantelzorger zijn. Er is geïnvesteerd in online video's, online foto's en fysieke materialen op de plekken waar mantelzorgers komen. We hopen dat de mantelzorgers op deze manier eerder hulp krijgen zodat overbelasting wordt voorkomen.
- De dag van de mantelzorg is weer georganiseerd door het Mantelzorg Informatiepunt. Deze keer was het in Lemmer waarbij er verschillende workshops waren die gevolgd konden worden.

- Ook dit jaar werd er weer een mantelzorgweekend georganiseerd en zijn er 10 mantelzorgers vanuit onze gemeente mee geweest. Dit weekend is een vorm van respijtzorg. In mei 2025 is het triagepunt voor acute respijtzorg geopend. In het geval van acute respijtzorg kan er nu naar één centraal punt gebeld worden en wordt er direct een plek voor de inwoner geregeld. Tijdens de opname wordt er onderzocht welke wet verantwoordelijk is voor de bekostiging van deze acute opname. Deze werkwijze is Friesland breed inzetbaar.

Vrijwilligerswerk

In onze gemeente zijn veel vrijwilligers actief: ongeveer 60% van onze inwoners verricht vrijwilligerswerk. Jaarlijks worden de vrijwilligers tijdens de dag van de vrijwilliger gewaardeerd. Het afgelopen jaar was dit opnieuw in de vorm van een vrijwilligersfestival. Er was een inspirerende spreker en vooraf konden de vrijwilligers een hapje eten samen. Aanvullend is er in oktober een vrijwilligersmarkt georganiseerd door het Vrijwilligers Informatiepunt. Hier konden organisaties zich presenteren en konden potentiële vrijwilligers op zoek gaan naar passend vrijwilligerswerk. Dit heeft voor nieuwe vrijwilligers gezorgd.

Ondersteuning van Oekraïners

Ontheemden uit Oekraïne worden gehuisvest en waar nodig van leefgeld en andere zaken voorzien. We ondersteunen hen in alle leefgebieden. Zowel statushouders als Oekraïners die willen en/of kunnen werken worden daar waar mogelijk in gestimuleerd en begeleid. Ook is een eigen bijdrage geïnd.

Huisvesting statushouders

Het jaar 2025 zijn we gestart met een achterstand in de taakstelling huisvesting van statushouders van 58 personen. Door de tijdelijke extra ondersteuning voor 2025 en 2026 waren we hier op berekend (middels toekenning van extra formatie via de perspectiefnota). De taakstelling over geheel 2025 was 81 personen. Hierdoor hadden we in 2025 139 personen te huisvesten in De Fryske Marren. We zijn in 2025 gestart met de realisatie van de pilot voor een kleinschalige doorstroomlocatie (DSL) voor 3 personen die geen familiale band hebben maar allen wachten op gezinshereniging. Ook maken we inmiddels gebruik van de HAR+ regeling door een gezin tijdelijk te huisvesten in een woning die te zijner tijd gesloopt gaat worden (in een herstructureringsgebied). We hebben 2025 afgesloten met nog een achterstand van 27 personen.

5.2 Maatwerkvoorzieningen

Doelstelling:			
Een veilige en vertrouwde plek voor alle kinderen, waar zij de hulp krijgen die zij verdienen.			
3 sociale gezondheid en welzijn	5 gezinsgezondheid	10 veiligheid en welzijn	17 jeugdvervalsing en doelstellingen te bereiken

Jeugd Maatwerkvoorzieningen

In 2025 zijn we ten aanzien van de uitvoering van de maatwerkvoorzieningen jeugd meer gaan werken volgens de uitgangspunten van de landelijke Hervormingsagenda Jeugd (2023-2028) en de regiovisie 'Mei-inoar foar ús bern'. Onze inzet was gericht op het versterken van de eigen kracht van gezinnen, het normaliseren van opgroei- en opvoedvragen en het beheersbaar houden van de uitgaven door middel van passende zorg op de juiste plek. De koers die is ingezet, bevestigt dat de beweging naar het voorveld (preventie en lichte hulp) essentieel is om maatwerkvoorzieningen beschikbaar te houden voor wie dat echt nodig heeft. We zien in 2025 een stabilisatie van het aantal unieke cliënten met een maatwerkvoorziening.

Wachttijsten

We zien regionaal voor een aantal specifieke vormen van jeugdhulp (wonen en de zwaardere vormen van jeugdhulp) een toename in de wachttijsten en plaatsingsproblematiek. We zijn als gemeenten, aanbieders,

Sociaal Domein Fryslân en de jeugdhulpregio's in Groningen en Drenthe in gesprek om deze problemen op te lossen.

Verordening Jeugd

Eind 2025 is de nieuwe verordening jeugdhulp De Fryske Marren 2026 door het college aan de raad ter vaststelling voorgelegd.

Hervormingsagenda Jeugd

De landelijke Hervormingsagenda Jeugd stelt dat het jeugdstelsel alleen houdbaar blijft als we de instroom in de specialistische hulp beperken. Daartoe is extra inzet op de sociaal-pedagogische basis en het sociaal wijkteam een randvoorwaarde. In 2025 hebben we een start gemaakt met de transformatie en deze zullen wij de komende jaren verder vorm gaan geven. In 2025 deden wij dat onder andere door het bieden van collectieve jeugdhulp, de inzet van de ondersteuner Jeugd bij huisartsen, Kansrijke Start en het jongerenwerk.

Collectieve jeugdhulp

Binnen het regionale speciaal onderwijs hebben we inmiddels een collectief jeugdhulp aanbod beschikbaar en we zijn betrokken (schoolbesturen en samenwerkingsverbanden primair en voortgezet onderwijs) rondom inclusief onderwijs (lokaal en provinciaal). Daarnaast hebben we aanvullend op de provinciale inkoop een praktisch en laagdrempelig (collectief & individueel) aanbod gericht op jeugdigen met een lichtere ondersteuningsvragen. In De Súdwest- en Wetterwille in Sneek hebben we samen met gemeente Súdwest-Fryslân zorg gedragen voor jeugdhulp in de school. Daarmee wordt bereikt dat de hulp desgewenst meteen beschikbaar is en het systeem betreft.

Toekomstscenario

In Friesland is in 2022 gestart met het Toekomstscenario voor het effectiever en efficiënter inregelen van de jeugdbescherming. Hiervoor is in Friesland een proeftuin gestart met acht projecten. In 2025 is een doorstart gemaakt en heeft het projectteam zich beziggehouden met het inrichten van een regionaal veiligheidsteam.

Ondersteuner Jeugd

In samenwerking met de huisartsen zorgen we er sinds 2024 voor dat de inwoners via de in huisartsenpraktijk aanwezige ondersteuner jeugd, de nodige ondersteuning kunnen ontvangen. De ondersteuner jeugd is een medewerker van het wijkteam Jeugd en Gezin en deze is een aantal uur per week aanwezig. De ondersteuner jeugd zet zich in voor een betere samenwerking tussen huisarts, wijkteam en jeugdgezondheidszorg, behandelt zelf lichte opvoedproblematiek en verwijst gericht door naar de specialistische jeugdhulp. Het gewenste effect is dat dit op termijn zal leiden tot beter passende hulpverlening aan jeugdigen tot 18 jaar met psychosociale problematiek en tot minder verwijzingen naar specialistische jeugdhulp vanuit de huisartsenpraktijken.

Kansrijke Start

De Kansrijke Start aanpak investeert in een goede samenwerking tussen verloskundigen, kraamzorg en sociaal domein, waarbij aandacht is voor het versterken van beschermende factoren en het zo vroeg mogelijk signaleren van kwetsbaarheden. De Kansrijke Start-middelen zijn structureel en blijven beschikbaar. De ketenaanpak Kansrijke Start is in het Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA) benoemd als basisfunctionaliteit. De implementatie van Kansrijke Start is in 2025 afgerond en verankerd in onze lokale aanpak en richt zich op een gezonde en veilige start voor elk kind in De Fryske Marren. De coalitie Kansrijke Start De Fryske Marren bestaat uit een netwerk van professionals uit de gemeente, zoals verloskundigen, kraamzorg, de GGD, Humanitas, Vluchtelingenwerk, het sociaal wijkteam onder coördinatie van welzijnsorganisatie Sociaal Werk De Kear.

Outreachend jongerenwerk

De inzet op outreachend jongerenwerk is een directe uitvoering van de Hervormingsagenda Jeugd, namelijk de beweging naar 'normaliseren en versterken van de sociale basis'.

De druk op jongeren is de afgelopen jaren groter geworden. Veel jongeren hebben mentale klachten of voelen zich eenzaam. Ook is er meer overlast in de openbare ruimte, zoals problematisch middelengebruik en spanningen rondom zorg en handhaving. In gemeente De Fryske Marren zien partners zoals politie en scholen ook dat steeds meer jongeren hulp nodig hebben en dat overlast toeneemt.

Jongerenwerk speelt hierbij een cruciale rol. Naast het bestaande jongerenwerk, zetten we extra in op outreachend jongerenwerk. Door laagdrempelig en zichtbaar aanwezig te zijn op straat, scholen en ontmoetingsplekken kunnen signalen vroegtijdig worden opgepakt, ontstaat vertrouwen en kunnen problemen worden besproken voordat ze escaleren naar zwaardere zorg of veiligheidsinterventies. Uitgangspunt is dat meer inzet op preventief jongerenwerk, problemen klein houdt en escalatie voorkomt. Daarnaast helpt het jongeren met problemen te zoeken naar oplossingen (zoals middelengebruik, leefstijl en mentale gezondheid).

In de Fryske Marren wonen ongeveer 4500 jongeren verdeeld over 51 kernen. Om jongeren te ondersteunen zijn 3 jongerenwerkers werkzaam in de wijken en dorpen. Zij zijn aanspreekpunt waar het nodig is, organiseren activiteiten en verbinden en begeleiden. In 2025 zijn onder andere ontmoetingsplekken (met inloopavonden) opgezet in Joure en Lemmer, is de methodiek jongerenwerk ontwikkeld en zijn er activiteiten georganiseerd in samenwerking met jongeren, politie en handhaving, die zorgden voor laagdrempelig contact. Uit de evaluatie van het outreachend jongerenwerk in 2025 blijkt dat deze extra inzet zorgt voor een groter bereik van jongeren.

Motie jeugd

Eind 2025 is de motie 'inzetten op preventie voor jeugdhulpverlening aangenomen'. In deze motie wordt het college verzocht om binnen de grenzen en afspraken van het huidige systeem lokale mogelijkheden te zoeken en te benutten om meer preventief aanbod te realiseren.

De adviezen van de Jeugdautoriteit systematisch te benutten bij het herzien van het beleid rondom inkoop, organisatie en inzet van jeugdzorgwerkers en de raad hierover in Q3 2026 nader te informeren over de voortgang.

Wmo maatwerkvoorzieningen

In 2025 is het aantal inwoners dat gebruik maakt van Wmo-ondersteuning toegenomen. Deze groei is zichtbaar bij het merendeel van de Wmo-voorzieningen. De vraag naar huishoudelijke ondersteuning is gestegen binnen de vooraf verwachte groei. Bij de maatwerkvoorzieningen individuele begeleiding en dagbesteding is echter sprake van een sterkere volumegroei dan oorspronkelijk was begroot.

Naast deze volumestijging zijn ook de gemiddelde kosten per inwoner die gebruik maakt van maatwerkvoorzieningen toegenomen. Deze kostenstijging wordt enerzijds veroorzaakt door aangepaste tarieven en anderzijds door een toenemende complexiteit van de ondersteuningsvragen. Onder meer door vergrijzing (groei van het aantal 65-plussers en een hogere gemiddelde leeftijd), toenemende druk op mantelzorgers, langer zelfstandig wonen, meer psychische problematiek en wijzigingen in andere wettelijke kaders.

Tegelijkertijd zien we de noodzaak om te (blijven) investeren in sterke algemene voorzieningen binnen de sociale basis. Deze investeringen zijn essentieel om zwaardere en duurder Wmo-ondersteuning zoveel mogelijk te voorkomen en de instroom in maatwerkvoorzieningen te beperken.

Nieuwe inkoop Hulp bij het huishouden

De inkoop Hulp bij het Huishouden is in het najaar van 2025 gestart. De planning is om de contractering en implementatie van de nieuwe afspraken in de zomer van 2026 af te ronden. De uitkomsten van de pilot Toegang Huishoudelijk Hulp zijn meegenomen in het programma van eisen, zodat de nieuwe inkoop

aansluit bij de opgedane inzichten en geleerde lessen en bij de kwalitatieve en doelmatige ondersteuning die inwoners nodig hebben.

Beschermd wonen

De doordecentralisatie van Beschermd Wonen (BW) is meerdere keren uitgesteld. De streefdatum van invoering van het woonplaatsbeginsel is opnieuw niet gehaald. Het is onduidelijk of en wanneer de decentralisatie alsnog wordt doorgevoerd. De voorgenomen decentralisatie is tweeledig: het gaat om de invoering van het objectief verdeelmodel en de start van het woonplaatsbeginsel. Deze ontwikkeling moet het mogelijk maken dat mensen met psychische problemen vaker thuis of in hun eigen woonplaats kunnen blijven wonen.

In 2025 is de nieuwe inkoop van Beschermd Wonen (in SDF-verband) gerealiseerd. De nieuwe contracten zijn 1 januari 2026 ingegaan.

Wmo-toezicht

In 2025 heeft GGD Fryslân voor de gemeente het kwaliteitstoezicht op de Wmo en het calamiteitenonderzoek uitgevoerd. Dit toezicht richt zich zowel op aanbieders van zorg in natura als op ondersteuning die wordt verleend via persoonsgebonden budgetten. In samenwerking met de uitvoeringspraktijk is in 2025 extra aandacht besteed aan het belang van het tijdig melden van calamiteiten en incidenten. Zorgaanbieders zijn hierover actief geïnformeerd en er is aanvullende uitleg gegeven over de meldcriteria en -procedure. GGD Fryslân heeft dit jaar aangegeven dat zij de toezichthoudende taken per 1 juni 2026 niet kunnen continueren. Om te kunnen blijven voldoen aan de wettelijke verplichtingen rondom toezicht en handhaving wordt er gezocht naar een vervanger van deze toezichthoudende functie. De in de najaarsrapportage opgenomen ambitie om het beleid op dit gebied aan te passen is door personeelsbezetting nog niet afgerond. In 2026 werken we verder aan de realisatie van deze doelstelling. In de perspectiefnota zijn middelen aangevraagd om de continuïteit van het toezicht op kwaliteit te borgen en om het beleid rond toezicht op rechtmatigheid verder te ontwikkelen.

5.3 Inkomstenregelingen en participatie

Doelstelling:

Iedereen kan maatschappelijk participeren, ongeacht het inkomen.

Armoede regelingen

Om de armoedeval te verminderen heeft de gemeente in 2025 twee gerichte regelingen ingezet.

- Behouden van de collectieve zorgverzekering (AV Frieso).
Inwoners met een minimuminkomen die vanuit een uitkeringssituatie (parttime) werk aanvaarden, behouden nog een jaar hun collectieve ziektekostenverzekering AV Frieso. Deze regeling geldt tot een inkomen van maximaal 130% van de bijstandsnorm en voorkomt dat inwoners direct financiële achteruitgang ervaren bij het aannemen van werk.
- Maatwerkfonds voor werkenden met financiële problemen
Daarnaast is een Maatwerkfonds beschikbaar voor inwoners die werken maar moeite hebben om financieel rond te komen. Uit cijfers blijkt dat vooral zzp'ers en mensen met laaggeschoold werk behoren tot de circa 3% van de werkenden die financieel kwetsbaar zijn. Ondanks publiciteit via Tusken de Marren, een werkgeversbenadering en een brede campagne over inkomensondersteunende maatregelen in De Fryske Marren, blijft het aantal aanvragen voor het Maatwerkfonds echter beperkt en lager dan verwacht op basis van de doelgroepomvang.

Kindvoorzieningen

We verstrekken kindvoorzieningen via Sam&, het samenwerkingsverband van de Stichting Leergeld Zuidwest Friesland, het Jeugdfonds sport en cultuur, Stichting Jarige Job en het Jeugdeducatiefonds. In mei 2026 verwachten wij de definitieve jaarrapportages 2025 met aantallen over het bereik van kinderen die in armoede opgroeien. De prestatieafspraken om gezamenlijk tenminste 600 kinderen in De Fryske Marren te bereiken, is behaald.

Hulp & ondersteuning

We bieden financiële hulp en ondersteuning aan inwoners voor wie dit noodzakelijk is. Dit doen wij door de inzet van preventiemedewerkers en bieden van coaching en advies aan inwoners met (beginnende) schulden.

Doelstelling:
We bestrijden armoede en voorkomen schuldenproblematiek.

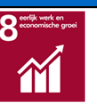
Problematische schulden worden met een schuldregeling opgelost

Problematische schulden worden opgelost via een schuldregeling. Voor het vaststellen of sprake is van problematische schulden, wordt aangesloten bij de wettelijke definities zoals opgenomen in de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) en de Wet schuldsanering natuurlijke personen (Wsnp). In 2025 zagen we een duidelijke stijging in het aantal schuldregelingen ten opzichte van 2024. Het aantal 100%-regelingen nam toe van 20 naar 27. Het aantal schuldregelingen via Krediet Bank Nederland (KBNL) steeg van 20 naar 25 en bij Zuidweg & Partners nam het aantal (ex-)ondernemers in een schuldregeling toe van 6 naar 10. Daarnaast ontvingen 42 inwoners een advies- en informatiegesprek en werden 55 inwoners aangemeld voor budgetbeheer

Vroegsignalering 2025

In 2025 hebben we opnieuw ingezet op het vroegtijdig ondersteunen van inwoners met beginnende schulden. Het aantal meldingen in het kader van de wettelijke vroegsignalering daalde van 1.853 in 2024 naar 1.506 meldingen in 2025. Tegelijkertijd is het aantal inwoners dat daadwerkelijk is bereikt, gestegen naar 413, mede dankzij een vernieuwde werkwijze. Voor deze aanpak ontvingen de vroegsignaleerders van De Fryske Marren zelfs de eerste prijs in de landelijke NVVK-expeditie vroegsignalering. Bij circa 10% van de bereikte inwoners bleek een Quick Fix (een oplossing binnen twee afspraken) voldoende, of was gerichte doorverwijzing nodig. We werken daarnaast intensief samen met de woningcorporaties om huurachterstanden vroegtijdig te signaleren en woninguitzettingen te voorkomen.

Doelstelling:
We zetten ons in om bestaansonzekerheid tegen te gaan.

Inkomensregelingen

- In 2025 zijn de inkomensgrenzen voor de gemeentelijke regelingen verruimd: de grens voor minimaregelingen is verhoogd naar 120% van de bijstandsnorm en voor bijzondere bijstand naar 130%.
- Via het Volwassenenfonds kunnen inwoners met een laag inkomen jaarlijks een bijdrage in natura ontvangen van maximaal €300 voor sport of €450 voor cultuur. Het gebruik van dit fonds nam sterk

toe: in 2025 zijn 269 toekenningen verstrekt, een stijging van 62% ten opzichte van 166 in 2024. Opvallend is dat 56% van de aanvragers 50 jaar of ouder is.

- Om inwoners beter te bereiken, is structureel ingezet op publiciteit rond inkomensregelingen zoals een maandelijks artikel in Groot De Fryske Marren en daarnaast is de campagne Raad op Maat uitgevoerd. Ook is gebruikgemaakt van de VoorzieningenWijzer, die in 2025 door 658 inwoners werd bezocht. Het gemiddelde financiële voordeel van het benutten van beschikbare inkomensregelingen bedroeg €698 per huishouden.
- Naast de algemene regelingen blijven er aanvullende voorzieningen beschikbaar voor minima, zoals maatregelen gericht op het tegengaan van energiearmoede en vervoersongelijkheid. Binnen de VoorzieningenWijzer werd in 2025 het meest gebruikgemaakt van de energiecoach, de witgoedregeling en de Samenvoort-pas van Qbuzz.
- Een belangrijke verbetering in 2025 is dat inwoners naast een vergelijking van ruim 300 zorgverzekeringspakketten voor het eerst direct via de VoorzieningenWijzer een aanvraag konden indienen voor de gemeentelijke zorgverzekering AV Frieso.

Hiermee hebben we uitvoering gegeven aan de maatregelen uit van het Aanvalsplan Armoede. In een separaat evaluatieverslag informeren wij u in 2026 over de belangrijke resultaten en ontwikkelingen.

We ondersteunen gedupeerden van de toeslagenaffaire

In het kader van het emotioneel herstel biedt de gemeente vanaf 2020 brede ondersteuning aan getroffen ouders, hun kinderen, ex-partners en nabestaanden. Deze ondersteuning richt zich op vijf leefgebieden: financiën, wonen, zorg, gezin en werk. Tot op heden is binnen de gemeente het aantal hulpvragen minimaal en geeft de meerderheid van de doelgroep aan niet direct ondersteuning nodig te hebben. Zij waren veelal goed geholpen met de financiële compensatie vanuit de Belastingdienst/ Toeslagen.

Doelstelling:

Goede uitvoering geven aan de Participatiewet binnen onze gemeente.

Participatiewet (inclusief IOAZ, IOAW en BBZ en loonkostensubsidies)

Het bestand reguliere bijstand en IOAW (Inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers) stijgt in 2025 grotendeels door de instroom van statushouders en jongeren met complexe problematiek. Begin januari 2025 bedroeg het aantal uitkeringsgerechtigden 680, eind maart 694 uitkeringen, half augustus 690 uitkeringen en eind december 712. De regeling voor de loonkostensubsidie wordt goed gebruikt. In 2025 zijn 157 inwoners met een loonkostensubsidie aan de slag. Bijstandsgerechtigden met een beperking vinden hierdoor makkelijker een werkplek bij een werkgever. Een deel van hun loonsom wordt gecompenseerd via de loonkostensubsidie, afhankelijk van hun arbeidscapaciteit. Naast het werken met loonkostensubsidie, is het ook mogelijk aan het werk te gaan bij NV Empatec op een beschutte werkplek. De taakstelling beschut werk vanuit het Ministerie voor 2025 bedraagt 14. Daarnaast hebben we 10 extra plekken beschikbaar binnen onze gemeente. Eind 2025 hebben we het maximale aantal van 24 beschutte werkplekken bereikt. De gemeenteraad is hierover in september geïnformeerd met een raadsmemo.

Bijstandsbesluit zelfstandigen (Bbz)

Het Bijstandsbesluit zelfstandigen (Bbz) wordt uitgevoerd door het Bureau Zelfstandigen Fryslân (BZF). Naast het uitvoeren van de wettelijke taak (het uitvoeren van de Bbz en IOAZ) ontwikkelt BZF een preventief aanbod passend bij de doelgroep. Het aantal aanvragen Bbz van gevestigde ondernemers is nagenoeg gelijk aan de aanvragen van starters. Een starter is iemand die een bedrijf wil beginnen vanuit de bijstand of net is begonnen en daarvoor financiële steun nodig heeft omdat het inkomen uit de

onderneming nog niet voldoende is om in het levensonderhoud te voorzien. Ook zijn er weer een aantal aanvragen bedrijfskredieten gedaan. In 2024 ging het om 19 toegekende aanvragen en in 2025 om 12. Daarnaast maakt onze gemeente gebruik van de dienstverlening van BZF voor Parttime Ondernemerschap. In 2025 betrof dit 8 deelnemers.

Begeleiding van inwoners naar duurzaam, betaald werk van inwoners (Werkleerbedrijf)

Bij het Werkleerbedrijf zijn in geheel 2025 165 inwoners gestart met een traject richting werk/activering naar werk. We zien dat voor bemiddeling van deze doelgroep naar werk meer tijd nodig is om een plaatsing te kunnen realiseren, in 2025 zijn 115 inwoners geplaatst. Er is een grotere afstand tot de arbeidsmarkt, vanwege complexere problematiek. Daarnaast zorgen we voor een duurzame plaatsing door 94 inwoners langere nazorg aan te bieden. Een deel van de inwoners die met loonkostensubsidie aan het werk is bij reguliere werkgevers heeft extra ondersteuning nodig. Het Werkleerbedrijf verzorgt dit door het aanbieden van jobcoaching aan 58 inwoners.

Inburgering

De begeleiding van statushouders wordt onder regie van het SWT uitgevoerd door verschillende ketenpartners waaronder Vluchtelingenwerk en Pastiel. Stavoor verzorgt de Zelfredzaamheidsroute en de B1- route voor onze bewoners in Sneek en Heerenveen, en Firda verzorgt de Onderwijsroute in Leeuwarden. Het jaar 2025 is afgesloten met 25 personen in de zelfredzaamheidsroute, 66 personen in de B1-route en 10 personen in de Onderwijsroute.

Participatiewet in balans

Het vorige kabinet heeft, geleerd hebbend van bijvoorbeeld de Toeslagenaffaire, ingezet op een rechtvaardiger uitvoering van de Participatiewet. Om die reden is besloten de Participatiewet te herzien. De herziene wet is deels in 2026 in werking getreden. In 2025 zijn een deel van de voorbereidingen hiervoor getroffen.

Doelstelling: Een duurzaam en toekomstbestendig werkleerbedrijf.				
 1. Samenleving	 8. Werk en economische groei	 10. Ongevoerd beleid	 16. Soort, Justitie en openbare diensten	 17. Partnerschap om doelstellingen te bereiken

Werkleerbedrijf

Binnen het werkleerbedrijf hebben we werk voor de inwoners met een Wsw-indicatie en beschutte werkplekken. Daarnaast begeleidt het werkleerbedrijf inwoners richting werk bij reguliere werkgevers.

Verbeteren ondersteunende infrastructuur voor inwoners met een kwetsbare arbeidsmarktpositie

Het Rijk ondersteunt gemeenten bij het ontwikkelen van een passende ondersteuningsstructuur voor alle doelgroepen met een kwetsbare positie op de arbeidsmarkt met ingang van 2025. Daarvoor ontvangen gemeenten aanvullende financiële middelen.

De gemeenten voeren dit traject gezamenlijk uit binnen een samenwerkingsverband. De gemeenten Harlingen, Súdwest-Fryslân, Waadhoeke en De Fryske Marren (deelnemers in de GR Fryslân-West) nemen hierbij het initiatief. Zij doen dit in afstemming met de strategische partners Empatec en de Dienst Sociale Zaken Noardwest Fryslân. Het traject sluit aan op de Businesscase Werkleerbedrijf Empatec, die in 2022 door de gemeenteraad van De Fryske Marren is vastgesteld.

Doelstelling:

Borgen sturing vanuit raad op de gemeenschappelijke regeling Fryslân-West.

Gemeenschappelijke regeling

De nieuwe gemeenschappelijke regeling Fryslân-West is op 4 november 2024 gepubliceerd en in werking getreden. Deze aangepaste regeling voorziet in meer sturing van de gemeenteraden van de vier gemeenten Harlingen, Súdwest-Fryslân, Waadhoeke en De Fryske Marren op het werkvoorzieningschap Fryslân-West. Hierbij speelt de regionale radenadviescommissie die is in gesteld een belangrijke rol. De radenadviescommissie bestaat uit acht raadsleden, per gemeente zijn twee raadsleden aangewezen.

5.4 Conflictzorg**Doelstelling:**

(Kwetsbare) inwoners de juiste zorg en ondersteuning bieden.

Jeugdbescherming

Met Sociaal Domein Fryslân en de andere Friese gemeenten zijn we in gesprek over het versterken van de gebiedsteams en de kind- en jeugdbeschermingsketen en de samenwerking op het gebied van jeugdhulp binnen de vastgesteld regiovisie.

Landelijk is een begin gemaakt met de vereenvoudiging van de veiligheidsketen (Veilig Thuis, Jeugdbescherming en Jeugdreclassering en Raad voor de Kinderbescherming). Het uiteindelijke doel is de vorming van Regionale Veiligheidsteam (RVT). Binnen Fryslân zal één RVT worden gevormd.

Sociale veiligheid

De problematiek met betrekking tot inwoners met onbegrepen gedrag neemt al jaren toe. Binnen ons sociaal wijkteam is een specialistisch team voor inwoners met onbegrepen gedrag. Dit team werkt samen met verschillende ketenpartners zoals professionele aanbieders van geestelijke gezondheidszorg, de politie en woningcorporaties. Dit is een belangrijke netwerksamenwerking in onze gemeente.

Naast de gemeentelijke netwerksamenwerking wordt ook op provinciaal niveau samengewerkt. Wij dragen hier (financieel) op de volgende wijze aan bij:

- De Veiligheidsregio Fryslân voert voor ons taken uit in het kader van de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvggz) en het meldpunt zorgwekkend gedrag. Denk aan het horen van iemand die een maatregel krijgt opgelegd en het uitvoeren van een verkennend onderzoek.
- De Rapid Responder wordt ingezet. Dit is een onopvallende personenbus met een chauffeur van Kijlstra Personenvervoer en een sociaalpsychiatrisch verpleegkundige (SPV). Samen zijn zij verantwoordelijk voor het vervoer en beoordelen van inwoners met onbegrepen gedrag.
- Er is een gezamenlijke crisisbeoordelingslocatie in Leeuwarden in het kader van de aanpak van mensen met onbegrepen gedrag.

5.5 Gezondheidszorg

Doelstelling:

Inwoners doen mee in de maatschappij en voelen zich goed in de omgeving waarin zij leven.

Gezonde Wijkaanpak

De Gezonde Wijkaanpak laat zien dat een gebiedsgerichte, integrale en inwonersgerichte werkwijze effectief bijdraagt aan gezondheid, leefbaarheid en sociale samenhang. In Joure Zuiderveld en Sint Nicolaasga is de samenwerking tussen gemeente, GGD, welzijn, sociaal wijkteam en inwoners verder versterkt, zijn inwonersinitiatieven ontstaan en is een lerende werkwijze ontwikkeld waarin reflectie, bijsturing en co-creatie centraal staan. De werkwijze die gestoeld is op Positieve gezondheid heeft zich bewezen als verbindende schakel tussen beleid en praktijk. Met de Regiodeal Samenwerken in de wijk verdiepen we deze werkwijze nog verder. Onder meer d.m.v. doorontwikkeling van de campagne Gezond je ding doen, gebiedsanalyses, dashboards en het ontwikkelen van een digitale sociale kaart (Regiodeal). Daarmee is de Gezonde Wijkaanpak duurzaam verankerd en is een verdere ontwikkeling mogelijk binnen het uitvoeringsprogramma Wonen, Welzijn en Zorg (opgave 1 Vitale en leefbare wijken en dorpen).

Opgroeien in kansrijke omgeving (OKO)- CoolDFM

De OKO-aanpak is het afgelopen jaar nog verder geïmplementeerd. In deze pilotfase is een structurele samenwerking gerealiseerd tussen onderwijs, welzijn, sport, cultuur, zorg en gemeente. De ouderbetrokkenheid is het afgelopen jaar aantoonbaar verder vergroot via gerichte ouderavonden en communicatie, wat heeft geleid tot meer bewustwording, onderlinge afstemming en versterking van opvoedkundig handelen. Jongeren zijn zelf ook actief betrokken via een jongerenpanel dat eigenaarschap toont in de ontwikkeling en organisatie van diverse activiteiten van en door jongeren. De outreachend jongerenwerkers van welzijnsorganisatie Sociaal Werk De Kear zorgen hierin voor bredere verbinding/koppeling. Daarnaast zijn sportverenigingen en preventiepartners effectief aangehaakt op thema's als NIX18, rookvrij en gezonde kantes en is data gedreven werken geborgd door inzet van de OKO-monitor. De pilot in Balk heeft daarmee een stevig fundament gelegd voor opschaling en structurele borging van CoolDFM.

Ketenaanpak Kind naar Gezonder Gewicht

De ketenaanpak Kind naar Gezonder Gewicht wordt uitgevoerd sinds januari 2025. Dit is een integrale aanpak waarin niet alleen de focus ligt op het behalen van gezonder gewicht, maar ook op achterliggende oorzaken. De centrale zorgverlener is het vaste aanspreekpunt van het gezin en faciliteert hen in de thema's. GGD Fryslân heeft de rol van de centrale zorgverlener geëvalueerd. De eerste ervaringen vanuit de centrale zorgverleners, ketenpartners en gezinnen zijn positief. Er is daarmee geconstateerd dat er een stevige basis is gelegd om de ketenaanpak Kind naar Gezonder Gewicht voort te zetten in 2026.

Wijkaanpak Stoppen met Roken

De afgelopen jaren is met steun van een VWS-subsidie gewerkt aan een rookvrije samenleving. In Lemmer is een wijkaanpak gestart, zodat uiteindelijk alle inwoners van De Fryske Marren hiervan kunnen profiteren. Deze wijkaanpak is in mei 2025 afgerond. Meer dan 350 inwoners zijn geholpen te stoppen met roken door stoppen-met-roken coaches. De borging van deze aanpak gaat nog even door, door de ondersteuning van de stoppen-met-roken coaches te ondersteunen.

Ketenaanpak valpreventie

De ketenaanpak valpreventie speelt in op uitdagingen met betrekking tot vitaal ouder worden. De inzet richt zich op het bereiken van inwoners met risico om te vallen, de toeleiding naar de interventie, het

aanbieden van valpreventie en het blijven bewegen na het traject. Dit zijn de vier pijlers waar we als gemeente sinds 2024 op inzetten. Een van de uitdagingen is blijven bewegen. Daarom hebben we sinds september 2025 een aanjager senioren sport aangesteld. De aanjager stimuleert en versterkt het beweegaanbod voor senioren binnen de gemeente. Er is een start gemaakt met een behoeften-inventarisatie.

Jeugdketenbeleid

De uitvoer van het Jeugdketenbeleid laat zien dat het preventieve en op vertrouwen gebaseerde beleid in de praktijk stabiel en effectief functioneert. Alle jeugdketen zijn in beeld, het structurele contact tussen jongerenwerk, jongeren, keeteigenaren en handhaving is versterkt en er hebben zich geen noemenswaardige incidenten of structurele overlast voorgedaan. De samenwerking tussen jongerenwerk en handhaving zorgt voor tijdige signalering en voorkomt escalatie, terwijl handhaving alleen indien nodig wordt ingezet. Verdere verduidelijking van rollen, versterking van ouderbetrokkenheid en structurele verbinding met OKO/CoolDFM zijn noodzakelijk om deze aanpak duurzaam te borgen en door te ontwikkelen, bij voorkeur met aanvullende regie op samenhang tussen jeugd, preventie en veiligheid.

Gezondheid in de leefomgeving - Regio Deal

Er zijn twee projecten binnen de Regio Deal gehonoreerd, waardoor we een samenhangende ontwikkellijen kunnen inzetten waarmee (positieve) gezondheid structureel kan worden verankerd in het fysieke domein. Via gerichte trainingen, tools en een integraal afwegingskader worden professionals toegerust om gezondheid expliciet mee te wegen bij ruimtelijke keuzes binnen de Omgevingswet. Tegelijkertijd versterkt het Lerend Netwerk Zuidwest-Friesland de uitvoeringskracht door kennisdeling, experiment en regionale samenwerking rond thema's als gezonde leefomgeving, bewegen en preventie. Deze combinatie kan ervoor zorgen dat gezondheid een volwaardig en blijvend criterium wordt in beleid, planvorming en uitvoering van de woon- en leefomgeving.

Doelstelling:

Inspelen op de maatschappelijke uitdaging van een tekort aan zorg (toekomstbestendig zorglandschap) en de vraag van de ouder wordende mens.

FrIZA

We werken in Friesland op verschillende lagen aan de uitdaging van het tekort aan zorg en de vraag van de ouder wordende mens. Met ons provinciale Friese Integraal Zorgakkoord (Friza) werken we aan zorg die betaalbaar en beschikbaar blijft. Gezond ouder worden is één van de vier opgaven waar we aan werken. Het toekomstbestendig maken van de zorg borgt de FrIZA in haar fundamenteën. Met de ontwikkelde provinciale werkagenda sturen en werken we in Friesland hier samen aan.

Binnen onze regionale samenwerking Regioplan Heerenveen werken we aan deze thema's met directe invloed op inwoners uit onze regio. Denk hierbij aan medicatie thuis door zorgpartners of eerder uitstroom uit het ziekenhuis. Deze projecten evalueren we zodat we in 2026 weer een verbeterlag maken.

Informatiepunt digitale ondersteuning

In 2025 is er via de bibliotheken in De Fryske Marren weer ingezet in digitale ondersteuning via het Informatiepunt digitale ondersteuning. Binnen onze gemeente hebben we drie van dit soort informatiepunten in de grote kernen. Iedere woensdagmiddag wordt hier een informatiesprekkuur georganiseerd. Het aantal hulpvragen dat afgelopen jaar bij de informatiepunten in de gemeente is behandeld en geregistreerd is 183.

Doelstelling:

Als onderdeel van de Woonvisie kijken naar hoe om te gaan met wonen, zorg en welzijn voor ouderen en andere kwetsbare doelgroepen.

Wonen-Welzijn-Zorg

Op 2 april 2025 is het Beleidskader Wonen-Welzijn-Zorg 2025-2040 vastgesteld door de raad. De ambitie van dit Beleidskader is dat inwoners met een zorg- of ondersteuningsvraag in staat zijn om zo zelfstandig mogelijk te functioneren met behulp van een passend aanbod van wonen-welzijn en zorg. Samen met de betrokken stakeholders hebben we een bijbehorend Uitvoeringsprogramma Wonen-Welzijn-Zorg 2025-2030 opgesteld. Dit is door het college op 9 december 2025 vastgesteld. Dit programma bevat de inzet die moet leiden tot het realiseren van de gezamenlijke ambitie, doelen en resultaten. Het programma is opgedeeld in 10 thema's. Een van deze thema's is bijvoorbeeld 'Dementievriendelijke gemeente'. We zetten ons actief in om een dementievriendelijke gemeente te worden.

Doelstelling:

Integraal Veiligheids- en zorgplan 2024-2027 (IVZP).

Zie programma 1 (1.3)

5.6 Sociaal domein algemeen**Doelstelling:**

Duidelijkheid over taken en verantwoordelijkheden Adviesraad Sociaal Domein

Adviesraad Sociaal Domein bracht advies uit

De Adviesraad Sociaal Domein heeft in totaal 5 adviezen uitgebracht in 2025 op de volgende onderwerpen:

- Ontwerp huisvestingsverordening urgent woningzoekende Fryslân
- Definitief advies Alleenverdienersproblematiek
- Adviesverzoek fase II alleenverdienersproblematiek
- Advies beleidsregels eigen bijdrage ontheemden Oekraïne
- Advies verordening jeugdhulp 2025

De adviesraad onderhoudt contacten met relevante (vrijwilligers)organisaties en de achterban om een veelzijdige advisering te garanderen.

c. Verbonden partijen binnen het programma Sociaal domein

Werkvoorzieningsschap Fryslân-West

Doelstelling

Werkvoorzieningsschap Fryslân-West biedt via Empatec een passende werkplek voor inwoners met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Bij Pastiel worden inwoners zo snel mogelijk begeleid naar werk. Door als gemeenten de krachten te bundelen kan er invulling worden gegeven aan een efficiënte en effectieve werkgeversbenadering. Samen met werkgevers realiseren we zo een inclusieve arbeidsmarkt.

Ontwikkelingen in 2025

Gemeenten moeten in een samenwerkingsverband aan de slag om de ondersteunende infrastructuur voor inwoners met een kwetsbare arbeidsmarktpositie te verbeteren. Gemeente Harlingen, Súdwest-Fryslân, Waadhoeke en De Fryske Marren (deelnemers GR Fryslân-West) nemen het voortouw bij dit strategische traject, in goede samenwerking met de strategische partners Empatec en de Dienst Sociale Zaken Noardwest Fryslân. Wij borduren met dit traject voort op de Businesscase Werkleerbedrijf Empatec die in 2022 door de gemeenteraad van De Fryske Marren is vastgesteld.

Veiligheidsregio Fryslân (gezondheid)

De Jeugdgezondheidszorg (JGZ) neemt een belangrijke plaats in binnen de gemeentelijke verantwoordelijkheid voor het gezond en veilig opgroeien van alle kinderen. De JGZ volgt via het consultatiebureau en school de ontwikkeling van kinderen. Ze hebben daarin een belangrijke signalerende functie en zijn een vraagbaak voor ouders. Samen met ouders kunnen ze hetzij via het sociale wijkteam, via de eigen jeugdarts of huisarts indien nodig aanvullende ondersteuning initiëren.

Sociaal Domein Fryslân

Doelstelling

Door Friese gemeenten worden samen activiteiten voor het sociaal domein uitgevoerd. Dit gebeurt binnen de centrumregeling Sociaal Domein Fryslân. Het gaat hierbij om de volgende activiteiten:

- Jeugdhulp: inkoop en contractmanagement.
- Wet maatschappelijke ondersteuning: inkoop beschermd wonen en maatschappelijke opvang en contractmanagement.

d. Wat heeft het gekost?

Bedragen x € 1.000

	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2025	Vershil	Rekening 2024
Lasten					
5.1 Samenleving	-6.563	-6.837	-6.551	-287	-4.278
5.2 Maatwerkvoorzieningen	-26.751	-31.992	-33.815	1.823	-31.534
5.3 Inkomensregelingen en participatie	-27.225	-33.291	-29.707	-3.584	-28.568
5.4 Conflictzorg	-1.869	-1.869	-1.763	-106	-1.773
5.5 Gezondheidszorg	-3.725	-4.499	-3.883	-616	-3.333
5.6 Sociaal domein algemeen	-1.227	-1.256	-1.113	-142	-1.013
5.9 Algemeen	1.600	-	-	-	-
Totaal Lasten	-65.760	-79.744	-76.831	-2.913	-70.500
Baten					

5.1 Samenleving	7	212	213	-1	202
5.2 Maatwerkvoorzieningen	1.037	1.051	1.253	-202	1.320
5.3 Inkomensregelingen en participatie	15.305	19.592	17.476	2.116	16.884
5.5 Gezondheidszorg	-	623	443	180	512
5.6 Sociaal domein algemeen	-	31	8	23	32
Totaal Baten	16.349	21.509	19.392	2.116	18.950
Saldo van baten en lasten	-49.411	-58.236	-57.439	-797	-51.550
Stortingen	-	-130	-	-130	-
Onttrekkingen	2.575	3.544	1.466	2.078	796
Mutatie reserves	2.575	3.414	1.466	1.948	796
Resultaat	-46.836	-54.822	-55.973	1.151	-50.754

Bedragen x € 1.000

5. Sociaal domein	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2025	Verskil	Rekening 2024
Lasten					
5.1 Samenleving					
5.1.1 Inwonersinitiatieven	-399	-678	-393	-286	-247
5.1.2 Basisvoorziening	-6.164	-6.159	-6.158	-1	-4.031
5.2 Maatwerkvoorzieningen					
5.2.1 Wmo Maatwerkvoorzieningen	-13.628	-14.369	-15.097	727	-14.771
5.2.2 Jeugd maatwerkvoorzieningen	-13.123	-17.623	-18.719	1.095	-16.763
5.3 Inkomensregelingen en participatie					
5.3.1 Inkomensregelingen	-14.772	-17.267	-17.633	366	-16.355
5.3.2 Inkomensvoorzieningen zelfstandigen	-434	-434	-228	-207	-213
5.3.3 Re-integratie	-3.074	-3.149	-2.806	-343	-3.002
5.3.4 Inburgering	-196	-3.146	-939	-2.207	-741
5.3.5 Sociale werkvoorziening	-3.583	-3.766	-3.647	-119	-4.067
5.3.6 Bijzondere bijstand	-4.957	-5.320	-4.250	-1.069	-3.972
5.3.7 Schuldhulpverlening	-209	-209	-203	-6	-219
5.4 Conflictzorg					
5.4.1 Veilig thuis	-510	-510	-550	40	-445
5.4.2 Jeugdbescherming en Jeugdreclassering	-1.359	-1.359	-1.212	-147	-1.328
5.5 Gezondheidszorg					
5.5.1 Gezondheidsbeleid	-3.725	-4.499	-3.883	-616	-3.333
5.6 Sociaal domein algemeen					
5.6.1 Adviesraad	-43	-43	-33	-11	-31
5.6.2 Sociaal domein algemeen	-1.183	-1.212	-1.081	-132	-983
5.9 Algemeen					
5.9.1 Algemeen	1.600	-	-	-	-
Totaal Lasten	-65.760	-79.744	-76.831	-2.913	-70.500
Baten					
5.1 Samenleving					
5.1.2 Basisvoorziening	7	212	213	-1	202
5.2 Maatwerkvoorzieningen					
5.2.1 Wmo Maatwerkvoorzieningen	1.037	1.051	1.253	-202	1.314
5.2.2 Jeugd maatwerkvoorzieningen	-	-	-	-	6
5.3 Inkomensregelingen en participatie					

5.3.1 Inkomensregelingen	14.854	16.532	16.938	-405	16.404
5.3.2 Inkomensvoorzieningen zelfstandigen	389	389	-106	494	-72
5.3.3 Re-integratie	2	2	-	2	96
5.3.4 Inburgering	-	2.614	614	2.000	416
5.3.5 Sociale werkvoorziening	21	21	-	21	-
5.3.6 Bijzondere bijstand	40	35	30	5	40
5.5 Gezondheidszorg					
5.5.1 Gezondheidsbeleid	-	623	443	180	512
5.6 Sociaal domein algemeen					
5.6.1 Adviesraad	-	-	-	-	-
5.6.2 Sociaal domein algemeen	-	31	8	23	32
Totaal Baten	16.349	21.509	19.392	2.116	18.950
Saldo van baten en lasten	-49.411	-58.236	-57.439	-797	-51.550
Stortingen	-	-130	-	-130	-
Onttrekkingen	2.575	3.544	1.466	2.078	796
Mutatie reserves	2.575	3.414	1.466	1.948	796
Resultaat	-46.836	-54.822	-55.973	1.151	-50.754

Leeswijzer 'Wat heeft het gekost'

De cijfers in het bovenstaande overzicht van baten en lasten per productgroep bestaan uit structurele budgetten en eenmalige budgetten. Deze eenmalige budgetten zijn ook te vinden onder onderdeel f. Eenmalige budgetten. Wanneer er onderuitputting op deze budgetten ontstaat, is dat in bovenstaande tabel als voordeel opgenomen. Echter wordt dit, onder de mutaties reserves, verrekend waardoor het resultaat op baten en lasten het resultaat van structurele budgetten in dit programma bevat.

Programma 5 Sociaal Domein sluit af met een nadelig saldo van - € 1.159.000. Dit saldo wordt hieronder toegelicht.

Toelichting 5.1 Samenleving (saldo voordeel €58.000)

- 5.1.1. Inwonersinitiatieven (Voordeel € 57.000)

Het saldo in deze productgroep is opgebouwd uit een gering voordeel van afgerond

- 5.1.2. Basisvoorzieningen (Voordeel € 2.000)

Het saldo in deze productgroep is opgebouwd uit een gering voordeel van afgerond

Welzijn op recept en mantelzorg zijn bekostigd vanuit de SPUK BREED. Het overige saldo in deze productgroep is opgebouwd uit geringe voor- en nadelen.

Toelichting 5.2 Maatwerkvoorzieningen (saldo nadeel € -1.621.000)

- 5.2.1. WMO Maatwerkvoorzieningen (Nadeel € -525.000)

Bij de Najaarsrapportage hebben wij voor WMO Maatwerkvoorziening een nadeel gepresenteerd van € 727.000. Nu bij de definitieve cijfers komen we uit op een aanvullend tekort van € -525.000. Ten tijde van de najaarsrapportage hebben we op basis van extrapoleren geprobeerd het tekort van 2025 te voorspellen. Dit was gebaseerd op basis van werkelijk declaraties achteraf. Er wordt gewerkt aan een verplichtingenadministratie. Dit nadeel wordt hieronder op onderdeel toegelicht.

Voorzieningen Wmo (rolstoel-, woon- en vervoersvoorzieningen)

Het landelijke beleid is dat inwoners langer thuis blijven wonen. Daardoor is er grotere vraag naar woningaanpassingen, scootmobielen en dagbesteding inclusief vervoer. Hier tegenover staat een daling

van het rolstoelen. De kostenstijging wordt hiermee veroorzaakt door een autonome groei. De autonome groei in 2025 ten opzichte van 2024 bij woningaanpassingen (13%) en scootmobielen (8%).

Hulp bij het huishouden

Er is een toename in kosten voor hulp bij het huishouden. Deze toename is toe te schrijven aan het abonnementstarief, de dubbele vergrijzing (toename aantal ouderen en hogere gemiddelde leeftijd) en indexering van de tarieven voor het leveren van de zorg. De stijging van het aantal cliënten komt overeen met de belangrijkste voorspelmodellen. Het gaat om een gemiddelde stijging van 3% per jaar. We zien in 2025 ten opzichte van 2024 een stijging van 4%.

Dagbesteding

Het aantal cliënten met een indicatie voor dagbesteding is met 9% gestegen.

De uitgaven zijn met 9% gestegen ten opzichte van 2024, terwijl de tarieven zijn geïndexeerd met 4,24%.

Begeleiding

Het landelijke beleid is dat inwoners langer thuis blijven wonen. Daardoor is er grotere vraag naar ambulante begeleiding. Verder spelen de lange wachttijden in de GGZ ons mogelijk parten.

We zien een stijging van 14% van het aantal cliënten en geïndiceerde maatwerkvoorzieningen in 2025 ten opzichte van 2024. De kostenstijging wordt hiermee veroorzaakt door een autonome groei.

Overige maatwerkarrangementen

De uitgaven zijn divers. Onder andere de Vangnetvoorziening in Balk en de opslag van materialen (woonvoorzieningen) vallen onder deze begrotingspost en zijn binnen begroting gebleven.

Beschermd wonen en Maatschappelijke opvang

Bij de Najaarsrapportage 2025 hebben we aangegeven dat wij verwachten dat de inkomsten circa € 60.000 lager zou uitvallen dan begroot. Vanuit het SDF hebben we nu bericht ontvangen dat er meer middelen zijn overgebleven en dit resulteert in een voordeel van €100.000. Wel zien we ten opzichte van 2024 dat het aantal cliënten met 8% toeneemt. De toename is deels het gevolg van het strikter toepassen van toelatingscriteria door het Zorgkantoor voor plaatsing van cliënten in de WLZ, waardoor uitstroom uit BW lastiger is. Daarnaast stagneert de uitstroom in enkele gevallen als gevolg van het tekort aan geschikte woonruimte.

Er is ook dit jaar een meevaller op het onderdeel Maatschappelijke Opvang van ca € 100.000. Dit wordt veroorzaakt door het lager vaststellen van subsidies in 2024.

PGB Hulp bij het huishouden

Het aantal pgb's voor hulp bij het huishouden is licht afgenomen. Men kiest vaker voor zorg in natura. De uitgaven zijn licht gestegen door hogere tarieven. Het gemiddeld aantal uren per cliënt wijzigt afhankelijk van de zorgbehoefte van de cliënten.

PGB Begeleiding

Het aantal budgetten is dit jaar nagenoeg gelijk gebleven. De uitgaven zijn afgenomen.

• 5.2.2. Jeugd Maatwerkvoorzieningen (Nadeel € -1.095.000)

Bij de najaarsrapportage hebben wij een nadeel van € -1.500.000 gerapporteerd. Nu bij de definitieve cijfers komen wij uit op een aanvullend tekort van € -1.095.000. Middels de nieuwsbrief d.d. 10 oktober 2025 punt 4.4, raadsmemo toezegging 75 (Z.865062) bent u geïnformeerd over de ontwikkeling kosten jeugdzorg. De mogelijkheden om als gemeente bij te sturen zijn helaas beperkt als gevolg van de kaders van de raamcontracten, de verantwoordelijkheden vanuit de Jeugdwet, de variatie van indicatiestellers en de open-einde financiering. De kosten van de jeugdhulp zijn daarmee een uitkomst van de hulpvraag van onze inwoners en een samenhangend zorgsysteem, hetgeen niet volledig beïnvloedbaar is. Hieronder een toelichting over dit nadeel.

De toename in de uitgaven in 2025 zijn als volgt te verklaren:

- Het totaal aantal kinderen en gezinnen dat jeugdhulp ontvangt is in 2025 licht gedaald, namelijk -7%. Ondanks deze daling zijn de kosten gestegen. Dit is te verklaren door een verschuiving naar 'Meervoudige specialistische jeugdhulp en complexe problematiek'. In de raadsmemo toezegging 75 is een stand tot en met augustus 25 getoond. Voor meervoudige specialistische jeugdhulp en complexe problematiek zijn de kosten met resp. 1.5 miljoen en 1.3 miljoen toegenomen. Ten opzichte van 2024 was er een toename van 900.000 en 850.000 euro. Dit is ook het regionale en landelijke beeld.
- Ondanks deze stijging is het aantal jongeren met jeugdhulp in De Fryske Marren lager dan het landelijke en Friese gemiddelde (DFM 9,6, Ned en Frl 11,5%) ;
- De kosten van jeugdhulp zijn met de nieuwe inkoop (per 1 januari 2024) gestegen. Dit is het gevolg van het stellen van hogere kwaliteitseisen aan de te leveren zorg en de verrekening van de kosten van loon- en prijsstijgingen binnen de sector in de te betalen tarieven.

Een algemene ontwikkeling is dat de complexiteit van de problemen van jongeren en gezinnen in de afgelopen jaren toenemen en daarmee de kosten van ondersteuning. Een trend die we vanaf 2022 waarnemen.

Toelichting 5.3 Inkomensregelingen en participatie (saldo voordeel € 58.000)

- 5.3.1. Inkomensregelingen (Nadeel € -117.000) en 5.3.2. Inkomensvoorzieningen zelfstandigen (Nadeel € -288.000)

Gecombineerde toelichting van Inkomensregeling en inkomensvoorzieningen zelfstandigen (beide onderdeel van BUIG-budget).

Het aantal inwoners dat recht heeft op een uitkering stijgt in 2025 met 5%. Eind 2025 is het aanvullend tekort € 366.000. De stijging van de uitkeringen betreft een toename van het aantal inwoners met complexe problematiek. Ook is het aantal inwoners gestegen dat gebruik maakt van loonkostensubsidie.

Binnen de begroting van Inkomensregelingen en inkomensvoorzieningen vindt ook de verantwoording van de Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen aan Gemeenten (BUIG) plaats.

De BUIG is een gebundelde uitkering van het rijk voor de bekostiging van uitkeringen op grond van de Participatiewet, de IOAW, de IOAZ en BBZ. Het Rijk houdt bij het vaststellen van het BUIG budget rekening met veel verschillende parameters. Naast de bijstandsuitkeringen is ook een deel van het budget beschikbaar voor de loonkostensubsidies. Dit wordt toegekend op basis van het gemeentelijk aandeel binnen het landelijk loonkostensubsidiebudget. Dit is gunstig voor onze gemeente, aangezien wij in verhouding meer inwoners met loonkostensubsidie aan het werk hebben. Middels de nieuwsbrief d.d.20 februari 2026 agenda punt 4.2 bent u via een raadsmemo geïnformeerd over de ontwikkeling van het BUIG budget en het onderzoeksrapport "Iroko analyse ontwikkelingen BUIG". In 2025 hebben we voor het eerst minder inkomsten vanuit het rijk ontvangen ten opzichte van de uitgaven aan uitkeringen. We komen niet in aanmerking voor de vangnet, en de uitgebreide vangnetregeling.

- 5.3.3. Re-integratie (Voordeel € 223.000)

In 2025 hadden we te maken met de aanbesteding van het busvervoer door de provincie. De overgang van Arriva naar Qbuzz had in het eerste kwartaal opstartproblemen. Qbuzz heeft daarom een aantal maanden geen abonnementskosten in rekening gebracht. Dit heeft onder andere geleid tot een financieel voordeel. Tegelijkertijd dient te worden benadrukt dat het budget niet volledig voorspelbaar of strak te sturen is, vanwege externe en minder beïnvloedbare factoren.

- 5.3.4. Inburgering (voordeel € 8.000)

Het saldo in deze productgroep is opgebouwd uit een gering voordeel van afgerond € 8.000.

- 5.3.5. Sociale werkvoorziening (voordeel 98.000)

De begrote kosten in deze productgroep zijn bijna volledig besteed.

- 5.3.6. Bijzondere bijstand (Voordeel € 128.000)

In 2025 is de subsidie Volwassenfonds Friesland vanuit het aanvalsplan Armoede betaald. Hierdoor is dit voordeel bij de bijzondere bijstand ontstaan.

- 5.3.7. Schuldhulpverlening (Voordeel € 6.000)

Het saldo in deze productgroep is opgebouwd uit een gering voordeel van afgerond € 5.000.

Toelichting 5.4 Conflictzorg (Saldo voordeel € 106.000)

Het saldo in de productgroepen 5.4.1. Veilig thuis en 5.4.2. Jeugdbescherming en jeugdreclassering is opgebouwd uit geringe nadeel en voordeel van €-40.000 en € 146.000.

Toelichting 5.5 Gezondheidszorg (Saldo voordeel € 120.000)

Het grootboek voor de reguliere gelden bevat: De menukaart van de GGD (met inzet GGD, Sociaal Werk De Kear, sociaal wijkteam) ligt hieronder. Dit bedrag was in 2025 ruim meer dan de begroot, maar hiervan hebben wij veel kunnen bekostigen vanuit de SPUK BREED. Dit heeft uiteindelijk geresulteerd in een voordelig resultaat op de desbetreffende budgetten binnen 5.5.

Toelichting 5.6 Sociaal Domein Algemeen (Saldo voordeel € 119.000)

Het saldo in de productgroepen 5.6.1. Adviesraad en 5.6.2. Sociaal Domein Algemeen is opgebouwd uit geringe voordelen van € 11.000 en € 108.000.

Toelichting mutatie reserves

Op dit programma zijn voor € 3.414.000 eenmalige budgetten beschikbaar gesteld. De uitgaven hebben € 1.458.000 bedragen. € 8.000 valt vrij als gevolg van het afsluiten van kredieten. Het restant ad € 1.948.000 wordt overgeheveld naar 2026. Zie ook het onderdeel f Eenmalige budgetten bij dit programma. De overige reservemutaties hebben betrekking op exploitatiebudgetten.

e. Investeringskredieten

bedragen x € 1.000

Investeringskredieten	Oorspronkelijk krediet	Restant krediet 1-1-2025	Krediet 2025	Aanwending 2025	Restant krediet 31-12-2025	Prognose afronding
2024						
Regiesysteem sociaal domein (aanschaf)	130	130	-	-	130	
	130	130	-	-	130	

Regiesysteem Sociaal Domein

Voor dit project zitten we nog in de optimalisatie van de applicatie. Er is nu vanuit inkoop en informatiemanagement een inventarisatie gaande of deze (Centric) applicatie wel of niet moet worden aanbesteed voor vervanging. Hiervoor zijn inkoopadviseurs ingehuurd en die komen met een directieadvies, op basis daarvan worden er door de directie keuzes gemaakt. En die zijn dan weer van invloed op dit krediet. Op dit krediet zijn daarom in 2025 geen kosten gemaakt en wordt dus volledig overgeheveld naar 2026.

f. Eenmalige budgetten

bedragen x € 1.000

Eenmalige budgetten	Oorspronkelijk krediet	Restant krediet 1-1-2025	Krediet 2025	Aanwending 2025	Restant krediet 31-12-2025	Prognose afronding
Huisvestingsoplossingen statushouders	77	24	-	-2	26	2026
Vluchtelingendossier	93	12	-	-	12	2026
Middelen aanpak energiearmoede *	1.216	-	-	-	-	
Subsidie Monitoring Gezonde wijkaanpak *	-	67	-48	19	-	2026
Project uitbreiding AED	38	34	-32	2	-0	2025
IZA/GALA	70	9	-0	0	9	2025
2024						
Brede SPUK Terugdraaien gezondheidsachterstanden		-	-	-	-	
Brede SPUK Kansrijke start		-	-	-	-	
Brede SPUK Mentale gezondheid		-	-	-	-	
Brede SPUK Aanpak overgewicht en obesitas		-	-	-	-	
Brede SPUK Valpreventie		-	-	-	-	
Brede SPUK OKO en vroegsingalering alcoholproblemen		-	-	-	-	2025
Brede SPUK Versterken sociale basis		-	-	-	-	
Brede SPUK Mantelzorg		-	-	-	-	
Brede SPUK Eenzaamheid		-	-	-	-	2025
Brede SPUK Welzijn op recept		-	-	-	-	
Brede SPUK Versterken kennis- en adviesfunctie GGD		-	-	-	-	2025
Brede SPUK Coördinatie regionale aanpak preventie		-	-	-	-	2025
SISA Onderwijsroute		-	-	-	-	2025
SISA Wet inburgering		-	-	-	-	
Regie/ondersteuning inwoners bij reïntegratie	470	76	235	192	119	2026
Aanjager inclusie	138	69	69	33	105	2026
Aanvalsplan armoede	1.735	370	967	401	936	2026
Programmageld sociaal domein	200	66	100	81	85	2026
Taal voor ontheemden uit Oekraïne	46	-0	-	-	-0	2025
Outreachend Jongerenwerk	98	98	112	86	124	2026
Meerkosten sociaal domein Oekraïne	55	55	-	21	34	2026
Tegemoetkoming sociaal ontwikkelbedrijven	113	157	-	-	157	2026
2025						
Statushouders trajecten inburgering	148		148	-	148	
Statushouders begeleiden inhuur	152		152	139	13	2026
Overgewicht en Obesitas	42		42	-	42	2027
Opgroeien Kansrijke Omgeving	75		75	-	75	2027
Ketenaanpak valpreventie	73		73	-	73	2027
SISA M6 Transitiek. huisvesting doorstroomloc.(K)			-	-	-	
	4.838	1.036	1.892	973	1.956	

Huisvestingsoplossingen statushouders en Vluchtelingendossier

Deze kredieten lopen door, ook al enige jaren en dat is met een reden. De opgave statushouders is onverkort hoog. We zitten inmiddels in trede drie van het toezicht van de provincie. We werken hard aan oplossingen om statushouders een plek te geven. Recent is nog overleg geweest met de provincie hierover. Deze kredieten worden dus overgeheveld naar 2026, om de nodige maatwerk oplossingen te kunnen blijven bieden.

Aanvalsplan Armoede

De niet besteede middelen worden overgeheveld naar 2026 zodat deze besteedt kunnen worden voor hetzelfde doel.

Outreachend Jongerenwerk

Het eerste half jaar van 2025 zijn deze kosten uit een aflopende SPUK Inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen. (Nationaal Programma Onderwijs). Deze middelen worden overgeheveld naar 2026 voor hetzelfde doel.

Algemene dekkingsmiddelen en overhead

De algemene dekkingsmiddelen en overhead sluiten af met een voordelig saldo van € 1.323.000 Hieronder lichten we de grootste afwijkingen toe.

Bedragen x € 1.000

Algemene dekkingsmiddelen	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2025	Verschil	Rekening 2024
Uitkeringen Gemeentefonds	114.404	119.377	119.404	-27	109.583
Treasury	1.355	516	268	248	1.252
OZB gebruik	1.989	1.989	2.015	-26	1.983
OZB eigendom	11.039	11.039	10.889	150	10.665
Overige belastingen	267	267	241	25	250
Algemene dekkingsmiddelen volgens BBV	129.054	133.188	132.818	370	123.733
Heffing Vpb	-5	-5	-40	34	-26
Totaal heffing Vpb	-5	-5	-40	34	-26
Overhead	-23.508	-27.272	-26.217	-1.055	-28.164
Totaal overhead	-23.508	-27.272	-26.217	-1.055	-28.164
Algemene baten en lasten	-912	544	1.621	-1.076	2.135
Baten forensenbelasting	1.664	1.735	1.650	85	1.841
Baten toeristenbelasting	1.700	1.700	1.762	-62	1.090
Kwijtscheldingen	-352	-352	-327	-24	-296
Lasten heffingen en belastingen	-706	-663	-653	-10	-122
Totaal overige algemene dekkingsmiddelen	1.394	2.965	4.051	-1.087	4.649
Totaal algemene dekkingsmiddelen	106.934	108.875	110.613	-1.738	100.192
Toevoegingen	-17.343	-23.326	-23.326	-	-24.023
Onttrekkingen	9.204	16.219	15.804	415	20.379
Mutatie reserves	-8.139	-7.107	-7.522	415	-3.644
Totaal	98.795	101.768	103.091	-1.323	96.548

Bedragen x € 1.000

Specificatie mutatie reserves	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2025	Verschil	Rekening 2024
Vrije Algemene Reserve De Fryske Marren	-10.687	-14.408	-14.408	-	-15.404
Reserve Weerstandsvermogen	-	-	-	-	-
Reserve Kapitaallasten	-	-967	-967	-	-
Reserve Onderhanden werken	-6.656	-7.951	-7.951	-	-8.619
Totaal toevoegingen	-17.343	-23.326	-23.326	-	-24.023
Vrije Algemene Reserve De Fryske Marren	9.156	11.574	11.574	-	8.617
Reserve Kapitaallasten	-	-	-	-	61
Reserve Onderhanden werken	48	924	509	415	957
Reserve rekeningresultaat	-	3.721	3.721	-	10.744
Totaal onttrekkingen	9.204	16.219	15.804	415	20.379
Mutatie reserves	-8.139	-7.107	-7.522	415	-3.644

Toelichting algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen volgens BBV

Treasury (€ 248.000 nadeel)

Het nadeel op het taakveld treasury komt met name doordat wij een lager renteresultaat hebben gerealiseerd dan we hadden begroot. Dit heeft een nadelig effect op het taakveld treasury gehad. De voordelen op dit taakveld ontstaat doordat we geen nieuwe langlopende geldlening hebben afgesloten in 2025. In plaats daarvan hebben we gebruikgemaakt van kortlopende geldleningen. Kortlopende geldleningen zijn over het algemeen goedkoper dan langlopende geldleningen. Daarnaast heeft het uitstaande saldo in de schatkist meer rente opgeleverd dan geraamd. In totaal zien we hier een nadeel van € 248.000

OZB gebruik en eigendom (€ 124.000 nadeel)

Doordat de herberekening van de waarden van het onroerend goed ten tijde van het vaststellen van het tarief OZB nog niet was afgerond, viel de uiteindelijke opbrengst ten aanzien van de begroting met € 124.000 lager uit.

Overhead

Bedragen x € 1.000

Algemene dekkingsmiddelen	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2025	Verschil	Rekening 2024
Salarissen	-15.073	-12.953	-13.535	582	-14.973
Personeel van derden	-1.293	-5.340	-5.094	-246	-4.773
Overige personeelskosten	2.584	3.001	3.445	-444	3.346
Totaal overhead personeel	-13.782	-15.292	-15.184	-107	-16.400
Tractiemiddelen	-2.526	-2.526	-2.231	-295	-2.219
Personeel & organisatie	-587	-1.774	-939	-836	-1.319
Overige organisatiekosten	-38	-678	-329	-350	-103
Juridische zaken	-688	-688	-761	73	-731
Informatie & automatisering	-3.072	-3.742	-3.717	-26	-4.481
Huisvesting	-1.422	-1.148	-1.585	436	-1.520
Financiën	-134	-134	-105	-29	-181
Facilitaire zaken	-1.070	-1.100	-1.199	99	-1.031
Externe communicatie	-189	-189	-168	-21	-178
Totaal overhead organisatiekosten	-9.726	-11.980	-11.033	-948	-11.763
Totaal	-23.508	-27.272	-26.217	-1.055	-28.164

De uitgaven voor de ondersteuning van primaire taken laten een voordeel zien van € 1.055.000.

Overhead personeel

Het voordeel op overhead personeel bedraagt € 107.000. Dit is met name ontstaan door een voordeel op het centraal inhuurbudget. We hebben bij de Najaarsrapportage 2025 een afwijking geprognosticeerd van € 1,2 miljoen euro en aan de hand van deze prognose extra middelen aangevraagd. Dit bleek uiteindelijk redelijk in lijn te zijn met de definitieve kosten. We bevinden ons nog steeds in een krappe arbeidsmarkt, waarbij het moeilijk is om direct formatie vast in te vullen. Dit leidt tot tijdelijke (in verhouding duurdere) invulling.

Tractiemiddelen

In verband met de uitstel van een aantal investeringen is er een voordeel gerealiseerd van € 295.000.

Personeel & organisatie

Het voordeel op Personeel en organisatie van € 836.000, is met name ontstaan door een onttrekking aan de voorziening verlofsparen en gekochte uren vanuit het IKB, welke leiden tot een grotere storting spaarverlof.

Overige organisatiekosten

Deze post bestaat voornamelijk uit eenmalige budgetten. Voor een specificatie hiervan wordt verwezen naar het overzicht eenmalige budgetten verderop. Deze voordelen worden verrekend met de reserve Onderhanden Werk.

Huisvesting

De overschrijding van € 436.000 op huisvesting heeft voornamelijk te maken met de extra huur van Woudstate waar een extra noodzakelijke periode gebruik van is gemaakt.

Overige algemene dekkingsmiddelen

Algemene baten en lasten (Voordeel € 1.076.000)

Op de SISA regeling opvang Oekrainers hebben we in 2025 een voordeel gerealiseerd van € 1,3 miljoen. In de najaarsrapportage hebben we hiervan € 770.000 geraamd. Het restant voordeel ad € 540.000 komt ten gunste van deze algemene baten en lasten. Wij maken geen gebruik van de optie om een vrijwillige teruggave aan het rijk van het overschot te doen. Daarnaast hadden we bij de najaarsrapportage al een vrijval van de stelpost loon prijscompensatie gerapporteerd van € 500.000. Het resterende bedrag kunnen we nu bij de jaarrekening laten vrijvallen (€ 437.000). Het resterende deel van het voordeel op de Algemene baten en lasten is opgebouwd uit diverse mee- en tegenvallers.

Investeringskredieten

bedragen x € 1.000

Investeringskredieten	Oorspronkelijk krediet	Restant krediet 1-1-2025	Krediet 2025	Aanwending 2025	Restant krediet 31-12-2025	Prognose afronding
2020						
Definitieve huisvesting Heremastate	6.100	8.203	-1.019	5.979	1.205	2026
2025						
Handheld en randapparatuur	125		125	29	96	2025
Netwerkkaparaatuur	100		100	16	84	2025
Laptops en pc's	150		150	192	-42	2025
Definitieve huisvesting Heremastate Facilitair	1.019		1.019	528	491	2026
	7.494	8.203	375	6.744	1.834	

Definitieve huisvesting Heremastate

In de raadsmemo van 19 december 2025 hebben we u geïnformeerd over de financiële consequenties. Deze worden meegenomen in de voorjaarsrapportage 2026. De verwachting is dat de verbouwing in 2026 gereed is.

Laptops en pc's

Er is een overschrijding geconstateerd op investeringskrediet laptops en pc's. Dit is ontstaan door een hogere aanschaf van laptops dan vooraf was geraamd. Overschrijdingen op investeringskredieten worden

gezien als onrechtmatig. Zo wordt € 42.000 meegenomen in het saldo van onrechtmatigheid en rapporteren we hierover in de paragraaf bedrijfsvoering.

Definitieve huisvesting Heremastate Facilitair

Dit krediet is beschikbaar gesteld voor de realisatie van de centrale huisvesting. De bouwwerkzaamheden zijn in 2025 gestart. De facilitaire zaken zijn gelinkt aan oplevermomenten van de bouw. Door uitloop van de bouwwerkzaamheden, zijn nog niet alle zaken gerealiseerd. In Q2 van 2026 wordt de laatste fase van de nieuwbouw afgerond, daarmee kunnen we de resterende acties voor de facilitaire invulling ook realiseren. Het resterende budget is voor deze acties bestemd.

Eenmalige budgetten

bedragen x € 1.000

Eenmalige budgetten	Oorspronkelijk krediet	Restant krediet 1-1-2025	Krediet 2025	Aanwending 2025	Restant krediet 31-12-2025	Prognose afronding
I-bewustzijn	66	47	-	45	2	2025
Project garantiebanen	21	21	-	-	21	2025
Ontwikkeling flexibilisering organisatie	248	69	-	0	69	2025
Digitalisering werkprocessen	180	142	-	115	27	2025
2023						
Transitiekosten opvang ontheemden Oekraïne		-	-	-	-	
Digitale dienstverlening	152	10	38	30	18	2026
2024						
Regiesysteem sociaal domein (implementatie)		162	-	61	101	2026
2025						
Toegangscontrole gemeentehuis			425	247	178	
Totaal	667	451	463	499	415	

I-Bewustzijn

Met de aankomende inwerkingtreding van de Cbw/NIS2 en AI act gaat het budget nog gebruikt worden in 2026.

Ontwikkeling flexibilisering organisatie

In 2026 vloeien nog initiatieven voort uit de herziene organisatievisie en worden ontwikkeld met, en uitgevoerd onder regie van, de organisatieadviseur.

Digitalisering werkprocessen

De werkprocessen zijn nog niet volledig gedigitaliseerd, en er moeten nog verschillende aanpassingen worden doorgevoerd om te voldoen aan aankomende wetgeving en de uitvoering van onze dienstregelingsvisie. Ook worden oudere processen nu weer geactualiseerd en meer bruikbaar gemodelleerd.

Paragrafen

Paragraaf Lokale Heffingen

De paragraaf Lokale heffingen is gericht op de gerealiseerde opbrengsten van de gemeentelijke belastingen, heffingen, retributies en de uitvoering van het kwijtscheldingsbeleid. De totale opbrengst in 2025 is nagenoeg € 33,5 miljoen. Hieronder staan de opbrengsten per belastingsoort/heffing en -rechten. Daarnaast wordt er een toelichting op het resultaat ten opzichte van de raming verwoord.

Onroerende zaakbelastingen

De realisatie sluit bijna naadloos aan op de geraamde begroting en is met een verschil van 124k verwaarloosbaar. Bij de raming van de opbrengst onroerende zaakbelasting is de daadwerkelijke definitieve uitkomst een inschatting. Een afwijking van 0,9% ten opzichte van de realisatie is een verwaarloosbaar verschil. Verschillen ten opzichte van de raming en het resultaat zijn altijd aanwezig door de omvang van het areaal en de uiteindelijke afronding van de herwaardering onroerende zaken. Het uiteindelijke resultaat wordt nog beïnvloed door niet afgeronde bezwaar- en beroep procedures. Op het behaalde resultaat is de afwijking ruim binnen de gestelde criteria..

Afvalstoffenheffing

Hier is een meeropbrengst van 226K. Dit resultaat is te duiden door de geboekte resultaten herbruikbare grondstoffen van de milieuterreinen alsmede de mutaties op basis van de beschikbare volume eenheden in de eindgebruikers. Op de totale omvang van het resultaat wijkt de opbrengst slechts 3,5% af van de geraamde opbrengst afvalstoffenheffing.

Leges Burgerzaken

Bij de realisatie van de opbrengst burgerzaken wordt een meeropbrengst gegeneerd van 287k. Deze meeropbrengst is voornamelijk toe te delen aan de cyclus van de periode geldigheidsduur reis. De geldigheidsduur van een paspoort is in 2014 gewijzigd naar 10 jaar.

Leges Omgevingsdienst

Vanuit de Omgevingswet zijn er extra legesinkomsten gegenereerd. Een deel hiervan (€ 380.000) heeft betrekking op voorgaande jaren die in 2025 zijn afgerekend. In 2025 zijn de extra inkomsten € 700.000 geweest. Het aantal conceptverzoeken en formele aanvragen zijn de afgelopen twee jaren fors toegenomen. Dat heeft ervoor gezorgd dat er navenant meer legesinkomsten zijn gerealiseerd.

Bedragen x € 1.000

Lokale heffingen	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2025	Vershil	Rekening 2024
Onroerende zaakbelasting eigenaren	11.039	11.039	10.889	150	10.665
Onroerende zaakbelasting gebruikers	1.989	1.989	2.015	-26	1.983
Toeristenbelasting	1.700	1.700	1.762	-62	1.090
Forensenbelasting	1.664	1.735	1.650	85	1.841
Totaal Belastingen	16.392	16.463	16.315	148	15.579
Afvalstoffenheffing	6.384	6.384	6.610	-226	6.272
Rioolheffing	5.707	5.707	5.590	117	5.226
Reinigingsrecht	160	160	161	-1	164
Totaal Heffingen	12.251	12.251	12.361	-110	11.661
Bedrijveninvesteringszone (BIZ)	90	90	84	6	81
Begraafrechten	454	454	503	-49	436
Brug- en sluisgelden	389	389	290	98	289
Havengelden	265	318	401	-83	363

Leges Burgerzaken	478	833	1.120	-287	1.083
Leges omgevingsdiensten	1.338	1.338	2.423	-1.085	1.533
Leges Openbare ruimte	222	222	572	-349	204
Leges overige diensten EDR	36	36	33	3	34
Marktgelden	51	51	20	31	22
Precariobelasting	92	92	89	3	103
Veergelden	86	86	60	26	89
Totaal Leges en rechten	3.501	3.909	5.594	-1.685	4.237
Kwijtschelding	-349	-349	-322	-27	-293
Totaal Kwijtscheldingen	-349	-349	-322	-27	-293
Totaal belastingen	31.795	32.274	33.949	-1.675	31.185

Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Korte omschrijving

In deze paragraaf leest u over de relatie tussen het weerstandsvermogen, de weerstandscapaciteit en ons risicomanagement. Deze informatie voldoet aan de voorschriften van het BBV (Besluit begroten en verantwoorden) en de Financiële verordening De Fryske Marren.

Wat is weerstandsvermogen en weerstandscapaciteit?

De gemeente heeft een geldbuffer nodig om grote tegenvallers op te vangen. Dan hoeven we niet bij iedere tegenvaller het beleid aan te passen.

- De weerstandscapaciteit is het bedrag dat de gemeente daarvoor apart houdt.
- Het weerstandsvermogen is de verhouding tussen de buffer die we daadwerkelijk hebben en de risico's waarvoor we geen beheersmaatregelen hebben.

Verderop in deze paragraaf leest u hoe we het weerstandsvermogen en de weerstandscapaciteit berekenen.

We willen de impact van risico's minimaliseren

Dit is wat we daarvoor doen:

- Ons weerstandsvermogen is ruim voldoende.
- De nu voorliggende jaarrekening 2025 baseren we op de actualisatie van risico's, opgenomen in de programmabegroting 2025. Dit is op basis van de uitgangspunten van de nota 'Risicomanagement, weerstandsvermogen en kengetallen'.
- De totale maximale financiële omvang van de top 20 aan risico's is ongeveer € 21,8 miljoen.
- We hebben een risico-analyse uitgevoerd en daarbij vastgesteld dat alle risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van afgerond € 8.800.000. Dat is de benodigde weerstandscapaciteit.
- De top 20 aan risico's bepaalt voor ongeveer 58% het totale benodigde weerstandsvermogen.
- We houden nieuwe ontwikkelingen en de bijbehorende risico's in de gaten.

Context en achtergrond

Er is een risico-inventarisatie uitgevoerd

We willen risico's op de bedrijfsvoering namelijk beheersbaar maken. De gemeente kan alleen verantwoorde beslissingen nemen als ze inzicht heeft in de huidige en toekomstige risico's. Zo zorgen we dat deze risico's in verhouding staan tot de vermogenspositie van de gemeente.

Het benodigde weerstandsvermogen is berekend op basis van de risico-inventarisatie

In deze paragraaf vindt u de resultaten van de risico-inventarisatie op basis van de 20 TOP-risico onderwerpen uit de 'Programmabegroting 2025'. Deze is op 4 november 2024 vastgesteld door de raad.

Nota Risicomanagement, weerstandsvermogen en kengetallen

Op 20 december 2023 is de nota 'Risicomanagement, weerstandsvermogen en kengetallen 2023-2026' door de raad vastgesteld. Met het beleid in deze nota verbeteren we de kwaliteit van het risicomanagement. Dit heeft ook zijn doorwerking op een meer betrouwbare berekening van het weerstandsvermogen. Om blijvend een geschikt beleidskader te waarborgen wordt deze nota 'Risicomanagement' eens in de vier jaar geactualiseerd. De eerstvolgende actualisatie vindt in 2026 plaats.

Kaderstellende beleidsnota's

- Financiële verordening De Fryske Marren: in de Financiële verordening (art. 212 Gemeentewet) zijn geen nadere eisen, anders dan reeds in de BBV (Besluit begroting en verantwoording) genoemde eisen, met betrekking tot de paragraaf Weerstandsvermogen opgenomen.

- Nota Risicomanagement, weerstandsvermogen en kengetallen 2023-2026 (Vastgesteld in de raadsvergadering van 20 december 2023).

Risico's

Wat willen we bereiken?

Als gemeente streven wij ernaar om de impact van de risico's te minimaliseren. Dit betekent dat we een weerstandsvermogen nastreven dat op z'n minst voldoende is. Hiervoor houden we een factor aan tussen de 1,0 en 1,4 ("voldoende" volgens de nota risicomanagement, weerstandsvermogen en kengetallen) ten opzichte van het benodigde weerstandsvermogen.

Wat gaan we daarvoor doen?

De nu voorliggende jaarrekening 2025 baseren we op de actualisatie van risico's, opgenomen in de programmabegroting 2025. Dit op basis van de uitgangspunten van de nota risicomanagement, weerstandsvermogen en kengetallen die is vastgesteld in de raad van december 2023.

Hieronder lichten we dit toe met een opsomming van de onderwerpen en vervolgens per onderwerp een uitgebreide toelichting:

- Actualisatie van risico's opgenomen in de programmabegroting 2025
- Het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's

Actualisatie van risico's opgenomen in de programmabegroting 2025

Om de risico's van Gemeente de Fryske Marren in kaart te brengen is in samenwerking met de teams een risicoprofiel opgesteld. In het onderstaande overzicht wordt echter alleen het aantal risico's gepresenteerd met de hoogste bijdrage aan de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit met een maximum van 20.

bedrag x € 1.000

Belangrijkste financiële risico's					
Risico-nummer	Risico	Kans	Maximaal financieel gevolg	Invloed	Beheersmaatregelen
R140	Open einde regelingen Sociaal Domein, het gebruik valt hoger uit dan gebudgetteerd.	70%	€ 3.000.000	16.21%	Betere monitoring (eigen organisatie en landelijke ontwikkelingen)
R98	Elektriciteitsnetwerk, tekort aan transportcapaciteit voor verbruik en teruglevering. Aansluitingen duren lang. Tot nu toe goed in te plannen, maar ook voorstelbaar dat we jaren moeten wachten tot iets bouwrijp gemaakt kan worden.	70%	€ 1.500.000	8.12%	Tijdig aanmelden van nieuwe plannen bij netbeheerder. En er is een actieplan met 11 maatregelen opgesteld om het net in Friesland te ontlasten.
R112	Toename demonstraties, spanningen en opstoten/rellen. Polarisatie van de maatschappij. Extra kosten t.b.v. handhaving en escalaties.	75%	€ 1.000.000	5.82%	Tijdelijke beheersmaatregel is beroep op tijdelijke handhavers en compensatieregelingen vanuit het rijk. Bij pieken specifiek extra inhuren. Daar waar noodzakelijk is het inzetten van cameratoezicht van bestuur en/of het inzetten van particuliere beveiliging. Er is in een eerder stadium ruimte

					gecreëerd voor een uitbreiding van het aantal BOA's, met het oog op een grotere behoefte rondom inzet op toezicht en handhaving en de verschuiving van taken en verantwoordelijkheden richting Gemeente. De invulling hiervan staat echter onder druk, het is erg lastig om de formatie op peil te houden.
R134	Sportbedrijf de Fryske Marren. Hoger huursom drukt zwaar op de exploitatie.	90%	€ 800.000	5.59%	Er loopt een extern onderzoek naar de beheersbaarheid.
R104	Rampen en crisis (GRIP 4). Onvoorspelbaarheid van de gebeurtenis. Naast een mogelijk (nieuwe) pandemie, neemt ook het risico op een landelijk of regionale crisis toe. Denk aan oorlog, klimaatverandering, extreem weer.	20%	€ 3.500.000	5.40%	Afronden van het crisisplan. Opleiden en trainen van betrokken crisismedewerkers. De crisisorganisatie is volledig ge-update en wordt structureel onderhouden. Dit zijn risico beperkende maatregelen, preventief kan dit niet beheerst worden.
R143	Meerjarige majeure projecten. Door langere looptijd hogere lasten, wijzigingen plannen, onvoorzien.	90%	€ 750.000	5.26%	Continue monitoring en indien nodig bijstellen.
R113	Uitvoeringsprogramma woningbouw. Infrastructurele ingrepen door externe partijen. Onvoldoende capaciteit.	50%	€ 1.000.000	3.91%	Inhuur van externen. Vinger aan de pols houden, regie houden/monitoren van de woningbouw door middel van dashboard. Meer plannen dan het uiteindelijke doel.
R148	Algemene uitkering. Het gemeentefonds is erg onvoorspelbaar en mogelijke effecten zijn niet goed te monitoren. Ervaring is zowel grote positieve als grote negatieve effecten.	50%	€ 1.000.000	3.90%	Meerdere keren per jaar monitoren bij de circulaire. 5 jaar vooruit kijken. Beleid (nieuw) hierop aanpassen.
R135	Extreme inflatie. Stijgende prijzen, vertraging projecten. Investeringskredieten worden niet automatisch verhoogd met een prijscompensatie.	50%	€ 1.000.000	3.87%	Bij stijgende prijzen door het uitstellen van grote projecten hebben we de mogelijkheid om bij de P&C producten extra budget aan te vragen.
R139	Stikstof (PFAS). Ontwikkeling nieuw warmtenet	75%	€ 500.000	2.92%	Informatie ophalen bij externe partijen. Kennis en deskundigheid in huis halen.
R136	Krappe arbeidsmarkt. Extra kosten door inhuur, uitstel van projecten, kennisverlies, continuïteit van de bedrijfsvoering.	50%	€ 750.000	2.91%	Actualiseren strategische personeelsplanning, specifiek inhuren.

R122	Uitstellen investeringen onderwijshuisvesting. Extra kosten grotere investeringen, stijgende bouwprijzen en indexatie, juridische aansprakelijkheid.	90%	€ 300.000	2.10%	Vastgestelde uitvoeringsplan IHP en uitvoeringsprogramma IHP. Binnen het uitvoeringsprogramma schuiven met projecten..
R130	Inbraak IT-systemen. Systemen of data niet beschikbaar	50%	€ 500.000	1.95%	Periodiek actualiseren actieplan informatieveiligheid. Nulmeting uitvoeren voor BIO-cyclus.
R142	BTW compensatiefonds. Hoge fluctuaties in de aanspraak op compensatiefonds. Risico ook bij verandering toezichtskader Provincie.	50%	€ 500.000	1.94%	Meerdere momenten per jaar bijstellen (circulaires)
R115	Verzakking wegen, bermen en kunstwerken door onvoldoende capaciteit en klimaatverandering. Verminderde veiligheid en extra kosten reparatie.	75%	€ 300.000	1.76%	Onderhoud prioriteren op kwaliteitsniveau, grondwaterstanden monitoren.
R132	Toename ziektes en plagen in groen en water. Flora en fauna uit balans, toename onderzoek en werkzaamheden en extra kosten aan bedrijding, reputatieschade.	60%	€ 350.000	1.64%	Verhogen van de bio-diversiteit: zorgen voor meer insecten die natuurlijke bestrijding leveren. Strategische communicatie met inwoners. Werkzaamheden verrichten om soorten uit het water te halen, actualiseren van beheerplan.
R138	Klimaatverandering en extreme wateroverlast. Overstromingen, laag grondwaterpeil, letselschade en schade aan gebouwen. Ongevallen door extra schade naast normale verzakking of schade aan wegen, bermen en kunstwerken.	70%	€ 300.000	1.64%	Bermen aanvullen, herstellen straatwerk, Frezen/schuren wortelopdruk in asfalt/wegen, Verzakkingen asfalteren bakfrezen, toepassen van verkeersmaatregelen.
R105	Rampen en crisis (GRIP 3) (gemeentegrens overschrijdend). Onvoorspelbaarheid van de gebeurtenis.	10%	€ 2.000.000	1.57%	Actualiseren van het crisisplan. Dit is nu onderhanden. Opleiden en trainen van betrokken crisismedewerkers (van GRIP 1 tot en met GRIP 4). De crisisorganisatie is volledig ge-update en wordt structureel onderhouden.
R88	Onvoldoende kavels verkopen (woningbouw). Geen vraag uit de markt.	10%	€ 2.000.000	1.53%	De uitvoering van het uitvoeringsagenda volkshuisvestingprogramma De Fryske Marren 2024-2028. Slim programmeren.

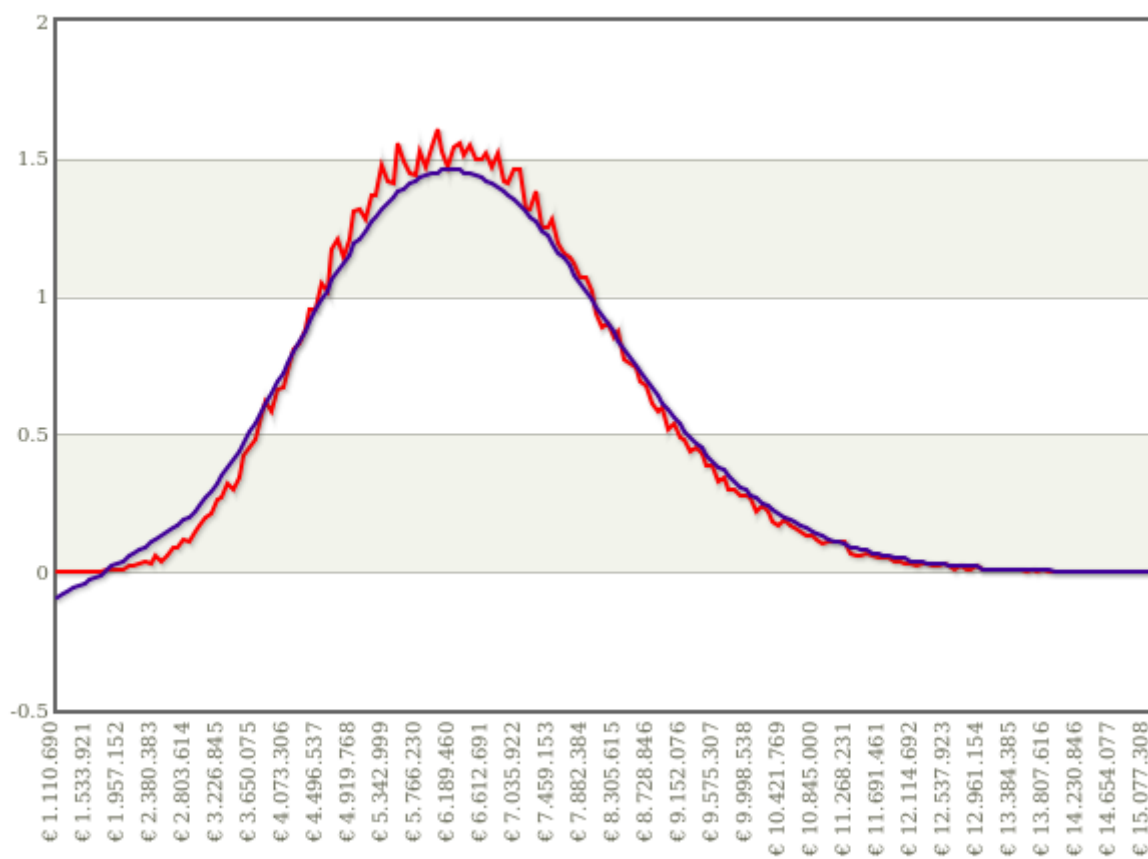
R40	Verstoorde dienstverlening. Systemen of data (deels) niet beschikbaar door onbevoegde toegang	25%	€ 750.000	1.45%	In de organisatie structureel bewustwording creëren met behulp van software. Nieuwe medewerkers ontvangen bij indiensttreding een basiscursus informatiebeveiliging en privacy. Inzetten van detectie en response software. Leveranciers structureel beoordelen. Periodiek actualiseren van Actieplan Informatieveiligheid. Daarnaast de BIO-actielijst met beheersmaatregelen actueel houden en laten vaststellen door de Directie. Rapporteren over de voortgang aan de Directie gaat conform de P&C cyclus.
-----	---	-----	-----------	-------	--

Onder de kolom invloed wordt verstaan: de invloed van het risico op het benodigde weerstandsvermogen.

Op basis van de ingevoerde risico's is een risicosimulatie uitgevoerd. De risicosimulatie wordt toegepast omdat het reserveren van het maximale bedrag ongewenst is. De risico's zullen immers niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang optreden. Onderstaande figuur en de bijhorende tabel tonen de resultaten van de risicosimulatie.

Uit de grafiek en de bijbehorende tabel volgt dat 90% zeker is dat alle risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van afgerond € 8.800.000 (benodigde weerstandscapaciteit).

Kansverdeling

Benodigde weerstandscapaciteit bij verschillende zekerheidspercentages

Percentage	Bedrag
5%	€ 3.721.158
10%	€ 4.216.087
15%	€ 4.572.145
20%	€ 4.870.034
25%	€ 5.135.694
30%	€ 5.382.041
35%	€ 5.625.029
40%	€ 5.858.936
45%	€ 6.089.872
50%	€ 6.317.469
55%	€ 6.547.966
60%	€ 6.784.279
65%	€ 7.033.351
70%	€ 7.302.204
75%	€ 7.595.682
80%	€ 7.919.319
85%	€ 8.309.417
90%	€ 8.814.753
95%	€ 9.588.482

Nieuwe ontwikkelingen

Het is belangrijk om ook nieuwe risico's in beeld te brengen. Daarom houden we scherp alle nieuwe ontwikkelingen in de gaten. Hieronder een overzicht van wat er in 2026 speelt.

Wethouderspensioenen

Met ingang van 2027 wordt het nieuwe pensioenstelsel van kracht. In eerste instantie is de APPA hierbuiten gelaten. De verwachting is nu dat deze pensioenen met ingang van 2028 alsnog over gaan naar het nieuwe stelsel. Dat betekent dat de pensioenen van onze (oud-)wethouders overgedragen worden naar een pensioenfonds. Bij deze overgang moet een kapitaal overgeheveld worden. Onze voorziening was up-to-date en 100% kostendekkend conform de BBV. Echter wij moeten overdragen tegen de op dat moment geldende dekkingsgraad van het APB. Die dekkingsgraad is per 31 december 2025 123,5%. Wij hebben daarom dit jaar een forse extra storting gedaan in de voorziening om op de benodigde dekkingsgraad te komen. Het risico is hiermee kleiner geworden. De dekkingsgraad kan echter nog wijzigen voor de datum van overdracht.

Weerstandscapaciteit en weerstandsvermogen

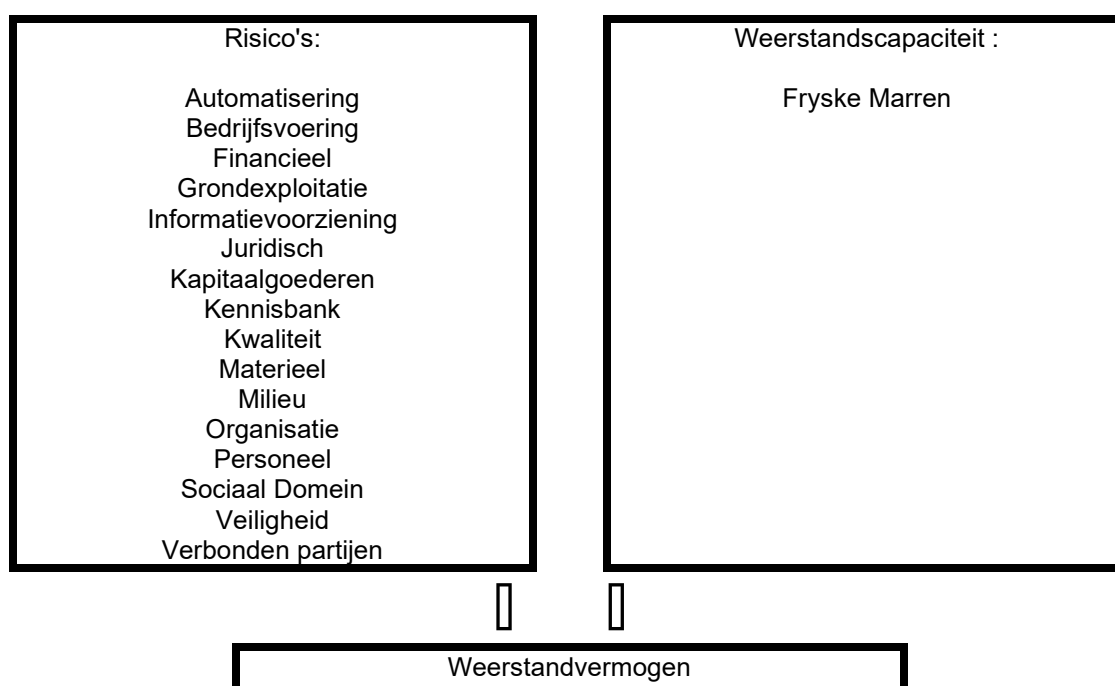
Zo berekenen we of we voldoende weerstandsvermogen hebben

Het weerstandsvermogen bestaat uit vrije financiële middelen (incl. mogelijke maatregelen om het vermogen te vergroten) waarover de gemeente beschikt om de risico's af te dekken. De verhouding tussen weerstandsvermogen en weerstandscapaciteit geeft de weerstandsratio weer.

Beschikbare weerstandsvermogen	
De Fryske Marren	€ 25.143.000

Beschikbare weerstandsvermogen = Algemene reserve ultimo 2026 € 23.691.000 en de storting naar de algemene reserve uit resultaatbestemming 2025 van € 1.452.000.

De relatie tussen beide waarden wordt in onderstaande figuur weergegeven.

De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit wordt afgezet tegen het beschikbare weerstandsvermogen. De uitkomst van die berekening is het ratiogetal voor het weerstandsvermogen van dit moment.

Ratio weerstandsvermogen =	Beschikbare weerstandscapaciteit	=	€ 25.143.000	= 2,9
	Benodigde weerstandscapaciteit		€ 8.800.000	

Weerstandsnorm		
Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	> 2.0	uitstekend
B	1.4 - 2.0	ruim voldoende
C	1.0 - 1.4	voldoende
D	0.8 - 1.0	matig
E	0.6 - 0.8	onvoldoende
F	< 0.6	ruim onvoldoende

Ons weerstandsvermogen is uitstekend

De ratio van onze organisatie valt in klasse A. Dit blijkt uit de normtabel die is ontwikkeld in samenwerking met de Universiteit Twente. De tabel geeft een waardering in categorieën of klassen van de berekende ratio.

Kengetallen

Onderstaande vijf financiële kengetallen geven inzicht aan raadsleden over de financiële positie van de gemeente. De wijze van berekenen van deze kengetallen is wettelijk vastgelegd. Bij de invoering van de kengetallen is door de wetgever een bewuste keuze gemaakt om geen norm op te leggen. Het is aan de gemeente zelf om de kengetallen te normeren. Door onze toezichthouder, de provincie, worden de kengetallen beoordeeld op basis van 3 (risico)categorieën: Minst risicovol, Neutraal of Meest risicovol. Om een gefundeerd oordeel te vormen over de samenhang van alle kengetallen heeft accountantskantoor BDO een methodiek gepresenteerd. Zij borduren voort op de (risico)categorieën die de provincies hanteren. Afhankelijk van de categorie en het kengetal worden er punten toegekend waarmee een totaalcijfer is te berekenen. Het voordeel hiervan is:

- er een totaaloordeel wordt gegeven over de financiële positie van de gemeente in vergelijking met de voorgaande en komende jaren;
- de financiële positie van onze gemeente kan worden vergeleken met andere gemeenten.

In onderstaande tabel wordt de puntentelling voor het berekenen van het totaalcijfer weergegeven. De hoogst mogelijke score is een 10, de laagst mogelijke score is een 3,2.

Nr.	Specificering kengetal naar categorie	Categorie A		Categorie B		Categorie C	
		%	Punten	%	Punten	%	Punten
1a.	Netto schuldquote zonder correctie doorgeleende gelden	< 90	3	90-130	2	> 130	1
1b.	Netto schuldquote met correctie doorgeleende gelden	< 90		90-130		> 130	
2.	Solvabiliteitsratio	> 50	4	20-50	2,7	< 20	1,3
3.	Grondexploitatie	< 20	1,5	20-35	1	> 35	0,5
4.	Structurele exploitatieruimte	> 0	1	0	0,6	< 0	0,3
5.	Belastingcapaciteit	< 95	0,5	95-105	0,3	> 105	0,1
			10		6,6		3,2

De netto (gecorrigeerde) schuldquote en de solvabiliteit zijn de belangrijkste kengetallen voor het bepalen van de financiële gezondheid van een gemeente. Aan deze 2 kengetallen wordt dus de hoogste scores toegekend. Hieronder wordt kort uitgelegd waar deze twee kengetallen inzicht in geven:

- Netto (gecorrigeerde) schuldquote: Dit kengetal geeft inzicht in het niveau van de gemeentelijke schuldenlast ten opzichte van het totaal van de baten. Het geeft daarmee een indicatie van het beslag dat de financieringslasten op de exploitatie leggen en daarmee op de vrije ruimte in de exploitatiebegroting. Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote.
- Solvabiliteit: Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Het geeft de verhouding tussen het eigen vermogen (het totaal van de algemene reserve en de bestemmingsreserves) en de totale balansomvang weer. Hoe hoger dit percentage, hoe gunstiger dit is voor de financiële weerbaarheid van de gemeente.

Nr.	Specificering kengetal naar categorie	Rekening 2024		Begroting 2025		Rekening 2025	
		%	Punten	%	Punten	%	Punten
1a.	Netto schuldquote zonder correctie doorgeleende gelden	39,78	3,00	48,18	3,00	41,06	3,00
1b.	Netto schuldquote met correctie doorgeleende gelden	37,20		45,18		38,85	
2.	Solvabiliteitsratio	28,19	2,70	27,71	2,70	27,21	2,70
3.	Grondexploitatie	2,23	1,50	0,02	1,50	6,24	1,50
4.	Structurele exploitatieruimte	2,29	1,00	4,82	1,00	4,28	1,00
5.	Belastingcapaciteit	74,95	0,50	86,08	0,50	76,82	0,50
			8,70		8,70		8,70

Streefwaarden gemeente de Fryske Marren

In de nota Risicomanagement, weerstandsvermogen en kengetallen die de raad in december 2023 heeft vastgesteld heeft de raad onderstaande streefwaarden voor onze gemeente vastgesteld. Per kengetal heeft de raad niet een exacte waarde als norm vastgesteld maar een categorie. Hierbij is rekening gehouden met de relevantie van het kengetal voor onze gemeente en in welke mate de streefwaarde verantwoord is binnen de totale beoordeling van de financiële positie. Voor allee kengetallen vallen we binnen de streefwaarde.

Kengetal	Streefwaarde
Netto schuldquote zonder correctie doorgeleende gelden	Categorie B
Solvabiliteitsratio	Categorie B
Grondexploitatie	Categorie A
Structurele exploitatieruimte	Categorie B
Belastingcapaciteit	Categorie C

In de nota Risicomanagement, weerstandsvermogen en kengetallen heeft de raad de streefwaarde voor het totaalcijfers van de kengetallen (afgerond op een heel cijfer) vastgesteld op 7. Tevens is vastgelegd dat de minimale waarde uit moet komen op 6. Komt het cijfers onder de 7 dan wordt dit toegelicht en aangegeven wanneer en hoe het weer uitkomt op een 7.

Zoals uit bovenstaande tabel blijkt is de totale waarde een 8,7 en voldoen we dus aan de door de raad vastgestelde totale streefwaarde.

Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

Openbaar groen

Financiële structuur

Het dagelijks onderhoud van het openbaar groen wordt gedekt vanuit de exploitatiebudgetten. De renovatie van het openbaar groen wordt gedekt vanuit de voorziening groen.

Wat hebben we bereikt?

Vanuit de vastgestelde Groenvisie is er uitvoering gegeven aan een aantal beheermaatregelen.

In het voorjaar van 2025 heeft de gemeente De Fryske Marren subsidie aangevraagd via het Deltaplan Biodiversiteitsherstel voor het ontwikkelen van een samenhangend bijenlandschap binnen onze gemeente. Als één van de zes geselecteerde gemeenten hebben wij subsidie ontvangen voor ons project “Bêd en brochje foar de by”. Met dit project zijn er concrete stappen gezet om het leefgebied van wilde bijen te verbeteren en de biodiversiteit in De Fryske Marren te vergroten.

Door het realiseren van bijenburchten in Goingarip en Joure, in combinatie met aangepast beheer, het stimuleren van bijvriendelijke tuinen en het versterken van bestaande natuurstructuren, geven wij invulling aan onze ambitie om de natuurwaarden in de gemeente duurzaam te versterken. Deze inspanningen dragen niet alleen bij aan ecologische doelen, maar ook aan een gezonde, groene en toekomstbestendige leefomgeving voor onze inwoners.

Realiseren van natuurlijke oevers in Lemmer Noord

Het realiseren van natuurlijke oevers in Lemmer-Noord levert een belangrijke bijdrage aan de gemeentelijke doelstelling om de biodiversiteit te vergroten. Natuurlijke oevers vormen een waardevol leefgebied voor tal van planten- en diersoorten en zorgen voor een gevarieerde, ecologisch gezonde water- en oeverzone. Door de ecologische kwaliteit van de water- en oeverzones te verbeteren, ontstaat een rijker en stabiel ecosysteem dat past bij de gemeentelijke doelstelling om natuurwaarden te versterken en de leefomgeving toekomstbestendig en aantrekkelijk te maken.

Groenrenovatie Langweer

In Langweer zijn wij gestart met de uitvoering van de groenrenovatie zoals opgenomen in de Groenvisie van De Fryske Marren. Door verouderde beplanting te vervangen, plantvakken opnieuw in te richten en groenstructuren te herstellen, krijgt het dorp een verzorgde en herkenbare uitstraling. Een aantrekkelijk straatbeeld nodigt bewoners en bezoekers uit om te wandelen en elkaar te ontmoeten, wat een directe meerwaarde heeft voor de sociale leefbaarheid.

Operatie Steenbreek

Steenbreek richt zich zowel op een veilige en nette leefomgeving binnen de bebouwde kom. Om de zichtbaarheid van Steenbreek te vergroten en inwoners actief te betrekken bij deze ambitie, zijn wij aanwezig geweest op de Groene Markt in Harich en de Juster Merke. Tijdens deze evenementen zijn bezoekers geïnformeerd over het belang van groen in de directe leefomgeving, met speciale aandacht voor klimaatbestendigheid en biodiversiteit. Daarnaast hebben wij dit jaar twee keer de mogelijkheid geboden voor inwoners om gebruik te maken van de Tegeltaxi. Deze service maakt het eenvoudig om verharding in tuinen te verminderen, wat bijdraagt aan een betere waterafvoer en een koelere, klimaatbestendige woonomgeving. In totaal zijn via de Tegeltaxi bijna 10.000 tegels gratis opgehaald. Hiermee geven inwoners concreet invulling aan de vergroening van hun tuin, wat bijdraagt aan onze ambitie om de biodiversiteit te vergroten en het landschap op een zorgvuldige manier in te passen.

Begraafplaatsen

In juni is het beleid en uitvoeringsprogramma Begraafplaatsen voor de toekomst vastgesteld. Dit beleid sluit nauw aan bij onze bredere gemeentelijke doelstelling om te werken aan een openbare ruimte waar

groenkwaliteit centraal staat. Het nieuwe begraafplaatsenbeleid draagt direct bij aan deze ambities. Door de onderhoudskwaliteit op het merendeel van de begraafplaatsen vast te stellen op kwaliteitsniveau A, borgen wij een zorgvuldig, netjes en veilig beheer dat past bij de waardige functie van deze plekken binnen de bebouwde kom. Dit kwaliteitsniveau ondersteunt ook het streven naar een groene, goed onderhouden en leefbare omgeving.

Op een aantal begraafplaatsen, en specifiek bij de overgangen naar het omliggende landschap, wordt het onderhoud uitgevoerd op kwaliteitsniveau B. Deze keuze maakt het mogelijk om de natuurlijke uitstraling te versterken en beter aan te sluiten bij het karakter van het landschap buiten de bebouwde kom.

Hierdoor ontstaat ruimte voor meer biodiversiteit en wordt het bestaande landschap op een zorgvuldige manier ingepast. Met het vastgestelde beleid voor de begraafplaatsen leveren wij dus een concrete bijdrage aan een toekomstbestendige, groene en kwalitatief hoogwaardige openbare ruimte binnen heel De Fryske Marren.

Context en achtergrond

De Fryske Marren is een groene en waterrijke gemeente waar het openbaar groen essentieel is voor een prettige leefomgeving, gezondheid, biodiversiteit en klimaatbestendigheid. De Groenvisie 2023- 2027, vastgesteld door de raad, vormt het beleidskader voor de kwaliteit en toekomstgericht beheer van het openbaar groen. Deze visie benadrukt het belang van groen bij het tegengaan van droogte, hittestress en wateroverlast, en bij het versterken van de groen-blauwe structuren die de gemeente karakteriseren. Het uitvoeringsprogramma Groen richt zich daarom op veilig, netjes en biodivers groenbeheer binnen de kernen.

Omschrijving	Eenheden
Totaal openbaar groen	ca. 8 miljoen m2
Landschappelijk groen (berm, bosplantsoen, riet)	ca. 5,3 miljoen m2
Stedelijk groen (gazon, heesters, sier)	ca. 2,7 miljoen
Bomen	ca. 52.000 st.
Sportvelden	51 st.
Begraafplaatsen	15 stuks

Trends en ontwikkelingen

De komende jaren wordt het openbaar groen sterk beïnvloed door toenemende klimaatdruk met meer hitte, droogte en extreme neerslag waardoor vergroening, wateropvang en schaduw essentieel worden voor leefbaarheid en klimaatbestendigheid. Tegelijk groeit de aandacht voor functionele biodiversiteit, met meer inzet op inheemse beplanting, verbonden groenstructuren en ecologisch beheer dat bijdraagt aan veerkrachtige ecosystemen. Daarnaast neemt het belang van natuur inclusief bouwen toe, onder meer door wetgeving die geen nettoverlies van stedelijk groen en boomkroonbedekking toestaat richting 2030, wat invloed heeft op toekomstige woningbouw en ruimtelijke keuzes. Gemeenten zetten bovendien steeds sterker in op participatie en co-beheer, waarbij bewoners een grotere rol krijgen in vergroening en onderhoud. Tegelijk staan gemeenten voor financiële uitdagingen door het aankomende ravijnjaar 2026, waardoor structurele middelen onder druk komen te staan; dit vraagt om programmatische, meerjarige financiering en koppeling met bredere opgaven zoals waterbeheer en gezondheid. Tot slot professionaliseert het groenbeheer verder richting waardengestuurd en datagedreven beheer, met meer aandacht voor lange-termijnplanning, ecologisch onderhoud en monitoring om de kwaliteit en functionaliteit van het groen blijvend te waarborgen.

Gebouwen

Financiële structuur

Bij het vastgoed is sprake van:

- dagelijks onderhoud en calamiteitenonderhoud: de kosten zijn opgenomen in de begroting;
- meerjarig planmatig onderhoud: de kosten worden gefinancierd vanuit de voorziening vastgoed die in 2025 ingesteld is door de raad.
- meerjarige verduurzaming gemeentelijk vastgoed. De hiervoor door de raad beschikbaar gestelde financiële middelen zijn onderdeel van de voorziening vastgoed.

Op 31 december 2025 bedroeg de stand van de voorziening in totaal € 5.420.998

Het MJOP (meerjarig onderhoudsplan) is in 2025 geaccordeerd door college en raad.

Wat hebben we bereikt?

- in 2025 is aan een deel van de vastgoedportefeuille planmatig onderhoud verricht en zijn diverse verduurzamingsprojecten uitgevoerd.
- Door een aantal mutaties in de portefeuille is de totale leegstand in de gemeentelijke vastgoedportefeuille gestegen van circa 6500 m2 BVO naar ca 11.000m2 BVO. Op jaarbasis bedragen de kosten van deze leegstand circa € 180.000.

Context en achtergrond

In 2025 is de gemeentelijk vastgoedportefeuille met twee objecten gegroeid naar 200.

Dit betrof de volgende mutaties:

- De aanhuur van een woning aan het Jonkersboskje in Joure ten behoeve van de tijdelijke huisvesting van statushouders
- De aankoop van een bedrijfsgebouw aan de Sluisweg in Lemmer via de wet voorkeursrecht gemeenten (WVG)
- Daarnaast hebben er diverse mutaties plaatsgevonden binnen de verschillende deelportefeuilles doordat objecten van functie gewijzigd zijn. Zo is bijvoorbeeld het economisch eigendom voormalig Zuyderzee Lyceum overgedragen aan de gemeente en is dit object hiermee in de portefeuille 3 terechtgekomen.

Omschrijving	Eenheden
Kernportefeuille	
1a. Beleidsondersteunend (maatschappelijk) vastgoed	103
1b. Vastgoed gemeentelijke diensten	57
1c. Monumentaal erfgoed	11
2. Strategische portefeuille	12
3. Overig vastgoed (op termijn) afstoten	17
Totaal	200

Trends en ontwikkelingen

- De verduurzaming van de gemeentelijke vastgoedportefeuille blijft de komende jaren een grote opgave.
- De hoeveelheid data die wij van ons gebouwen (nodig) hebben, neemt toe. Om deze informatie goed te kunnen ontsluiten zijn we een nieuw softwarepakket aan het implementeren.

Wegen

Financiële structuur

De dekking van het dagelijks onderhoud van wegen en fiets- en voetpaden vindt plaats vanuit de begroting. De dekking van het groot onderhoud vindt plaats vanuit een voorziening. De jaarlijkse onttrekking vanuit de voorziening gebeurt conform de vooraf opgestelde en door het college geaccordeerde jaarplannen. In 2025 is een bedrag van € 3.573.151 toegevoegd aan de voorziening en een bedrag van € 4.703.502 aangewend. De stand van de voorziening is per 31 december 2025 € 3.325.761.

Wat hebben we bereikt?

In 2025 is aan een groot aantal wegen, fiets- en voetpaden onderhoud gepleegd. Bij alle projecten is een integrale afweging gemaakt in relatie tot combinatie mogelijkheden. Zo maken we, waar mogelijk, koppelingen met netcongestie, klimaatadaptatie, verkeersveiligheidsprojecten, rioleringswerken, herinrichtingen, uitbreidingsplannen en groenonderhoud. Bij het laatste thema speelt vooral droogteschade en het herstellen van boomwortelopdruk en grootschalige groenrenovaties.

Enkele grotere projecten welke zijn uitgevoerd:

- Otterweg, Bantega
- Grote en Kleine Beer, Lemmer
- Deelswal, Veglinsoord
- Fietspad Finkebuorren, Sint Nicolaasga
- Echterdijk-Krompad, Echtenerbrug
- De Dolten, Oudehaske
- Westeind, Oosterzee

Context en achtergrond

Het totale areaal is als volgt samengesteld:

Omschrijving	Eenheden
Asfalt (m2)	2.408.000
Beton (m2)	123.953
Elementen (m2)	2.163.404
Halfverharding (m2)	155.704
Onverhard	19.726
Bermen (ha)	446
Wegen, fiets- en voetpaden (km)	855

Trends en ontwikkelingen

In de gebieden met veen in de ondergrond daalt het onderhoudsniveau sneller door droogteschade. We moeten vaker groot onderhoud uitvoeren en eerder vervangen. Ook is een meer duurzame fundering van de wegen vereist. We zien langs de wegen steeds meer het verzakken van berm en wortelopdruk van bomen. Deze aspecten hebben te maken met een matige opbouw in de ondergrond, beperkte groeiruimte van bomen. Het steeds grotere en zwaardere verkeer op de buitenwegen zorgt voor veel rand- en berm schade. Deze problematiek lossen we projectmatig op door de wegfundering en berm te verstevigen. Soortgelijke problemen zien we in de onderhoudstoestand van de trottoirs. Door de vele graafactiviteiten voor glasvezel en verzwarende van het stroomnet gaat de kwaliteit van de verharding sneller achteruit dan verwacht.

Openbare verlichting

Financiële structuur

Alle activiteiten ten aanzien van openbare verlichting dekken we uit de begroting. Daarnaast vragen we middelen aan voor de vervangingsinvesteringen van masten en armaturen. Daarbij is het uitgangspunt vervanging in LED en zo weinig mogelijk kapitaalsvernietiging.

Wat hebben we bereikt?

We hebben conditie van het OVL areaal met de beschikbare middelen kunnen verbeteren. We hebben een significant aantal armaturen kunnen vervangen door LED.

Beknopt overzicht van de uitvoering van OVL werkzaamheden in 2025:

Vanuit het dagelijks onderhoud waarbij we de meldingen of rechtstreeks in ons beheersysteem Moon, of via Fixi en het KCC ontvangen, zijn er totaal 452 meldingen gedaan.

Daarvan betrof het:

- 367 keer eenvoudige bovengrondse OVL storing (defecte lamp bijv.)
- 65 keer een netwerkstoring (reparatie door Liander)
- 20 keer een aanrijding

Voor het te besteden jaarlijkse vervangingskrediet (€ 185.000 in 2025) zijn de volgende (grotere) OVL projecten, conform jaarplan 2025, uitgevoerd:

- 719 st. armaturen vervangen door LED

Het gehele OVL areaal bestaat uit 9540 lichtmasten, daarvan is inmiddels 76% uitgerust met een led armatuur.

Context en achtergrond

Het vervangen door LED-lampen levert, per lichtpunt, een energiebesparing van ongeveer 75% op.

Om lichthinder tegen te gaan zijn er ook oude masten met een rondom-schijnend kegelarmatuur vervangen door een iets hogere mast met kofferarmatuur. We hebben ook lichtmasten toegevoegd vanwege uitbreidingsplannen (Wyldehoarne en bedrijvenparken Slotmolen en Woudfennen). Per saldo zijn het aantal masten toegenomen.

Omschrijving	Eenheden
Lichtpunten	10.300
Aandeel LED	76%
Aandeel PLL	12%
Aandeel SON	4%
Aandeel PLC	6%
Aandeel TL	2%

Trends en ontwikkelingen

Vanuit het in 2025 vastgestelde programma Openbare Verlichting werken we nu aan de volgende doelen:

- Verkeersveiligheid
- Sociale veiligheid
- Aantrekkelijke leefomgeving
- Duurzaamheid in de brede context
- In plaats van afvoeren en storten worden armaturen en lichtmasten gerefurbished waar mogelijk.

Kunstwerken

Financiële structuur

De dekking van het dagelijks onderhoud van kunstwerken vindt plaats vanuit de begroting. De dekking van het groot onderhoud vindt plaats vanuit een voorziening. De jaarlijkse onttrekking vanuit de voorziening gebeurt conform de vooraf opgestelde en door het college geaccordeerde jaarplannen. In 2025 is een bedrag van € 555.915 toegevoegd aan de voorziening en een bedrag van € 443.447 aangewend. De stand van de voorziening is per 31 december 2025 € 663.341.

Wat hebben we bereikt?

In 2025 is aan een deel van het kunstwerkenareaal onderhoud gepleegd. Enkele groteren projecten welke zijn uitgevoerd of in uitvoering zijn:

- Vernieuwen van de heugel aandrijving Teernstrabrug te Balk
- Vernieuwen van de haal arm aandrijving Heeresyl te Terherne
- Vernieuwen rem installatie Blokjebrug Lemmer
- Reinigen van diverse grote en kleine bruggen
- Voorbereiden van divers onderhoud 2026
- Vervanging Oude Zandslootbrug Terherne is in uitvoering
- Vervangen oplegging brug in de Runwei Sloten

Context en achtergrond

Het areaal is als volgt samengesteld:

Omschrijving	Eenheden
Vaste bruggen	179
Duikerbruggen	23
Beweegbare bruggen	18
Onderdoorgangen (tunnels)	6
Sluizen	2
Viaducten	1

Trends en ontwikkelingen

We hebben grip op het areaal, onderhoud, vervangingen en renovaties zijn opgestart.

Inzicht betekend ook dat bekend is wat er moet gebeuren. Dit moet samen met prioriteit en capaciteit op tot een uitvoeringsplan leiden. Het blijkt lastig om vacatures in te vullen en externe capaciteit is moeilijk te vinden en werkt kostenverhogend. Tot slot heeft dit impact op de slagvaardigheid en moeten er keuzes gemaakt worden.

Riolering

Financiële structuur

Vanuit een apart vastgesteld heffingsplan is de dekking geregeld. Een onttrekking vanuit de voorziening heeft plaatsgevonden conform de door het college geaccordeerde jaarplannen. Het resultaat op de begroting is ten laste van de voorziening gebracht. De stand van de voorziening was op 31 december 2025 € 2.142.276,40

Wat hebben we bereikt?

Een goed werkend rioolsysteem met een beperkt risico op wateroverlast en dat voor een deel is omgebouwd tot een meer duurzaam rioolsysteem. Verder is gewerkt aan de drie belangrijke speerpunten en wel:

- Werken aan klimaatadaptatie
- Invulling geven aan het thema duurzaamheid
- Bijdragen aan een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving

Context en achtergrond

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- We hebben bijgedragen (binnen de reikwijdte van de wettelijke zorgplichten) aan ontwikkelingen, die meerwaarde hebben voor onze leefomgeving. Daarbij hebben we ons omgevingsgericht opgesteld en hebben ook nadrukkelijk gekeken naar mogelijke bijdragen aan of effecten op o.a. gezondheid en omgevingskwaliteit.
- Voor een goede kwaliteit van ons water hebben we gehandeld in lijn met de Kaderrichtlijn Water (KRW) en Grondwaterrichtlijn (GWR). Hierbij oog hebbend voor de ecologie, de morfologie (beperken piekafvoeren), de stoffen in het water én hebben (nieuwe) gezondheidsrisico's vermeden.
- We hebben geen waterproblemen afgewenteld. In ons eigen handelen hebben we projecten klimaatproof en energie-efficiënt uitgevoerd.

Kaderstellende beleidsnota's

In december 2025 is het Water- en Rioleringsprogramma 2026-2030 (Wrp) voor gemeente De Fryske Marren door de het college vastgesteld. In het Wrp zijn naast de zorgplicht voor de afvoer van afvalwater tevens de zorgplichten voor de afvoer van hemelwater en grondwater meegenomen. Met de ingang van de Omgevingswet is de verplichting om een vGRP op te stellen komen te vervallen. In plaats daarvan hebben we nu een Wrp opgesteld.

Omschrijving	Eenheden
Lengte vrijval rioiering	510 km
Lengte persleidingen	223 km
Gemalen	911 stuks

Trends en ontwikkelingen

Een belangrijke trend is dat er een toename is van heftige regenbuien en extreme droogte (klimaatverandering). In het nieuw opgestelde Wrp is daarop ingespeeld.

Sinds 1 januari 2020 zijn we lid van de stichting Operatie Steenbreek. Met behulp van deze stichting hebben we gezorgd voor een verdere vergroening van de stedelijke omgeving.

Vaarwegen en havens

Financiële structuur

Baggeren vaarwegen

De dagelijkse kosten voor onderzoek en klein baggeronderhoud zijn gedekt vanuit de begroting. Daarnaast is er sprake van een voorziening baggeren vaarwegen ter dekking van het groot baggeronderhoud. De jaarlijkse onttrekking vanuit de voorziening heeft plaatsgevonden conform het vooraf opgestelde en door het college geaccordeerde jaarplan. De jaarlijkse storting is € 255.121. De stand van de voorziening was voldoende om het groot onderhoud voortvloeiende uit het vastgestelde beheerplan te dekken. De stand van de voorziening was op 31 december 2025 € 646.136,43.

Wat hebben we bereikt?

Wij hebben bereikt dat ons areaal van vaarwegen (baggeren, oeverconstructies en steigers) in goede staat verkeert en dat onze passantenhavens en onze ligplaatsen op een goede manier zijn beheerd. Het ligplaatsenbeleid ten aanzien van onze passantenhavens, onze verhuurde ligoevers, havens en individuele ligplaatsen is vastgesteld. In 2025 is dat voor een gedeelte uitgevoerd.

Context en achtergrond

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- Wij hebben onze vaarwegen conform de afspraken in het meerjarenplan gebaggerd.
- Wij hebben de oeverconstructies conform het meerjarenplan oeverconstructies vaarwegen vervangen.
- We hebben juridisch onderzoek gedaan naar de wijze van exploiteren van onze passantenhavens.

Kaderstellende beleidsnota's

- Beleid passantenhavens

Zoals hierboven staat aangegeven zijn drie van onze passantenhavens verhuurd en zijn de passantenhavens in Lemmer (het Dok + ligoevers binnen en buiten) en Sloten beheerd door onze eigen havendienst. In 2015 is de beleidsnotitie service gericht passantenhavenbeheer door het college vastgesteld. Hierbij is gekozen voor maatwerk. In januari 2017 is een notitie "Uitwerking service gericht passantenhavenbeheer" door het college vastgesteld. In deze notitie zijn maatregelen omschreven. Dit ter bevordering van service gericht passantenhavenbeheer.

- Ligplaatsenbeleid

Het ligplaatsenbeleid is vastgesteld in de Nota Ligplaatsenbeleid in 2024. Met het ligplaatsenbeleid is kunnen we in 2025 het beleid verder tot uitvoering gebracht. Dit ten aanzien van onze gemeentelijke ligplaatsen. Hierbij wordt de exploitatie van onze passantenhavens meegenomen. Het gaat om een harmonisatieslag waarbij we streven naar uniformiteit.

- Beleid vaarwegen

Dit is vastgelegd in het Meerjarenplan oeverconstructies vaarwegen 2025 – 2029 en het Meerjarenplan beheer vaarwegen 2024 – 2027.

Omschrijving	Eenheden
Vaarwegen	74 km
Lengte vaarwegen in baggerbeheer	34 km
Lengte oeverconstructies vaarwegen	32 km
Lengte geulen IJsselmeerwater	6 km
Passantenhavens	5 stuks
Kleine havens	10 stuks
Verhuurde ligoevers	20 stuks

- **Vaarwegen**

Onze gemeente bezit 74 km aan vaarwegen, waarvan circa 34 kilometer onder onze onderhoudsverplichting valt. De overige kilometers vallen grotendeels onder de verantwoordelijkheid van de provincie en het waterschap.

- **Oeverconstructies**

Deze zijn geïnventariseerd en de kwaliteit is beoordeeld. De totale lengte van de door ons te beheren oeverconstructies vaarwegen is 32 km.

- **Havens en ligoevers**

Onze gemeente bezit 5 passantenhavens, een aantal kleinere havens en een groot aantal ligoevers. De kleinere havens en ligoevers zijn geïnventariseerd. De havens hebben naast oeverconstructies nog steigers, meerpalen, gebouwen, walstroom- en watervoorzieningen. De kosten zitten vooral in de oeverconstructies en het baggeronderhoud. Drie van de passantenhavens (Balk, Joure en Langweer) zijn verhuurd aan en geëxploiteerd door derden. De passantenhavens in Lemmer en in Sloten worden zijn door ons zelf geëxploiteerd en onderhouden.

Trends en ontwikkelingen

Jachthavens zijn de 'toegangspoort' vanaf het water naar de verschillende dorpen en steden. In het afgelopen seizoen hebben we een toename in het aantal passanten in onze passantenhavens. Verder is er een toename geweest van dagtoerisme bij mooi weer.

Verder vergrijst de belangrijkste doelgroep en het botenbestand in Nederland wordt steeds ouder. Nieuwe generaties hebben minder behoefte aan bezit, kopen minder snel een duur zeiljacht of motorboot en kiezen vaker voor bijzondere, kleinschaligere vormen van waterrecreatie.

Bij het ligplaatsenbeleid is een afwegingskader vastgesteld voor bestaande en nieuwe ligplaatsen. Met het afwegingskader kunnen we bij nieuwe aanvragen en ontwikkelingen een keus maken of we wel of niet in een bepaald gebied ligplaatsen willen ontwikkelen. Verder toetsen we daarmee ook de bestaande ligplaatsen, ligoevers en havens.

Paragraaf Financiering

De financieringsfunctie (treasuryfunctie) ondersteunt de uitvoering van de programma's. Zij omvat de financiering van de uitgaven en het eventueel uitzetten van geldmiddelen die niet direct nodig zijn. De financieringsfunctie omvat alle activiteiten die zich richten op het besturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële stromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's.

Hebben we onze doelstellingen gerealiseerd?

In het treasurystatuut heeft het college een aantal doelstellingen geformuleerd. Daar hebben wij aan voldaan.

- Wij hebben voldoende financiële middelen aan kunnen trekken om de begroting uit te voeren.
- Wij hebben structurele toegang tot de financiële markten via onze huisbankier en een aantal tussenpersonen die ons altijd van de nodige financiële middelen kunnen voorzien.
- Hierdoor hebben wij altijd aan onze betalingsverplichting kunnen voldoen. Wij beperkten het renterisico door de terugbetalingen van leningen zo veel mogelijk te spreiden. Hiermee blijven we binnen de verplichte renterisiconorm.
- Wij beperkten de verwerkingskosten door zo veel mogelijk bij onze huisbankier te bankieren. Indien we elders een lening afsluiten wordt de verschuldigde provisie minimaal terugverdiend door een lagere rente. De interne kosten worden zo veel mogelijk beperkt door efficiënte werkprocessen.
- Wij hebben geen structurele overtollige middelen om uit te zetten. Ons werkkapitaal staat binnen de grenzen van het schatkistbankieren bij onze huisbankier of in de schatkist.
- Bij het aantrekken van financiële middelen houden we rekening met de kengetallen voor een gezonde balansstructuur. Deze kengetallen zijn opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheer.
- In de reguliere planning- en controldocumenten leggen wij verantwoording af.
- In het treasurystatuut zijn de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden beschreven.

Financieringsfunctie

De financieringsfunctie bestaat uit verschillende deelfuncties:

1. financiering
2. uitzettingen
3. renteresultaat

Voor ieder van deze deelfuncties hebben we onze activiteiten beschreven.

Financiering

We willen de benodigde externe financiering zo beperkt mogelijk houden door primair de beschikbare interne liquiditeiten te gebruiken. Indien we aanvullend gebruik moeten maken van externe financiering, dan trekken we deze tegen zo laag mogelijke kosten aan. Daarbij maken we zoveel als mogelijk gebruik van kortlopende financieringen, omdat de rente voor kortlopende financiering normaliter lager is dan de rente voor langlopende financieringen. Bij het afsluiten van leningen houden we rekening met de, in de uitvoeringsregeling 'Financiering decentrale overheden' vastgestelde, kasgeldlimiet en renterisiconorm.

Leningenportefeuille

- Op 1 januari 2025 hadden we 15 leningen met een totaalbedrag van € 62,0 miljoen.
- In 2025 hebben we in totaal € 5,2 miljoen afgelost op bestaande leningen.
- Per ultimo 2025 resteren er 13 leningen met een totaalbedrag van € 56,8 miljoen.

Bedragen x € 1.000

Opgenomen geldleningen	Rekening 2024	Rekening 2025
Stand 1 januari	62.230	61.994
Aangetrokken nieuwe leningen	10.000	
Aflossingen bestaande leningen	10.237	5.237
Stand 31 december	61.994	56.757

In de loop van 2025 hebben we 5 maal een kortlopende geldlening afgesloten om tijdelijke liquiditeitstekort te overbruggen. Eind 2025 hebben we nog 1 kortlopende geldlening lopen van € 10 miljoen met een looptijd van een half jaar.

Renterisiconorm

Wij zijn ruim onder de renterisiconorm gebleven.

De norm voor 2025 is bepaald op 20% van de begrotingsomvang en bedraagt € 37,4 miljoen. Wij hebben € 5,2 miljoen afgelost op langlopende geldleningen. Er heeft geen renteherziening plaatsgevonden op de overige langlopende geldleningen.

Toelichting:

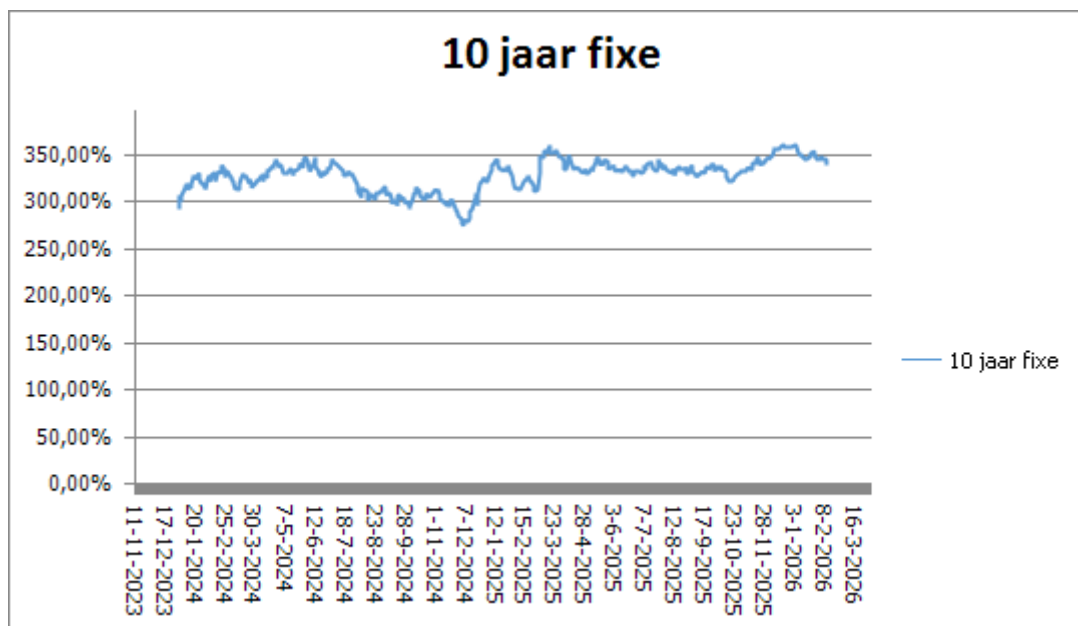
De renterisiconorm betreft dat deel van de langlopende financieringsbehoefte dat maximaal per jaar aan schuldvernieuwing onderhevig is in de vorm van aflossingen en renteherzieningen. Het doel van de renterisiconorm is het risico bij herfinanciering te beheersen. De verplichte aflossingen en renteherzieningen mogen per jaar niet meer bedragen dan 20% van de begrotingsomvang.

Bedragen x € 1.000

Berekening renterisico	Rekening 2024	Rekening 2025
Renteherziening	-	-
Aflossing	10.237	5.237
Renterisico vaste schulden	10.237	5.237
Omvang begroting (= grondslag)	162.805	186.832
Renterisiconorm (in % van de grondslag)	20%	20%
Minimumbedrag (wettelijk bepaald)	2.500	2.500
Toegestane renterisico	32.561	37.366
Onderschrijding	22.324	32.130
Overschrijding	0	0

Het renteverloop

In onderstaande tabel is het renteverloop te zien van de afgelopen 2 jaar voor langlopende geldleningen (10 jaar fixe) bij BNG.

Kasgeldlimiet

We hebben de kasgeldlimiet niet overschreden

De kasgeldlimiet is € 15,9 miljoen. De kasgeldlimiet bedraagt 8,5% van het begrotingstotaal.

Toelichting:

De kasgeldlimiet is de limiet voor de toegestane omvang van de netto vlottende schuld (kort geld).

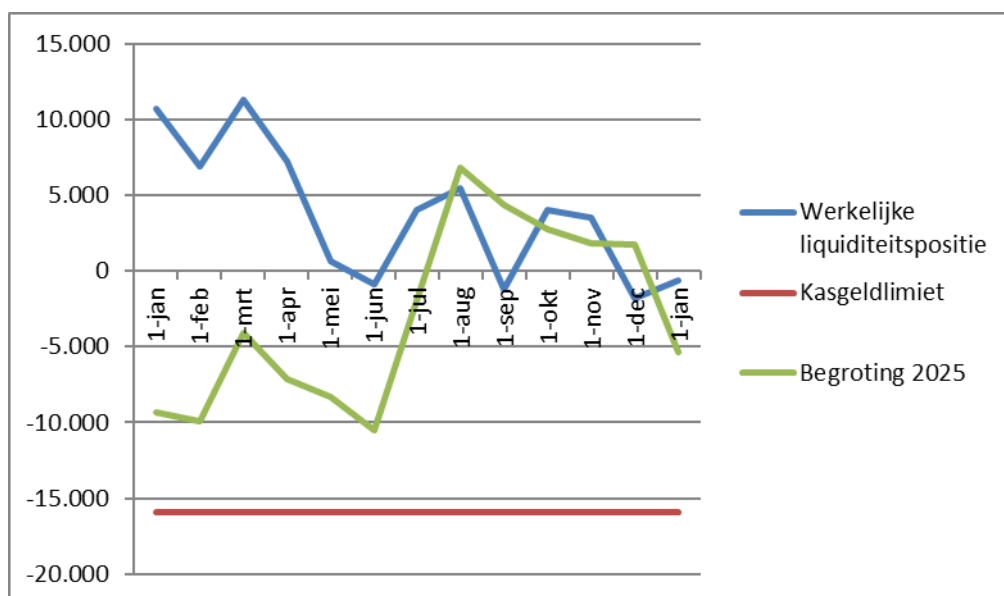
Bij overschrijding van deze limiet kan de gemeente door de toezichthouder verplicht worden om een langlopende lening aan te trekken. Daarnaast kan de toezichthouder bepalen dat voor het aantrekken van kortlopende financieringen vooraf toestemming is vereist. Een overschrijding is gedurende maximaal 3 achtereenvolgende kwartalen toegestaan.

Bedragen x € 1.000

Kasgeldlimiet	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Omvang vlottende schulden	-	-1.667	-6.000	-3.333
Omvang vlottende middelen	9.627	3.974	8.741	5.238
Netto vlottende middelen	9.627	2.307	2.741	1.905
Omvang begroting 2025 (= grondslag)	186.832	186.832	186.832	186.832
Kasgeldlimiet (in % van de grondslag)	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
	15.881	15.881	15.881	15.881
Onderschrijding	25.508	18.188	18.622	17.785
Overschrijding	0	0	0	0

Liquiditeitspositie

In onderstaande grafiek is het verloop van de liquiditeitspositie te zien ten opzichte van de begroting en de kasgeldlimiet. In deze grafiek is te zien dat de liquiditeitspositie ruim boven de kasgeldlimiet is gebleven.

Uitzettingen en garantstellingen

In 2025 hebben wij geen nieuwe geldleningen verstrekt.

We voeren een terughoudend beleid

Partijen moeten zo veel mogelijk gebruikmaken van reguliere banken. Mocht een lening bij een reguliere bank niet mogelijk zijn, dan proberen we zoveel mogelijk zekerheden te krijgen. Als we van plan zijn om een lening uit hoofde van de publieke taak te verstrekken voor een bedrag groter dan € 100.000, dan mag de raad vooraf wensen en bedelingen kenbaar maken.

Er zijn twee soorten uitzettingen en garanties:

- uit hoofde van de publieke taak
- uit hoofde van de uitoefening van de treasuryfunctie

Dit laatste is alleen nog maar mogelijk bij de Nederlandse schatkist. Hier wordt geen enkel risico gelopen.

Renteresultaat

In onderstaand schema staat informatie over het renteresultaat op het taakveld Treasury (exclusief deelnemingen).

Renteresultaat	Rekening 2024	Begroting na wijziging 2025	Rekening 2025
De externe rentelasten	-1.670	-1.677	-1.529
De externe rentebaten	362	200	322
Saldo	-1.308	-1.477	-1.207
De rente die aan de (facilitaire) grondexploitatie wordt doorberekend*	66	-	-
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente	-1.241	-1.477	-1.207
De aan taakvelden toegerekende rente	2.266	1.722	1.207
Resultaat op het taakveld Treasury	1.025	244	

* Door een wijziging van de BBV wordt vanaf 2025 alleen nog de rente die aan facilitaire grondexploitaties wordt toegerekend afzonderlijk benoemd. De rente van de gewone grondexploitaties maakt vanaf 2025 deel uit van de aan taakvelden toegerekende rente.

Context en achtergrond

Er waren in 2025 geen wijzigingen in de wetgeving

Wettelijke bepalingen voor de treasuryfunctie zijn opgenomen in:

- de BBV
- de wet FiDO (wet Financiering Decentrale Overheden)
- en diverse daaraan gelieerde uitvoeringsregelingen, zoals de RUDDO, Wet Hof en Regeling Schatkistbankieren.

Financiële verordening

De door de gemeenteraad gestelde hoofdlijnen van de treasuryfunctie binnen onze gemeente zijn vastgelegd in artikel 20 van de Financiële verordening. De raad heeft in 2024 de financiële verordening vastgesteld.

Treasurystatuut

Het college heeft deze kaders nader uitgewerkt in een treasurystatuut. In dit statuut is de beleidsmatige infrastructuur voor de uitvoering van de treasuryfunctie vastgelegd. Het college heeft in 2024 het treasurystatuut vastgesteld.

Het beleid is om risico's zo veel mogelijk te beperken

Uit deze paragraaf blijkt duidelijk een terughoudend beleid ten aanzien van de financiering. Dit blijkt o.a. uit de volgende kaders uit het genoemde beleid.

- Zowel bij het aantrekken als uitzetten nemen we geen onnodige risico's.
- Derivaten mogen niet meer gebruikt worden.
- Om renterisico's en kredietrisico's te beperken zetten we middelen uitsluitend uit tegen vastrentende waarden, dan wel in producten waarbij de hoofdsom tenminste aan het eind van de looptijd intact is.
- Om koersrisico's te beperken luiden overeenkomsten voor het aangaan van leningen, het uitzetten van middelen of het verlenen van garanties uitsluitend in euro's.

Paragraaf Bedrijfsvoering

Personeel en organisatie

In 2025 heeft Personeel & Organisatie gewerkt aan het verder versterken van de basisdienstverlening en het verbeteren van de ondersteuning aan leidinggevenden en medewerkers. Doel is om P&O-processen eenduidiger en minder arbeidsintensief uit te voeren, met aandacht voor kwaliteit, continuïteit en beheersbaarheid.

In 2025 is daarbij voortgebouwd op AFAS (in gebruik sinds 2024). We hebben workflows en werkwijzen verder aangescherpt en gestandaardiseerd, zodat mutaties en verzoeken vaker op dezelfde manier worden aangeleverd, verwerkt en vastgelegd. Dit heeft bijgedragen aan minder herstelwerk en betere vindbaarheid van informatie. Ook is gewerkt aan heldere werkafspraken en taakverdeling binnen P&O, zodat de dienstverlening aan de organisatie kan verbeteren.

Naast de basisprocessen is in 2025 doorgewerkt aan onderwerpen die direct raken aan sturing en uitvoering, waaronder grip op externe inhuur, verbetering van managementinformatie en het versterken van instroom. Waar kaders of afspraken nodig waren, zijn deze verder uitgewerkt en in de uitvoering verankerd.

Ontwikkeling formatie, bezetting en personeelsbeeld

De volgende cijfers zijn opgenomen om de ontwikkeling van de organisatie feitelijk weer te geven:

Omschrijving	Eenheden
Toegestane formatie	551,8
Aantal medewerkers in dienst	620
Ziekteverzuimpercentage (excl. Zwangerschapsverlof)	6
Gemiddelde leeftijd	48

Programma- en projectsturing

Projectmatig werken

Projectmatig werken vormt de basis om meer met elkaar (team-overstijgend) samen te werken, meer resultaatgericht te werken en voor een betere beheersing van de uitvoering.

In 2025 konden verschillende medewerkers deelnemen aan de in company opleidingen voor projectleider of projectmedewerker om meer kennis te kunnen opdoen voor projectmatig werken. Door deze trainingen beschikken medewerkers over de tools voor het projectmatig werken, wat de integrale aanpak bevordert. Het gehele management, directie en college hebben een training voor opdrachtgever gevolgd. Door projectmatig te werken willen we onze organisatie flexibeler en weerbaarder maken om maatschappelijke vragen die op ons afkomen effectiever op te kunnen pakken.

Programmatisch werken

In 2025 liepen de volgende programma's;

- - Dienstverlening
- - Duurzaamheid
- - Samenwerken binnen het Sociaal Domein
- - Regiodeal Zuidwest Friesland
- - Organisatie ontwikkeling.

Ontwikkelingen programmatisch- en projectmatig werken

In 2026 wordt een 'eiland van reflectie' georganiseerd om stil te staan bij de huidige inrichting en werkwijzen van project-, - en programmatisch werken. Door met afstand naar project- en programmatisch werken te kijken, gaan we bepalen waar we staan, of we nog op koers liggen en wat er nodig is. Ook wordt onderzocht in hoeverre de opdracht en doelen nog actueel zijn of nieuwe ontwikkelingen vragen om bijstelling etc. Er wordt ook ingezoomd op de rollen van opdrachtgever en opdrachtnemer, de wijze van implementatie/borging. Uiteindelijk volgt een advies over de toekomstige richting, concrete vervolgstappen en hoe e.a. het beste doorontwikkeld kan worden en op welke plek.

Reflectie op project-, - en programmatisch werken bij DFM

Naast de evaluatie van de programma's zelf (die los van deze reflectie plaatsvinden, de uitkomsten nemen we mee), kijken we naar een aantal kernonderdelen:

- Wat is er nodig voor een projectenorganisatie?
- Hoe programmavriendelijk is DFM als organisatie? (cultuur, structuur, faciliteiten)
- Wat willen we bereiken/realiseren met projectmatig werken en wat zijn de doelen van het programma Duurzaamheid en Dienstverlening? (ambitie, meetbare resultaten, impact)
- Hoe zijn de rollen en verantwoordelijkheden ingericht? Wat is er nodig in het opdrachtgever-, -nemerschap?
- Wat is de relatie tussen projecten- en programma's en visievorming/ beleidsontwikkeling. Hoe krijgt een beleidsdoel z'n plek in een project en programma?

Context

We hebben wel projecten en projectleiders, maar de organisatie daaromheen is beperkt. Het programma Duurzaamheid is nu nog een tijdelijke structuur met een tijdelijk team. Er wordt onderzocht wat er nodig is voor een project en programmavriendelijke organisatie en hoe dit het beste structureel vormgegeven kan worden – of dat nu betekent:

- Het werken met een projectenpool
- Een voortgezette programmastructuur
- Een hybride model (bijv. kern of projectteam met tijdelijke capaciteit voor specifieke projecten).
- Integratie in bestaande afdelingen (bijv. onder RO, met programmatische werkwijzen).

Het programma dienstverlening wordt in 2026 geëvalueerd, ook hier is de vraag of en hoe het programma Dienstverlening wordt gecontinueerd en in welke vorm.

Dit jaar volgt ook een evaluatie van het programma duurzaamheid, dit eiland van reflectie is input en/of loopt parallel hieraan.

Financiën

We werken aan continue verbeteren van onze planning- en controlcyclus, zodat de raad nog beter op strategisch niveau kan sturen. Dit vraagt om een ambtelijk/bestuurlijk projectmatig aanpak. Hierbij oriënteren we op landelijke ontwikkelingen.

Wat hebben we gedaan in 2025?

- In 2025 is de financiële verordening geactualiseerd en door de raad vastgesteld. Deze actualisatie was nodig om de verordening in lijn te houden met actuele wet- en regelgeving, ontwikkelingen in het financieel beheer en inzichten uit de praktijk.
- In 2025 zijn extra middelen vanuit het gemeentefonds toegezegd voor de jaren 2026 en 2027. Hierdoor is het ravijnjaar verschoven van 2026 naar 2028. We hebben de financiële effecten hiervan verwerkt in de financiële meerjarenperspectieven.

Juridische kwaliteitszorg

Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer

Per 1 januari 2026 treedt de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (hierna: Wmebv) in werking. Deze wet regelt dat burgers en bedrijven hun zaken met de overheid digitaal kunnen afhandelen. Zij krijgen het recht om officiële berichten, zoals vergunningaanvragen en bezwaarschriften, elektronisch bij het bestuursorgaan in te dienen. Daarnaast wordt hun rechtspositie in het digitale contact met de overheid versterkt. Communicatie per post blijft mogelijk; op grond van de Algemene wet bestuursrecht behouden burgers en bedrijven de keuze tussen de papieren en de digitale weg.

In 2025 heeft de afdeling Juridische Zaken bijgedragen aan de voorbereidingen op de inwerkingtreding van de Wmebv. Zo is meegedacht over de aanpassing van de bezwarenpagina op de gemeentelijke website en over het webformulier 'bezwaar maken'.

Informatiepositie en signalering binnen de organisatie

Via de commissie bezwaarschriften en het consulentschap wordt structureel inzicht verkregen in juridische vraagstukken die binnen de organisatie spelen. De klachtenprocedure biedt daarnaast informatie over de wijze waarop inwoners de gemeentelijke dienstverlening ervaren. Waar mogelijk wordt ingezet op een informele afhandeling van klachten en het faciliteren van het gesprek tussen de organisatie en de betreffende inwoner.

Trends en ontwikkelingen

- In april 2026 wordt, in samenwerking met de gemeente Heerenveen, een nieuwe Functionaris Gegevensbescherming aangewezen. De FG fungeert als toezichthouder op het gebied van de AVG, de UAVG en de Wpg. In 2026 wordt samen met de nieuwe FG bepaald welke privacy werkzaamheden als eerste door de privacy officers worden opgepakt.
- De Wmebv treedt per 1 januari 2026 in werking. Voor de verplichting om een notificatie te versturen bij het plaatsen van een bericht in een berichtenbox of MijnOmgeving geldt een latere ingangsdatum, namelijk 1 januari 2027. In deze notificatie moeten de aard van het bericht, de rechtsgevolgen en de reactietermijn worden vermeld.
- In 2026 wordt binnen Juridische Zaken beoordeeld of de primaire processen, zoals de afhandeling van Woo-verzoeken, bezwaren en advisering vakafdelingen, doelmatig en rechtmatig verlopen. Bij de beoordeling worden ook werkinstructies opgesteld.

Rechtmatigheid, administratieve organisatie en interne controle

De verantwoordelijkheid voor het rapporteren over de jaarrekening

Niet de accountant, maar het college is verantwoordelijk voor het rapporteren over de rechtmatigheid van de jaarrekening. Dat komt door de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording. Het college van burgemeester en wethouders legt daarmee verantwoording af aan de gemeenteraad.

Rechtmatigheidsverantwoording

Vanaf verslagjaar 2023 is het college verplicht om een rechtmatigheidsverantwoording af te geven bij de jaarrekening. In de rechtmatigheidsverantwoording wordt aangegeven dat de gemeente bij alle (financiële) beheershandelingen en transacties relevante wet- en regelgeving naleeft binnen de door de raad gestelde kaders. De rechtmatigheidsverantwoording valt, als onderdeel van de jaarrekening, onder het getrouwheidsoordeel van de accountant.

Hiervoor wordt een goedkeuringstolerantie gehanteerd. In het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado) zijn minimumeisen voorgeschreven voor de te hanteren goedkeuringstoleranties bij de controle van de jaarrekening. De goedkeuringstolerantie is bepalend voor de oordeelsvorming en de strekking van de controleverklaring. Voor fouten en onzekerheden geldt een verantwoordingsgrens van 2% van de totale lasten van de gemeente, exclusief de toevoegingen aan de reserves.

Op basis van de primaire begroting 2025 (afgerond € 170 miljoen) van onze gemeente betekent dit dat een totaalbedrag aan fouten en onzekerheden van circa € 3,4 miljoen de goedkeurende strekking van de controleverklaring niet zullen aantasten. Op basis van de uiteindelijk in de jaarrekening gerealiseerde lasten (afgerond € 206 miljoen) betekent dit een bedrag van € 4,1 miljoen.

Uit de rechtmatigheidsverantwoording blijkt dat een deel van de verantwoorde baten, lasten en balansmutaties niet rechtmatig tot stand is gekomen. Voor zover deze onrechtmatigheden binnen de daarvoor gestelde grenzen blijven, worden zij als acceptabel beschouwd. Het totaal aan onrechtmatigheden bedraagt € 5,2 miljoen, waarvan € 4,4 miljoen wordt aangemerkt als acceptabel.

Conform de Kadernota rechtmatigheid en op basis van de afspraken met de raad worden de afwijkingen boven de rapportagegrens (€ 100.000) hieronder toegelicht:

Bedragen x € 1.000		
Begrotingscriterium		
1A	Overschrijdingen lasten programma's	3.605
1B	Overschrijdingen investeringsbudgetten (kredieten)	1.263
2	Ongeautoriseerde reservemutaties	-
3	Overschrijding van baten en/of onderschrijding van lasten en baten die niet tijdig tot een begrotingswijziging hebben geleid of te laat aan de raad zijn gemeld	-
Totaal begrotingsonrechtmatigheden		4.868
4	Totaal van de begrotingsonrechtmatigheden (onderdeel 1 + 2) dat past binnen het vooraf vastgestelde beleid	4.432
5	Resterend saldo aan begrotingsonrechtmatigheden	436

Het begrotingscriterium is geanalyseerd op het autorisatieniveau van de raad, zoals deze in de financiële verordening vastgelegd is. Dit betekent dat over- en onderschrijdingen van baten en lasten geanalyseerd dienen te worden voor de productgroep 1.1, programma's 1 tot en met 4, programma 5 per productgroep en algemene dekkingsmiddelen.

Wanneer overschrijdingen onrechtmatig maar acceptabel zijn, bijvoorbeeld wanneer deze gerelateerd zijn aan open einde regelingen, tijdig gemeld zijn aan de raad, of voortvloeien uit bestaand beleid hoeven deze volgens de kadernota rechtmatigheid 2025 niet toegelicht te worden.

Wij zien de volgende overschrijdingen van lasten (€ 3.605.000) op programma's en investeringsbudgetten (€ 1.263.000) die gerapporteerd (groter dan € 100.000) dienen te worden:

- € 970.000 overschrijding op productgroep 1.1. Dit betreft een aanvullende storting in de voorziening wethouderspensioenen. Later in het boekjaar bleek dat voor de berekening een nieuwe systematiek moest worden toegepast. Voor deze berekening was de gemeente afhankelijk van gegevens van derden. Hierdoor kon de begrotingsafwijking niet tijdig worden voorzien en wordt deze onrechtmatigheid als acceptabel aangemerkt.
- € 1,8 miljoen overschrijding op lasten van productgroep 5.2 maatwerkvoorzieningen. Dit betreffen kosten die gerelateerd zijn aan open einde regelingen binnen het sociaal domein. Daarmee is volgens de kadernota rechtmatigheid de onrechtmatigheid acceptabel.
- € 812.000 overschrijding op programma 9 Algemene dekkingsmiddelen. Dit overschrijding heet met name betrekking op een aantal decentrale budgetten.
- € 757.000 overschrijding op kredieten programma 2. Dit betreft de investeringskredieten Havenkwartier Balk en Herinrichting Haulsterweg/Jousterweg Haskerhorne. Voor deze kredieten geldt dat, tegenover de gemelde overschrijding inkomsten verwacht worden die deze overschrijding dekken. De overschrijding is passend binnen de bestaande plannen. Daarmee is volgens de kadernota rechtmatigheid deze onrechtmatigheid acceptabel.
- € 407.000 overschrijding op kredieten programma 2. Dit betreft investeringskredieten vervangingsinvestering wegen 2023, afronden Delfstrahuizen-West en sanering Wumkesstraat Joure. Deze overschrijdingen worden beschouwd als onrechtmatig en gaan mee in het totaalbedrag aan onrechtmatigheid.

Voor onderschrijdingen op lasten en afwijkingen op de baten geldt dat, mits tijdig gemeld, deze niet onrechtmatig zijn. Wij zien in alle programma's onderschrijdingen op eenmalige kredieten. Deze kunnen, wanneer gedurende het jaar uitgegeven is op dit krediet, niet eerder overgeheveld worden naar het volgende jaar. Het overhevelen van kredieten naar een volgend jaar is in lijn met de werkwijze van afgelopen jaren. Het informeren over de onderschrijding bij het verstrekken van de jaarrekening wordt hierdoor gezien als tijdig gemeld en daarmee zijn de onderschrijdingen van lasten en afwijkingen op baten rechtmatig.

Bedragen x € 1.000

Voorwaardencriterium	
Inkoop en aanbesteding	340

In de uitgevoerde interne controles is een aantal fouten (onrechtmatigheden) vastgesteld in het proces van inkoop- en aanbestedingen. De fout bedraagt € 19.245 en is veroorzaakt door een doorlopfout uit 2024. Daarnaast bedraagt het totaal aan onzekerheden € 320.307. Dit betreffen administratieve onzekerheden die zijn geconstateerd door incidentele personele factoren. Deze dossiers zijn geïsoleerd om de impact op de totale populatie te beperken, en voor 2026 zijn gerichte beheersmaatregelen geadviseerd om de centrale dossiervorming en contractoverdracht structureel te borgen.

Afgelopen jaren zijn forse verbeteringsslag doorgevoerd op kwaliteit van Inkoop en aanbesteden. Voorbeelden zijn een vernieuwd inkoopbeleid, het implementeren van een centraal contractbeheersysteem, monitoring middels een live spend-analyse en het voeren van periodieke

gesprekken over inkopen door de gehele organisatie. Deze beheersmaatregelen zorgen voor meer bewustzijn over inkoopwet- en regelgeving in de organisatie, wat uiteindelijk zorgt voor rechtmatige inkopen.

Bedragen x € 1.000

M&O criterium	
Geen bevindingen	0

Bedragen x € 1.000

Totaal van onrechtmatigheden	
Totaal geconstateerde afwijkingen	5.208
Waarvan acceptabele begrotingsonrechtmatigheden zijn	4.432
Waarvan niet-acceptabele begrotingsonrechtmatigheden zijn	776

Informatisering en automatisering

Wat hebben we gedaan in 2025?

- **Meerjarenperspectief op digitalisering**

Werken aan een meerjarenperspectief op digitalisering van diensten, producten en manier van werken. In 2025 is per domein een eerste versie van de (informatievoorziening) IV-routekaart opgesteld en afgestemd met de vakteams. Vanaf het vierde kwartaal is begonnen vakteams binnen de domeinen actief te benaderen om vanuit I&A samen met de ambtelijke organisatie vorm en inhoud te geven aan verandertrajecten en projecten bij de vakafdelingen.

- **Gecontroleerd veranderingen en innovaties ontwerpen, plannen en uitvoeren**

Projectmatig werken is verder geborgd door toepassen van de gemeentelijke projectmethodiek Twijnstra en Gudde op nieuwe digitaliseringsprojecten. In het najaar van 2025 is door I&A gewerkt aan een voorgenomen wijziging waarin een duidelijke scheiding tussen inventarisatie en uitvoering van projecten centraal staan. De uiteindelijke project- en implementatie resultaten zullen hierdoor worden verbeterd.

- **Standaard werkwijze van vraag tot implementatie**

De intake- en besluitvormingsprocessen zijn aangescherpt. We gebruiken één standaard werkproces voor veranderimpuls → projectvoorbereiding → besluit → projectmatige uitvoering. De werkafspraken worden in 2026 verder geformaliseerd zodat deze organisatiebreed uniform worden toegepast.

- **Professionaliseren van interne processen**

Procesbeschrijvingen zijn organisatie breed beschreven en worden continu verbeterd en verrijkt door middel van het toepassen van business analyses op voorgenomen proceswijzigingen of verbetertrajecten uit audits of interne controles.

- **Projectmatige kwaliteitsverbetering zaakgericht werken**

Voor zaakgericht werken ligt een nieuw projectvoorstel klaar waarin de organisatie verder geholpen wordt met het uitvoeren van deze gemeentebrede werkvorm keuze. Er zijn meerdere opleveringen opgenomen zoals: optimalisatie van zaaktypen, verbetering van zaaktermijnen, dashboarding en monitoring en de eerste stappen naar procesharmonisatie.

- **Managementinformatie structureel verbeteren**

Er zijn verschillende initiatieven op het gebied van datagedreven werken, de ontwikkelingen in dit vakgebied volgen elkaar snel op. I&A heeft zich in 2025 gefocust op architectuurkeuzes en inventarisatie van businessbehoefte op het gebied van managementinformatie en dashboarding. Een volledig datagedreven werkwijze staat nog in de kinderschoenen, maar de basis is verder verstevigd.

- **Professionelere procesgestuurde beheerorganisatie**

Beheerprocessen zijn meer procesmatig ingericht, met nadruk op change-, incident- en releasebeheer. Documentatie en verantwoordelijkheden zijn verduidelijkt. De structurele koppeling met architectuur en security is versterkt. Door het toepassen van de standaard werkwijze (punt 3) worden keuzes voor oplossingen in het vervolg gemaakt op basis van architectuurkeuzes gestoeld op de uitgangspunten van de gemeentebrede informatiearchitectuur. Daarnaast is ook de inzicht in processen vergroot door veel te investeren in een processenhuis en actief procesinrichting en -vastlegging door te voeren bij veranderingen.

- **Eigenaarschap vakteams versterken**

De vakteams zijn nadrukkelijker betrokken bij het opstellen van veranderopgaven op het gebied van digitalisering.

- **IV-route kaarten vertalen naar teamplannen**

Bij elk domein is begeleiding geboden bij het vertalen van IV-ambities naar concrete uitvoeringsplannen.

- **Project portfoliomanagement & procesmatige aanpak**

De basis van portfoliomanagement is gelegd. Registratie van projecten en afhankelijkheden is verbeterd. Portfolio-overleggen zijn gestart, al moeten deze nog structureel verder worden ingericht.

- **Integratie zaakgericht én procesgericht werken**

Zaakgericht werken wordt steeds meer gekoppeld aan procesontwerp. Hierdoor ontstaat meer consistentie en transparantie (ook in lijn met de Woo). De eerste procesketens zijn integraal bekeken, bijvoorbeeld binnen dienstverlening en bedrijfsvoering.

- **Lange termijn visie op IV en architectuur**

Een actualisatie van de technische en functionele architectuur is uitgevoerd. De visie op data, integraties en cloudgebruik is aangescherpt. De organisatiebrede IV-visie is een project voor 2026.

- **Ondersteuning werken met data**

Dashboards, datakwaliteitsverbeteringen en trainingen zijn gerealiseerd. Teams hebben beter inzicht in hun processen en prestaties en kunnen op verzoek additionele wensen ingevuld krijgen.

- **Releasebeleid, basis veilig en op orde**

Releasemanagement is geactualiseerd en toegepast bij on-premises en cloudapplicaties en het werkpleklandschap. Updates en beveiligingspatches worden consequent doorgevoerd. Er is gewerkt aan voorspelbare planning én continue monitoring op digitale assets en de huidige staat van beveiliging.

- **Investeren in security**

De securityorganisatie is verstevigd. Bevindingen uit audits 2024 zijn opgepakt. Monitoring en kwetsbaarheidsscans zijn structureel ingericht. De CISO-functie werkt nauw samen met Automatisering om risico's te verlagen en voorbereidingen voor de NIS2 te treffen. Aansluiting bij de decentrale functioneel beheerders is een aandachtspunt, dit is ook benoemd in meerdere audits.

- **Aansluiten bij landelijke/regio-initiatieven**

De gemeente heeft deelgenomen aan aanbestedingstrajecten via VNG en regionale samenwerkingen op o.a. cyberveiligheid en gegevensuitwisseling. Verkenningen rondom Common Ground zijn voortgezet.

Facilitaire dienstverlening

Facilitair draagt zorg voor het huishouden van de gemeente De Fryske Marren. De focus ligt op het ondersteunen van iedere medewerker, het College B&W en de raadsleden, zodat zij beroep kunnen doen op de diensten en middelen die nodig zijn om hun werk tot een goed resultaat te brengen.

Wat hebben we gedaan in 2025?

- De focus in 2025 ligt voornamelijk op de nieuwe huisvesting Herema State 1. Een gedeelte is opgeleverd en door facilitair gereed gemaakt voor in gebruik name
- Woudstate is opgeleverd aan de verhuurder.
- Herema State 5 is opgeleverd en ingericht als vergaderlocatie, met daarbij een aparte ruimte voor het politiesteunpunt en buiten kantoor tijden ruimte om aan te landen voor de toezichthouders.

Inkoop en aanbesteding

Inkoop blijft een belangrijk instrument binnen de organisatie. Met onze inkoop dragen we bij aan maatschappelijke opgaven zoals de energietransitie, circulaire economie, inclusieve werkgelegenheid en een veilige digitale infrastructuur. Door rechtmatig, doelmatig én strategisch in te kopen vergroten we de maatschappelijke waarde van publieke middelen.

Wat hebben we gedaan in 2025?

In 2025 hebben we verdere stappen gezet in de professionalisering van de inkoopfunctie. We verstevigden de basis voor circulair en duurzaam inkopen, versterkten de verbinding met de organisatie en gaven richting aan contract- en leveranciersmanagement. Tegelijkertijd bleef aandacht voor rechtmatigheid, risicobeheersing en de toenemende juridisering van het vakgebied.

- **We hebben circulair en duurzaam inkopen verder verankerd en namen de organisatie hierin mee.**

Samen met cluster Duurzaamheid hebben we circulair inkopen verder geïntegreerd in onze werkwijze. Het convenant Schoon en Emissieloos Bouwen (SEB) is ondertekend en uitgewerkt voor toepassing in relevante aanbestedingen. Ook de inzet van de Milieu Kosten Indicator (MKI) is verkend en voorbereid voor toepassing binnen onze inkoop. Duurzaamheid wordt structureel betrokken bij nieuwe trajecten. Via kennissessies, roadshows en de interne inkoop mienskip hebben we kennisdeling en toepassing in de organisatie gestimuleerd en zo bijgedragen aan de gemeentelijke duurzaamheidsdoelstellingen.

- **We hebben de verbinding met decentrale inkopers versterkt.**

Via de inkoop mienskip delen medewerkers kennis en ervaringen en ondersteunen we teams bij inkopen onder de aanbestedingsdrempel. Door vroegtijdige betrokkenheid en duidelijke formats hebben we de kwaliteit en rechtmatigheid van decentrale inkopen verder versterkt.

- **We hebben richting gegeven aan de ontwikkeling van contract- en leveranciersmanagement.**

We hebben een visie en richting vastgesteld voor contract- en leveranciersmanagement, met aandacht voor rolverdeling, risicogericht werken en professioneel opdrachtgeverschap. Diverse scenario's zijn onderzocht om tot een passende inrichting voor de organisatie te komen. Hiermee is een basis gelegd voor verdere ontwikkeling van contract- en leveranciersmanagement en meer inzicht in contractuitvoering en leveranciersprestaties. In 2026 geven we hieraan verdere invulling.

- **We investeerden in toegankelijke kennis, duidelijke formats en verbetering van processen.**

Door inzet van data-analyse en het verwerken van feedback uit de praktijk zijn processen verder verbeterd en administratieve lasten beperkt. Daarbij bleef aandacht voor rechtmatigheid en zorgvuldige dossiervorming, passend bij de toenemende complexiteit en juridisering van het vakgebied. Daarnaast kreeg veilig inkopen nadrukkelijk aandacht, mede in het licht van ontwikkelingen rondom cyberbeveiliging.

- **We hebben samenwerking met andere gemeenten verkend en waar mogelijk versterkt.**

Dit betreft onder andere kennisdeling, gezamenlijk aanbesteden voor meer slagkracht in de markt, het beperken van administratieve lasten en samenwerking rondom het klachtenmeldpunt voor aanbestedingen.

Paragraaf Wet open overheid

Met de inwerkingtreding van de Wet open overheid (hierna: Woo), die de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) heeft vervangen, is openbaarheid van bestuur het uitgangspunt geworden. Dit betekent dat informatie over het maken, voorbereiden en vastleggen van gemeentelijk beleid in beginsel voor iedereen toegankelijk is. De Woo kent twee onderdelen namelijk: de passieve openbaarmaking en de actieve openbaarmaking.

De passieve openbaarmaking houdt in dat gemeente op basis van een verzoek (het indienen van een Woo-verzoek) informatie openbaar dient te maken. Van 1 januari 2025 tot en met 31 december 2025 zijn er 57 Woo-verzoeken ingediend. In onderstaande tabel is te zien hoe deze zijn behandeld.

Omschrijving	Aantal
Ingetrokken	4
Buiten behandeling	6
Behandeld als informatieverzoek	6
Toegewezen	14
Afgewezen	10
Openstaande verzoeken 31-12-2025	17

De actieve openbaarmaking houdt in dat gemeente uit eigen beweging documenten uit elf informatiecategorieën openbaar dient te maken. De wettelijke verplichting tot het openbaar maken van deze informatiecategorieën zal gefaseerd ingevoerd worden, namelijk in vier tranches. De eerste tranche is op 1 november 2024 ingegaan. De gemeente voldoet bijna aan de eerste tranche, op korte termijn voldoet zij volledig. Er is nog niet bekend wanneer de overige tranches wettelijk verplicht worden. Recentelijk is bekend geworden dat dit niet meer in 2026 zal gaan gebeuren. Toch is het project implementatie Woo in volle gang gezet om de voorbereidingen te treffen, zodat straks alle informatie gepubliceerd kan worden.

Paragraaf Verbonden partijen

Wat willen wij bereiken?

De gemeente werkt met andere partijen samen. Deze paragraaf gaat over samenwerkingen waarbij de gemeente zowel een financieel als een bestuurlijk belang heeft. We noemen dit verbonden partijen. Deze organisaties zijn rechtspersoon. U vindt hier:

- een overzicht van alle verbonden partijen
- en onze visie op de verbonden partijen.

Visie op de verbonden partijen

De publiekrechtelijke samenwerking is geregeld in een wet:

de Wet gemeenschappelijke regeling (Wgr). Op 1 juli 2022 is de Wgr op een aantal punten gewijzigd. Een aantal van deze wijzigingen is op 1 juli direct in werking getreden, maar een ander deel moet binnen twee jaar na inwerkingtreding geïmplementeerd worden in alle gemeenschappelijke regelingen.

De wetswijziging richt zich met name op het versterken van de rollen en verantwoordelijkheden van de raad. De wijzigingen zijn onder te verdelen in drie categorieën:

- De versterking van de positie van gemeenteraden bij besluitvorming in gemeenschappelijke regelingen.
- De introductie van aanvullende controle-instrumenten voor gemeenteraden.
- Het verbeteren van de positie van gemeenteraden met betrekking tot het functioneren van de regeling.

Wij hebben onze visie en richtlijnen vastgelegd in een Nota

We hebben een visie en richtlijnen voor het aangaan van een samenwerkingsverband. Deze zijn vastgelegd in de Nota verbonden partijen 2022. In de nota wordt geen antwoord gegeven op de vraag of wij wel of niet moeten deelnemen aan een verbonden partij. Dit is namelijk maatwerk.

Is deze samenwerking de beste vorm voor ons doel?

Dat is de eerste vraag die we ons moeten stellen. En zo ja:

- A. Welke juridische vorm: publiekrechtelijk of privaatrechtelijk?
- B. Welke algemene uitgangspunten hanteren we?
- C. Wat zijn de voor- en nadelen van deelnemen aan een verbonden partij?
- D. En hoe beëindigen we een samenwerking?

A. Onze houding ten opzichte van de juridische vorm:

- Publiekrechtelijke samenwerking: ja, mits

We hebben, mede op basis van de Gemeentewet, een positieve grondhouding als aan een aantal voorwaarden op het terrein van aansturing, beheer en verantwoording is voldaan. Afhankelijk van de aard van samenwerking kan wel of geen rechtspersoon worden gecreëerd.

- Privaatrechtelijke samenwerking: nee, tenzij

Dit is een vorm waaraan we niet deelnemen, tenzij er bijzondere redenen zijn om hierop een uitzondering te maken. Belangrijkste reden om terughoudend te zijn, is de vermenging van functies, die zowel in persoon als qua belang optreden. Er is vaak sprake van vermenging van publieke en particuliere belangen. Daarnaast zijn de mogelijkheden van borging van publieke belangen en democratische controle beperkter dan bij publiekrechtelijke samenwerking.

B. Deelnemen in afzonderlijke rechtspersonen: dit zijn onze uitgangspunten

- Het participeren in een verbonden partij is alleen toegestaan als daarmee een publiek belang wordt gediend.
- Participatie in een privaatrechtelijke rechtsvorm vindt uitsluitend plaats als onderzocht en gemotiveerd is waarom uitvoering van beleidsvoornemens niet in een publieke rechtsvorm kan plaatsvinden.
- De gemeenteraad bepaalt van geval tot geval tot welk bedrag het financiële belang in een privaatrechtelijke rechtsvorm strekt.
- Jaarlijks wordt in deze paragraaf verbonden partijen, behorende bij de jaarstukken en de begroting, aangegeven welke algemene-, voor de gemeente, relevante ontwikkelingen bij de verbonden partijen hebben plaatsgevonden of naar verwachting zullen gaan plaatsvinden.

Twee manieren waarop de gemeente een belang heeft in een verbonden partij

- Een bestuurlijk belang bestaat uit zeggenschap

Het kan gaan om zeggenschap in de vorm van vertegenwoordiging in het bestuur van de verbonden partij of in de vorm van stemrecht. Wanneer de gemeente als partij alleen een benoemingsrecht of voordrachtsrecht heeft, is er formeel gezien geen sprake van een verbonden partij.

- Een financieel belang: het bedrag is niet verhaalbaar

Een financieel belang is een aan de verbonden partij beschikbaar gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is als de verbonden partij failliet gaat c.q. het bedrag waarvoor de gemeente aansprakelijk gesteld kan worden wanneer de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Bij leningen en garantstellingen is er dus geen sprake van een verbonden partij, omdat de gemeente haar juridische verhaalsmogelijkheden behoudt als de partij failliet gaat. Ook bij exploitatiesubsidies is er geen sprake van een verbonden partij omdat het hier gaat om overdrachten.

Overzicht verbonden partijen

Fumo

Naam		
Vestigingsplaats	Grou	
Publiek belang	De FUMO (Fryske Ûtfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing) is de regionale uitvoeringsdienst van Fryslân. De FUMO is een gemeenschappelijke regeling van de Friese gemeenten, provincie Fryslân en Wetterskip Fryslân. De FUMO voert voor de deelnemende organisaties taken uit op het gebied van het omgevingsbesluit. Het gaat daarbij minimaal om de basistaken, zoals vastgelegd in het Besluit omgevingsrecht (VTH-milieutaken). Daarnaast kan de FUMO voor individuele deelnemers aanvullende taken uitvoeren. Voor onze gemeente voert de FUMO aanvullende taken uit op het gebied van geluid, bodem, externe veiligheid en BOA-toezicht.	
Bestuurlijk belang	Iedere deelnemer in de FUMO is bestuurlijk vertegenwoordigd in het Algemeen bestuur van de FUMO.	
Bijdrage gemeente	Begroot 2025: € 1.303.082	Werkelijk 2025:
Eigen vermogen	1 januari: € 1.200.000	31 december
Vreemd vermogen	1 januari: 3.200.000	31 december
Resultaat		
Opmerking	Op het moment van het samenstellen van de paragraaf hebben wij nog geen (concept) jaarstukken 2025 ontvangen	

Sturen, beheersen en verantwoorden

Het bestuur bestaat uit een algemeen bestuur en een dagelijks bestuur.

Het Algemeen Bestuur (AB) bestaat uit 21 leden:

Een wethouder uit elke gemeente, twee gedeputeerden van de provincie en een lid van het dagelijks bestuur van Wetterskip Fryslân. Het AB stelt de begroting, de bijdrage van de deelnemers en de jaarstukken vast.

Het Dagelijks Bestuur (DB) bestaat uit 5 leden van het AB.

Het DB bereidt de besluitvorming voor en draagt zorg voor de uitvoering van de besluiten. Daarnaast is het DB verantwoordelijk voor het personeel en de organisatie van de FUMO.

Risico's

We lopen beleid en financiële risico's.

Wij bepalen de uitvoering namelijk niet zelfstandig. De taken die de FUMO uitvoert, worden afgestemd met de overige deelnemers aan de FUMO. Dit geldt met name voor de basistaken omdat die taken verplicht door de FUMO uitgevoerd moeten worden. Voor de plustaken en de incidentele taken kan het risico worden afgewogen tegen uitvoering anders dan de FUMO.

Hus en Hiem

Naam		
Vestigingsplaats	Leeuwarden	
Publiek belang	Hûs en hiem behartigt de gemeenschappelijke belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van bouwkunst, monumentenzorg, stedenbouw en landschappelijke schoonheid in de provincie Fryslân.	
Bestuurlijk belang	Van elke gemeente heeft een collegelid zitting in het algemeen bestuur.	
Bijdrage gemeente	Begroot 2025: € 0, maakt onderdeel uit van diensten derden budget Wabo. Doorberekening bijdrage in de vorm van leges.	Werkelijk 2025: € 0, maakt onderdeel uit van diensten derden budget Wabo. Doorberekening bijdrage in de vorm van leges.
Eigen vermogen	1 januari: € 383.000	31 december: € 491.000
Vreemd vermogen	1 januari: € 425.000	31 december: € 412.000
Resultaat		2025: € 119.000
Opmerking	Bovengenoemde cijfers zijn gebaseerd op de jaarstukken 2025	

Sturen, beheersen en verantwoorden

De gemeenschappelijke regeling bestaat uit een Algemeen Bestuur en een Dagelijks Bestuur.

Algemeen Bestuur (AB): alle deelnemende gemeenten

In het AB zijn alle deelnemende gemeenten vertegenwoordigd door een collegelid.

Het Dagelijks Bestuur (DB) bestaat uit de voorzitter en 4 leden uit het AB.

Het DB bereidt de vergaderingen van het AB voor en zorgt voor de uitvoering van de besluiten.

Risico's

De kans op bestuurlijke en financiële risico's kan zich voordoen, maar heeft tot op heden niet geleid tot problemen. Van elke gemeente heeft een collegelid zitting in het algemeen bestuur. Met de komst van de Omgevingswet gaan we over op een adviescommissie Ruimtelijke OmgevingsKwaliteit.

Ontwikkelingsmaatschappij Bedrijvenparken A7 Heerenveen-Joure

Naam		
Vestigingsplaats	Heerenveen	
Publiek belang	De Ontwikkelingsmaatschappij Bedrijvenparken A7 Heerenveen-Joure (IBF) stimuleert de ontwikkeling van en verzorgt een optimale afstemming op het in het werkingsgebied gelegen bedrijventerrein, overeenkomstig de op 24 juli 2024 afgesloten regeling.	
Bestuurlijk belang	Het bestuur wordt gevormd door 4 collegeleden van De Fryske Marren en 4 collegeleden van Heerenveen	
Bijdrage gemeente	Begroot 2025: € 0	Werkelijk 2025: € 0
Eigen vermogen	1 januari: € 1.644.288	31 december: € 1.545.000
Vreemd vermogen	1 januari: € 124.000	31 december: € 89.000
Resultaat		2025: € 13.000
Opmerking	Bovengenoemde cijfers zijn gebaseerd op de jaarstukken 2025	

Sturen, beheersen en verantwoorden

Samen met de gemeente Heerenveen vormen wij deze gemeenschappelijke regeling. Het bestuur bestaat uit een algemeen bestuur en een dagelijks bestuur.

Algemeen Bestuur (AB): 4 leden van beide colleges

Het AB bestaat uit 4 leden van zowel het college van de gemeente Heerenveen als de gemeente De Fryske Marren, waaronder in ieder geval de burgemeester. Het AB stelt de begroting en de jaarrekening vast.

Dagelijks Bestuur (DB): 4 leden van beide colleges

Het DB bestaat uit 2 collegeleden van de gemeente De Fryske Marren en 2 van de gemeente Heerenveen. Het DB bereidt de vergadering van het AB voor en zorgt voor de uitvoering van de besluiten.

Risico's

Aan het opstellen, vaststellen en actualiseren van grondexploitaties zijn voorwaarden verbonden. Dit is geregeld in het BBV en nader uitgewerkt in begroting en jaarstukken. De exploitatie overschrijdt dan wel niet meer de 10-jaars termijn, deze beheersmaatregelen worden nog toegepast:

- Voor het onderhanden werk wordt jaarlijks een nieuwe kostprijsberekening of een actualisatie van de exploitatieverwachtingen gemaakt. Bij een actualisatie wordt onderzoek gedaan in hoeverre de veronderstellingen en ramingen in overeenstemming met de door het bestuur vastgestelde kostprijsberekening nog van toepassing zijn.
- Er wordt jaarlijks een risico-/Monte Carlo analyse uitgevoerd om de meest waarschijnlijke risico's financieel op te kunnen vangen.
- De resultaten van deze grondexploitatie worden nauwkeurig en frequent gemonitord door middel van een 'monitor grondbedrijf'.

De Marrekrite

Naam		
Vestigingsplaats	Uitwellingerga	
Publiek belang	De Marrekrite behartigt de gemeenschappelijke belangen van de deelnemers op het gebied van een evenwichtige- en gecoördineerde ontwikkeling van de watersport en van andere vormen van recreatie op en aan het water in Fryslân, dat met inachtneming van de belangen van natuur en landschap.	
Bestuurlijk belang	Van elke gemeente heeft een collegelid zitting in het algemeen bestuur.	
Bijdrage gemeente	Begroot 2025: € 216.028	Werkelijk 2025:
Eigen vermogen	1 januari: € 4.256.000	31 december:
Vreemd vermogen	1 januari: € 6.861.000	31 december:
Resultaat		
Opmerking	Op het moment van het samenstellen van de paragraaf hebben wij nog geen (concept) jaarstukken 2025 ontvangen	

Sturen, beheersen en verantwoorden

De gemeenschappelijke regeling Marrekrite bestaat uit de Provincie Fryslân en de 13 deelnemende gemeenten. Het bestuur bestaat uit een algemeen bestuur en een dagelijks bestuur.

Algemeen Bestuur (AB): van ieder lid een vertegenwoordiger

Ieder lid is met één wethouder/burgemeester vertegenwoordigd in het AB. Het AB stelt de begroting, de jaarrekening en het jaarverslag vast.

Dagelijks Bestuur (DB): 6 leden

Het DB bestaat uit de voorzitter en 5 andere leden uit het AB. Het DB bereidt de besluitvorming van het AB voor en draagt zorg voor de uitvoering van de besluiten.

Risico's

Er kunnen zich bestuurlijke en financiële risico's voordoen. Zoals bijvoorbeeld door de inflatie waardoor loonkosten, materiaalkosten en kosten voor dienstverlening stijgen.

Ten aanzien van het programma baggeren zorgen de complexe regelgeving, ingewikkelde kwesties rondom baggerwerkzaamheden en afhankelijkheid van de andere waterbeheerders voor onzekerheid over de baggeropgave en de benodigde financiële middelen.

Veiligheidsregio Fryslân

Naam		
Vestigingsplaats	Leeuwarden	
Publiek belang	De VRF behartigt de belangen van de gemeenten in Fryslân op het gebied van: - Publieke gezondheidszorg - brandweezorg - geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen - rampen- en crisisbeheersing In het kader van de hiervoor genoemde taakvelden bevordert de VRF de multidisciplinaire samenwerking en coördinatie in de uitvoering van rampenbestrijding en crisisbeheersing. Daarnaast richt de VRF zich op het in stand houden en beheren van de gemeenschappelijke meldkamer in Drachten.	
Bestuurlijk belang	Van elke gemeente heeft de burgemeester zitting in het algemeen bestuur	
Bijdrage gemeente	Begroot 2025: € 7.099.039	Werkelijk 2025: € 7.104.458
Eigen vermogen	1 januari: € 10.661.592	31 december: € 12.125.246
Vreemd vermogen	1 januari: € 87.343.698	31 december: € 83.064.695
Resultaat		2025: €3.483.465
Opmerking	Bovengenoemde cijfers zijn gebaseerd op de (concept) jaarstukken 2025	

Sturen, beheersen en verantwoorden

De Veiligheidsregio Fryslân werkt in opdracht van de Friese gemeenten en wordt bestuurd door de Friese burgemeesters en wethouders gezondheid.

Algemeen Bestuur (AB): alle Friese burgemeesters

In het AB hebben alle Friese burgemeesters zitting en worden de besluiten genomen over de algemene en financiële kaders.

Dagelijks bestuur (DB): 5 leden

Het DB bestaat uit de voorzitter van het AB, 2 leden van de Agendacommissie Veiligheid en 2 leden van de Agendacommissie Gezondheid. Het DB bereidt de vergaderingen van het AB voor.

Bestuurscommissie Veiligheid

Hierin hebben de burgemeesters van de Friese gemeenten zitting. De commissie beslist over alle inhoudelijke zaken op het gebied van veiligheid.

Bestuurscommissie Gezondheid

Hierin hebben de wethouders gezondheid van de Friese gemeenten zitting. De commissie beslist over alle inhoudelijke zaken op het gebied van gezondheid.

Risico's

- We lopen een beleidsrisico.

Wij bepalen de uitvoering namelijk niet zelfstandig. De taken die de Veiligheidsregio uitvoert worden afgestemd met de overige deelnemers aan de Veiligheidsregio.

- Risico op hogere kosten en onvoldoende capaciteit voor de uitvoering van taken door krapte op de arbeidsmarkt

De GGD heeft een belangrijke rol in de publieke gezondheid. Variërend van toezicht houden en het leveren van lokale projectleiders, tot advisering op beleid en het specialistische vakgebied van forensische geneeskunde. Het aantrekken en behouden van vaste formatie voor de GGD is een aandachtspunt om haar taken structureel uit te voeren. Door de vergrijzing hebben we te maken met krapte op de arbeidsmarkt. Bij onvoldoende bezetting is personeel tijdelijk inhuren een noodzakelijk maar kostbaar alternatief.

Werkvoorzieningschap Fryslân-West

Naam		
Vestigingsplaats	Sneek	
Publiek belang	Fryslân-West richt zich op de bedrijfsmatig verantwoorde uitvoering van taken voor de deelnemende gemeenten op het terrein van de gesubsidieerde arbeid en het adviseren van de gemeenten over gesubsidieerde arbeid.	
Bestuurlijk belang	Van elke gemeente heeft een collegelid zitting in het algemeen bestuur.	
Bijdrage gemeente	Begroet 2025: Gemeentelijke bijdrage: € 111.528 Rijksbijdrage: € 3.325.132	Werkelijk 2025: Gemeentelijke bijdrage: € Rijksbijdrage: €
Eigen vermogen	1 januari € 10.811.000	31 december: €
Vreemd vermogen	1 januari € 1.327.000	31 december: €
Resultaat		
Opmerking	Op het moment van het samenstellen van de paragraaf hebben wij nog geen (concept) jaarstukken 2025 ontvangen	

Sturen, beheersen en verantwoorden

De gemeenschappelijke regeling Fryslân-West bestaat uit de gemeenten Harlingen, Súdwest-Fryslân, Waadhoeke en De Fryske Marren. Er is sprake van een Algemeen bestuur en een Dagelijks Bestuur.

Algemeen Bestuur

In het Algemeen Bestuur (AB) hebben per gemeente 2 leden zitting.

Dagelijks Bestuur

Het Dagelijks Bestuur (DB) bestaat uit de voorzitter en 3 overige leden van het AB.

Risico's

Economische en sociale ontwikkelingen kunnen van invloed zijn op het resultaat van Empatec en de Gemeenschappelijke Regeling (GR). Daarom:

- houden wij de ontwikkelingen in de Rijkscirculaires bij;
- en monitoren wij de verdere uitwerking van het regeerakkoord en de berichtgeving Cedris (brancheorganisatie sociaal ontwikkel bedrijven).

Centrumregeling samenwerking sociaal domein Friese gemeenten

Naam		
Vestigingsplaats	Leeuwarden	
Publiek belang	De Centrumregeling Samenwerking Sociaal Domein Friese gemeenten is belast met de beleidsvoorbereiding voor de uitvoering van de wettelijke taken op het terrein van jeugdzorg, maatschappelijke ondersteuning en participatie. . Daarnaast verzorgt deze organisatie de inkoop voor uitvoering van deze taken, waardoor alles doelmatig en kwalitatief hoogwaardig met de gezamenlijke Friese gemeenten wordt georganiseerd.	
Bestuurlijk belang	Van elke gemeente heeft een collegelid zitting in het portefeuillehouders-overleg.	
Bijdrage gemeente	Begroet 2025: € 493.464	
Eigen vermogen	1 januari: n.v.t.	31 december: n.v.t.
Vreemd vermogen	1 januari: n.v.t.	31 december: n.v.t.
Resultaat		2025:
Opmerking	In tegenstelling tot reguliere gemeenschappelijke regelingen, zoals de Veiligheidsregio, Hûs & Hiem, FUMO etc., heeft SDF geen aparte begroting. De begroting en jaarstukken van SDF maken onderdeel uit van de reguliere begroting en jaarstukken van de gemeente Leeuwarden. Zulks is ook in de centrumregeling zo geregeld. Op het moment van samenstellen van de paragraaf is er nog geen begroting van de gemeente Leeuwarden ontvangen.	

Sturen, beheersen en verantwoorden

Het Sociaal domein Fryslân is een centrumregeling. De gemeente Leeuwarden is aangewezen als centrumgemeente. In de huidige regeling is gekozen om besluitvorming op onderwerp te organiseren.

- Besluiten over algemene en financiële onderwerpen

Deze worden genomen door de wethouders van de 18 gemeenten die verantwoordelijk zijn voor gemeentelijk portefeuille financiën.

- Besluiten over de inhoudelijke onderwerpen rond de WMO en jeugdhulp

Deze worden genomen door de portefeuillehouders wmo en Jeugdhulp nemen de die belegd zijn bij de centrumregeling. Aan de betrokken portefeuillehouders wordt ook de financiële en inhoudelijke verantwoording afgelegd.

Risico's

Er wordt gewerkt op basis van begroting die meegenomen wordt in het gemeentelijke begrotingsproces. Een gemeenschappelijke regeling werkt op basis van consensus. Dat betekent dat niet in alle gevallen het eigen gemeentelijke belang voorop staat maar het gezamenlijk belang en dus de eigen gemeentelijke beleidsdoelstellingen niet in alle gevallen volledig gerealiseerd kunnen worden.

Afvalsturing Fryslan NV

Naam		
Vestigingsplaats	Leeuwarden	
Publiek belang	Het op een efficiënte en milieu hygiënische wijze verzamelen, afvoeren, verwerken en bewerken van huishoudelijk afval, bouw- en sloopafval, bedrijfsafval, het reinigen van openbare ruimtes en het recyclen van afval tot grondstoffen voor diverse productieprocessen.	
Bestuurlijk belang	Stemrecht naar rato van aandelenbezit. Aandelenpakket : € 98.017 (216 aandelen à € 453,78 nominaal)	
Bijdrage gemeente	In de vorm van tarieven voor afvalinzameling	
Eigen vermogen	1 januari: 84 miljoen	31 december: 84 Miljoen
Vreemd vermogen	1 januari: 127 miljoen	31 december: 132 Miljoen
Resultaat		2025: 2,53 miljoen
Opmerking	Bovengenoemde cijfers zijn gebaseerd op de jaarstukken 2025	

Sturen, beheersen en verantwoorden

Het college van burgemeester en wethouders wordt in de Algemene vergadering van Aandeelhouders vertegenwoordigd door de portefeuillehouder financiën. De begroting en jaarverslagen worden vastgesteld in de aandeelhoudersvergadering.

Risico's

- fluctuaties in bedrijfsresultaten
- verbrandingstoelagen en CO2-heffing voor afval

NV Bank Nederlandse Gemeenten

Naam		
Vestigingsplaats	Den Haag	
Publiek belang	De BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. Met gespecialiseerde dienstverlening draagt BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.	
Bestuurlijk belang	Stemrecht naar rato van aandelenbezit.	
Bijdrage gemeente	Aandelenpakket van 108.436 x € 2.50 = € 271.090	
Eigen vermogen	1 januari 31 december	wordt niet verstrekt wordt niet verstrekt
Vreemd vermogen	1 januari 31 december	wordt niet verstrekt wordt niet verstrekt
Resultaat		172 miljoen
Opmerking	BNG Bank emitteert leningen, die beursgenoteerd zijn. Om die reden is BNG Bank gehouden aan de regels die de Autoriteit Financiële Markten stelt aan het verstrekken van mogelijk koersgevoelige informatie. Het verstrekken van cijfers en verwachtingen over eigen vermogen en netto resultaat valt daar uitdrukkelijk onder. BNG Bank gaat pas tot publicatie van de gerealiseerde resultaten over na behandeling van de door de externe accountant goedgekeurde jaarrekening en het voorstel tot winstuitkering door de Raad van Commissarissen. Gegeven de complexiteit van de boekhoudkundige regelgeving die voor het bankwezen geldt en de omvang van de balans van BNG Bank, kunnen de gegevens over een jaar pas in maart na afloop van dat jaar beschikbaar worden gesteld.	

BV Sportbedrijf De Fryske Marren

Naam		
Vestigingsplaats	Joure	
Publiek belang	Het exploiteren van sport-, recreatie- en welzijnsaccomodaties binnen gemeente De Fryske Marren.	
Bestuurlijk belang	Portefeuillehouder financiën heeft zitting in de AVA.	
Bijdrage gemeente	Begroot 2025: € 1.444.689	Werkelijk 2025:
Eigen vermogen	1 januari: € 279.000	31 december: € 417.000
Vreemd vermogen	1 januari: € 873.000	31 december: € 830.000
Resultaat		2025: € 138.000
Opmerking	Bovengenoemde cijfers zijn gebaseerd op de jaarstukken 2025	

Sturen, beheersen en verantwoorden

Gemeente De Fryske Marren is enig aandeelhouder van deze BV. De portefeuillehouder financiën heeft zitting in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AvA). De AvA is bevoegd om op de aandeelhoudersvergaderingen besluiten te nemen.

Daarnaast is er een werkgroep Sportbedrijf die is samengesteld uit ambtenaren vanuit de verschillende teams, de directeur sociaal domein en de directeur en adjunct-directeur van het Sportbedrijf. De werkgroep bespreekt periodiek de zaken die te maken hebben met de relatie huurder/verhuurder, de relatie opdrachtnemer/opdrachtgever en de bij de planning- en controlcyclus behorende documenten.

Risico's

Het Sportbedrijf is voor het grootste deel van haar inkomsten afhankelijk van de bezoekers. Minder bezoekers betekent minder inkomsten. Onverwachte ontwikkelingen kunnen een risico vormen voor de exploitatie. De mogelijk financiële effecten voor de gemeente zijn verwerkt in de paragraaf weerstandvermogen en risicobeheersing. Een nadelig exploitatieresultaat kan gevolgen hebben voor onze gemeente. Deze is meegenomen in de paragraaf weerstandvermogen en risicobeheersing.

Coöperatie Openbare Verlichting & energie Fryslân U.A.

Naam		
Vestigingsplaats	Leeuwarden	
Publiek belang	OVEF is een samenwerkingsverband op het gebied van beheer en onderhoud van openbare verlichting en van gezamenlijke inkoop duurzame energie. De leden zijn 17 Friese gemeenten, It Wetterskip en de provincie Fryslân. Daarnaast nemen een aantal maatschappelijk organisaties diensten af van OVEF.	
Bestuurlijk belang	Stemrecht binnen de ALV	
Bijdrage gemeente	Begroet 2025: € 0	
Eigen vermogen	1 januari: € 704.627	31 december:
Vreemd vermogen	1 januari: € 6.992.940	31 december:
Resultaat		
Opmerking	Op het moment van het samenstellen van de paragraaf hebben wij nog geen (concept) jaarstukken 2025 ontvangen	

Sturen, beheersen en verantwoorden

In de algemene ledenvergadering is ieder lid vertegenwoordigd. Stemrecht naar rato van afgenomen dienst, maximaal drie stemmen bij afname van zowel openbare verlichting, laadinfra als energie.

Risico's

- We lopen een beleidsrisico. Wij bepalen de uitvoering namelijk niet zelfstandig. De taken die de OVEF uitvoert worden afgestemd in de ALV.
- Afname risico. OVEF is onze energieleverancier, wanneer hier wat mee gebeurt, moeten we opzoek naar een andere energieleverancier.
- De organisatieomvang van OVEF is in vergelijking met relevante marktpartijen klein. Dat maakt afhankelijkheid van individuele personen groter.

Paragraaf Grondbeleid

Gemeente De Fryske Marren heeft, afgezien van haar ruime areaal openbare ruimte, ook grondposities op een aantal locaties. Met deze grondposities streeft de gemeente twee doelen na: het mogelijk maken van ontwikkelingen én financieel gezonde exploitaties. Voor zover gronden in eigendom zijn van derden faciliteren we gewenste ontwikkelingen. De kaders voor gebiedsontwikkeling zijn vastgelegd in de nota Grondbeleid.

De gemeente exploiteert zelf gronden voor woningbouw en bedrijvenvestiging. Daarnaast faciliteert de gemeente derden om ontwikkelingen mogelijk te maken. De Nota Grondbeleid voorziet in de beleidsregels en uitgangspunten voor het grondbeleid van de gemeente. In 2024 is door de gemeenteraad een nieuwe nota grondbeleid vastgesteld voor de periode 2024-2028. De gemeente kiest hierin voor sturend grondbeleid met een voorkeur voor actief grondbeleid. De vraag naar sturend grondbeleid komt voort uit de behoefte om verantwoord en gecontroleerd te kunnen sturen op de ruimtelijke en maatschappelijke ambities en doelstellingen.

Wat hebben we gedaan?

We hebben 3 nieuwe plannen in exploitatie genomen.

Door de gemeenteraad zijn van 3 uitbreidingsplannen de grondexploitaties vastgesteld en de kredieten voor de realisatie beschikbaar gesteld. Dit zijn de woningbouwplannen Tjerkgaast, Ouwsterhaule en de 2e fase van Rottum, Nij Sân Rotten. Na het bouwrijp maken van deze plannen volgen naar verwachting in 2026 de eerste verkopen. Eind 2025 zijn vier plannen, waarvan de exploitatie is afgerond, definitief afgesloten. Na het afsluiten van deze vier grondexploitaties zijn er per 1-1-2026 16 plannen in exploitatie.

Bouwrijp maken van plannen.

Nadat er in 2024 vijf nieuwe plannen zijn opgestart, stond 2025 in het teken van het bouwrijp maken ervan. Gedurende deze werkzaamheden zijn ook verkoopprocedures opgestart. In 2025 zijn er 3 kavelverlotingen gehouden: van Balk Boslust zuidwest, Tramdijk Oost en Wyldehoarne 4 fase 1. Deze verlotingen zijn succesvol verlopen waarbij alle beschikbare kavels door potentiële kopers zijn gereserveerd. Inmiddels is ook al een aantal van deze kavels notarieel overgedragen. De rest volgt naar verwachting in 2026. In 2026 organiseren we ook weer een aantal verlotingen.

In 2025 is voor € 1,5 miljoen aan bouwgrond verkocht .

De verkoop van bouwgrond in 2025 is vooral toe te schrijven aan de woningbouwplannen. Er werden 38 kavels verkocht. Op de bedrijventerreinen is met circa 5.000 m² globaal volgens verwachting verkocht. Zoals hierboven aangegeven is in 2025 volop gewerkt aan het bouwrijp maken van verschillende woningbouwplannen. Hiermee voorzien we in nieuwe bouwgrond. De uitgifte van kavels krijgt in 2026 een vervolg met de geplande uitgifte van woningbouwkavels in onder andere Broek-zuid, Wyldehoarne 4 en verschillende kleinere kernen.

In 2025 is de tussentijdse winstneming € 37.000.

Conform voorschriften worden de tussentijdse winstnemingen uitgevoerd volgens de P.O.C. (percentage of completion) -methode. Hierbij wordt het percentage aan gerealiseerde inkomsten vermenigvuldigd met het percentage aan gerealiseerde kosten. De uitkomst hiervan wordt van het totaal aan te verwachten winst genomen. Dit onder aftrek van eventueel eerder genomen winst.

Met welke ontwikkelingen hadden we te maken?

De kostenramingen actualiseren wij jaarlijks

Grondexploitaties zijn meerjarige projecten waarbij bij aanvang een gedetailleerde raming van de civieltechnische kosten wordt gemaakt. Bij de jaarrekening worden de ramingen vervolgens

geactualiseerd. Hierbij indexeren wij de eenheidsprijzen en waar nodig toetsen wij de eenheidsprijzen aan 'GWWkosten'. Dit is een onafhankelijke database voor de Grond- Weg- en Waterbouw. Voor zover er werken zijn aanbesteed gebruiken we de uitkomsten daarvan voor de kostenramingen.

We houden rekening met de problematiek rond stikstof en elektriciteitsaansluitingen

-Voor wat betreft de stikstofproblematiek laten wij in het planologieproces altijd berekeningen uitvoeren volgens de nieuwste versie van de Aerius Calculator. In het verleden heeft dit in onze gemeente geen belemmeringen opgeleverd voor zowel de aanleg- als de gebruiksfase van de grondexploitaties. Dit is ook voor de 3 plannen die in 2025 zijn vastgesteld het geval.

-Door knelpunten in het elektriciteitsnet zijn de termijnen voor nieuwe elektriciteitsaansluitingen tegenwoordig erg lang. Wij verwachten echter dat we, gezien de plannings van Liander, voor de huidige in exploitatie zijnde plannen de kopers van bouwkvavels tijdig van een aansluiting kunnen laten voorzien.

Boekwaarden/prognose

Gronden niet in exploitatie

Door een drietal verwervingen enerzijds en in het in exploitatie nemen van gronden anderzijds is per saldo de boekwaarde van de voorraad "gronden niet in exploitatie" in het afgelopen boekjaar toegenomen met ruim € 250.000 en heeft per ultimo boekjaar een waarde van afgerond € 4,4 miljoen. De boekwaarden van deze gronden gaat de marktwaarde niet te boven waardoor er geen voorziening hoeft te worden getroffen met betrekking tot deze gronden.

Gronden in exploitatie

De boekwaarde van het onderhanden werk (voorraad bouwgrond in exploitatie) is in het boekjaar 2025 toegenomen met afgerond € 7,6 miljoen en bedraagt ultimo 2025 € 14,6 miljoen met een oppervlakte van ruim 236.000 m² netto nog te verkopen bouwterrein. De toename van de boekwaarde is vooral veroorzaakt door het bouwrijp maken van diverse plannen. Als gevolg van te verwachten grondverkoop voorzien we in 2026 een daling van de boekwaarde.

Twee exploitaties (van de zestien) laten een negatief verwacht exploitatiesaldo zien. Conform het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) treffen we een voorziening ter grootte van het geraamde tekort. Als gevolg van de hercalculaties, maar vooral door het afsluiten van het verliesgevende bedrijventerrein De Ekers is in 2025 een bedrag van afgerond € 1.239.000 vrijgevallen. De nieuwe stand van de voorziening per 31-12-2025 is hiermee € 1.653.000.

Op grond van de hercalculaties per 31-12-2025 wordt het exploitatiesaldo bij afwikkeling van de verschillende plannen (inclusief de verliesgevende) per saldo geraamd op ruim € 16,5 miljoen positief. Vorig jaar werd een resultaat verwacht van € 14,7 miljoen positief. De toename is vooral veroorzaakt door het in exploitatie nemen van 3 nieuwe plannen.

Resultaat

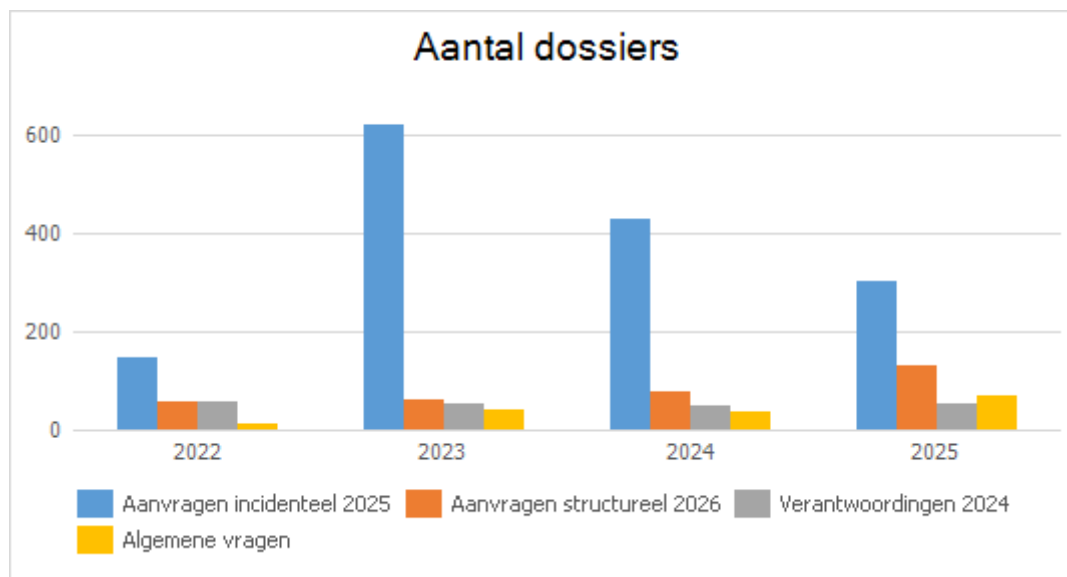
De grondexploitatie sluit in 2025 met een positief resultaat van € 1.202.133.

In de begroting werd een positief resultaat van € 799.980 verwacht. In het jaar 2024 was het financieel resultaat € 2.148.664 positief.

Paragraaf Subsidies

Met subsidies kan de gemeente activiteiten stimuleren die bijdragen aan gemeentelijke doelstellingen en ambities. De raad legt jaarlijks in de programmabegroting vast welke doelen men wil bereiken. Subsidie wordt op verschillende beleidsdoelen verstrekt: van sociaal domein, leefbaarheid en onderwijs tot ruimtelijke ordening en veiligheid, toezicht en handhaving.

Wat hebben we bereikt?

	2022	2023	2024	2025
Aanvragen incidenteel 2025	148	625	432	303
Aanvragen structureel 2026	60	62	80	131
Verantwoordingen 2024	60	57	50	55
Algemene vragen	16	41	39	73
	284	785	601	562

De verlaging in aanvragen incidenteel komt voornamelijk door de afname van aanvragen in de subsidieregeling Witgoedruil. De stijging in aanvragen structureel komt voornamelijk door uitvoering van de Subsidieregeling Activiteiten Dorps- en Buurthuizen en de stijging in de algemene vragen komen voornamelijk door vragen m.b.t. tot het aanvraagformulier en nieuwe of aankomende subsidie regelingen.

Wat hebben we gedaan?

In 2025 zijn er nieuwe subsidieregelingen gemaakt of er zijn subsidieregelingen aangepast.

Subsidieregeling 80 jaar bevrijding De Fryske Marren 2025

Vanaf 1 november 2024 was het voor inwoners en verenigingen van gemeente De Fryske Marren mogelijk om subsidie aan te vragen voor evenementen rondom 80 jaar bevrijding. De aanvraagperiode liep tot 1 maart 2025. Subsidie werd uitsluitend verstrekt voor evenementen, met een tijdelijk en eenmalig karakter, die in het kader van 80 jaar bevrijding werden georganiseerd.

Subsidieregeling witgoed is aangepast

De subsidieregeling is bedoeld voor inwoners van gemeente De Fryske Marren die te maken hebben met energiearmoede en is gestart op 1 februari 2023. De subsidie is bedoeld voor de vervanging van witgoed

voor een nieuw, energiezuinig apparaat. Per 1 oktober 2025 is de regeling aangepast en deze zal naar verwachting doorlopen tot en met 30 september 2027. De uitvoering van de witgoed regeling ligt bij team duurzaamheid.

Subsidieregeling Activiteiten Dorps- en Buurthuizen

Sinds januari 2025 verzorgen wij de uitvoering van de Subsidieregeling Activiteiten Dorps- en Buurthuizen. Deze regeling is bedoeld voor stichtingen en verenigingen van plaatselijk belang die verantwoordelijk zijn voor de organisatie van activiteiten, de gebruikersexploitatie en/of de eigenaarslasten van een dorps- of buurthuis. Daarnaast kunnen verenigingen van plaatselijk belang in kleine kernen zonder dorpshuis aanspraak maken op ondersteuning voor activiteiten die bijdragen aan de leefbaarheid, gezamenlijkheid en sociale cohesie.

Hardheidsclausule 2025

In 2025 is 6 keer gebruikgemaakt van de hardheidsclausule in de Algemene subsidieverordening en de nadere subsidieregelingen. Het betreft hier 2 aanvragen op de AED subsidieregeling, 3 aanvragen op de subsidieregeling 80 jaar bevrijding en 1 aanvraag op de subsidieregeling inwonersinitiatieven/kernenbudget.

In alle gevallen betrof het een beroep op de hardheidsclausule omdat anders de activiteit geen doorgang kon vinden.

Subsidieplafonds

Hieronder zijn de vastgestelde subsidieplafonds en begrotingspost subsidies 2025 weergegeven. In de laatste kolom staat de rekening 2025. Onder de tabel is een toelichting opgenomen voor de subsidieplafonds die overschreden zijn ten opzichte van de vastgestelde subsidieplafonds in de programmabegroting 2025.

Bedragen x € 1.000		
Omschrijving	Begroting 2025	Rekening 2025
Subsidieregeling Armoedebeleid	744	533
Subsidieregeling Culturele activiteiten	63	61
Subsidieregeling Duurzaamheid De Fryske Marren	20	19
Subsidieregeling Gezond Opgroeien Onderwijs	15	4
Subsidieregelingen Meidwaan yn De Fryske Marren & Inwonersinitiatieven	405	344
Subsidieregeling Internationale betrekkingen	10	4
Subsidieregeling Peuterwerk en Voorschoolse educatie (VVE), hoofdstuk 2 Peuterwerk	386	368
Subsidieregeling Peuterwerk en Voorschoolse educatie (VVE), hoofdstuk 3 VVE	630	636
Subsidieregeling Rijksmonumenten De Fryske Marren	18	9
Subsidieregeling Gemeentelijke Monumenten De Fryske Marren	200	29
Subsidieregeling Verkeersveiligheid	27	-
Subsidieregeling VVE aanvullende activiteiten	170	42
Subsidieregeling Tûk Wenjen aanvullende producten	25	-
subsidieregeling advies eigen woning	50	10
Subsidieregeling Groen en Blauwe maatregelen	75	36
Subsidieregeling AED	41	19
Subsidieregeling 80 jaar bevrijding de Fryske Marren*	80	52
Subsidieregeling Lokale Aanpak Isolatie*	-	21
Subsidieregeling Activiteiten Dorps- en Buurthuizen*	190	173
	3.149	2.360

* Subsidieregeling 80 jaar bevrijding De Fryske Marren 2025

Op 1 oktober 2024 is de regeling vastgesteld met een subsidieplafond van € 80.000.

* Subsidieregeling Lokale Aanpak Isolatie

Op 3 juni 2025 is de regeling vastgesteld met ingangsdatum 1 oktober 2025 met een totaal subsidieplafond (artikel 11) van € 8.834.000.

*Subsidieregeling Activiteiten Dorps,- en Buurthuizen

Op 14 januari 2025 is de regeling vastgesteld met een subsidieplafond van € 190.000.

Begrotingspostsubsidies

Bedragen x € 1.000		
Organisatie	Begroting 2025	Rekening 2025
Stichting Bibliotheken Mar en Fean	1.265,0	1.164,0
Stichting Vluchtelingenwerk Noord-Nederland	250,0	218,0
Stichting Kulturhûs Oudehaske	110,0	110,0
Stichting Kunstzinnige Vorming It Toanhûs	731,0	711,0
Stichting Erfgoed, Landschap en Natuur	505,0	505,0
Stichting Museum Stedhûs Sleat	79,0	79,0
Stichting Oudheidkamer Lemster Fiifgea	24,0	6,0
Stichting Afûk	2,0	1,7
Stichting Bibliotheekservice Fryslân - platfoarm Lêsbefoarding Frysk (it Tomke projekt)	2,5	2,5
Stichting Behoud van Rijksmonumenten	150,0	150,0
VVV Waterland van Friesland	310,0	310,0
Stichting IJswegencentrale Sloten	0,5	0,5
Stichting IJswegencentrale Gaasterland	0,5	0,5
Stichting IJswegencentrale Skarsterlân	0,5	-
Stichting IJswegencentrale Utingeradeel	0,5	0,5
Stichting Sociaal Goud	69,0	69,0
Stichting De Hege Gerzen	2,5	2,5
Energie Coöperatie Gaasterland*	200,0	-
Stichting Boerebrulloft de Jouwer	1,5	1,5
Stichting Halt (tarief per inwoner € 0,01)		-
Stichting Tûmba, expertisebureau discriminatie en diversiteit (tarief per inwoner € 0,77)	40	40,0
Stichting Fonds Slachtofferhulp (tarief per inwoner € 0,339)	18.267	18,0
	22.011	3.390

* Energie Coöperatie Gaasterland

In 2025 is er geen subsidie aan Energie Coöperatie Gaasterland verstrekt. Aanvankelijk was hiervoor wel een bedrag opgenomen in de begroting voor 2025. Het jaar 2024 is echter het laatste jaar waarin men deze subsidie heeft ontvangen.

Paragraaf Duurzaamheid

Algemeen

Ontwikkelingen naar een duurzamere wereld volgen elkaar in rap tempo op

Steeds vaker worden duurzaamheidsdoelstellingen gegoten in wet- en regelgeving, waarmee een juridisch kader ontstaat voor bedrijven en overheden om te werken aan deze duurzaamheidsdoelen. Een voorbeeld hiervan is de verplichting voor gemeenten om middels een gemeentelijk Warmteprogramma regie te voeren op het verwarmen van de bebouwde omgeving met duurzame bronnen, zodat Nederland aardgas vrij wordt en daarmee onafhankelijk wordt van gaslevering.

Vanuit de energietransitie gezien, is netcongestie de meest urgente ontwikkeling. Door netcongestie komt het vaker voor dat bedrijven, nieuwbouw- en energieprojecten in de gemeente geen extra elektriciteit kunnen afnemen of terugleveren, omdat daar te weinig 'netcapaciteit' voor aanwezig is.

De gemeente werkt daarom met Liander aan een zo snel mogelijke uitbreiding van het net.

Daarnaast zijn warmtenetten één van de oplossingen om congestie op het elektriciteitsnet tegen te gaan.

De Fryske Marren werkt in dit kader aan drie verschillende pilots. Ook wordt ingezet op het gebruik van batterijen om netcongestie tegen te gaan en wordt gekeken naar het opstarten van energiehubs.

Ook omtrent circulariteit gebeurt er veel; regelgeving verplicht bedrijven meer en meer tot het gebruik van gerecyclede en herbruikbare materialen en steeds vaker wordt er gewerkt met innovatieve contractvormen.

Op zowel landelijk, regionaal als lokaal niveau is het tegengaan van ongelijkheid en armoede een belangrijk thema. In De Fryske Marren worden door middel van energicoaching en het inzetten van fixteams concrete stappen gezet om armoede door een hoge energierekening tegen te gaan. Tegelijkertijd investeert het Rijk flink met subsidies voor de isolatie van de bestaande woningvoorraad. Dit is nodig in de concrete aanpak om (te) hoge energierekeningen te voorkomen én om andere verwarmingsvormen eenvoudiger te kunnen toepassen.

1. Energietransitie

Wat hebben we bereikt?

380KV Hoogspanningsnet Vierverlaten-Ens

In heel Nederland is er sprake van netcongestie. Om deze congestie te beperken wordt er door Tennet een nieuw hoogspanningstracé gerealiseerd tussen Ens en Vierverlaten. Bij de keuze van het tracé wordt er gekeken naar bestaande infrastructuur, zoals snelwegen en bestaande hoogspanningstracés.

De Fryske Marren is de afgelopen periode zowel ambtelijk als bestuurlijk betrokken geweest bij dit traject, waarbij ze zich heeft ingezet voor het belang van haar inwoners en bedrijven.

Samen met de Friese gemeenten is gewerkt aan een regio-advies t.a.v. het meest gewenste tracé voor de 380 kV hoogspanningsverbinding. Hierbij konden de gemeenten geen overeenstemming bereiken, waardoor de provincie Fryslân de regie over heeft genomen. Het regioadvies voor de 380 kV-verbinding, opgesteld door de provincies Fryslân, Groningen, Overijssel en Flevoland is inmiddels gedeeld met het ministerie van KGG. Het definitieve advies is voor de gemeente De Fryske Marren in overeenstemming met de zienswijze van de Raad uit 2019. Het Rijk zal naar verwachting aan het einde van het eerste kwartaal van 2026 de ontwerp-voorkeursbeslissing voor het tracé van de nieuwe 380 kV-verbinding vaststellen. De ontwerpbeslissing wordt dan, samen met de integrale effectenanalyse, gedurende zes weken ter inzage gelegd. Een zienswijze van De Fryske Marren hierop, wordt in deze periode ter besluitvorming aan de raad voorgelegd.

Netcongestie

Het probleem van netcapaciteit speelt niet alleen op nationaal niveau voor het hoogspanningsnet, maar ook op lokaal niveau. Om de belangen van inwoners en bedrijven uit de gemeente optimaal te bedienen, vindt er vanuit De Fryske Marren daarom zowel ambtelijk als bestuurlijk frequent overleg met netbeheerder Liander plaats.

Ook is de afgelopen periode met Liander gewerkt aan het inzetten op een buurtgerichte aanpak. Met deze aanpak wordt het opschalen van de werkzaamheden in het kader van het stroomnet van Liander meer voorspelbaar en efficiënt. De Samenwerkingsovereenkomst Buurtgerichte aanpak tussen De Fryske Marren en Liander wordt in maart 2026 ondertekend.

Uitbreidingsproject NuLelie Liander vertraagd

Het uitbreidingsproject Netuitbreiding Lelie (NuLelie) van Liander is vertraagd. Dit betekent, dat structurele verzwaring van het middenspanningsnet later plaatsvindt dan voorzien. Liander werkt daarom binnen het 'Actieplan Stroomnet Fryslân' aan aanvullende maatregelen om de impact te beperken. In 2025 heeft Liander onder meer drie netuitbreidingen in bedrijf gesteld, negentien gebieden opgepakt binnen de gebiedsaanpak en circa 250 middenspanningsroutes continu gemonitord. Daarnaast zijn 113 flexcontracten met grootverbruikers afgesloten en is de aansluitwachtrij opgeschoond. Voor De Fryske Marren is dit extra relevant vanwege de aangekondigde congestie op 'Onderstation Lemmer', waar voor grootverbruikers transportschaarste geldt tot naar verwachting 2033. Regelmatige afstemming met Liander blijft zeker noodzakelijk ten behoeve van woningbouw en bedrijventerreinen.

Onderzoek energiesysteem De Ekers

De regioanalyse met Heerenveen bevestigt de hoge urgentie van netcongestie op het elektriciteitsnet rond het onderstation Oudehaske. In december 2025 startte een onderzoek op bedrijventerrein De Ekers (Joure) naar lokale, schaalbare oplossingen, om daarmee congestie-effecten te beperken en een aantrekkelijk vestigingsklimaat te behouden. Zo wordt er onder meer onderzocht of ondernemers duurzaam opgewekte energie onderling kunnen uitwisselen.

Context en achtergrond

Het klimaatakkoord stelt dat de gemeente in 2050 klimaatneutraal is. In 2021 en 2022 zijn het duurzaamheidsprogramma en de warmtevisie vastgesteld. Vanuit het vastgestelde beleid is de gemeente op provinciaal niveau betrokken bij de inrichting van het toekomstige energiesysteem.

Trends en ontwikkelingen

Op 10 december 2024 heeft de Eerste Kamer ingestemd met de Energiewet. De nieuwe energiewet biedt meer mogelijkheden om problemen met het volle elektriciteitsnet aan te pakken, bijvoorbeeld door bestaande ruimte op het net slimmer en flexibeler te kunnen gebruiken (vraagrespons; congestiemanagement) en meer mogelijkheden te bieden voor gezamenlijk gebruik van een aansluiting (cable pooling). Daarnaast creëert de wet nieuwe mogelijkheden voor mensen en bedrijven om zelf actief te worden op de energiemarkt, bijvoorbeeld via energiegemeenschappen die de door leden geproduceerde elektriciteit verkopen en leveren.

2. Warmtetransitie

Financiële structuur

Voor de jaren 2023-2024-2025-2026 is er € 600.000 per jaar beschikbaar gesteld om de doelstellingen vanuit de Warmtevisie te behalen. In 2023 is gestart met 4 startdorpen (pilots). In 2024 zijn vervolgens drie initiatieven benoemd als 'gouden initiatief', te weten de dorpen Balk, Joure en Terherne. In 2025 is er gewerkt aan een nadere verkenning van de mogelijkheden voor een warmtenet in deze drie dorpen.

Wat hebben we bereikt?

In 2025 is er veel tijd en energie gestoken in de zogenaamde 'Gouden Projecten'; de warmtenetprojecten voor Terherne, Joure en Balk. Voor Terherne is er het afgelopen jaar richting een definitief 'go-no go' moment gewerkt. In Joure is het bestaande onderzoek geëvalueerd, waarbij is geconcludeerd dat er in het dorp een enorme potentie ligt voor een collectieve warmtevoorziening. Het warmtenetproject in Balk is de koploper, daar is in 2025 gewerkt aan een eerste voorlopig ontwerp.

Gemeentebreed is de huidige stand van zaken dat ongeveer 3% van de totale woningvoorraad inmiddels aardgasvrij is.

Context en achtergrond

Bovenstaande acties dragen bij aan de doelstelling van de gemeente om in 2050 aardgasvrij te zijn en om in 2030 binnen de bestaande bebouwde omgeving al voor 20% aardgasvrij te zijn. Gemeenten zijn wettelijk verplicht om de regie te voeren op het verwarmen van de bebouwde omgeving met duurzame alternatieven in plaats van aardgas.

Trends en ontwikkelingen

In 2026 moet de gemeente een nieuw Warmteprogramma vaststellen als opvolging van de vastgestelde Warmtevisie. De raad koos eind 2024 voor een kaderstellende en toetsende rol bij warmtenetten, met aanvullende samenwerking bij de projecten in Terherne, Joure en Balk.

Nieuwe wetgeving (Wet collectieve warmte en Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie) versterkt de publieke regierol. De gekozen rol blijft uitgangspunt binnen deze kaders.

3. Circulaire economie

Financiële structuur

De kosten die gemoeid zijn met de activiteiten op het gebied van het stimuleren van de circulaire economie worden gedekt uit de bestaande begroting.

Wat hebben we bereikt?

- **Circulair Inkopen**

Een interne roadshow stimuleerde de toepassing van circulaire principes. We nemen circulariteit vroegtijdig mee in aanbestedingen, met vaker toepassing van Total Cost of Ownership. Door niet alleen naar de aanschafprijs, maar naar de totale kosten over de levensduur te kijken, worden circulaire en duurzame toepassingen financieel haalbaar en aantrekkelijk.

Deelname aan samenwerkingsverbanden zoals Innovatiepartnerschap Biobased Oevers en Bruggen en de Rijk-Regio Samenwerking Circulaire Inkoop versterkt de aanpak.

- **Circulair bouwen**

Circulair bouwen is een belangrijke onderwerp in onze strategie voor duurzame gebiedsontwikkeling. We nemen actief deel aan het programma Fryslân Bouwt Circulair, waarin we samen met andere gemeenten werken aan het verlagen van de ecologische voetafdruk van bouwprojecten. Daarnaast werken we samen via gebiedsontwikkelingen Hof van Lemmer en Wyldehoarne 4, fase 2 deel aan het Impactprogramma van VCF. Naast het pilotproject zijn we ook voor andere projecten bezig met het vaststellen van concrete ambities voor circulaire gebiedsontwikkeling. Ook bij nieuwbouw gebouwen wordt nagedacht over circulariteit. De uitbouw van het gemeentehuis is daarbij een voorbeeld van een project dat volledig circulair en biobased is uitgezet, waarmee we onze ambities voor een duurzame toekomst kracht bijzetten. Verder vragen we steeds vaker circulariteit uit bij de inrichting van openbare ruimte en zoeken we naar subsidiemogelijkheden.

- **Circulaire Economie Bedrijven(terreinen)**

Samen werken we, met behulp van Regiodealgelden aan het verkennen van mogelijkheden om dit onderwerp structureel vorm te geven. In dit kader zijn circulaire informatiebijeenkomsten opgezet, waarin bedrijven worden geïnformeerd over de voordelen en kansen van circulaire praktijken.

- **CO2 Reductie**

Het CO2-Prestatieladdercertificaat niveau 4 is opnieuw behaald. Emissiereductie blijft een structureel aandachtspunt. Ook heeft de gemeente het Convenant Schoon en Emissieloos Bouwen ondertekend.

- **Afval**

Eén van de projecten is het educatieprogramma NME, waarmee we o.a. leerlingen bewust maken van het belang van afvalreductie en het bevorderen van circulair denken.

Context en achtergrond

We hebben in het Duurzaamheidsprogramma (2021) de volgende doelen voor de pijler circulaire economie vastgesteld:

- In 2030 kopen we 100% circulair in;
- In 2030 hebben we ons primair grondstoffenverbruik gereduceerd met 50%;
- in 2050 hebben we onze CO2-emissies met 95% gereduceerd.

Trends en ontwikkelingen

Een belangrijke ontwikkeling is de groeiende behoefte aan gemeentelijke opslagruimte voor tweedehands materialen. Dit biedt de mogelijkheid om materialen op te slaan die afkomstig zijn van sloop- of renovatieprojecten, maar ook van andere gemeenten.

De actualisatie van het Nationaal Programma Circulaire Economie (NCPE 2025) is een belangrijke stap in de transitie naar een circulaire economie in Nederland. Het programma bevat maatregelen die zijn geactualiseerd om de overgang naar een circulaire economie te versnellen.

OVEF is in het kader van laadinfrastructuur met het voorstel gekomen hier een BV voor op te richten. Nadere uitwerking en besluitvorming vindt plaats in de eerste helft van 2026.

4. Toekomstbestendige omgeving

Wat hebben we bereikt?

Om onze inwoners volledig te kunnen ondersteunen bij isolatiemaatregelen is een vrijstelling op grond van de natuurwetgeving noodzakelijk voor beschermde gebouwbewonende soorten, zoals vleermuizen, gierzwaluwen en huismussen, die zich nestelen in spouwmuren en daken. Met deze vrijstelling kunnen ook daken en spouwmuren worden geïsoleerd en juist deze maatregelen hebben de grootste impact op het verlagen van energiekosten.

Een Soortenmanagementplan (SMP) voorziet in een gemeentebrede ontheffing op de natuurwetgeving. Hierdoor kunnen woningen worden geïsoleerd, zonder dat per woning een individueel ecologisch onderzoek hoeft plaats te vinden (gemiddeld circa € 5.000 per woning).

In 2025 is daarom gewerkt aan de verdere voorbereiding en aanbesteding van het PreSoorten Management Plan (SMP) en zijn de voorstellen uit het raadsvoorstel Stêdsfûgels uitgevoerd en vastgelegd in gemeentelijk beleid. Het uitvoeren van het SMP wordt gefinancierd vanuit gelden van de Lokale Aanpak Isolatie (LAI).

Wij hebben vanuit het Rijk in totaal € 9,3 miljoen ontvangen, waarbij een subsidieplafond van € 8,5 miljoen is vastgesteld. Dit komt neer op een maximale subsidie van € 2.160 per woning om de isolatiewaarde van de gebouwde omgeving een energielabel C of beter te laten verkrijgen.

Verder worden bermen en oevers duurzaam beheerd en zijn in Lemmer-Noord natuurlijke oevers aangelegd, wat de ecologische kwaliteit versterkt.
Ook zijn er in 2025 meer bomen geplant dan gekapt, zodat we als gemeente meer vergroenen.

Groen/blauwe maatregelen

Er zijn in 2025 aanvragen gedaan voor de subsidieregeling groen- en blauwe maatregelen. Hieronder vallen:

- De aanleg groene daken
- Het afkoppelen van dak verhardingen en/of erfverhardingen op particulier terrein van het bestaande openbare gemeentelijke rioolstelsel of oppervlaktewater
- Het vasthouden van regenwater door aansluiten regenton, regenwater opvang- of infiltratiemodule;
- Het toepassen van een regenwatergebruik-installatie: een systeem dat opgeslagen regenwater toepast bij het doorspoelen van toiletten en/of wasmachine en/of waterirrigatie van de tuin. Het systeem kan inpandig of in de tuin worden aangebracht en bevat de volgende componenten: reservoir; pomp; aansluiting op gebruikspunten; een overstort; een suppletievoorziening;
- Afkoppelen afvoerend verhardings- en dakoppervlak middels vertraagde bovengrondse afvoer en infiltratie via bodempassage of groene berging.

Context en achtergrond

Nationaal Deltaprogramma en Nationale klimaatadaptatiestrategie

De landelijke aanpak gebeurt vanuit twee programma's: het Nationaal Deltaprogramma en de Nationale klimaatadaptatiestrategie (NAS). Het Nationaal Uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie (NUP KA) geeft inzicht in wat Nederland op dit moment doet op het gebied van klimaatadaptatie, wat er nog moet gebeuren en wat nodig is om te versnellen. De uitwerking van klimaatadaptief beleid moet vooral plaatsvinden op het lokale en regionale niveau.

Water en bodem sturend

Het kabinet heeft besloten dat water en bodem sturend een leidend principe wordt bij beslissingen. Dit betekent dat bij alles wat er in de gemeente gebeurt, nagedacht wordt over en rekening houdt met de gevolgen voor water en bodem. DFM moet samen met waterschappen, provincies, het Rijk en private partijen, voor zorgen dat schade door hitte, wateroverlast, droogte en overstromingen zo beperkt mogelijk blijft.

Omgevingswet

Met de nieuwe Omgevingswet zijn er minder nationale regels nodig dan voorheen. We krijgen daardoor meer ruimte om eigen ambities in de leefomgeving te realiseren. Daarnaast gaat de Omgevingswet veel meer uit van leefbaarheid en gezondheid als speerpunten voor beleid en regelgeving. Instrumenten van de Omgevingswet zijn de Omgevingsvisie, -plan en -programma. In de Omgevingsvisie De Fryske Marren zijn Klimaatadaptatie en Biodiversiteit als onderwerpen benoemd.

Position paper 'naar een klimaatbestendig Nederland'

Provincies hebben samen met gemeenten, waterschappen en het Rijk afgesproken dat Nederland uiterlijk in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust ingericht moet zijn. Het Interprovinciaal overleg (IPO) heeft haar visie en uitgangspunten over een klimaatbestendig Nederland beschreven in het positionpaper 'naar een klimaatbestendig Nederland'.

Blauwe Omgevingsvisie Fryslân klimaatbestendig 2050+

Wetterskip Fryslân en Provincie Fryslân hebben de Blauwe Omgevingsvisie Fryslân klimaatbestendig 2050+ opgesteld. Op 18 juli 2023 is deze vastgesteld door het algemeen bestuur van Wetterskip Fryslân (hierna

WF). Provinciale Staten van de provincie Fryslân behandelen de visie als onderdeel van het provinciale vraagstuk Nationale Omgevingsvisie Extra (NOVEX) en het Fries Programma Landelijk Gebied (FPLG).

Provinciale omgevingsvisie

In 2024 is de startnotitie vernieuwing Omgevingsvisie vastgesteld door de Gedeputeerde Staten van de provincie Fryslân.

Met de omgevingsvisie wil de Provincie vier integrale en urgente opgaven aanpakken;

- Fryslân vitaal, leefbaar en bereikbaar houden;
- Energietransitie met kracht voortzetten;
- Fryslân klimaat adaptief inrichten;
- Versterken van de biodiversiteit.

5. Sociale duurzaamheid

Financiële structuur

De doelstelling 'betaalbaar voor iedereen die mee wil doen' wordt vertaald in de aanpak van energiearmoede. Hiervoor is vanuit het rijk een specifieke uitkering beschikbaar van € 1.592.454, waarvan in 2025 nog een bedrag van € 944.000 beschikbaar was. Dit geld is verdeeld over de verschillende projecten.

Wat hebben we bereikt?

De energietransitie vraagt betaalbaarheid en inclusiviteit. Via FIX-teams zijn 204 huishoudens geholpen met energiebesparing. 71 huishoudens vervingen witgoed via de witgoedregeling. We bekijken momenteel hoe we de regelingen nog beter onder de aandacht van onze inwoners kunnen brengen.

Met middelen uit de Regiodeal is gestart met sociale voedseltuinen. Deze versterken toegang tot gezonde voeding en gemeenschapsvorming.

Daarnaast is de gemeente aangesloten bij GroenDoen. Via dit platform bieden we natuur- en milieu-educatieve activiteiten aan op scholen binnen onze gemeente. Samen met GroenDoen is gekeken welke doelen wij hebben en hoe zij hierover educatie kunnen geven aan de basisschoolkinderen. Onze doelen zijn verwerkt in de leerlijnen.

Andere voorbeelden van de circa 35 duurzame initiatieven in onze gemeente zijn de Tegelgoot, waarmee het eenvoudiger wordt om elektrische auto's op te laden zonder eigen oprit en de Tegeltaxi, ter promotie van het landelijke programma NK Tegelwippen, wat het vervangen van bestrating door groen promoot.

Context en achtergrond

Bovenstaande resultaten dragen bij aan de doelstelling 'betaalbaar voor iedereen die mee wil doen' voor 2026 en aan de doelstelling 'het aantal mensen in armoede is met 50% verminderd' voor 2030. De huidige acties zijn gericht op energiebesparing, en daarmee kostenbesparing, op de korte termijn. De doelstellingen worden verder gebracht door slecht geïsoleerde woningen energiezuiniger te maken. Eén van de kenmerken van energiearmoede is namelijk een laag energielabel (doorgaans D of slechter).

Trends en ontwikkelingen

De Specifieke Uitkering aanpak energiearmoede zou initieel lopen tot eind 2025. Deze termijn is verlengd met twee jaar, waardoor we meer ruimte hebben lopende projecten stevig neer te zetten, met name het project met fixteams.

Jaarrekening

Balans per 31 december 2025

Bedragen x € 1.000

ACTIVA	31 december 2025	31 december 2024
Vaste Activa		
Immateriële vaste activa	465	501
Bijdrage aan activa in eigendom van derden	465	501
Materiële vaste activa	132.675	125.592
Investerings met een economisch nut	77.096	70.988
Investerings met economisch nut waarvoor heffing wordt geheven	20.522	20.212
Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	34.656	33.991
In erfpacht uitgegeven gronden	401	401
Financiële vaste activa	4.573	4.746
Kapitaalverstrekking aan deelnemingen	380	380
Overige langlopende leningen	4.193	4.366
Totaal Vaste Activa	137.713	130.839
Vlottende Activa		
Voorraden	12.989	4.124
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	12.959	4.100
Gereed product en handelsgoederen	31	24
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	24.752	23.849
Vorderingen op openbare lichamen	11.722	9.592
Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	6.968	9.737
Overige vorderingen	6.061	4.520
Liquide middelen	2.433	946
Kassaldi	8	12
Banksaldi	2.424	934
Overlopende activa	3.734	1.824
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen	476	48
Overige nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen die t.l.v. komen van volgende begrotingsjaren	3.258	1.777
Totaal Vlottende Activa	43.908	30.743
Totaal ACTIVA	181.621	161.582
Recht op verliescompensatie krachtens de Wet op de vennootschapsbelasting 1969	0	0

Bedragen x € 1.000

PASSIVA	31 december 2025	31 december 2024
Vaste Passiva		
Eigen vermogen	46.754	45.549
Algemene reserve	23.691	20.857
Bestemmingsreserve	21.035	20.972
Gerealiseerd resultaat	2.028	3.721
Voorzieningen	18.682	16.223
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	7.756	6.779
Voorziening ter egalisering van kosten	7.276	5.675
Voorziening voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is	3.649	3.768
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	56.789	62.025
Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	38.757	43.994
Onderhandse leningen van openbare lichamen	18.000	18.000
Waarborgsommen	32	32
Totaal Vaste Passiva	122.224	123.798
Vlottende Passiva		
Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	18.533	7.082
Overige kasgeldleningen	10.000	-
Overige schulden	8.533	7.082
Overlopende passiva	40.864	30.702
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en in een volgend jaar tot betaling komen	15.299	12.251
De van Europese overheidslichamen en het rijk ontvangen voorschotbedragen voor uitkering spec doel	22.421	15.913
De van overige overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkering met specifiek doel	1.937	1.709
Overige vooruitontvangen bedragen die ten bate komen van volgende begrotingsjaren	1.207	830
Totaal Vlottende Passiva	59.397	37.784
Totaal PASSIVA	181.621	161.582
Gewaarborgde geldleningen	17.032	18.220

Waarderingsgrondslagen

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de voorschriften zoals opgenomen in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de verordening ex artikel 212 gemeentewet. In deze verordening zijn de uitgangspunten voor het financiële beleid, alsmede de regels voor het financiële beheer en voor inrichting van de financiële organisatie vastgesteld. De verordening (financiële verordening gemeente De Fryske Marren 2024) is op 20 maart 2024 door de gemeenteraad vastgesteld. Deze is geldend tot en met 31 december 2025. Op 26 november 2025 is de Financiële verordening gemeente De Fryske Marren 2026 vastgesteld door de gemeenteraad. Deze treedt in werking op 1 januari 2026, maar werkt ten aanzien van hoofdstuk 3 Rechtmatigheidsverantwoording terug tot en met 1 januari 2025.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten rekenen we toe aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, nemen we mee indien ze voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar wordt gesteld.

Met betrekking tot de eigen bijdragen die het CAK int en aan de gemeenten afdraagt geldt het volgende. Er geldt een vaste eigen bijdrage per periode/maand. Gemeenten kunnen op basis van de overzichten van het CAK het aantal personen beoordelen met de eigen Wmo-administratie. De gemeente levert de zorgberichten rechtstreeks aan bij het CAK. Door de systematiek te kiezen van het innen en afdragen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dat betekent dat door de gemeenten geen volledige zekerheid over omvang van de eigen bijdragen kunnen krijgen als gevolg van het niet kunnen vaststellen van de juistheid op persoonsniveau, zoals hiervoor is toegelicht.

De gemeente moet deze onzekerheid in de jaarstukken noemen, ook al ligt de oorzaak niet bij de gemeente. Personeelslasten rekenen we in principe toe aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben.

Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt. Daarbij denken we aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden en overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken.

Immateriële vaste activa

De immateriële activa waarderen we tegen verkrijgings- respectievelijk vervaardigingsprijs, verminderd met de afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn. De kosten van onderzoek en ontwikkeling voegen we toe aan de boekwaarde van het actief waar ze betrekking op hebben en afgeschreven in dezelfde termijn als het betreffende actief. Eventuele van derden verkregen specifieke investeringsbijdragen worden in mindering gebracht op het geactiveerde bedrag (artikel 62 lid 2 BBV).

Bijdragen aan activa in eigendom van derden die voldoen aan de voorwaarden gesteld in Artikel 61 van het BBV worden geactiveerd. Dergelijke geactiveerde bijdragen zijn gewaardeerd tegen het bedrag van de verstrekte bijdragen verminderd met de afschrijvingen. De verleende bijdragen worden afgeschreven in de periode waarin het betrokken actief van de derde op basis van de door de gemeente gestelde voorwaarden moet bijdragen aan de publieke taak.

Materiële vaste activa

Activa worden gewaardeerd op basis van de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. De verkrijgingsprijs omvat de inkoopprijs en de bijkomende kosten. De vervaardigingsprijs omvat de aanschafkosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten, welke rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend, inclusief de direct toe te rekenen salariskosten. In de vervaardigingsprijs kunnen voorts worden opgenomen een redelijk deel van de indirecte kosten en de rente over het tijdvak dat aan de vervaardiging van het actief kan worden toegerekend; in dat geval vermeldt de toelichting dat de rente is geactiveerd.

De materiële vaste activa met economisch nut zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden zijn op de desbetreffende investering in mindering gebracht. Bij de waardering is nodig rekening te houden met een (verwachte) duurzame waardevermindering. Ligt de verkrijgings- of vervaardigingsprijs onder de € 25.000 dan wordt deze niet geactiveerd maar rechtstreeks ten laste van de exploitatie gebracht, uitgezonderd gronden en terreinen en gekentekende voertuigen. Deze worden altijd geactiveerd. We starten met afschrijven de maand volgend op de eerste investering.

De volgende materiële vaste activa worden lineair afgeschreven in:

1. Gebouwen en inrichting

- a. 50 jaar: (ver)nieuwbouw woonruimten, bedrijfsgebouwen, kantoren en schoolgebouwen;
- b. 30 jaar: renovatie, restauratie en aankoop woonruimten, bedrijfsgebouwen, kantoren en schoolgebouwen;
- c. 15 jaar: technische installatie in woonruimten, bedrijfsgebouwen, kantoren en schoolgebouwen;
- d. 15 jaar: meubilair en inrichting.

2. Vervoermiddelen

- a. 15 jaar: motorvoertuigen;
- b. 10 jaar: Voertuigen; *)
- c. 8 jaar: Maaimachines, zuig/veegauto en overige vergelijkbare voertuigen.

*) Bij tweedehands voertuigen wordt de economische levensduur gehanteerd voor de afschrijvingstermijn.

3. Machines, apparaten, installaties en overige

- a. 5 jaar: soft- en hardware
- b. Max 10 jaar: overige machines, apparaten, installaties e.d.. Indien de verwachte levensduur korter is dan 10 jaar dan wordt het actief afgeschreven gedurende de verwachte levensduur

4. Grond-, weg- en waterbouwkundige werken

- a. 25 jaar: aanleg en reconstructie wegen, straten, fiets- en voetpaden en aanleg sportvelden
- b. 15 jaar: renovatie sportvelden, aanleg kunstgrasvelden
- c. 40 jaar: betonnen fietspaden, walbeschoeiing, remmingswerken, bruggen, tunnels, viaducten e.d.
- d. 60 jaar: kunststof walbeschoeiing.

5. Rioleringswerken

- a. 60 jaar: aanleg riolering en relining
- b. 40 jaar: bouwkundige werken
- c. 15 jaar: technisch werken

6. Overige

- a. Overige materiële vaste activa worden afgeschreven gedurende de verwachte levensduur van het actief.

Wanneer investeringen grotendeels of meer worden gedaan voor riolering, het inzamelen van huishoudelijk afval of andere alsook voor rechten die op grond van art. 229 lid 1 a en b Gemeentewet worden geheven, dan worden deze investeringen op de balans opgenomen in een aparte categorie: de investeringen met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven.

Investerings met een maatschappelijk nut worden, evenals investeringen met een economisch nut, geactiveerd en over de verwachte toekomstige gebruiksduur afgeschreven. De verplichting om alle investeringen te activeren volgens de nieuwe methode geldt alleen voor investeringen die vanaf het begrotingsjaar 2020 worden gedaan.

Financiële vaste activa

De onder de financiële vaste activa opgenomen leningen verstrekt aan derden zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde. De verstrekte bijdragen in activa van derden zijn gewaardeerd op het bedrag van de verstrekte bijdrage verminderd met de afschrijvingen.

Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's (kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs zal afwaardering plaatsvinden. Tot dusver is een dergelijke afwaardering gelukkig niet noodzakelijk gebleken. De actuele waarde ligt ruim boven de verkrijgingsprijs.

Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie

De voorraad bouwgronden in exploitatie is gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs, dan wel de lagere marktwaarde, verminderd met de voorziening toekomstige verliezen. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend, zoals grondaankopen en kosten bouw- en woonrijp maken.

Voor winstneming geldt de percentage of completion methode: baten en lasten -en het daaruit vloeiende resultaat- worden toegerekend aan de periode waarin deze zijn gerealiseerd. Bij meerjarige projecten betekent dit dat (de verwachte) winst niet pas aan het eind van het project als gerealiseerd moet worden beschouwd, maar gedurende de looptijd van het project tot stand komt en ook als zodanig moet worden verantwoord. Het verantwoorden van tussentijdse winst is daarmee geen keuze maar een verplichting die voortvloeit uit het realisatiebeginsel. Bij het bepalen van tussentijdse winst is het wel noodzakelijk de nodige voorzichtigheid te betrachten. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid en dient er winst te worden genomen:

1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat
2. De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht.
3. De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

Zolang daarvan geen sprake is, worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht. Indien er sprake is van winst, wordt deze berekend op basis van de eindwaarde van het project, conform de notitie 'grondbeleid in begroting en jaarstukken (2019)' van de commissie BBV. Als de berekening van de tussentijdse winstneming volgens de percentage of completion methode ertoe leidt dat in eerdere jaren te veel winst is genomen, dan neemt de gemeente de eerder te veel genomen winst terug. Subsidiebaten en de daarbij behorende subsidiabele kosten bij grondexploitaties maken geen onderdeel uit van de tussentijdse winstneming en worden verantwoord op het moment dat de subsidie volgens de subsidievoorwaarden is gerealiseerd.

Gereed product en handelsgoederen

Gerede producten worden gewaardeerd tegen de kostprijs of tegen de marktwaarde indien de marktwaarde lager is dan de kostprijs. Dat laatste doet zich vooral voor indien voorraden incurant

worden. De kostprijs bestaat uit de verrekenprijzen van grond- en hulpstoffen en de loon- en machinekosten die aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd < 1 jaar

De uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar (vorderingen) zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. De voorziening bepalen we op basis van geschatte inningskansen.

Liquide middelen

De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Overlopende activa

De overlopende activa is gewaardeerd tegen nominale waarde.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De pensioenverplichting ten behoeve van de wethouders is echter tegen de contante waarde van de (reeds opgebouwde) toekomstige uitkeringsverplichtingen gewaardeerd. De onderhoudsegalisatievoorzieningen stoelen op een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan (een deel van) de gemeentelijke kapitaalgoederen, waarin rekening is gehouden met de kwaliteitseisen die ter zake geformuleerd zijn. In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen die is opgenomen in het jaarverslag is het beleid hieromtrent uiteengezet.

Vaste schulden met een rente typische looptijd van een jaar of langer

Onder vaste schulden met een rente typische looptijd van een jaar of langer worden verstaan de schulden met een oorspronkelijke looptijd van één jaar of langer. De vaste schulden zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde verminderd met de aflossingen.

Kortlopende schulden

De kortlopende schulden zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Netto vlottende schulden met een rente typische looptijd korter dan een jaar

De netto vlottende schulden met een rente typische looptijd korter dan een jaar zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Overlopende passiva

De overlopende passiva zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Borg- en Garantstellingen

Voor zover leningen door de gemeente gewaarborgd zijn, is buiten de balanstelling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen. Overigens is in de toelichting op de balans nadere informatie opgenomen.

Algemene uitkering

Op basis van een stellige uitspraak van de commissie BBV dienen gemeenten de algemene uitkering in de jaarrekening te verantwoorden conform de in het jaar laatst gepubliceerde accresmededeling, die is opgenomen in de september circulaire van het boekjaar. Gemeente De Fryske Marren hanteert voor de verantwoording van de algemene uitkering de laatste verzamelstaat gemeentefonds met betrekking tot het verantwoordingsjaar. Deze is gebaseerd op het Accres van de september circulaire (conform BBV), maar hierbij zijn de eenheden ge-update op basis van de decembercirculaire.

Normenkader

Bij het opstellen van de jaarrekening zijn de relevante wet- en regelgeving en het door de raad vastgestelde normenkader voor de rechtmatigheidsverantwoording in acht genomen. Het normenkader is door de raad vastgesteld op 26 november 2025.

Begrotingsafwijkingen in het kader van de Rechtmatigheidsverantwoording

Er zijn nog geen schriftelijke sluitende afspraken gemaakt tussen raad en college over hoe om te gaan met begrotingsafwijkingen. Daarom zijn onderstaande uitgangspunten opgenomen:

1. Vanwege de eerdere gemaakte afspraken met de raad achten wij afwijkingen tijdig gerapporteerd indien sprake is van een nadere uitleg in de jaarstukken.
2. Inhoudelijke afwijkingen op geleverde prestaties worden nader toegelicht en zijn mogelijk niet rechtmatig indien sprake is van een afwijking van meer dan 1%, voor zover er sprake is van een concrete prestatieafpraak in de begroting. In de meeste gevallen zijn de doelen echter niet op die manier in de begroting opgenomen.
3. Onderschrijdingen van lasten zijn alleen onrechtmatig indien tegelijkertijd sprake is van een onderprestatie zoals bedoeld in het vorige punt.
4. Behoudens de uitzonderingen zoals opgenomen in de kadernota zijn overschrijdingen van de lasten per programma en per investeringskrediet onrechtmatig.
5. Over- en onderschrijdingen van baten zijn alleen onrechtmatig indien deze niet tijdig zijn gemeld.

Toelichting op de balans

ACTIVA

Vaste Activa

Immateriële vaste activa

Bedragen x € 1.000

Immateriële vaste activa	Boekwaarde 1-1-2025	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2025
Bijdrage aan activa in eigendom van derden	501			36			465
Totaal	501	0	0	36	0	0	465

De bijdrage aan activa in eigendom van derden bestaat voor het grootste deel uit een bijdrage voor een multifunctionele accommodatie en bijdragen aan de Stichting beheer monumenten.
Er zijn geen nieuwe investeringen geweest in activa in eigendom van derden.

Materiële vaste activa

Bedragen x € 1.000

Materiële vaste activa	Boekwaarde 1-1-2025	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2025
Economisch nut							
Gronden en terreinen	4.339	313		39			4.613
Strategische gronden	4.106	447	197				4.356
Woonruimten	-						-
Bedrijfsgebouwen	50.496	8.274		2.482			56.288
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	2.775			275			2.500
Vervoermiddelen	2.394	334		418			2.310
Machines, apparaten en installaties	5.373	843		1.008			5.209
Overig materiele vaste activa	1.504	528		211			1.821
Totaal economisch nut	70.988	10.738	197	4.434	-	-	77.096
Economisch nut, dekking door heffing							
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	20.191	1.312		1.025	-23		20.502
Machines, apparaten en installaties	21			1			20
Totaal economisch nut, dekking door heffing	20.212	1.312	-	1.026	-23	-	20.522
Maatschappelijk nut							

Grond-, weg en waterbouwkundige werken	32.171	2.880		1.892	123		33.037
Bedrijfsgebouwen	94	92		3	82		101
Machines, apparaten en installaties	562			120			442
Overig materiele vaste activa	1.164	18		105			1.077
Totaal maatschappelijk nut	33.991	2.990	-	2.120	205	-	34.656
In erfpacht uitgegeven gronden							
In erfpacht uitgegeven gronden	401						401
Totaal in erfpacht uitgegeven gronden	401	-	-	-	-	-	401
Totaal	125.592	15.040	197	7.579	182	-	132.675

De materiële vaste activa worden lineair afgeschreven. De gehanteerde afschrijvingstermijnen variëren per activasoort en zijn gebaseerd op de verwachte economische levensduur.

Voor een nadere uitwerking van de waarderingsgrondslagen en gehanteerde afschrijvingstermijnen wordt verwezen naar de waarderingsgrondslagen van de jaarrekening.

Investerings met een economisch nut

- Strategische gronden

De ontwikkeling van de strategische gronden is als volgt:

Bedragen x € 1.000			
Voorraad bouwgrond niet in exploitatie	Bruto oppervlakte (in m2)	2024	2025
Balans per 1 januari	1.342.061	4.458	4.106
Toename			
Grondverwerving	28.380	-	447
Diverse voorbereidingskosten	-	-	-
Rentebijrschrijving	-	-	-
Totaal toename	28.380	-	447
Afname			
Verkopen en overboekingen naar exploitatie	-57.095	-352	-197
Afwaarderingen	-	-	-
Totaal afname	-57.095	-352	-197
Balans per 31 december excl. Voorziening hertaxatie	1.313.346	4.106	4.356
Voorziening			
Voorziening hertaxatie	-	-	-
Balans per 31 december incl. voorziening	1.313.346	4.106	4.356

- Bedrijfsgebouwen

De vermeerdering op bedrijfsgebouwen betreft voornamelijk de uitbreiding van Heremastate, investeringen in Brusplak, onderwijshuisvesting en aankoop opstallen Sluisweg Lemmer.

- Vervoermiddelen

Deze investeringen betreffen vervangingen van tractiemiddelen.

- Machines, apparaten en installaties

De investeringen betreffen voornamelijk vervangingsinvesteringen in de bedrijfsvoering, zoals maaiers, tractors en laptops.

Investerings met economisch nut waarvoor heffing wordt geheven

- Grond-, weg- en waterbouwkundige werken

Deze investeringen betreffen voornamelijk investeringen in rioleringen.

Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut

- Grond-, weg- en waterbouwkundige werken

Deze investeringen betreffen diverse (vervangings-)investeringen van wegen, bruggen, groen e.d.

Financiële vaste activa

Bedragen x € 1.000

Financiële vaste activa	Boekwaarde 1-1-2025	Investeringen	Desinvesteringen	Aflossingen	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2025
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	380					380
Overige langlopende leningen	4.366			173		4.193
Totaal	4.746	-	-	173	-	4.573

In 2025 hebben we geen kapitaal of langlopende leningen verstrekt. Op de kapitaalverstrekkingen vindt geen aflossing plaats. De overige leningen zijn afgelost conform afspraken. Er is geen achterstand in de aflossingen.

Vlottende Activa

Voorraden

Bedragen x € 1.000

Voorraden	Boekwaarde 1-1-2025	Boekwaarde 31-12-2025
Gereed product en handelsgoederen		
Voorraad intern	24	31
Totaal gereed product en handelsgoederen	24	31
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie		
Bouwgrond in exploitatie	6.991	14.611
Voorziening verliezen grondexploitatie	-2.893	-1.653
Totaal onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	4.098	12.958
Totaal	4.122	12.989

Voorraad Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie

Bedragen x € 1.000

Voorraad bouwgrond in exploitatie	Netto oppervlakte (in m2)	2024	2025
Balans per 1 januari	220.281	4.388	6.991
Toename			

Grondverwerving	31.103	352	196
Diverse voorbereidingskosten		2.223	8.793
Rentebijschrijving		66	87
Totaal toename	31.103	2.641	9.077
Afname			
Opbrengst verkopen	-14.026	-2.893	-1.494
Uit exploitatie gehaalde (deel)plannen	-763		
Winstneming complexen en overige bijdragen		2.855	37
Totaal afname	-14.789	-38	-1.457
Balans per 31 december vóór reservering	236.595	6.991	14.611
Voorziening			
Voorziening toekomstige verliezen		-2.893	-1.653
Balans per 31 december incl. voorziening	236.595	4.098	12.958

Bedragen x € 1.000

Boekwaarde verloop grondexploitaties	Boekwaarde 1-1-2025	Investering en	Opbrengst en	Effect winst uitname 2025	Boekwaarde 31-12-2025	Verlies voorziening verliesgeven de projecten	Balanswaarde 31-12-2025
Bakhuizen De Burde fase 1	-154	145		-9	0		0
Oudega, It Stalt	-194	55		-91	-48		-48
Balk, Boslust Noordoost	-184	42		-142	0		0
Oudega, It Stalt 3	51	71		-1	123		123
Balk, Boslust Zuidwest	16	309			325		325
Lemmer Tramdijk-oost	-869	781	150	-798	560		560
Oosterzee West	309	110	527	-57	-51		-51
Joure Broek Zuid	5.406	2.219		21	7.604		7.604
Wyldehoarne 3	-357	352		-4	-1		-1
Wyldehoarne 4 fase 1	426	1.199	490	-93	1.228		1.228
Joure, Park Sevenwolden	66	303			369		369
Tjerkgaast	0	131	5	0	126		126
Ouwsterhaule		291			291		291
Rottum Nij sân rotten	846	38			884	1.245	-361
Rottum Nij sân rotten fase 2		118			118		118
Bedrijventerrein De Ekers	411	896	13	1.294	0		0
Bedrijventerrein De Ekers 3A	-322	174	0	10	-158		-158
Bedrijventerrein De Ekers 3B	379	988			1.367		1.367
Woudfennen 3	1.298	349	302	-166	1.511		1.511
Bedrijventerrein Slotmolen	-135	503	7		361	408	-47
Totaal	6.993	9.074	1.494	-37	14.611	1.653	12.958

Complexen in exploitatie	Boekwaarde 31-12-2025	Geraamde nog te maken kosten	Geraamde nog te maken opbrengsten	Raming resultaat per 31-12-2025 (nominale waarde)	Eindwaarde ultimo:	Netto contante boekwaarde per 31-12- 2025
Bakhuizen De Burde fase 1	0	0		0	2025	0
Oudega, It Stalt	-48	30		-17	2026	-16
Balk Boslust Noordoost	0	0		0	2025	0
Oudega, It Stalt 3	123	78	301	-100	2028	-95
Balk, Boslust Zuidoost	325	192	1482	-965	2029	-1021
Lemmer Tramdijk-oost	560	1.046	3.311	-1.705	2028	-1.607
Oosterzee West	-51	161	153	-42	2028	-40
Joure, Broek Zuid	7.604	2.929	13.789	-3.256	2029	-3.009
Wyldehoarne 3	-1	0	0	0	2025	0
Wyldehoarne 4 fase 1	1.228	2.714	8.327	-4.385	2030	-3.972
Joure, Park Sevenwolden	369	1.306	3.270	-1.595	2030	-1.501
Tjerkgaast	126	249	531	-155	2028	-146
Ouwsterhaule	291	602	1.590	-697	2030	-631
Rottum Nij sân rotten	884	361	0	1.246	2026	1.221
Rottum Nij sân rotten fase 2	118	1.875	2.901	-908	2031	-859
Bedrijventerrein De Ekers	0	0	0	0	2025	0
Bedrijventerrein De Ekers 3A	-158	136	0	-22	2027	-21
Bedrijventerrein De Ekers 3B	1.367	243	5.620	-4.010	2032	-3.491
Woudfennen III	1.511	219	1.995	-265	2031	-236
Bedrijventerrein Slotmolen	361	141	95	407	2027	392
Totaal	14.612	12.282	43.365	-16.469		-15.032

Algemeen

Opgemerkt moet worden dat het uiteindelijke resultaat van de grondcomplexen afhankelijk is van een aantal onzekere factoren. Fasering, kostenontwikkeling en de realisatie van de geplande verkopen zullen van invloed zijn op het uiteindelijke resultaat van deze grondexploitaties.

Voorziening toekomstige verliezen

Voor de verliesgevende exploitaties wordt conform de BBV-voorschriften een voorziening getroffen. De grootte van de voorziening is gelijk aan het totaal van de te verwachten verliezen. Als effect van de herzieningen valt € 1.239.000 vrij van deze voorziening. De nieuwe stand van de voorziening per 31-12-2025 is daarmee € 1.653.000.

10-jaarstermijn

Binnen de grondexploitaties van de gemeente De Fryske Marren zijn geen projecten met een looptijd langer dan 10 jaar. Er is dus geen afzonderlijk raadsbesluit nodig.

Toelichting overzicht verwacht resultaat per grondexploitatie

Jaarlijks worden alle grondexploitaties voor wat betreft kosten en opbrengsten gehercalculeerd. Hierbij worden de ramingen van kosten bouw- en woonrijp-maken door medewerkers van het Team Realisatie aan de hand van de uitgevoerde werkzaamheden van het afgelopen jaar bijgewerkt. Deze civieltechnische hercalculaties worden gecontroleerd door de projectleiders Realisatie. Na indexatie worden de ingevulde hercalculaties verwerkt in de zogenoemde P-staten. Bij het opstellen van de P-staten worden ook de nog te realiseren opbrengsten geactualiseerd. Hierbij worden de gerealiseerde verkopen van het afgelopen jaar verwerkt en van de per saldo nog te verkopen gronden worden de verkoopprijzen geactualiseerd aan de

hand van de door het college vastgestelde bouwgrondprijzen. De nog te maken kosten en nog te realiseren opbrengsten worden verwerkt in een kasstroomoverzicht. Een en ander is terug te vinden in het boekwerk “bijlage jaarrekening 2025 bouwgrondexploitaties”.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Bedragen x € 1.000

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	31 december 2024	31 december 2025
Vorderingen op openbare lichamen	9.592	11.722
Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	9.737	6.968
Overige vorderingen	4.520	6.061
Totaal	23.849	24.752

Bedragen x € 1.000

Berekening benutting drempelbedrg schatkistbankieren				
Berekening drempelbedrag				
Begrotingstotaal verslagjaar	186.832			
Percentage drempelbedrag	2			
Drempelbedrag	3.737			
Benutting drempelbedrag	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	179.740	171.190	178.055	167.665
Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's rijks schatkist aangehouden middelen	1.997	1.881	1.935	1.822
Ruimte onder het drempelbedrag	1.740	1.855	1.801	1.914
Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-

Decentrale overheden zijn verplicht om hun overtollige middelen in 's Rijks schatkist aan te houden. Om het dagelijkse kasbeheer te vereenvoudigen is er een drempelbedrag dat buiten de schatkist mag worden gehouden. Het drempelbedrag bedraagt 2% van het begrotingstotaal. In bovenstaande tabel ziet u de berekening over 2025. Uit de tabel blijkt dat wij alle kwartalen onder het drempelbedrag zijn gebleven.

Liquide middelen

Bedragen x € 1.000

Liquide middelen	31 december 2024	31 december 2025
Kassaldi	12	8
Banksaldi	934	2.424
Totaal	946	2.433

Overlopende activa

Bedragen x € 1.000		
Overlopende activa	31 december 2024	31 december 2025
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen	48	476
Overige nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen die t.l.v. komen van volgende begrotingsjaren	1.777	3.258
Totaal	1.824	3.734

Nog te ontvangen overheidsgeld

Bedragen x € 1.000				
Nog te ontvangen uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel	Boekwaarde 1-1-2025	Ontvangst	Besteding	Boekwaarde 31-12-2025
Het Rijk				
Realisatiestimulans betaalbare woningen			476	476
Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne	38	38		-
Totaal het rijk	38	38	476	476
Overige Nederlandse overheidslichamen				
TOZO gemeente	10	10		-
Totaal Overige Nederlands overheidslichamen	10	10	-	-
Totaal	48	48	476	476

Overige nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen

De overige nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen bestaan uit € 513.000 nog te ontvangen leges omgevingswet, € 274.000 projecten derden, € 1.650.000 nog op te leggen toeristenbelasting en € 206.000 suppleties compensabele BTW. Het restant ad € 620.000 bestaat uit diverse overige transitoria.

PASSIVA

Vaste Passiva

Eigen vermogen

Bedragen x € 1.000					
Reserves	Saldo 31 december 2024	Stort/onttr voorgaand boekjaar	Saldo stortingen/ onttrekkingen	Verminderings ivm afschrijvingen activa	Saldo 31 december 2025
Reserve weerstandsvermogen	8.000				8.000
Vrije algemene reserve	12.857	3.721	-887		15.691
Totaal algemene reserves	20.857	3.721	-887	-	23.691
Reserve kapitaallasten	7.980		967	-303	8.643
Reserve onderhandenwerk	12.992		-600		12.392
Totaal bestemmingsreserve	20.972	-	367	-303	21.035
Gerealiseerd resultaat	3.721	-3.721	2.028		2.028
Totaal gerealiseerd resultaat	3.721	-3.721	2.028	-	2.028
Totaal	45.549	-	1.508	-303	46.754

Algemene reserves

De algemene reserves bestaan uit de reserve weerstandsvermogen en de vrij besteedbare algemene reserve.

Bestemmingsreserve

- Reserve Kapitaallasten

Investerings in materiële vaste activa mogen niet in een keer ten laste van de reserves worden gebracht. Om toch de gevormde reserves in het kader van deze investeringen in te kunnen zetten worden de jaarlijkse kapitaallasten door deze reserve afgedekt. De storting in de reserve kapitaallasten betreft de kapitaallasten van Stevenshoek en Zeedijk Lemmer conform het vastgestelde amendement bij de begroting 2025.

- Reserve Onderhanden werk

In deze reserve zijn de concrete beslagen op de algemene reserve ondergebracht. Aan deze reserve koppelen we een scala aan activiteiten. Niet bestede middelen vloeien terug naar de vrije algemene reserve.

Gerealiseerde resultaat

Het saldo op 1 januari betreft het rekening saldo van het voorgaande jaar. Bij het vaststellen van de jaarrekening is dit saldo volledig verdeeld.

Voorzieningen

Bedragen x € 1.000

Voorzieningen	Saldo 31 december 2024	Stortingen	Onttrekkingen	Vrijval	Saldo 31 december 2025
Voorziening derdengelden	-				-
Voorziening bijdragen sociale woningbouw		639			639
Voorziening egalisatie riolering	2.976		-898		2.078
Voorziening egalisatie afval	793	140			933
Totaal voorziening gelden van derden met specifieke bestedingsvoorwaarden	3.768	779	-898	-	3.649
Voorziening afwikkeling grondexploitaties	291	292	-65		518
Voorziening personeel	92	228	-214		107
Voorziening verlofsparen	1.054		-24		1.030
Voorziening wethouders pensioenen	5.240	1.053	-333		5.960
Voorziening wachtgelden	103	174	-136		141
Totaal voorziening voor verplichtingen, verliezen & risico's	6.779	1.748	-771	-	7.756
Voorziening baggeren	602	379	-270	-65	646
Voorziening vastgoed	-	3.611	-974		2.638
Voorziening wegen	4.456	3.573	-4.867	-205	2.957
Voorziening kunstwerken	551	556	-504		603
Voorziening openbaar groen	66	420	-46	-7	432
Totaal voorzieningen ter egalisatie van de kosten	5.675	8.540	-6.661	-277	7.276
Totaal voorzieningen	16.223	11.067	-8.330	-277	18.682

Voorziening voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is

- Voorziening bijdragen sociale woningbouw

In 2024 is met een projectontwikkelaar een anterieure overeenkomst gesloten voor het herontwikkelen van het gebied Hof van Lemmer. Het bouwplan voorziet niet in het realiseren van sociale huurwoningen. Hiermee wordt afgeweken van hetgeen wij al gemeente met het oog op de samenstelling van de woningvoorraad en het aandeel daarin van sociale huurwoningen wenselijk en noodzakelijk achten. Ter compensatie hiervoor zijn wij overeengekomen dat de projectontwikkelaar per verkochte kavel ons een bijdrage verstrekt welke wij in zullen zetten voor het stimuleren van sociale woningbouw elders in de gemeente. Voor deze bijdragen hebben wij een voorziening gevormd.

- Voorziening egalisatie riolering

Het vGRP (Verbreed Gemeentelijk rioleringsplan) is in 2019 vastgesteld door de raad. Het college stelt jaarlijks een jaarplan vast. De voorziening wordt gebruikt om de verschillen tussen baten en lasten in de exploitatie op te vangen. Jaarlijks wordt het voordelige saldo in de voorziening gestort of het nadeel onttrokken.

- Voorziening egalisatie afval

De voorziening wordt gebruikt om de verschillen tussen baten en lasten in de exploitatie op te vangen. Jaarlijks wordt het voordelige saldo in de voorziening gestort of het nadeel onttrokken.

Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's

- Voorziening Afwikkeling grondexploitaties

Deze voorziening is ingesteld voor de afwikkeling van afgesloten grondexploitaties. Op deze wijze houden we de grondexploitaties niet onnodig lang open.

- Voorziening personeel

Onder deze voorziening zijn die verplichtingen opgenomen welke niet het karakter hebben van een 'arbeidsgerelateerde verplichting met een jaarlijks gelijkblijvend volume'. Op grond van de BBV moeten wij voor deze verplichtingen een voorziening vormen.

- Voorziening verlofsparen

Vanaf 1 januari 2022 kunnen medewerkers verlof sparen. Dit is in de CAO geregeld. Omdat dit een arbeidsgerelateerde verplichting zonder jaarlijks gelijkblijvend volume is hebben wij hiervoor conform de BBV een voorziening gevormd.

- Voorziening wethouders pensioenen

Naar verwachting zullen de wethouderspensioenen per 1 januari 2028 overgeheveld worden naar het ABP en zal er een overdracht plaatsvinden van de voorziening. Onze voorziening was conform de BBV gewaardeerd op 100% van de actuariële waardeberekeningen van een extern bureau. De overdracht zal echter plaatsvinden tegen de op dat moment geldende dekkingsgraad van het ABP. Per 31 december 2025 betrof deze dekkingsgraad 123,5%. Wij hebben de voorziening derhalve moeten verhogen.

Bij de berekening van de stand van de voorziening is verder rekening gehouden met de door het externe bureau opgestelde actuariële waardeberekeningen die gebaseerd zijn op de actuele rekenrente, actueel geldende sterftcijfers en de meest recente indexeringen. Ten opzichte van vorig jaar is de rekenrente verhoogd van 2,325% naar 2,954% en zijn de pensioenen met 2,84% geïndexeerd.

Om t.z.t. voldoende middelen beschikbaar te hebben voor de overdracht heeft in 2025 een extra storting plaatsgevonden van ruim € 1 miljoen. Door verandering van de rekenrente, levensverwachting, dekkingsgraad indexeringen en het deelnemersbestand kan de overdrachtwaarde tot 1 januari 2028 nog veranderen.

- Voorziening wachtgelden

De voorziening wachtgelden is gevormd om de wachtgeldverplichtingen van voormalige wethouders te voldoen. Deze voorziening was vorig jaar samengevoegd met de voorziening wethouderspensioenen. Omdat de wethouderspensioenen over gaan naar het ABP is deze nu conform de BBV afzonderlijk in de jaarrekening opgenomen.

Voorziening ter egalisering van kosten

Deze voorzieningen zijn ingesteld ter egalisering van de kosten voor groot onderhoud. De stortingen en onttrekkingen aan de voorzieningen vinden plaats op basis van de vastgestelde beheer- en jaarplannen. Indien werken duurder of goedkoper uitvallen vindt er een extra storting of een vrijval plaats om het onderhoud in de komende jaren te waarborgen.

Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer

Bedragen x € 1.000		
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	31 december 2024	31 december 2025
Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	43.994	38.757
Onderhandse leningen van openbare lichamen	18.000	18.000
Waarborgsommen	32	32
Totaal	62.025	56.789

De onderhandse leningen van binnenlandse banken zijn leningen afgesloten bij de BNG Bank. Onderhandse leningen van openbare lichamen betreffen 2 leningen aangetrokken bij een andere gemeente en 1 lening van een provincie. De totale rentelast van deze geldleningen bedraagt € 1.406.000.

Vlottende Passiva

Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Bedragen x € 1.000		
Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	31 december 2024	31 december 2025
Overige kasgeldleningen	-	10.000
Overige schulden	7.082	8.533
Totaal	7.082	18.533

Overlopende passiva

Bedragen x € 1.000		
Overlopende passiva	31 december 2024	31 december 2025
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en in een volgend jaar tot betaling komen	12.251	15.299
De van Europese overheidslichamen en het rijk ontvangen voorschotbedragen voor uitkering spec doel	15.913	22.421
De van overige overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkering met specifiek doel	1.709	1.937
Overige vooruitontvangen bedragen die ten bate komen van volgende begrotingsjaren	830	1.207
Totaal	30.702	40.864

Bedragen x € 1.000				
Ontvangen voorschot op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel	Saldo 31 december 2024	Ontvangst	Besteding	Saldo 31 december 2025
Het Rijk				
Onderwijsachterstandenbeleid	304	967	881	390
Stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 1e tranche	996			996

Stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2e tranche	412			412
Bekostigingsregeling huisvesting doorstroomlocaties	-	26	20	6
Regeling energiereductie	15			15
Duurzame en circulaire infrastructuur	-	331		331
Preventieakkoord	1	-1		-
Nationaal Programma Onderwijs; wegwerken corona-achterstand	169		119	50
SPUK breed 2023-2026	286	938	878	346
IZA doelen 2023-2026	243	39	141	141
Voorschoolse educatie ontheemde peuters	31	-31		-
Woningbouwimpuls	-	74		74
Aanpak energieuitkering armoede	995		174	821
Tijdelijke onderwijshuisvesting ontheemden	3	-3		-
Regeling lokale bibliotheekvoorzieningen	79		71	8
Inburgering	1.034	584	506	1.112
Verduurzaming slecht geïsoleerde woningen	2.634	-2.634		-
Uitkering Meerkosten Energie Openbare Zwembaden (MEOZ)	337	-337		-
Capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid (CDOKE)	1.207	1.961	1.267	1.901
Onderwijsroute 2022	77	-77		-
Duurzaam Maatschappelijk Vastgoed	746	43		789
Regiodeal Zuid-West Friesland	2.107	3.372	157	5.322
Lokale Aanpak Isolatie	3.890	5.461	23	9.328
Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne	-		-221	221
TOZO rijk	344	-189		155
Totaal het Rijk	15.913	10.524	4.016	22.421
Overige Nederlandse overheidslichamen				
Kleine kernen 2019 t/m 2021	23			23
MKB ondersteuningsstructuur	-	100		100
Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021-2027	831		-24	855
Flexibele inzet woningbouw	-	71	68	3
TOZO gemeente	-	180		180
Fytsimpuls, provincie Fryslân	73	-73		-
Vliegwieltbijdrage laaggeletterdheid	-	10		10
Trochfytsroute	638			638
Afwikkeling knooppunt Joure	130		7	123
DOM-gelden Nijemirdum	14		9	5
Totaal overige Nederlands overheidslichamen	1.709	288	60	1.937
Totaal	17.622	10.812	4.076	24.358

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Gewaarborgde geldleningen

Bedragen x € 1.000

Gewaarborgde geldleningen en garantstellingen	Oorspr. Lening	Percentage borg	Restant geldlening 1-1-2025	Vermeerderingen	Verminderings	Restant geldlening 31-12-2025
Verzorgingsinstellingen	2.700	100%	1.485		135	1.350
Woningcorporaties	26.166	100%	16.113		1.006	15.107
Sportverenigingen	360	100%	220		16	204
Overig	655	100%	402		31	371
Totaal	29.881		18.220	-	1.189	17.032

De gemeente heeft aan diverse instellingen en verenigingen waarborgen verstrekt voor uitstaande leningen. Per ultimo 2025 is dit voor een totaal bedrag van € 17,0 miljoen. Het risico op deze waarborgen schatten we in als zeer gering. Tot op heden is er nog nooit een aanspraak gedaan op een garantie. Er is geen voorziening in de balans opgenomen voor dit risico.

Indien mogelijk wordt zoveel mogelijk gebruikt gemaakt van andere borgstellingen zoals waarborgfondsen. De door de gemeente gewaarborgde geldleningen zijn opgenomen tegen de schuldrestanten per ultimo boekjaar.

In 2025 zijn geen nieuwe garantstellingen verstrekt.

Langlopende inkoopverplichtingen

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de partijen waar de gemeente langlopende financiële verplichtingen (boven de € 1.000.000 over vier jaar) is aangegaan voor een aantal toekomstige jaren.

Crediteur	Omschrijving	Einddatum overeenkomst (incl. eventuele verlengingsoptie)	Bedrag
Suver Thus	WMO Huishoudelijke hulp	31-12-2026	4.090.668
AB Vakwerk Uitzendorganisatie B.V.	Inhuur personeel	31-12-2026	3.425.015
Stichting Sociaal Werk De Kear	Welzijnswerk	31-12-2029	2.702.783
Coöperatie Openbare Verlichting & Energie Fryslân U.A.	levering gas en elektra	onbepaalde tijd	2.235.530
Stichting Jeugdhulp Friesland	WMO jeugdzorg	31-12-2032	2.093.418
Stichting Hof en Hiem	WMO maatwerk	31-12-2028	1.636.500
Driessen B.V.	Inhuur personeel	31-12-2026	1.374.857
Security Noord B.V.	Beveiliging opvanglocaties Oekraïne	2-9-2027	1.276.907
Zorggroep Alliade (Reik)	WMO maatwerk	31-12-2028	1.232.256
Taxicentrale Witteveen B.V.	Personenvervoer	31-7-2029	1.221.149
Stichting Eigen Regie Friesland	WMO maatwerk	31-12-2028	999.816
Medipoint WMO BV	WMO hulpmiddelen	31-3-2027	990.858
Saul	WMO maatwerk	31-12-2028	987.403
Protinus IT B.V.	Software en licensing	31-12-2025	876.279
GGZ Friesland	WMO maatwerk	31-12-2028	873.796
Future Fuels Direct Sales	inkoop diesel	31-12-2027	764.652
Therapeuticum Joure	WMO jeugdzorg	31-12-2032	726.189

Haert B.V.	Inhuur personeel	31-12-2026	719.374
Accare Kinder- en Jeugdpsychiatrie	WMO jeugdzorg	31-12-2032	715.871
Bechtle B.V.	Hardware	18-7-2029	586.763
Scouting Coaching & Detachering B.V.	WMO maatwerk	31-12-2028	567.766
J.P. van den Bent Stichting	WMO maatwerk	31-12-2028	545.780
Marlestate	WMO jeugdzorg	31-12-2032	540.278
SBR Vastgoed	opvanglocatie Oekraïners	1-3-2026	499.926
Bureau Trinitas	WMO jeugdzorg	31-12-2032	499.900
Kwaliteitsrijke zorg/Koekalf & ei-land	WMO jeugdzorg	31-12-2032	488.232
Limor (Stichting)	WMO maatwerk	31-12-2028	475.558
Zorginitiatief de Bosk	WMO maatwerk	31-12-2028	472.025
Facilicom Solutions B.V.	beheer en onderhoud brede school Joure	31-12-2039	444.878
Coöperatie Zorgboeren Zuidwest Friesland	WMO maatwerk	31-12-2028	431.140
Hotel De IJsvogel B.V.	opvanglocatie Oekraïners	onbepaalde tijd	425.310
De Buurderij Balloo	WMO jeugdzorg	31-12-2032	410.982
STICHTING BEZINN (REGIO F	WMO maatwerk	31-12-2028	403.300
G.J. Mondeel Recreatie B.V.	concessieovereenkomst zwembad en horeca	1-8-2032	390.126
De Oase	WMO jeugdzorg	31-12-2032	386.794
NIVO Facilitaire Dienstverlening	schoonmaak	31-8-2026	383.185
MIEP B.V.	WMO Huishoudelijke hulp	31-12-2026	381.206
M.J. Oomen Inspectie B.V.	rioolreiniging en -inspectie	17-3-2029	363.533
Alliade	WMO maatwerk	31-12-2028	345.520
Wolfert in Context	WMO jeugdzorg	31-12-2032	341.868
Re-Care	WMO maatwerk	31-12-2028	326.136
Insurance Managers B.V.	bedrijfsverzekeringen	1-1-2027	320.446
Slimmerik	WMO jeugdzorg	31-12-2032	318.685
Hoitinga Holding B.V.	huurcontract Woudstate	30-11-2025	300.286
GGZ Mindup FRIESLAND	WMO maatwerk	31-12-2028	290.640
Stichting Limor	WMO maatwerk	31-12-2028	283.771
Helping Hands Zorg en Dienstenbureau	WMO maatwerk	31-12-2028	280.013
Viveré coaching advisering begeleiding	WMO maatwerk	31-12-2028	272.434
Antonius	WMO maatwerk	31-12-2028	271.868
ITS-reizen V.O.F.	doelgroepenvervoer	31-7-2029	266.056

Kredietfaciliteit

Bij onze huisbankier de BNG Bank hebben wij een kredietfaciliteit van € 500.000.

WNT-verantwoording

Wet normering topinkomens 2025	Naam	Naam
Functie gegevens	D.J. Cazemier (Gemeentesecretaris)	H.A. van Dijk - Beekman (Griffier)
Aanvang en einde functie vervulling in 2025	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltidfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging:		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	139.722	127.735
Beloningen betaalbaar op termijn	23.167	20.642
Subtotaal	162.889	148.377
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	246.000	246.000
Onverschuldig betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.	n.v.t.
Bezoldiging	162.889	148.377
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegen onverschuldigde betaling	n.v.t.	n.v.t.
Gegevens 2024	Naam	Naam
Functie gegevens	D.J. Cazemier (Gemeentesecretaris)	H.A. van Dijk - Beekman (Griffier)
Aanvang en einde functie vervulling in 2024	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltidfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging:		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	137.966	123.537
Beloningen betaalbaar op termijn	23.273	20.462
Subtotaal	161.240	143.999
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	233.000	233.000
Bezoldiging	161.240	143.999

Overzicht van baten en lasten

Overzicht van baten en lasten gesaldeerd per programma

Bedragen x € 1.000

	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2025	Verschil	Rekening 2024
Programma's					
1. Bestuur en organisatie	-9.906	-10.272	-10.653	381	-9.536
2. Ruimte	-29.308	-37.507	-26.982	-10.525	-23.635
3. Economie	-2.018	-4.746	-1.900	-2.846	-1.189
4. Leefbaarheid en onderwijs	-14.847	-15.472	-12.434	-3.037	-12.135
5. Sociaal domein	-49.411	-58.236	-57.439	-797	-51.550
Saldo programma's	-105.491	-126.232	-109.408	-16.824	-98.045
Algemene dekkingsmiddelen					
Algemene dekkingsmiddelen volgens BBV	129.054	133.188	132.818	370	123.733
Heffing Vpb	-5	-5	-40	34	-26
Overhead	-23.508	-27.272	-26.217	-1.055	-28.164
Overige algemene dekkingsmiddelen	1.394	2.965	4.051	-1.087	4.649
Totaal algemene dekkingsmiddelen	106.934	108.875	110.613	-1.738	100.192
Toevoegingen	-17.343	-23.456	-23.326	-130	-24.223
Onttrekkingen	16.095	36.672	24.150	12.522	25.797
Mutatie reserves	-1.247	13.216	824	12.392	1.574
Totaal	196	-4.142	2.028	-6.169	3.721

Overzicht van baten en lasten gespecificeerd

Bedragen x € 1.000

	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2025	Verschil	Rekening 2024
Lasten					
1. Bestuur en organisatie	-10.420	-11.141	-11.809	668	-10.786
2. Ruimte	-50.302	-64.835	-63.677	-1.158	-50.706
3. Economie	-2.110	-8.228	-4.759	-3.469	-1.880
4. Leefbaarheid en onderwijs	-15.722	-19.446	-15.266	-4.180	-14.972
5. Sociaal domein	-65.760	-79.744	-76.831	-2.913	-70.500
Totaal Lasten	-144.315	-183.395	-172.342	-11.053	-148.844
Baten					
1. Bestuur en organisatie	514	869	1.156	-287	1.250
2. Ruimte	20.994	27.329	36.695	-9.366	27.071
3. Economie	92	3.482	2.859	623	691
4. Leefbaarheid en onderwijs	875	3.974	2.831	1.143	2.837
5. Sociaal domein	16.349	21.509	19.392	2.116	18.950
Totaal Baten	38.824	57.163	62.933	-5.770	50.800
Saldo programma's	-105.491	-126.232	-109.408	-16.824	-98.045
Algemene dekkingsmiddelen					
Algemene dekkingsmiddelen volgens BBV	878	39	-326	365	655
Heffing Vpb	-5	-5	-40	34	-26
Overhead	-24.015	-27.931	-28.867	936	-29.659
Overige algemene dekkingsmiddelen	-2.031	-5.432	-4.909	-523	-4.654
Totaal lasten	-25.174	-33.329	-34.142	813	-33.684
Algemene dekkingsmiddelen volgens BBV	128.176	133.149	133.144	5	123.078
Heffing Vpb		-	-	-	-
Overhead	507	659	2.650	-1.991	1.495
Overige algemene dekkingsmiddelen	3.425	8.396	8.960	-564	9.303
Totaal baten	132.108	142.204	144.754	-2.550	133.876
Totaal algemene dekkingsmiddelen	106.934	108.875	110.613	-1.738	100.192
Toevoegingen	-17.343	-23.456	-23.326	-130	-24.223
Onttrekkingen	16.095	36.672	24.150	12.522	25.797
Mutatie reserves	-1.247	13.216	824	12.392	1.574
Totaal	196	-4.142	2.028	-6.169	3.721

Belangrijke afwijkingen per programma ten opzichte van de begroting

Bedragen x € 1.000

Belangrijkste afwijkingen per programma ten opzicht van de begroting	Vershil
1. Bestuur en organisatie	
Bestuur	-972 n
Dienstverlening en communicatie	277 v
Openbare orde en veiligheid	68 v
Totaal 1. Bestuur en organisatie	-627 n
2. Ruimte	
Wonen	2.859 v
Openbare ruimte	1.421 v
Grondbedrijf	894 v
Totaal 2. Ruimte	5.174 v
3. Economie	
Economische zaken, recreatie en toerisme	84 v
Bedrijvencontacten	72 v
Totaal 3. Ruimte	156 v
4. Leefbaarheid en onderwijs	
Leerlingenvervoer	114 v
Voorzieningen	362 v
Onderwijs	328 v
Totaal 4. Leefbaarheid en onderwijs	804 v
5. Sociaal domein	
Samenleving	59 v
Maatwerkvoorzieningen	-1.621 n
Inkomensregeling en participatie	58 v
Conflictzorg	106 v
Gezondheidszorg	120 v
Sociaal domein algemeen	119 v
Totaal 5. Sociaal domein	-1.159 n
Financiën, algemene dekkingsmiddelen en overhead	
Algemene uitkering	27 v
Treasury	-248 n
Belastingen	-84 n
Algemene baten en lasten	1.076 v
Overhead	1.055 v
Overige verschillen	-25 n
Totaal Financiën, algemene dekkingsmiddelen en overhead	1.801 v
Mutaties reserves	20 v
Totaal afwijkingen	6.169 v

Voor de toelichting op de belangrijkste afwijkingen per programma ten opzichte van de begroting verwijzen wij naar onderdeel d. 'Wat heeft het gekost' binnen de programma's in de jaarstukken.

Incidentele baten en lasten

Het structureel en incidenteel resultaat van de jaarrekening.

Bedragen x € 1.000

Structureel saldo jaarrekening	v/n	v/n
Saldo baten en lasten		2.028 v
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves		-824 n
Incidenteel rekeningsresultaat		1.204 v
Incidentele baten en lasten		
Incidentele onttrekkingen aan reserves	-23.847 n	
Incidentele toevoegingen aan reserves	23.326 v	
Eenmalige projecten	-8.531 n	
Incidentele vrijval voorzieningen	277 v	
Incidentele vrijval verduurzaming vastgoed	1.330 v	
Incidentele baten verkoop terreinen en overhoekjes	259 v	
Incidentele dotatie voorziening wethouderspensioen	-1.053 n	
Incidentele baten winstneming grondbedrijf	756 v	
Incidentele baten SISA Oekraïne	1.300 v	
Totale incidentele baten en lasten		-6.183 n
Structureel rekeningsresultaat		7.387 v

Overzicht van baten en lasten per taakveld

Bedragen x € 1.000

Taakvelden per programma	Lasten	Baten	Saldo
1. Bestuur en organisatie			
0.1 Bestuur	-4.137	-	-4.137
0.2 Burgerzaken	-2.123	1.120	-1.003
0.4 Overhead	-	-	-
0.8 Overige baten en lasten	-	-	-
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	-4.107	-	-4.107
1.2 Openbare orde en veiligheid	-1.400	36	-1.364
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-42	-	-42
Totaal 1. Bestuur en organisatie	-11.809	1.156	-10.653
2. Ruimte			
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	-4.194	137	-4.058
0.4 Overhead	-37	-	-37
0.8 Overige baten en lasten	-	-	-
2.1 Verkeer en vervoer	-13.155	1.249	-11.906
2.2 Parkeren	-	-	-
2.3 Recreatieve havens	-475	-	-475
2.4 Economische havens en waterwegen	-1.605	717	-888
2.5 Openbaar vervoer	-439	60	-379
3.1 Economische ontwikkeling	-22	31	9
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-1.927	1.927	-
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-1	-	-1
4.2 Onderwijshuisvesting	-94	72	-22
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-2	2	-1
5.2 Sportaccommodaties	-3.144	1.814	-1.330
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-29	16	-13
5.4 Musea	-91	-	-91
5.5 Cultureel erfgoed	-433	152	-281
5.6 Media	-17	145	127
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-8.085	575	-7.509
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-215	37	-178
7.2 Riolering	-5.361	6.892	1.530
7.3 Afval	-6.296	7.818	1.523
7.4 Milieubeheer	-3.328	5	-3.323
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	-731	515	-216
8.1 Ruimte en leefomgeving	-1.289	123	-1.166
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijfventerreinen)	-7.917	9.145	1.228
8.3 Wonen en bouwen	-4.788	5.263	474
Totaal 2. Ruimte	-63.677	36.695	-26.982
3. Economie			
0.4 Overhead	-	-	-
0.8 Overige baten en lasten	-	-	-
3.1 Economische ontwikkeling	-3.515	2.775	-739
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-467	34	-433
3.4 Economische promotie	-441	-	-441
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-337	50	-287
Totaal 3. Economie	-4.759	2.859	-1.900
4. Leefbaarheid en onderwijs			
0.8 Overige baten en lasten	-	-	-
4.1 Openbaar basisonderwijs	-423	-	-423
4.2 Onderwijshuisvesting	-2.546	225	-2.321
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-3.150	1.157	-1.992
5.1 Sportbeleid en activering	-829	321	-509
5.2 Sportaccommodaties	-4.282	877	-3.405

5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-1.059	71	-988
5.4 Musea	-643	-	-643
5.6 Media	-1.456	122	-1.335
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-	-	-
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-818	18	-801
6.60 Hulpmiddelen en diensten (WMO)	-	-	-
7.1 Volksgezondheid	-60	41	-19
Totaal 4. Leefbaarheid en onderwijs	-15.266	2.831	-12.434
5. Sociaal domein			
0.8 Overige baten en lasten	-	-	-
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-3.604	213	-3.391
6.21 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen WMO	-	-	-
6.22 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd	-2.458	-	-2.458
6.23 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal	-2.113	-	-2.113
6.3 Inkomensregelingen	-22.314	16.862	-5.453
6.4 WSW en beschut werk	-3.647	-	-3.647
6.5 Arbeidsparticipatie	-3.746	614	-3.131
6.60 Hulpmiddelen en diensten (WMO)	-1.816	19	-1.796
6.711 Huishoudelijke hulp (WMO)	-6.832	474	-6.358
6.712 Begeleiding (WMO)	-3.531	-	-3.531
6.713 Dagbesteding (WMO)	-1.456	-	-1.456
6.714 Overige maatwerkarrangementen (WMO)	-365	-	-365
6.751 Jeugdhulp ambulant lokaal	-163	-	-163
6.752 Jeugdhulp ambulant regionaal	-12.238	-	-12.238
6.753 Jeugdhulp ambulant landelijk	-44	-	-44
6.761 Jeugdhulp met verblijf lokaal	-1.487	-	-1.487
6.762 Jeugdhulp met verblijf regionaal	-3.991	-	-3.991
6.763 Jeugdhulp met verblijf landelijk	-47	-	-47
6.791 PGB WMO	-370	-	-370
6.792 PGB Jeugd	-134	-	-134
6.811 Beschermd wonen (WMO)	-127	760	632
6.812 Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	-11	-	-11
6.821 Jeugdbescherming	-1.068	-	-1.068
6.822 Jeugdreclassering	-144	-	-144
6.91 Coördinatie en beleid WMO	-594	-	-594
6.92 Coördinatie en beleid Jeugd	-556	-	-556
7.1 Volksgezondheid	-3.976	451	-3.525
Totaal 5. Sociaal domein	-76.831	19.392	-57.439
8. Bedrijfsvoering			
0.4 Overhead	-28.867	2.650	-26.217
0.8 Overige baten en lasten	-	-	-
Totaal 8. Bedrijfsvoering	-28.867	2.650	-26.217
9. Financiën en algemene dekkingsmiddelen			
0.5 Treasury	-326	594	268
0.61 OZB woningen	-	7.675	7.675
0.62 OZB niet-woningen	-399	5.229	4.830
0.64 Belastingen overig	-	241	241
0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	-	119.404	119.404
0.8 Overige baten en lasten	44	267	311
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	-40	-	-40
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	-3.972	5.282	1.310
3.4 Economische promotie	-254	3.411	3.157
6.3 Inkomensregelingen	-327	-	-327
Totaal 9. Financiën en algemene dekkingsmiddelen	-5.275	142.104	136.829
Totaal programma's	-206.483	207.688	1.204
1. Bestuur en organisatie			
0.10 Mutaties reserves	-	141	141

2. Ruimte			
0.10 Mutaties reserves	-	5.631	5.631
3. Economie			
0.10 Mutaties reserves	-	293	293
4. Leefbaarheid en onderwijs			
0.10 Mutaties reserves	-	814	814
5. Sociaal domein			
0.10 Mutaties reserves	-	1.466	1.466
9. Financiën en algemene dekkingsmiddelen			
0.10 Mutaties reserves	-23.326	15.804	-7.522
Mutatie reserves	-23.326	24.150	824
Totaal	-229.809	231.837	2.028

Rechtmatigheidsverantwoording

Verantwoordelijkheid college van burgemeester en wethouders

De baten en lasten alsmede de balansmutaties moeten getrouw in de jaarrekening worden opgenomen. Uit het getrouw opnemen van de baten en lasten alsmede de balansmutaties, blijken een drietal rechtmatigheidscriteria niet expliciet. Dit betreffen het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium.

In deze rechtmatigheidsverantwoording licht het college van burgemeester en wethouders toe in hoeverre bij de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium zijn nageleefd. Dit houdt in dat de verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties in overeenstemming zijn met door de raad vastgestelde kaders zoals de begroting en gemeentelijke verordeningen en met bepalingen in de relevante wet- en regelgeving.

Bij de waarderingsgrondslagen in de jaarrekening is het door de raad op 26 november 2025 vastgestelde normenkader van de relevante wet- en regelgeving verder toegelicht.

Deze verantwoording hanteert een grensbedrag omdat alleen de van belang zijnde aspecten in de verantwoording hoeven te worden betrokken. Deze grens is door de raad bepaald en bedraagt 2% voor fouten en onzekerheden van de totale lasten, exclusief toevoegingen aan de reserves. Op basis hiervan is de grens vastgesteld op € 3,4 miljoen. De grondslag voor deze verantwoording is de Kadernota Rechtmatigheid 2025 van de Commissie BBV van september 2025. Op basis van de uiteindelijk in de jaarrekening gerealiseerde lasten (afgerond € 206 miljoen) betekent dit een bedrag van € 4,1 miljoen.

Bevinding

Het college stelt vast dat de omvang van de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties die niet rechtmatig tot stand zijn gekomen € 5.208.000 bedraagt. Dit is hoger dan de daarvoor gestelde grens van € 4,1 miljoen. Van de niet rechtmatig tot stand gekomen verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties is volgens het college overigens een bedrag van € 4.432.000 acceptabel op basis van door de gemeenteraad vastgestelde afspraken.

In de paragraaf bedrijfsvoering is op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV en op basis van de afspraken met de raad aanvullende informatie opgenomen over de financiële rechtmatigheid. In deze paragraaf heeft het college ook beschreven welke actie hij onderneemt om vermelde afwijkingen in de toekomst te voorkomen.

Bedragen x € 1.000

Begrotingscriterium		
1A	Overschrijdingen lasten programma's	3.605
1B	Overschrijdingen investeringsbudgetten (kredieten)	1.263
2	Ongeautoriseerde reservemutaties	-
3	Overschrijding van baten en/of onderschrijding van lasten en baten die niet tijdig tot een begrotingswijziging hebben geleid of te laat aan de raad zijn gemeld	-
Totaal begrotingsonrechtmatigheden		4.868
4	Totaal van de begrotingsonrechtmatigheden (onderdeel 1 + 2) dat past binnen het vooraf vastgestelde beleid	4.432
5	Resterend saldo aan begrotingsonrechtmatigheden	436

Bedragen x € 1.000

Voorwaardencriterium		
Inkoop en aanbesteding		340

Bedragen x € 1.000

M&O criterium		
Geen bevindingen		0

Bedragen x € 1.000

Totaal van onrechtmatigheden		
Totaal geconstateerde afwijkingen		5.208
Waarvan acceptabele begrotingsonrechtmatigheden zijn		4.432
Waarvan niet-acceptabele begrotingsonrechtmatigheden zijn		776

EMU-saldo

Bedragen x € 1.000

Berekening EMU-saldo via exploitatie en balans (volgens EMU-enquête)		Rekening 2024	Begroting 2025	Rekening 2025
1.	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	3.679	1.444	1.204
2.	Mutatie (im)materiële vaste activa	-9.785	5.036	-7.047
3.	Mutatie voorzieningen	1.605	-3.312	2.459
4.	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-3.033		-8.865
5.	Boekwinst bij verkoop effecten en boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa	251		
Berekend EMU-saldo		-7.283	3.168	-12.249

Het EMU-saldo geeft aan of er in een bepaald jaar meer geld uitgegeven is dan er in dat jaar is binnengekomen, of dat er netto geld overgehouden is. Het EMU-saldo is daarmee een indicatie van de ontwikkeling van de liquiditeits- en financiële positie van de gemeente. Het EMU-saldo vervult een rol bij de afspraken die in Europees verband zijn gemaakt over het toegestane maximale tekort om de overheidsfinanciën in de Eurozone robuust te houden. In de Wet houdbare overheidsfinanciën (wet HOF) is bepaald dat de verschillende overheidslagen een gelijkwaardige inspanningsverplichting hebben om te voldoen aan de Europese begrotingseisen en daarmee bij te dragen aan een gunste budgettaire positie voor Nederland.

In bovenstaande tabel de berekening van het EMU-saldo voor onze gemeente. Het saldo is negatief. Wij hebben daarom een negatieve bijdrage geleverd aan het toegestane EMU-tekort.

SiSa-bijlage

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2025 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 07-01-2026								
Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering Juridische grondslag Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
FIN	B2	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek Gemeenten	Aantal uitgewerkte plannen van aanpak in (jaar T)	Cumulatief aantal uitgewerkte plannen van aanpak (t/m jaar T)	Normbedragen voor a, b, d en f (ja/nee)	Normbedragen voor e (ja/nee)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	
					Nee: reeks 1 / Ja: reeks 2	Nee: reeks 1 / Ja: reeks 2		
			Aard controle D2	Aard controle n.v.t.	Aard controle n.v.t.	Aard controle n.v.t.	Aard controle n.v.t.	
			Indicator: B2/01	Indicator: B2/02	Indicator: B2/03	Indicator: B2/04	Indicator: B2/05	
			0	4	Ja	Ja	Nee	
			Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel a, b, d en f (artikel 3)	Reeks 1 Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdelen a, b, d en f (artikel 3)				
			Keuze werkelijke kosten	Keuze werkelijke kosten				
			Aard controle R	Aard controle n.v.t.				
			Indicator: B2/06	Indicator: B2/07				
			Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3)	Reeks 1 Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3)	Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3)	Reeks 1 Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3)	Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3)	Reeks 1 Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3)
			Werkelijke kosten	Werkelijke kosten	Keuze werkelijke kosten	Keuze werkelijke kosten	Werkelijke kosten	Werkelijke kosten
			Aard controle R	Aard controle R	Aard controle R	Aard controle R	Aard controle R	Aard controle R
			Indicator: B2/08	Indicator: B2/09	Indicator: B2/10	Indicator: B2/11	Indicator: B2/12	Indicator: B2/13
			€0	€ 11.903			€0	€0
			Reeks 2 Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerden (jaar T)	Reeks 2 Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel)	Reeks 2 Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van	Reeks 2 Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van	Reeks 2 Normbedrag onderdeel d x aantal PVA's (jaar T) (artikel	Reeks 2 Normbedrag onderdeel d x aantal nazorgtrajec

			T) (artikel 3)	gedupeerde cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3)	aanpak (jaar T) (artikel 3)	aanpak cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3)	3)	ten en/of PvA's cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3)
			Keuze normbedragen	Keuze normbedrag en	Keuze normbedra gen	Keuze normbedrag en	Keuze normbedrage n	Keuze normbedra gen
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: B2/14</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: B2/15</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: B2/16</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: B2/17</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: B2/18</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: B2/19</i>
			€0	€22.040	€0	€13.872	€0	€5.385
			Reeks 2 Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (jaar T) (artikel 3)	Reeks 2 Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden) cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3)	Reeks 2 Normbedrag onderdeel f x aantal driegesprek ken (jaar T) (artikel 3)	Reeks 2 Normbedrag onderdeel f x aantal driegesprekk en cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3)	Totaal Totale verantwoordin g (jaar T) voor de SPUK B2 regeling	
			Keuze normbedragen	Keuze normbedrag en	Keuze normbedra gen	Keuze normbedrag en	<i>Aard controle n.v.t.</i>	
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: B2/20</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: B2/21</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: B2/22</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: B2/23</i>	<i>Indicator: B2/24</i>	
			€0	€0	€0	€ 0	€0	
BZK	C62	Specifieke uitkering aan gemeenten voor de bekostiging van de kwijschelding van gemeentelijke belastingen van gedupeerden door de toeslagenaffaire	Gederfde opbrengsten (jaar T) die voortvloeien uit het kwijschelden van gemeentelijke belastingen	Eindverantwo ording (Ja/Nee)				
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: C62/01</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: C62/02</i>				
			€ 0	Nee				
BZK	C92	Regeling specifieke uitkering Informatiepunten Digitale Overheid	Besteding (jaar T)	Bedrag doorgeschov en naar t+1	Aantal informatiepu nten dat de gemeente financiert	Aantal vragen dat in het afgelopen jaar bij de Informatiepun ten in de gemeente behandeld is	Aantal gebruikte leermiddelen	
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: C92/01</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: C92/02</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: C92/03</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: C92/04</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: C92/05</i>	
			€ 51.156	€ 0	3	183	33	
OCW	D8	Onderwijsachtersta ndenbeleid 2023- 2026 (OAB)	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en	Correctie besteding (jaar T-1)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)	Opgebouwd e reserve ultimo (jaar T)

		Gemeenten	wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 159, eerste lid WPO)	voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 158 WPO)	vroegschool se educatie met bevoegde gezagsorga nen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeel zalen (conform artikel 160 WPO)	Let op bij correctie verder verwerken bij indicator 05		
			Aard controle R Indicator: D8/01	Aard controle R Indicator: D8/02	Aard controle R Indicator: D8/03	Aard controle R Indicator: D8/04	Aard controle R Indicator: D8/05	Aard controle R Indicator: D8/06
			€ 883.858	€ 0	€ 0	-€ 65.920	€ 307.181	-€ 390.217
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsin formatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsacht erstandenbel eid	Hieronder per regel één gemeente(c ode) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoord ingsinformati e voor die gemeente invullen	Van andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsacht erstandenbel eid		
			Bedrag	Bedrag	Bedrag	Bedrag		
			Aard controle n.v.t. Indicator: D8/07	Aard controle R Indicator: D8/08	Aard controle n.v.t. Indicator: D8/09	Aard controle R Indicator: D8/10		
		1						
		2						
		3						
OCW	D14	Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen	Besteding (jaar T) maatregelen artikel 3, lid 2, a t/m e samen opgeteld	Besteding (jaar T) voor tijdelijke extra huur van bestaande huisvesting indien deze extra huisvesting nodig is voor de uitvoering van maatregelen die scholen of gemeenten in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs nemen	Besteding (jaar T) voor ambtelijke capaciteit van de gemeente of inkoop van expertise voor de uitvoering van het Nationaal Programma Onderwijs			

			Aard controle R Indicator: D14/01	Aard controle R Indicator: D14/02	Aard controle R Indicator: D14/03			
			€ 120.586	€ 0	€ 0			
			Correctie besteding (jaar T-1)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)	Opgebouwde reserve (jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)		
			Aard controle R Indicator: D14/04	Aard controle R Indicator: D14/05	Aard controle R Indicator: D14/06	Aard controle n.v.t. Indicator: D14/07		
			-€ 1.683	€ 170.191	€ 51.288	Ja		
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs	Hieronder per regel één gemeente(c ode) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformati e voor die gemeente invullen	Van andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs		
			Aard controle n.v.t. Indicator: D14/08	Aard controle R Indicator: D14/09	Aard controle n.v.t. Indicator: D14/10	Aard controle R Indicator: D14/11		
		1						
		2						
		3						
OCW	D23	Regeling eenmalige specifieke uitkering en subsidies lokale bibliotheekvoorzieningen	Beschikkingnummer/referentienummer Aard controle n.v.t Indicator: D23/01	Aard van de activiteit besteding (jaar T) Aard controle n.v.t Indicator: D23/02	Besteding (jaar T) Aard controle R Indicator: D23/03	Indien van toepassing: bedrag dat wordt meegenomen van 2025 naar 2026. Aard controle n.v.t Indicator: D23/04	Aard van de activiteit Cumulatieve besteding (t/m jaar T) Aard controle n.v.t. Indicator: D23/05	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) Aard controle n.v.t Indicator: D23/06
		1	SB230054	b) De verruiming van bemande openingstijden	€ 0	€ 8.800	b) De verruiming van bemande openingstijden	€ 211.200
		2	SB240134	b) De verruiming van bemande openingstijden	€ 70.398	€ 0	b) De verruiming van bemande openingstijden	€ 140.000

			3						
			Eindverantwoording (Ja/Nee)						
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: D23/07</i>						
			1 Ja						
			2 Ja						
			3						
lenW	E20	Regeling stimuleringsverkeersmaatregelen 2020-2021	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T)	Project afgerond (alle maatregelen) in (jaar T) (Ja/Nee)			
		Provincies en Gemeenten	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E20/01</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E20/02</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E20/03</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E20/04</i>			
			€ 0	€ 831.420	€ 449.562	Nee			
			Naam/nummer per maatregel	Per maatregel, maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)	De hoeveelheid opgeleverde verkeersveiligheidsmaatregelen per type maatregel (stuks, meters)	Eventuele toelichting, mits noodzakelijk			
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E20/05</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E20/06</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E20/07</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E20/08</i>			
			1 101 Aanbrengen van kant- en asmarkering op fietspaden aantal in meters	Ja	0				
			2 105 Verbreden van fietspaden aantal in meters	Ja	95				
			3 108 Aanleg van een kruispuntplateau ETW-ETW aantal in st	Ja	0				
			4 122 Aanleg van een kruispuntplateau ETW-ETW aantal in st	Ja	7				
			5 123 Aanleg van verticale elementen voor korte rechtstanden (rekening houdend met landbouwverkeer) aantal in st	Ja	5				

			6	124 Aanleg van één rijloper met fiets(suggestie)straten en berm aantal in meters	Ja	425			
			7	131 Aanleg van een snelheidsremmen de plateau voor een fietsoversteek, alleen bij een kruispunt aantal in st	Ja	0			
			8	132 Aanleg van een rotonde buiten de bebouwde kom aantal in st	Ja	1			
			9	205 Verbreden van fietspaden aantal in meters	Nee	0			
			10	208 Aanleg van een kruispuntplateau ETW-ETW aantal in st	Nee	3			
			11	209 Aanleg van verticale elementen voor korte rechtstanden aantal in st	Nee	2			
			12	222 Aanleg van een kruispuntplateau ETW-ETW aantal in st	Nee	6			
			13	223 Aanleg van verticale elementen voor korte rechtstanden (rekening houdend met landbouwverkeer) aantal in st	Nee	0			
			14						
lenW	E44B	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021–2027 (SiSa tussen medeoverheden)		Hieronder per regel één CBS(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen	Beschikkingnummer	Besteding (jaar T) ten laste van de verstrekker	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van de verstrekker	Besteding ten laste van cofinanciering (jaar T)	Besteding cofinanciering cumulatief (t/m jaar T)
				Aard controle n.v.t.	Aard controle n.v.t.	Aard controle R	Aard controle n.v.t.	Aard controle R	Aard controle n.v.t.
				Indicator: E44B/01	Indicator: E44B/02	Indicator: E44B/03	Indicator: E44B/04	Indicator: E44B/05	Indicator: E44B/06
			1	061940 Gemeente De Fryske Marren	PF-2023/266481	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			2	061940 Gemeente De Fryske Marren	PF-2023/266481	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			3	061940 Gemeente De Fryske Marren	PF-2024/274825	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0

			4	061940 Gemeente De Fryske Marren	PF-2024/274825	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			5						
				Kopie CBS(code)	Kopie beschikkingsnummer	Eindverantwoording (Ja/Nee)			
				<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>			
				<i>Indicator: E44B/07</i>	<i>Indicator: E44B/08</i>	<i>Indicator: E44B/09</i>			
			1	061940 Gemeente De Fryske Marren	PF-2023/266481	Nee			
			2	061940 Gemeente De Fryske Marren	PF-2023/266481	Nee			
			3	061940 Gemeente De Fryske Marren	PF-2024/274825	Nee			
			4	061940 Gemeente De Fryske Marren	PF-2024/274825	Nee			
			5						
				Kopie CBS(code)	Kopie beschikkingsnummer	Naam/nummer maatregel			
				<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>			
				<i>Indicator: E44B/10</i>	<i>Indicator: E44B/11</i>	<i>Indicator: E44B/12</i>	Maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per maatregel		
				<i>Indicator: E44B/10</i>	<i>Indicator: E44B/11</i>	<i>Indicator: E44B/12</i>			
			1	061940 Gemeente De Fryske Marren	PF-2023/266481	7 Laagte aanbrengen, vergroenen en vasthouden, infiltratieriole ring aanleggen Stationsstraat Joure			
			2	061940 Gemeente De Fryske Marren	PF-2023/266481	8 Vergroten afvoer capaciteit Lege Leane Oudemirdum			
			3	061940 Gemeente De Fryske Marren	PF-2024/274825	3.3 Maatregelen wateroverlast Rienplan Lemmer			
			4	061940 Gemeente De Fryske Marren	PF-2024/274825	3.4 (grond) water overlast Wilhelminastraat en omgeving			
			5						
lenW	E84	Regeling stimulerings verkeersveiligheids maatregelen 2022-2023		Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Cumulatieve eigen bijdrage en externe financiering (t/m jaar T)	Project afgerond (alle maatregelen) in (jaar T) (Ja/Nee)		

		Provincies en Gemeenten	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E84/01</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E84/02</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E84/03</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E84/04</i>	
			€ 5.455	€ 36.754	€ 18.377	Nee	
			Naam/nummer per maatregel	Per maatregel, maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)	De hoeveelheid opgeleverde verkeersveiligheidsmaatregelen per type maatregel (stuks, meters)	Eventuele toelichting, mits noodzakelijk	
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E84/05</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E84/06</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E84/07</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E84/08</i>	
			1 321 Aanleg van een vrijliggend fietspad of vrijliggend fiets-/bromfietspad (op 50-, 60- en 80 km/h wegen) aantal in Meters	Nee	0		
			2 330 Aanleg van een kruispuntplateau ETW-ETW 30km/h aantal in Stuks	Nee	3		
			3 332 Wegversmalling aantal in Stuks	Nee	0		
			4 347 Zebrapad aantal in Stuks	Nee	0		
			5 350 Aanleg van een uitritconstructie van zijstraat GOW naar 30 km/h-zone aantal in Stuks	Nee	0		
			6 360 Aanleg van een kruispuntplateau ETW-ETW 60 km/h aantal in Stuks	Nee	1		
7 361 Aanleg van verticale elementen voor korte rechtstanden (rekening houdend met landbouwverkeer) aantal in Stuks	Nee	0					
8							
IenW	E115	Tijdelijke regeling specifieke uitkering	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding	Eindverantw oording	Beschikking kenmerk	

		duurzame en circulaire infrastructuur		(t/m jaar T)	(Ja/Nee)			
			<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>		
			<i>Indicator: E115/01</i>	<i>Indicator: E115/02</i>	<i>Indicator: E115/03</i>	<i>Indicator: E115/04</i>		
			€ 0	€ 0	Nee	31208208		
SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_ge meentedeel 2025 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Besteding (jaar T) algemene bijstand	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAW	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAZ	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk)
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente
			I.1 Participatiewet (PW)	I.1 Participatiewe t (PW)	I.2 Wet inkomensvo orziening oudere en gedeeltelijk arbeidsonges chikte werkloze werknemers (IOAW)	I.2 Wet inkomensvoor ziening oudere en gedeeltelijk arbeidsonges chikte werkloze werknemers (IOAW)	I.3 Wet inkomensvoorz iening oudere en gedeeltelijk arbeidsongesc hikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	I.3 Wet inkomensvo orziening oudere en gedeeltelijk arbeidsonges chikte gewezen zelfstandige n (IOAZ)
			<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>
			<i>Indicator: G2/01</i>	<i>Indicator: G2/02</i>	<i>Indicator: G2/03</i>	<i>Indicator: G2/04</i>	<i>Indicator: G2/05</i>	<i>Indicator: G2/06</i>
			€ 12.709.974	€ 78.511	€ 334.659	€ 360	€ 160.010	€ 1
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderh oud (exclusief Rijk)	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) Loonkostensu bsidie o.g.v. art. 10d Participatiewe t	Baten (jaar T) Loonkostensub sidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (exclusief Rijk)	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijschelde n schulden gebundelde uitkering Participatiew et in (jaar T) i.v.m. de herstelopera tie kinderopvan gtoeslagaffai re
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente
			I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (Bbz 2004)	I.4 Besluit bijstandverlen ing zelfstandigen 2004 (levensonder houd) (Bbz 2004)	I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK)	I.7 Participatiewe t (PW)	I.7 Participatiewet (PW)	Participatiew et (PW)
			<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>
			<i>Indicator: G2/07</i>	<i>Indicator: G2/08</i>	<i>Indicator: G2/09</i>	<i>Indicator: G2/10</i>	<i>Indicator: G2/11</i>	<i>Indicator: G2/12</i>
			€ 163.925	€ 107.272	€ 0	€ 2.216.426	€ 0	€ 0
			Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren als gevolg van kwijt te	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)				

[illegible]

[illegible]

6	Totaal	0	0	N.v.t.	
	Kopie regeling	Besteding (jaar T) kapitaalverstr ekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht)	Baten (jaar T) kapitaalverstr rekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), aflossing	Baten (jaar T) kapitaalverstr ekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), overig	Uitvoeringskos ten (jaar T) uitvoering Tozo buitenland (gemeente Maastricht)
	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: G4/11</i>	<i>Aard controle R Indicator: G4/12</i>	<i>Aard controle R Indicator: G4/13</i>	<i>Aard controle R Indicator: G4/14</i>	<i>Aard controle R Indicator: G4/15</i>
1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)				
2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)				
3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)				
4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)				
5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)				
6	Totaal	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
	Kopie regeling	Levensonder houd - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijschelden schulden levensonderh oud Tozo in jaar T i.v.m. de hersteloperati e kinderopvang toeslagaffaire	Levensonde rhoud- Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren (jaar T) als gevolg van kwijs te schelden schulden levensonder houd Tozo i.v.m. de herstelopera tie kinderopvan gtoeslagaffai re	Kapitaalverstr ekkingen - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijschelden van achterstallige betalingen op kapitaalverstr ekkingen Tozo in jaar T i.v.m. de hersteloperati e kinderopvang toeslagaffaire	
	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: G4/16</i>	<i>Gemeente Aard controle R Indicator: G4/17</i>	<i>Gemeente Aard controle D2 Indicator: G4/18</i>	<i>Gemeente Aard controle R Indicator: G4/19</i>	
1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 0	€ 0	€ 0	
2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 0	€ 0	€ 0	
3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	
4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	
5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	

			oktober 2021)				
		6	Totaal	0	0	0	
SZW	G10	Wet inburgering 2021_gemeentedeel 2025 Alle gemeenten verantwoord hier het gemeentedeel over Wet inburgering 2021 (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Besteding (jaar T)	Baten (jaar T) (exclusief Rijk)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)		
			Gemeente	Gemeente	Gemeente		
			Aard controle R	Aard controle R	Aard controle n.v.t.		
			Indicator: G10/01	Indicator: G10/02	Indicator: G10/03		
			€ 505.873	€ 0	Ja		
SZW	G12	Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire_gemeentedeel 2025 Alle gemeenten verantwoord hier het gemeentedeel (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Bijzondere bijstand in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Wet Inburgering van 13 september 2012 in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)		
			Gemeente	Gemeente	Gemeente		
			Aard controle R	Aard controle R	Aard controle n.v.t.		
			Indicator: G12/01	Indicator: G12/02	Indicator: G12/03		
			€ 0	€ 0	Ja		
SZW	G13	Onderwijsroute deel gemeente 2025 Alle gemeenten verantwoord hier het gemeentedeel (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar	Bestedingen onderwijsroute (jaar T)	Baten onderwijsroute (jaar T) (exclusief Rijk)	Bestedingen overige voorzieningen (jaar T) (exclusief Rijk)	Baten overige voorzieningen (jaar T) (exclusief Rijk)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	

		T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Aard controle R Indicator: G13/01	Aard controle R Indicator: G13/02	Aard controle R Indicator: G13/03	Aard controle R Indicator: G13/04	Aard controle n.v.t. Indicator: G13/05	
			€ 88.191	€ 0	€ 0	€ 0	Ja	
VWS	H4	Regeling specifieke uitkering stimulerings sport 2024-2025 Gemeenten	Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T)	Totale werkelijke berekende uitkering				
			Aard controle n.v.t. Indicator: H4/01	Aard controle n.v.t. Indicator: H4/02				
			€ 534.795	€ 583.242				
			Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 18% (jaar T) Onroerende zaken	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 18% (jaar T) Roerende zaken	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 18% (jaar T) Dienstverlening door derden	Toelichting		
			Aard controle R Indicator: H4/03	Aard controle R Indicator: H4/04	Aard controle R Indicator: H4/05	Aard controle n.v.t. Indicator: H4/06		
			€ 331.548	€ 77.380	€ 174.314			
VWS	H30	Specifieke uitkering versterking voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023-2026	Totaalbedrag (jaar T) toegekend	Reservering 2025 voor 2026 (maximaal 10% van toegekende budget 2025 kan worden meegenomen naar 2026)	Besteding ten laste van Rijksmiddelen (jaar T)	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T)	Voldaan aan afspraken in akkoorden (Ja/Nee/ n.v.t.)?	Toelichting
			Aard controle n.v.t. Indicator: H30/01	Aard controle R Indicator: H30/02	Aard controle R Indicator: H30/03	Aard controle R Indicator: H30/04	Aard controle n.v.t. Indicator: H30/05	Aard controle n.v.t. Indicator: H30/06
			€ 937.329	€ 59.071	€ 878.259	€ 2.423.760	Ja	
			Meegewerkt aan de monitoring (Ja/Nee/ n.v.t.)?	Eindverantwoording (Ja/Nee)				
			Aard controle n.v.t. Indicator: H30/07	Aard controle n.v.t. Indicator: H30/08				

			Ja	Nee				
VWS	H35B	Specifieke uitkering IZA-doelen 2023-2026 (SiSa tussen medeoverheden)	Hieronder per regel één code selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen	Besteding (jaar T)				
			Aard controle n.v.t. Indicator: H35B/01	Aard controle R Indicator: H35B/02				
			1 060090 Gemeente Smallerland	€ 140.758				
			2					
VRO	J4	Regiodeals 5e tranche	Naam actielijn/ programmaliijn/ pijler	Besteding per actielijn/ programmaliijn n/ pijler (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Besteding regionale financiering (jaar T) per actielijn/ programmaliijn/ pijler.	Correctie indicator jaar T- 1 ten laste van Rijksmiddelen per actielijn actielijn/ programmaliijn n /pijler.	Correctie indicator jaar T- 1 ten laste van regionale financiering per actielijn actielijn/ programmaliijn /pijler.	
			Aard controle n.v.t. Indicator: J4/01	Aard controle R Indicator: J4/02	Aard controle R Indicator: J4/03	Aard controle R Indicator: J4/04	Aard controle R Indicator: J4/05	
			1 Mienskip	€ 0	€ 15.709			
			2 Voorzieningen	€ 0	€ 15.709			
			3 Leefomgeving	€ 61.797	€ 90.753			
			4 Economie	€ 0	€ 89.116			
			5 VAT	€ 95.120	€ 34.000			
			6					
			Kopie Naam actielijn/ programmaliijn/ pijler	Totale cumulatieve besteding per actielijn/ programmaliijn n/ pijler (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen Inclusief uitvoering door derden	Totale cumulatieve besteding regionale financiering (t/m jaar T) per actielijn/ programmaliijn/ pijler. Inclusief uitvoering door derden	Toelichting		
			Aard controle n.v.t. Indicator: J4/06	Aard controle n.v.t. Indicator: J4/07	Aard controle n.v.t. Indicator: J4/08	Aard controle n.v.t. Indicator: J4/09		
			1 Mienskip	€ 0	€ 15.709			

			2	Voorzieningen	€ 0	€ 15.709			
			3	Leefomgeving	€ 61.797	€ 90.753			
			4	Economie	€ 0	€ 89.116			
			5	VAT	€ 95.120	€ 34.000	Kosten 2025 deels doorgefactureerd aan de regiopartners, behoort toe aan de J4B. De SISA verantwoording 2025 J4B wordt volgende jaar opgevoerd in de J4.		
			6						
				Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Totale compensabele BTW (t/m jaar T) deel rijksbijdrage	Eindverantwoording (Ja/Nee)			
				Aard controle n.v.t.	Aard controle R	Aard controle n.v.t.			
				Indicator: J4/10	Indicator: J4/11	Indicator: J4/12			
				Ja	€ 21.417	Nee			
VRO	J9	Specifieke uitkering woningbouwimpuls		Projectnaam/nummer	Aantal woningen waarvan bouw is gestart in (jaar T) komt overeen met fasering uit de projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 15 verplicht	Afgesproken datum van start bouw van de eerste woning uit de projectaanvraag binnen 3 jaar na toekenning gehaald? (Ja/Nee)	Aantal woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T)	Aantal betaalbare woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T)	Aantal gerealiseerde woningen (t/m jaar T)
		Tranche 1 t/m 7 Gemeenten		Aard controle n.v.t.	Aard controle n.v.t.	Aard controle D1	Aard controle n.v.t.	Aard controle n.v.t.	Aard controle n.v.t.
				Indicator: J9/01	Indicator: J9/02	Indicator: J9/03	Indicator: J9/04	Indicator: J9/05	Indicator: J9/06
			1	Joure – KMBO Locatie	Nee	Nee	0	0	0
			2						
			3						
				Kopie projectnaam/nummer	Uitvoering WBI-maatregelen verloopt conform fasering projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 15 verplicht	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Opbrengsten (jaar T)	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T)

			Aard controle n.v.t. Indicator: J9/07	Aard controle n.v.t. Indicator: J9/08	Aard controle R Indicator: J9/09	Aard controle n.v.t. Indicator: J9/10	Aard controle R Indicator: J9/11	Aard controle n.v.t. Indicator: J9/12
			1 Joure – KMBO Locatie	Nee	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			2					
			3					
			Kopie projectnaam/num mer	Prijscategorie ën woningen komen overeen met projectaanvra ag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 15 verplicht	Toelichting afwijking(en)	Eindverantwo ording/ project afgerond (ja/nee)		
			Aard controle n.v.t. Indicator: J9/13	Aard controle n.v.t. Indicator: J9/14	Aard controle n.v.t. Indicator: J9/15	Aard controle n.v.t. Indicator: J9/16		
			1 Joure – KMBO Locatie	Ja	Er zijn 0 woningen gestart. Er is nog sprake van een verkenning van de bouwmogelij kheden.	Nee		
			2					
			3					
VRO	J17	Realisatiestimulans	Aantal betaalbare woningen bouw gestart (jaar T), waarvoor nog geen rijksbijdrage is verstrekt, als bedoeld in artikel 2.1. van de regeling.	Geprognose erde aantal betaalbare woningen bouw gestart (jaar T+1), waarvoor nog geen rijksbijdrage is verstrekt, als bedoeld in artikel 2.1. van de regeling.	Correctie aantal betaalbare woningen bouw gestart (jaar T-1), waarvoor nog geen rijksbijdrage is verstrekt, als bedoeld in artikel 2.1. van de regeling.			
			Aard controle D1 Indicator: J17/01	Aard controle n.v.t. Indicator: J17/02	Aard controle D1 Indicator: J17/03			
			68	0	0			
			Aantal betaalbare woningen bouw gestart in jaar T in het NPLV-gebied, waarvoor nog geen rijksbijdrage is verstrekt, als bedoeld in artikel	Bestedingen (jaar T) ten behoefte van activiteiten ter verbetering van bovenplanse openbare	Bestedingen (jaar T) aan compensabe le btw ten behoefte van activiteiten ter	Bestedingen (jaar T) ten behoefte van de financiering van capaciteitson dersteuning	Bestedingen (jaar T) ten behoefte van de financiering van capaciteitson dersteuning	

			2.1. van de regeling.	ruimte en collectieve maatschappelijke voorzieningen in de NPLV-gebieden, als bedoeld in artikel 3.1 van de regeling (excl. Compensabele Btw) .	verbetering van bovenplanse openbare ruimte en collectieve maatschappelijke voorzieningen in de NPLV-gebieden, als bedoeld in artikel 3.1 van de regeling.	voor de uitvoering van de woningbouwopgave in de NPLV-gebieden, als bedoeld in artikel 3.5 van de regeling (excl. Compensabele Btw).	ersteuning voor de uitvoering van de woningbouwopgave in de NPLV-gebieden, als bedoeld in artikel 3.5 van de regeling.	
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: J17/04</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: J17/05</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: J17/06</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: J17/07</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: J17/08</i>	
		1						
		2						
VRO	J55	Aanpak energiearmoede	Het aantal huishoudens in huurwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruik/de energierekening	Besteding (jaar T) van de onder indicator 01 gemoeide kosten	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 01 gemoeide kosten	Het aantal huishoudens in koopwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruik/de energierekening	Besteding (jaar T) van de onder indicator 04 gemoeide kosten	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 04 gemoeide kosten
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: J55/01</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: J55/02</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: J55/03</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: J55/04</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: J55/05</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: J55/06</i>
			204	€ 112.997	€ 560.029	71	€ 15.498	€ 39.766
			Het aantal huishoudens dat ondersteuning – bijvoorbeeld via advies aan huiseeften heeft gekregen in de vorm van advies over vermindering van het energiegebruik voor zijn specifieke woningen waar de bewoner direct zijn/haar energieverbruik mee heeft kunnen verminderen.	Besteding (jaar T) van de onder indicator 07 gemoeide kosten	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 07 gemoeide kosten			

			Aard controle n.v.t. Indicator: J55/07	Aard controle R Indicator: J55/08	Aard controle n.v.t. Indicator: J55/09			
			292	€ 44.586	€ 171.555			
			Het aantal kleine gasbesparende maatregelen (w.o. radiatorfolie en tochtstrips)	Het aantal kleine elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. LED-lampen)	Het aantal grote(re) gasbesparende maatregelen (w.o. dakisolatie, vloerisolatie, spouwmuurisolatie etc.)	Het aantal grote(re) elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. vervangen koelkasten, wasmachines etc.)	Het aantal gegeven adviezen met directe verlaging energieverbruik/energierekening tot gevolg.	Het aantal overige energierekening verlagende maatregelen
			Aard controle n.v.t. Indicator: J55/10	Aard controle n.v.t. Indicator: J55/11	Aard controle n.v.t. Indicator: J55/12	Aard controle n.v.t. Indicator: J55/13	Aard controle n.v.t. Indicator: J55/14	Aard controle n.v.t. Indicator: J55/15
			924	1.573	0	71	292	0
VRO	J94	Regeling houdende regels verstrekking specifieke uitkering aan gemeenten verduurzaming [...] van eigenaars, woonverenigingen en wooncoöperaties	Beschikkingnummer	Besteding (jaar T), in J94/06 t/m J94/08 opgesplitst	Het totaal aantal woningen waar maatregelen zijn getroffen dat voldoet aan artikel 6, eerste lid, onderdeel a	Het aantal woningen waar maatregelen zijn getroffen met een WOZ-waarde boven het gemeentelijk gemiddelde (peildatum 2024) of een WOZ-waarde van boven € 477.000	Bedrag dat van de vijfde kolom van bijlage III en bijlage IV besteed is aan doe-het-zelfmaatregelen, inclusief activiteiten als bedoeld in artikel 2, derde lid (zoals ondersteuning vanuit gemeente) (alleen van toepassing voor tranche 2 en tranche 3).	Bedrag dat vanuit de specifieke uitkering besteed is aan gerichte ondersteuning en/of het bedrag waarvoor werden met de benodigde expertise zijn ingeschakeld als bedoeld in artikel 2, derde lid, onderdeel b
			Aard controle n.v.t. Indicator: J94/01	Aard controle R Indicator: J94/02	Aard controle D1 Indicator: J94/03	Aard controle D1 Indicator: J94/04	Aard controle R Indicator: J94/05	Aard controle R Indicator: J94/06
		1	LAI23-03536392	€ 20.451	10	0	€ 0	€ 495
		2	LAI24-03759364	€ 2.160	1	0	€ 2.160	€ 0
		3	LAI25-03845644	€ 0	0	0	€ 0	€ 0
		4						
			Bedrag dat vanuit de specifieke uitkering besteed is ten behoeve van uitvoering als bedoeld in artikel 2, tweede lid, onderdeel c	Bedrag dat vanuit de specifieke uitkering besteed is aan die energiebesparende isolatiemaatregelen, eventueel in samenhang met energiezuinig	Eindverantwoording (ja/nee)			

				e ventilatiemaat regelen.				
				Aard controle n.v.t. Indicator: J94/07	Aard controle n.v.t. Indicator: J94/08	Aard controle n.v.t. Indicator: J94/09		
			1	€ 0	€ 19.956	Nee		
			2	€ 0	€ 2.160	Nee		
			3	€ 0	€ 0	Nee		
			4					
VRO	J210B	Meerjarige regeling specifieke uitkering flexibele inzet woningbouw Sisa tussen medeoverheden	Hieronder per regel één provincie(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsin formatie voor die provincie invullen 					

		doorstroomlocaties	dag per geplaatste vergunninghouder in een doorstroomlocatie (jaar T-1)	aanvullende vergoeding per dag per in de doorstroomlocatie geplaatste vergunninghouder die gekoppeld is aan een andere deelnemende gemeente in de regio (jaar T-1)				
		Gemeenten	<i>Geldt alleen voor SiSa 2025</i>	<i>Geldt alleen voor SiSa 2025</i>	<i>Geldt alleen voor SiSa 2025</i>			
			<i>Aard controle R Indicator: M6/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: M6/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: M6/03</i>			
			Berekening totaal cumulatief te ontvangen normbedrag per dag per geplaatste vergunninghouder in een doorstroomlocatie (jaar T)	Berekening totaal cumulatief te ontvangen aanvullende vergoeding per dag per in de doorstroomlocatie geplaatste vergunninghouder die gekoppeld is aan een andere deelnemende gemeente in de regio (jaar T)	Besteding (jaar T) t.b.v. de transitie	Berekening totale besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	
			<i>Aard controle R Indicator: M6/04</i>	<i>Aard controle R Indicator: M6/05</i>	<i>Aard controle R Indicator: M6/06</i>	Som van de bestedings- en berekeningsindicatoren (04/05 en 06)	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: M6/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: M6/08</i>
			€ 5.040	€ 0	€ 15.000	€ 20.040	€ 20.040	
Aen M	M16	Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne	Vul in totaal te ontvangen normbedrag per gerealiseerde gemeentelijke plek per dag (GOO) (jaar T)	Vul in verschil bij hogere werkelijke bestedingen ten opzichte van de uitkomst van M16/01 (jaar T) - uitzonderingsbepaling (GOO)	Vul in vrijwillige teruggave bij lagere werkelijke bestedingen ten opzichte van de uitkomst onder M16/01 (jaar T) – uitzonderingsbepaling (GOO)	Besteding (jaar T) tbv de transitie - uitgezonderd uitvoeringskosten	Besteding (jaar T) van uitvoering ten behoeve van de transitie	Besteding (jaar T) uitgekeerde verstrekking en (GOO en POO)

		Gemeenten						
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: M16/01</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: M16/02</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: M16/03</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: M16/04</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: M16/05</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: M16/06</i>
			€ 5.054.544			€ 0	€ 0	€ 368.484
			Totaal bedrag vorderingen (/ onrechtmatig uitgekeerde) verstrekkingen GOO en POO (jaar T)	Totaal te ontvangen normbedrag uitvoeringskosten per geregistreerde persoon waaraan in een maand een verstrekking is gedaan (POO) (jaar T)	Totaal bedrag ontvangen eigen bijdrage van ontheemden GOO (jaar T)	Periode vanaf wanneer de eigen bijdrage is ingevoerd	Periode vanaf wanneer de verhoging eigen bijdrage is ingevoerd	
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: M16/07</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: M16/08</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: M16/09</i>	<i>Aard controle D2</i> <i>Indicator: M16/10</i>	<i>Aard controle D2</i> <i>Indicator: M16/11</i>	
			-€ 5.843	€ 3.888	€ 176.628	1-2-2025	1-10-2025	
			Berekening totale besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)				
			Som indicatoren 01/02/04/05/06/07/08 verminderd met 09					
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: M16/12</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: M16/13</i>				
			€ 5.244.445	€ 22.634.671				

Controleverklaring

Vaststelling jaarstukken en resultaatbestemming

Wij stellen u voor (collegebesluit 6 mei 2026):

1. Het definitieve jaarverslag en jaarrekening 2025 inclusief de rechtmatigheidsverantwoording, accountantsverklaring en bijlagen vast te stellen met een saldo van € 2.028.000 positief;
2. De voorgestelde resultaatbestemming van € 2.028.000 vast te stellen.

Bedragen x € 1.000

Voorstel resultaatbestemming	Rekening 2025
Resultaat 2025	2.028
Te verdelen resultaat	2.028
a. Storting naar Algemene Reserve	-1.452
b. Eenmalige kredieten in OHW	-100
c. Bestemmen van gelden realisatiestimulans	-476
Bestemming	-2.028
Restant saldo	0

Aldus vastgesteld in de vergadering van de raad van de gemeente De Fryske Marren op 1 juli 2026.

Voorzitter

Griffier

Bijlagen

Bijlage 1 Beleidsindicatoren per programma

In deze bijlage staan de verplichte beleidsindicatoren opgenomen afkomstig van de site waarstaatjegemeente.nl. De referentiejaar zijn niet altijd actueel. Hierdoor is een vergelijking met de begroting of het voorgaande boekjaar niet altijd mogelijk. Wij hebben er daarom voor gekozen onze cijfers te vergelijken met de gemiddelde cijfers in Nederland.

Deze meest recente gegevens van alle gemeenten staan weergegeven op de site waarstaatjegemeente.nl. Wij hebben hieronder de verplichte beleidsindicatoren gerubriceerd per programma.

Programma 1 Bestuur en organisatie

Beleidsindicatoren		Eenheid	Periode	Realisatie	
				De Fryske Marren	Nederland
01.	Winkeldiefstal	aantal per 1.000 inwoners	2024	0,9	2,2
02.	Geweldsmisdrijven	aantal per 1.000 inwoners	2024	2,3	4,3
03.	Diefstal uit woning	aantal per 1.000 inwoners	2024	1,2	1,2
04.	Vernieling en beschadiging	aantal per 1.000 inwoners	2024	2,8	57
05.	Verwijzingen Halt	per 10.000 inw., 12-17 jr	2024	5	9
06.	Jongeren met delict voor rechter	%, 12-21 jr	2023	1	1
07.	Formatie	Fte per 1.000 inwoners	2025	10,56	nb
08.	Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	2025	11,87	nb
09.	Apparaatskosten	Kosten per inwoner (€)	2025	1183,58	nb
10.	Externe inhuur	Kosten als % van de totale loonsom + totale kosten inhuur	2025	17,71	nb
11.	Overhead	% van totale lasten	2025	12696,93	nb

Programma 2 Ruimte

Beleidsindicatoren		Eenheid	Periode	Realisatie	
				De Fryske Marren	Nederland
12.	Woonlasten éénpersoonshuishouden	euro	2025	729	957
13.	Woonlasten meerpersoonshuishouden	euro	2025	890	1050
14.	WOZ-waarde woningen	duizend euro	2025	363	398
15.	Nieuwbouw woningen	aantal per 1.000 woningen	2024	5,0	8,4
16.	Omvang huishoudelijk restafval	kg per inwoner	2024	157	148
17.	Hernieuwbare elektriciteit	%	2022	44,6	32,5
18.	Demografische druk	%	2025	85,8	70,7

Programma 3 Economie

Beleidsindicatoren		Eenheid	Periode	Realisatie	
				De Fryske Marren	Nederland
19.	Funcatiemenging	%	2024	50,1	54,5
20.	Vestigingen (van bedrijven)	per 1.000 inw, 15-64 jr	2024	223,8	191,4
21.	Banen	per 1.000 inw, 15-64 jr	2024	767,1	850,2
21.b	Werkloze jongeren	per 1.000 inw, 15-64 jr	2024	2	2

Programma 4 leefbaarheid en onderwijs

Beleidsindicatoren		Eenheid	Periode	Realisatie	
				De Fryske Marren	Nederland
22.	% Niet- sporters	%	2024	48,9	42,5
23.	Voortijdige schoolverlaters totaal (vo + mbo)	%, 12-23 jr	2024	2,0	2,3
	%				
24.	Absoluut verzuim	per 1.000 leerlingen	2024	0,8	6,7
25.	Relatief verzuim	per 1.000 leerlingen	2024	14	28

Programma 5 Sociaal domein

Beleidsindicatoren		Eenheid	Periode	Realisatie	
				De Fryske Marren	Nederland
26.	Jongeren met jeugdhulp	%, tot 18 jr	2024	12,1	14,0
27.	Netto arbeidsparticipatie	%	2024	73,5	73,2
28.	Lopende re-integratievoorzieningen	per 10.000 inw, 15-65 jr	2024	154,6	203,1
29.	Personen met een bijstandsuitkering	per 10.000 inw, 18 jr eo	2025	164,6	281,2
30.	Kinderen in uitkeringsgezin	%	2024	4	6
31.	Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement	per 10.000 inw	2025	620	660
32.	Jongeren met jeugdreclassering	%, 12-22 jr	2024	0,2	0,4
33.	Jongeren met jeugdbescherming	%, tot 18 jr	2024	1,0	1,0

Bijlage 2 Overzicht afgesloten éénmalige budgetten en investeringskredieten

In 2025 zijn de volgende eenmalige budgetten en investeringskredieten afgesloten

Programma 1 Bestuur en organisatie

Viering 80 jaar vrijheid 2025

Samenwerkende portalen

Programma 2 Ruimte

Straatweg Lemmer, noord en zuid

Herinr Haulsterweg/Jousterweg Haskerhorne

Opwaarderen Zuiderzeestraat Lemmer fase 2

Herinrinrichting 1e deel Jachthavendyk Balk

Toyota Dyna

DFM uitstroombakken

Vervangingsinvestering wegen 2023

Verv VD-050-H auto wijkbeheer

Verv VD-053-H auto wijkbeheer

Relining Joure/Bakh/Terherne/Idskenh/N'dum

Vervanging brug Rohel

Reparatie riolering Langweer/St Nicolaasga/Bakhuizen

Herstraatwerk

Reliningen diverse kernen

Gestuurde boringen persleidingen

Voertuig tbv garage/materieelbeheer

Voertuig tbv garage/materieelbeheer

Cirkelmaaier tbv wijkbeheer wijk 1

Cirkelmaaier tbv wijkbeheer wijk 3

Cirkelmaaier tbv wijkbeheer wijk 7

JP25 Cirkelmaaier John Deere 1515 II

JP25 Tachymeter tbv Projecten RO

JP25 90-BBJ-7 Iveco Daily

JP25 opbouw veegvuil met zijlader

Nieuwe Omgevingswet 2018

Vervolgaanpak Tûk Wenjen 2019

Afronden Delfstrahuizen-West

Built to Order

Onderzoek aanpak Amerikaanse rivierkreeft

Uitwerken groenvisie

Leaderproject

Poeldyk Elahuizen

Herstel Prinsessekade Lemmer

Regiodeal L8 Skatepark Lemmer

Programma 3 Economie

Toezicht aanleg glasvezel Joure/Lemmer/Balk

Regiodeal SPUK VAT-kosten

Programma 4 Leefbaarheid en onderwijs

Zuyderzee Lyceum Lemmer bouwrijpm. grond

Tractor John Deere 5080R

Tractor New Holland T4,75

Nieuwbouw Zuyderzee Lyceum

Aanv bijdr Huisvesting Toekomst Bakhuizen

Uitbr It Klimmerblêd St Nicolaasga

Onderzoek accommodatiebeleid

Lokaal cultuuraanbod

Projectleider Brusplak

Noodfonds

Informatiepunt Digitale Overheid (SISA)

Voorschoolse educatie ontheemden (SISA)

Lokale bibliotheekvoorziening (SISA)

Meerkosten energie openbare zwembaden (SISA)

Grootschalig onderhoud sportvelden

Programma 5 sociaal domein

Project uitbreiding AED

IZA/GALA

Brede SPUK OKO en vroegsingalering alcoholproblemen

Brede SPUK Eenzaamheid

Brede SPUK Versterken kennis- en adviesfunctie GGD

Brede SPUK Coördinatie regionale aanpak preventie

SISA Onderwijsroute

Taal voor ontheemden uit Oekraïne

Bedrijfsvoering, financiën en algemene dekkingsmiddelen

Handheld en randapparatuur

Netwerkapparatuur

Laptops en pc's